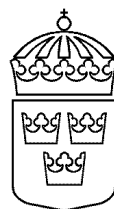

Riksdagens protokoll

2001/02:93

Onsdagen den 10 april

Protokoll
2001/02:93

Kl. 09.00 – 17.59
19.00 – 22.51

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 4 april.

2 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 5 april

AU4 Arbetsliv

Punkt 1 (Ohälsa och arbetsmiljö)

1. utskottet
2. res. 2 (kd)

Votering:

195 för utskottet

38 för res. 2

75 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 37 v, 1 kd, 15 c, 11 mp, 11 fp, 1 -

För res. 2: 38 kd

Avstod: 71 m, 2 c, 1 fp, 1 -

Frånvarande: 12 s, 10 m, 6 v, 3 kd, 1 c, 5 mp, 4 fp

Dan Kihlström (kd) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Utredning om ohälsa)

1. utskottet
2. res. 3 (c)

Votering:

290 för utskottet

18 för res. 3

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 71 m, 36 v, 38 kd, 11 mp, 13 fp, 2 -

För res. 3: 1 kd, 17 c

Frånvarande: 12 s, 10 m, 7 v, 3 kd, 1 c, 5 mp, 3 fp

Punkt 6 (Arbetsid och friår)

1. utskottet
 2. res. 6 (c, kd, fp)
- Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 10 (Sjukvård i företagshälsovården)

1. utskottet
 2. res. 10 (m)
- Votering:
236 för utskottet
71 för res. 10
2 avstod
40 frånvarande
- Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 118 s, 37 v, 39 kd, 17 c, 11 mp, 13 fp, 1 -
För res. 10: 70 m, 1 -
Avstod: 1 s, 1 m
Frånvarande: 12 s, 10 m, 6 v, 3 kd, 1 c, 5 mp, 3 fp
- Lennart Hedquist (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 12 (Företagshälsovård i övrigt)

1. utskottet
 2. res. 11 (c, fp)
- Votering:
279 för utskottet
29 för res. 11
41 frånvarande
- Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 119 s, 71 m, 36 v, 39 kd, 11 mp, 1 fp, 2 -
För res. 11: 17 c, 12 fp
Frånvarande: 12 s, 10 m, 7 v, 3 kd, 1 c, 5 mp, 3 fp

Punkt 14 (Elektromagnetiska fält m.m.)

1. utskottet
 2. res. 13 (mp)
- Votering:
287 för utskottet
15 för res. 13
5 avstod
42 frånvarande
- Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 119 s, 70 m, 32 v, 38 kd, 15 c, 12 fp, 1 -
För res. 13: 1 v, 2 c, 11 mp, 1 -
Avstod: 3 v, 1 kd, 1 fp
Frånvarande: 12 s, 11 m, 7 v, 3 kd, 1 c, 5 mp, 3 fp

Punkt 16 (Hygieniska gränsvärden)

1. utskottet
2. res. 14 (v)

Votering:

272 för utskottet

37 för res. 14

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 71 m, 39 kd, 17 c, 11 mp, 13 fp, 2 -

För res. 14: 37 v

Frånvarande: 12 s, 10 m, 6 v, 3 kd, 1 c, 5 mp, 3 fp

Punkt 24 (Sanktioner)

1. utskottet
2. res. 20 (v)

Votering:

272 för utskottet

37 för res. 20

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 71 m, 39 kd, 17 c, 11 mp, 13 fp, 2 -

För res. 20: 37 v

Frånvarande: 12 s, 10 m, 6 v, 3 kd, 1 c, 5 mp, 3 fp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU8 Den ekonomiska brottsligheten

Punkt 1 (Effektivare myndighetsarbete)

1. utskottet
2. res. 1 (m, fp)
3. res. 3 (kd)
4. res. 4 (mp, c)

Förberedande votering 1:

40 för res. 3

27 för res. 4

238 avstod

44 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

89 för res. 1

38 för res. 3

181 avstod

41 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Carina Moberg och Christina Pettersson (båda s) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:
123 för utskottet
85 för res. 1
100 avstod
41 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 119 s, 2 v, 1 mp, 1 fp
För res. 1: 71 m, 12 fp, 2 -
Avstod: 35 v, 39 kd, 17 c, 9 mp
Frånvarande: 12 s, 10 m, 6 v, 3 kd, 1 c, 6 mp, 3 fp

Punkt 2 (Kompetensutveckling inom ekobrottsområdet)
1. utskottet
2. res. 5 (kd, c, mp)
Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 3 (Ökade resurser för ekobrottsbekämpning)
1. utskottet
2. res. 6 (m, fp)
Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 4 (Ekobrottsmyndighetens underrättelseverksamhet)
1. utskottet
2. res. 8 (v)
3. res. 7 (mp)
Förberedande votering:
37 för res. 8
11 för res. 7
261 avstod
40 frånvarande
Kammaren biträdde res. 8.
Huvudvotering:
221 för utskottet
46 för res. 8
42 avstod
40 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 119 s, 71 m, 16 c, 13 fp, 2 -
För res. 8: 37 v, 9 mp
Avstod: 39 kd, 1 c, 2 mp
Frånvarande: 12 s, 10 m, 6 v, 3 kd, 1 c, 5 mp, 3 fp

Punkterna 5–14
Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU18 Jakt och viltvård

Punkt 1 (Skydds jakt på skarv)

1. utskottet

2. res. 1 (kd, m, c)

Votering:

178 för utskottet

128 för res. 1

1 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 37 v, 11 mp, 10 fp, 1 -

För res. 1: 71 m, 38 kd, 17 c, 2 fp

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 12 s, 10 m, 6 v, 4 kd, 1 c, 5 mp, 3 fp, 1 -

Punkt 11 (Grytjakt på rödräv och grävling)

1. utskottet

2. res. 6 (v, mp)

Votering:

258 för utskottet

48 för res. 6

1 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 70 m, 1 v, 39 kd, 17 c, 12 fp, 1 -

För res. 6: 36 v, 11 mp, 1 -

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 13 s, 11 m, 6 v, 3 kd, 1 c, 5 mp, 3 fp

Punkt 13 (Utredning om ersättning till jakträttshavare för skador av rovdjur)

1. utskottet

2. res. 8 (kd, m, c, fp)

Votering:

168 för utskottet

141 för res. 8

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 37 v, 11 mp, 1 fp

För res. 8: 71 m, 39 kd, 17 c, 12 fp, 2 -

Frånvarande: 12 s, 10 m, 6 v, 3 kd, 1 c, 5 mp, 3 fp

Punkt 14 (Ersättning för skadeförebyggande arbete och för rovdjursskador)

1. utskottet

2. res. 9 (kd, m, c)

Votering:

177 för utskottet

131 för res. 9

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 37 v, 11 mp, 9 fp, 1 -

För res. 9: 71 m, 39 kd, 17 c, 4 fp

Frånvarande: 12 s, 10 m, 6 v, 3 kd, 1 c, 5 mp, 3 fp, 1 -

Punkt 19 (Medel ur Jaktvårdsfonden)

1. utskottet

2. res. 14 (kd, m, c, fp)

Votering:

166 för utskottet

142 för res. 14

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 36 v, 11 mp

För res. 14: 71 m, 39 kd, 17 c, 13 fp, 2 -

Frånvarande: 12 s, 10 m, 7 v, 3 kd, 1 c, 5 mp, 3 fp

Punkt 23 (Miljömål för djur)

1. utskottet

2. res. 16 (c, fp)

Votering:

278 för utskottet

31 för res. 16

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 71 m, 37 v, 39 kd, 11 mp, 1 -

För res. 16: 17 c, 13 fp, 1 -

Frånvarande: 12 s, 10 m, 6 v, 3 kd, 1 c, 5 mp, 3 fp

Punkt 24 (Hänsynsfull och långsiktigt hållbar jakt)

1. utskottet

2. res. 17 (mp)

Votering:

Kammaren biföll utskottets förslag genom uppresning.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Föredrogs

finansutskottets betänkande 2001/02:FiU26

Ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting (förnyad behandling) (prop. 2001/02:95).

*Ett tillfälligt
sysselsättningsstöd
till kommuner och
landsting*

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras efter endast en bordläggning.

Anf. 1 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Det var ett uppseendeväckande besked med en märklig motivering som finansministern gav här i kammaren när detta ärende debatterades förra torsdagen. Omständigheterna var sådana att de utgjorde ett solklart skäl för återremiss till utskottet. Beskedet var att utformningen av detta tillfälliga sysselsättningsstöd till kommuner och landsting inte varit föremål för kommunikering med EU-kommissionen – trots att utformningen kan anses vara konkurrensnedvridande.

Fru talman! Finansministern försökte sig i debatten på en halsbrytande argumentering genom att hävda att regeringen inte behövde fråga kommissionen och EU när det gäller sänkt skatt. Han tog bokmomsen som exempel. Det är ju rätt; skatter får självfallet sänkas. Men om regeringens förslag om sänkt bokmoms gällt vissa bokhandlare och inte andra hade saken varit annorlunda – och bl.a. konkurrensnedvridande. Därmed hade ju EU:s konkurrensregler varit tillämpliga.

I det ärende som vi nu debatterar gäller det bl.a. just de konkurrensnedvridande effekterna. Frågan är om de konkurrensnedvridande effekterna är så stora att EU-kommissionen måste ingripa. Här har regeringen inte ens frågat, tydligen i hopp om att ärendet inte skulle aktualiseras. Men nu är ärendet aktualiserat.

Det var något märkligt när vi behandlade ärendet på nytt i finansutskottet i fredags morse. Då förelåg ett förslag där man hade försökt sig på att hävda att en rad organ hade givit klartecken till den här utformningen när så i själva verket inte är fallet. Man kom ur den knipan genom att stryka dessa formuleringar, men det visar hur illa berett det här ärendet är och hur man in i det sista nästan försökt tillgripa vad jag skulle vilja kalla lögner för att komma ur knipan.

Fru talman! Nu är konkurrensnedvridningen bara en omständighet som gör att förslaget bör avslås. De andra är att förslaget är ett uppenbart kringgående av budgetlagen, utgiftstaket och bruttoredovisningsmetoden som vi egentligen ska vara överens om. Därutöver är förslaget orimligt som sysselsättningsstöd eftersom det riktar sig till en bransch, kommuner och landsting, där det i stort sett inte förekommer några varsel. Dessutom är stödet så utformat att det slår väldigt olika för olika kommuner. På det viset utgör utformningen av stödet endast ett nytt exempel på regeringens benägenhet att detaljstyra.

Fru talman! Med detta vill jag hänvisa till reservationerna 2 och 3, som m-gruppen står bakom, men för tids vinnande yrkar jag här bifall enbart till reservation 2.

Anf. 2 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Det är sällan man får fullfölja en debatt efter att ha läst riksdagens snabbprotokoll från en debatt i precis samma ärende förra veckan.

Handen på hjärtat, Hans Hoff: En konstruktiv debatt innebär att man i ett nästan dialektiskt mönster ger och tar. Den bör rimligtvis leda till större förståelse. Man finslipar argument och kanske t.o.m. överger vissa argument och övertygas av ett och annat. Det bör gälla oss och er.

Våra debatter om utskottsbetänkanden här i kammaren blir ofta debatter post festum, så att säga. Ni har majoritet, och mitt intryck är att ni nöjer er med att oavsett vad debatterna innehåller stå fast vid samma slutsats.

Jag vill klart deklarerat att vi har sagt ja till den här resursförstärkningen. Vi hade t.o.m. ett förslag om detta i vårt budgetförslag i december. Det tyckte ni då inte behövdes. I debatten i torsdags, fru talman, talade Hans Hoff och finansministern ändå som om vi var emot stödet.

Enligt Hoff stod Kristdemokraterna för ”överraskningen”, och vi skulle vara ”det parti som alltsomoftast ger sken av att vilja stärka välfärden och tryggheten i samhället”. Han sade vidare att vi nu kunde ”gå från ord till handling genom att rösta ja till 3 miljarder kronor”. Det gör vi ju, Hans Hoff. Det är t.o.m. något som finansministern i finansutskottets utfrågning erkände. Det gällde att göra det på ett sätt som är så bra som möjligt. Faktum är också, Hans Hoff, att era partikamrater i Kommunförbundet och Landstingsförbundet vill ha det på ett annat sätt än ni själva har sagt.

Frågan om konkurrensneutralitet, relationen till Monti och finansutskottets onöjaktiga behandling av återremissen har gått igenom i tidigare anförande. Tidigare har jag hävdat att det har gått emot budgetlagen och att det kringgår budgettaket. Det är ett ofinansierat förslag, och det är framför allt ett kortsiktigt förslag. Det snedvrider konkurrensen och diskriminerar privata arbetsgivare. En ytterligare punkt är att det går emot det kommunala självstyret. Jag t.o.m. citerade ur propositionen för budgetlagen och visade att regeringen tidigare hade hävdat att ”inkomsterna inte får minskas med utgifter och att utgifterna inte får minskas med inkomster”.

Hoff svarade att detta var en ren felaktighet, men samtidigt hänvisade han till sjöfartsstödet, där vi var med på en liknande princip. Då gällde det konkurrensneutralitet för svensk sjöfart. Jag ställer gärna upp på att se efter om det finns bättre former för att göra detta, men konkurrensneutraliteten för svensk sjöfart kontra sjöfarten i andra länder är självklart viktig. Nu gäller det kommunsektorn, och kommunsektorns företrädare vill själva inte ha det på det här sättet. Det är en väsentlig skillnad.

Vad gäller det statliga utgiftstaket har vi fått höra att det är finansierat. Det är klart att man kan finansiera tillfälliga utgifter med tillfälliga, extraordinära inkomster – för varken Socialdemokraterna eller något annat parti menar att pengarna ska tas från kommunsektorn eller från pensionssystemet när nu statsbudgeten har ett löpande underskott.

Jag fick inget svar från Hoff när det gäller konkurrensfrågan, som återremissen var föranledd av. Förslaget innebär ju en neutralitet bara för kommunens val mellan egen regi och köpt verksamhet. De privata företagen som redan bedriver upphandlad verksamhet får ingen del av stödet,

ej heller de som vill konkurrera vid nästa upphandling. Det handlar alltså både om dem som redan har upphandlat och har en verksamhet på gång och om dem som ska göra det. Hoff har möjlighet att svara på detta eller att vika undan och så småningom rösta igenom beslutet i alla fall.

Enligt förslaget antas 50 % av de totala kostnaderna i köpt verksamhet utgöra lönekostnader. Konkurrensverket sade i finansutskottets utfrågning att det förmodligen var för lågt räknat. Det är fullt med frågor av den typen, som inte blev besvarade utan hänger i luften. Man får den här post festum-känslan.

Till sist gällde det den kommunala självstyrelsen och villkorade medel till kommunsektorn. Jag tror inte att Hans Hoff på allvar förnekar att hans egna partikamrater i kommunsektorn och landstingssektorn vill ha det på ett annat sätt. Jag har fått förklarat för mig att ni via frukostmöten – nu hoppas jag att finansutskottets ordförande lyssnar – har tagit del av detta förslag tidigare och kanske t.o.m. bearbetat det. Det gör att jag inte längre ska kalla er för ett transportkompani, som bara driver igenom detta, utan nu har ni del i ansvaret från början. Min slutsats blir då, om jag hårdrar lite grann, att ni har varit med och kanske t.o.m kommit med idéerna om hur detta dåligt beredda förslag ska genomföras.

Jag kanske för att polemisera t.o.m. kan säga så här: Ni och regeringen vill sätta agendan och prioritera för kommunerna. Ni och regeringen vill styra kommunerna. Ni och regeringen vill stoppa försäljningen av akutsjukhus. Ni och regeringen vill stoppa utförsäljningen av allmännyttiga bostadsföretag. Ni och regeringen vill öronmärka skolpengar. Ni och regeringen vill öronmärka köpengar. Ni och regeringen vill införa maxtaxereglering inom barnomsorgen – det vet vi alla. Ni och regeringen vill därigenom också köra över den kommunala självstyrelsen.

Jag kanske underskattar er del i det hela. Ni och regeringen tycks också betrakta kommunsektorn som en förvaltningsorganisation, eftersom ni på det här sättet vill snedvrída konkurrensen.

Anf. 3 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Debatten och diskussionen om det här ärendet har helt nyligen ägt rum i kammaren. Ärendet har återkommit utan att något har tillförts. De argument som fördes fram förra gången och som Socialdemokraterna inte lyckades säga emot gäller såvitt jag kan förstå fortfarande.

Det handlar om huruvida man ska ha ett stöd till kommunal verksamhet. På den punkten har vi och bl.a. Kristdemokraterna ställt oss bakom uppfattningen att det ska äga rum. Men diskussionen har gällt om den metod som har valts stämmer med de viktiga beslut som vi har fattat i denna kammare om hur vi ska ha det med utgifter och inkomster, statsbudgeten och utgiftstaket, liksom frågan om konkurrensneutralitet, som var den yttersta orsaken till själva återremissen.

Vi fortsätter att säga nej till det tricksande som man från majoritetens sida har ägnat sig åt och fortsätter att ägna sig åt, dvs. att man vill definiera om det som helt uppenbart är ett bidrag eller ett stöd till någonting som ska hamna på inkomstsidan.

Alla de uttalanden som finns i utredningarna som ligger bakom riksdagens beslut om hur vi ska ha det med budgetordningen handlar om att vi ska ha en bruttoredovisning. Det handlar om att inkomster ska vara

inkomster och att utgifter ska vara utgifter. Man kan vara för eller emot detta. Nu råkar Sveriges riksdag vara för det, och vi i Folkpartiet är för det. Om man är för det bör man inte agera på det sätt som man har gjort under sena nätter eller möjligen tidiga morgnar på Finansdepartementet i akt och mening att kunna definiera om någonting som är ett bidrag eller, för att använda själva rubriken på ärendet, ett stöd. Detta ska förstås bokföras på rätt sätt.

På denna punkt har ingenting hänt under finansutskottets förnyade behandling av ärendet, utan de invändningar som fanns återstår. Om det skulle vara så att det fanns några väldigt starka skäl för att välja denna teknik – de går inte att hitta för den som läser igenom protokollet från förra gången – borde man förstås, om man slog vakt om att ha denna ordning som inte minst Socialdemokraterna i finansutskottet i andra sammanhang så ofta slår vakt om, se till att göra korrigeringar på utgiftstaket. Det har man inte gjort av det mycket naturliga skälet att det är precis det som man vill undvika.

Den andra frågan gäller konkurrensneutralitet. Den metod som har valts har, förutom de nackdelar som jag nyss nämnde, också den nackdelen att det är utomordentligt svårt, ens om man hade god vilja, att uppnå konkurrensneutralitet. Det är också till fullo belagt i handlingarna från utskottet, till fullo belagt från utfrågningen och till fullo belagt också i riksdagsdebatten förra torsdagen att det helt enkelt är ganska knepigt, ens om man hade den bästa vilja i världen, att uppnå denna konkurrensneutralitet. Per Landgren var inne på en del av dessa invändningar alldeles nyss.

Om man funderar på om man har lyckats, givet alla dessa begränsningar och givet alla dessa svårigheter, välja en metod som inte låter sig åstadkomma en konkurrensneutralitet – om man åtminstone har kommit i närheten av den – förefaller det klart för den som läser protokollet från utfrågningen i utskottet innan ärendet var uppe förra gången i kammaren vad man från Konkurrensverkets sida, om än i milda ordalag, anser. Jag läser från s. 72 i finansutskottets betänkande 25 vad talesmannen från Konkurrensverket vid utfrågningen svarade på frågor om man har lyckats åstadkomma detta:

”För att stanna där ett litet ögonblick skulle man kunna säga att 50 % åtminstone, om jag får uttrycka mig på det sättet, inte är tilltaget i överkant när det gäller hela vård- och omsorgsområdet.”

Om man skulle vilja lusläsa detta citat skulle man möjligen från majoritetens sida kunna hävda att man har träffat rätt alldeles på pricken. Det undrar jag om man verkligen tänker hävda i denna diskussion.

Tack vare initiativ från en enskild ledamot har frågan kommit upp om den teknik som har valts överensstämmer med de regler som gäller inom EU. Jag tycker personligen inte att det är huvudfrågan, utan huvudfrågan är förstås om vi åstadkommer konkurrensneutralitet i dessa delar eller inte. Men det är onekligen en viktig aspekt för oss som medlemmar av EU om detta överensstämmer med EU-reglerna. Och där blir man inte, även om det skulle finnas behov, speciellt mycket klokare om man läser den knappa halvsida som finansutskottets majoritet har tyckt att en återremiss från riksdagen är värd.

Fru talman! Ingenting har blivit bättre sedan förra gången. Det är precis lika illa som det var då. Om Hans Hoff så vill skulle jag gärna vilja ha

svar på följande fråga: Om Hans Hoff känner sig så övertygad om att denna nya teknik är så överlägsen, varför har man då inte gjort den korrigering av utgiftstaket som hade varit en rimlig slutsats av det hela?

Jag står bakom de reservationer som jag har stått bakom i utskottet och yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 4 HANS HOFF (s):

Fru talman! I sak har det inte framkommit något som ger utskottet anledning att ändra de ställningstaganden som gjordes i finansutskottets betänkande 25.

I finansutskottets beredning av det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting har frågan om konkurrensneutralitet behandlats ingående.

Vid den offentliga utfrågning som finansutskottet genomförde den 12 mars framfördes följande från Konkurrensverkets representant Per-Arne Sundbom. Jag ska citera från det protokoll som har upprättats och som också har godkänts av de medverkande:

”När vi går igenom propositionen konstaterar vi att i den finns en klart uttalad ambition att villkoren ska vara konkurrensneutrala oavsett ägare eller associationsform. Det tycker vi är bra, och vi har heller inga principiella synpunkter på förslaget som sådant.”

Kan det bli mer tydligt hur Konkurrensverket ser på frågan om förslaget är konkurrensneutralt eller ej?

Därefter övergår Per-Arne Sundbom till att ta upp frågan om entreprenader. Han anser att det finns anledning att precisera detta för att så långt som möjligt undvika att kommuner och landsting behandlas olika på grund av att man i olika stor utsträckning anlitar externa utförare.

Utifrån Konkurrensverkets synpunkter men också utifrån de motioner som utskottet hade att behandla gjorde utskottet förtydliganden i betänkandet om vad som i propositionen avses med verksamheter som kommunen köper in och som därmed ingår i lönekostnadsunderlaget.

Fru talman! Statliga stöd som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion är oförenliga med EG-rätten i den utsträckning de påverkar handeln mellan medlemsstaterna.

Om en medlemsstat avser att införa ett stöd som omfattas av statsstödsreglerna ska detta anmälas till kommissionen om de stöd som ska införas kan påverka handeln mellan medlemsstaterna.

Det tillfälliga sysselsättningsstödet och dess konkurrensneutrala utformning står icke i strid mot gällande EG-rätt och har därmed inte heller behövt anmälas till kommissionen.

Fru talman! Mot bakgrund av det nu anförda och det som jag anförde den 4 april yrkar jag bifall till förslaget i finansutskottets betänkande 26 och avslag på samtliga reservationer och motioner.

Anf. 5 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Hans Hoffs partivänner i utskottet har försatt honom i en nästan omöjlig situation, nämligen att försöka försvara det ohållbara i detta förslag. Hans Hoff kan säkert göra ett bra hantverk, men uppgiften i dag är tämligen övermäktig. Det räcker inte med att rycka ut delar av citat och den vägen försöka göra gällande att detta förslag är konkur-

rensneutralt. Det är så uppenbart att om man analyserar hur förslaget slår för enskilda kommuner och för enskilda entreprenörer är det inte konkurrensneutralt. Jag tycker att Hans Hoff själv kan göra en kalkyl på hur detta slår i relation till snöröjning och sophantering och jämföra detta med hur det slår för äldreomsorg och skola. Det är alldeles uppenbart att en kommun kommer att kunna mixtra väldigt mycket i upphandlingssituationer beroende på om man ska välja egen regi eller entreprenad när man sedan räknar på hur entreprenaden kommer att slå i relation till egenregin.

Jag tycker att det borde vara under Hans Hoff's värdighet att fortfarande försöka hävda att detta är konkurrensneutralt. Men det är som det har framgått bara en aspekt på det hela. Det är ett kringgående av budgetlagen, och det är väldigt lotteriartat hur detta slår för enskilda kommuner. Jag tycker att ni borde inse att sådana förslag inte ska föreläggas Sveriges riksdag.

Anf. 6 HANS HOFF (s) replik:

Fru talman! Att Lennart Hedquist anser att jag har låg värdighet kommer jag inte att hålla honom räkning för.

Stödet är konkurrensneutralt, och det påverkar inte handeln mellan medlemsstaterna, och det strider därmed inte mot artikel 87 i EG-fördraget.

Om jag, utskottets ordförande och finansministern säger det är det väl en sak. Men när inte Konkurrensverket har några synpunkter på det här borde Lennart Hedquist kanske åtminstone beakta detta.

Om det är så att Moderaterna anser att detta stöd står i strid mot artikel 87 i EG-fördraget är jag orhörd intresserad av att få besked från Moderaterna om ni också anser att det generella statsbidraget till kommuner och landsting står i strid mot artikel 87. Om ni inte anser det, vad är det då för skillnad?

Anf. 7 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Det generella stödet är utformat som ett generellt stöd, men det här stödet är selektivt utformat och missgynnar entreprenader i förhållande till egen regi. Hans Hoff borde alldeles uppenbart inse detta, bl.a. utifrån att han själv försökte rätta till utskottets betänkande i förra vevan så att de konkurrenssnedvridande effekterna inte skulle framstå i alltför tydlig dager.

Möjligen kan man också säga att det ursprungliga förslaget, som det presenterades på den socialdemokratiska partikongressen, var alldeles uppenbart konkurrenssnedvridande. Vi har trott att regeringen hela tiden haft kommunikation med EU-kommissionen och den vägen fått synpunkter på hur man skulle kunna rätta till det hela. Därför var det en stor överraskning för oss när vi under debatten fick klart för oss att några sådana kontakter över huvud taget inte har ägt rum. Då får man gärna intrycket att regeringen i det här fallet har försökt smyga igenom ett förslag som inte skulle väcka uppseende hos EU-kommissionen när det gäller att man eventuellt bryter mot konkurrensreglerna.

Naturligtvis är det en svår bedömning att säga om det är fråga om ett brott mot konkurrensreglerna och då på ett så uppenbart sätt att kommissionen bör ingripa. Där får vi så småningom ett svar.

Anf. 8 HANS HOFF (s) replik:

Fru talman! Jag kan bara återigen konstatera att stödet är konkurrensneutralt. Det påverkar inte handeln mellan medlemsstaterna och strider därmed inte mot artikel 87 i EG-fördraget.

Samtidigt vill jag säga att man tydligt ser en vattendelare i svensk inrikespolitik. Från Moderaternas sida handlar det om att hitta alla former av argument för att välfärden inte kan stärkas på det sätt som vi har föreslagit, men varje argument har fallit.

Anf. 9 PER LANDGREN (kd) replik:

Fru talman! Nej, Hans Hoff, det duger inte att i en debatt i kammaren undvika att besvara direkt kritik och att bemöta sakargumenten. Hans Hoff väljer ju att bara upprepa vad han tidigare har sagt, nämligen att detta är konkurrensneutralt osv. Men Hans Hoff får väl ändå besvara kritiken. Nu fanns en chans att rätta till en del från torsdagens debatt, men Hans Hoff väljer här vad gäller konkurrensneutraliteten att bara påstå saker.

Hans Hoff citerade från vårt utskottsförhör där Per-Arne Sundbom säger att regeringen har en uttalad ambition. Javisst, det är en uttalad ambition, men den slår inte rätt. På den socialdemokratiska partikongressen var ambitionen obefintlig, men sedan har det blivit långt bättre sedan Svenskt Näringsliv, Konkurrensverket m.fl., liksom vårt parti och även andra partier, har kritiserat och uppmärksammat den konkurrensnedvridande effekt som förslaget har.

Nu har utskottet gjort bra förtydliganden – det är utmärkt – men det finns fortfarande skevheter. Jag har nämnt några saker, t.ex. att metoden bara innebär att kommunens val mellan egen regi och köpt verksamhet i bästa fall blir ekonomiskt neutralt. De privata företag som redan bedriver verksamhet som är upphandlad eller som har ambitionen att göra det vid nästa upphandlingstillfälle får inte del av stödet, till skillnad från alla kommunala enheter där det ändå föreligger konkurrens. Det här är en av de frågor där det återstår att ge ett svar.

Anf. 10 HANS HOFF (s) replik:

Fru talman! Jag svarar på frågorna så gott jag kan. Samtidigt vill jag erinra om att vi förra veckan – den 4 april – hade en debatt som varade i ett flertal timmar och som gällde FiU25. De frågeställningar som Per Landgren här till viss del återkommer till debatterades vid det tillfället. Jag tror inte att vi tjänar på att ta om hela den debatten.

Jag skulle vilja fråga Per Landgren, som ju nu kommer in på detta med konkurrensneutralitet – något som är uppfyllt i detta förslag som Per Landgren säger står i strid mot artikel 87 i EG-fördraget – om Kristdemokraterna även anser att det generella statsbidraget till kommuner och landsting står i strid mot artikel 87 och att det är konkurrensnedvridande utifrån de argument som Per Landgren tar upp. Om ni inte anser det, vad är det då för skillnad?

Anf. 11 PER LANDGREN (kd) replik:

Fru talman! Hans Hoff kom in på den debatt som ägde rum förra veckan. Jag ägnade en del av mitt anförande åt att säga att debatten inte var konstruktiv. Det var en post festum-debatt där ståndpunkter inte be-

möttes, där argumenten inte slipades, där argument som faktiskt var dåliga inte drogs tillbaka osv. Det var inte en bra debatt. Inte heller efteråt kändes det bra. Därför tyckte jag att Hans Hoff hade tillfälle att nu, en kort tid senare, korrigera en del saker.

Vad gäller konkurrensneutraliteten har jag upprepat min kritik från förra gången, nämligen att metoden bara innebär att kommunens val mellan egen regi eller köpt verksamhet blir ekonomiskt neutralt. Om det finns utländska entreprenörer som också vill vara med eller som kanske redan har varit med i Sverige – jag kan inte nu peka ut var de finns – kommer de också att drabbas av detta, precis som svenska entreprenörer. I den meningen vågar jag säga att det här står i strid mot EG-fördraget.

Anf. 12 HANS HOFF (s) replik:

Fru talman! Jag har uppfattat att återremissen, den förnyade behandlingen i finansutskottet och den debatt som vi har i dag inte föranletts av att debatten om FiU25 inte ansågs konstruktiv. Att det fanns konkurrensnedvridande effekter i förslaget och att det hela kunde stå i strid mot EG-rätten uppfattar jag i stället som orsaken till återremissen. Jag tror att vi båda, Per Landgren, delar den uppfattningen.

I övrigt är förslaget konkurrensneutralt i och med att vi tar hänsyn till de verksamheter och till de lönekostnader som finns i de verksamheter som kommunerna köper in. På det viset är det konkurrensneutralt. Konkurrensverket har inte haft några synpunkter på förslaget. När det gäller de synpunkter som framförts har utskottet vid sin behandling gjort förtydliganden och, precis som Per Landgren säger, åstadkommit förbättringar.

Per Landgren blir mig ändå svaret skyldig när det gäller de generella statsbidragen – om han anser att de står i strid mot artikel 87 i EG-fördraget.

Anf. 13 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Egentligen nöjde jag mig i mitt anförande med att ställa en fråga till Hans Hoff. Frågan var ungefärligen baserad på följande: Om man nu har valt denna mycket konstiga metod och man samtidigt är anhängare av budgetlagen och bruttoredovisning, varför har man då inte justerat utgiftstaket?

Är det så att säga en ren slump att det har blivit denna effekt? Eller är det möjligen resultatet av nattliga, eller mycket morgontidiga, övningar? Där fick jag inget svar.

Den omedelbara orsaken till återremissen – frågan om konkurrensneutralitet – börjar nu bli alldeles tydligt belyst under diskussionen här, vilket är bra. Låt oss stryka under det som vi är överens om, nämligen att det var ännu värre på kongressen och ännu värre i propositionen än i utskottet. Vi kan alltså notera att det har skett förbättringar i förhållande till det från konkurrenssynpunkt utomordentligt dåliga förslag som ursprungligen lades fram av finansministern på er partikongress.

Kvar står bl.a. det som jag citerade direkt från utfrågningen, att Konkurrensverket – om än inlindat – kraftigt antyder att de 50 procenten inte är rätt, utan att det är för lågt och i genomsnitt missgynnar entreprenader. På en direkt fråga i samma utfrågning – det gäller samma sida som den jag nyss hänvisade till – konstateras det också att för pågående entrepre-

nader går det i praktiken inte att göra något. Vidare är det så, som Per Landgren nämnde, att det om man ska göra nya saker inte kommer att fungera.

Sanningen är den – Hans Hoff kunde väl erkänna detta under diskussionen här så att vi får det klarlagt – att det med den valda metoden är snudd på omöjligt att få konkurrensneutralitet.

Det får de här bieffekterna. Dessutom har man valt att lägga sig lågt. Antydningarna vid utfrågningen om att de 50 procenten är för lågt räknat gäller självklart för sådant som vård och äldreomsorg m.m. Det har inte lett till någon förändring, och återremissen har inte heller lett till någon förändring.

Anf. 14 HANS HOFF (s) replik:

Fru talman! Jag ska börja med den första frågan om stödet och hur det tekniskt är konstruerat när det gäller kommuner och landsting och kreditering på skattekonton. Det görs med precis samma teknik och på precis samma sätt som när vi för fem månader sedan införde ett stöd till svensk sjöfart. Vid det tillfället var Folkpartiet ett av de partier som tillsammans med majoriteten stod bakom detta. Nu har man ändrat sig och säger att det här på något vis strider mot budgetlagen.

När Konkurrensverkets representant på utfrågningen berör de 50 procenten säger han att procentsatsen inte är tilltagen i överkant, åtminstone inte när det gäller hela vård- och omsorgsområdet. Jag kan också konstatera att han inte säger att den är tilltagen i underkant.

Anf. 15 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Det stämmer att kammaren helt nyligen har tagit ställning för sjöfartsstödet och dess utformning. Vi kan gärna diskutera om det blev rätt utformat. Men den gången var det som så att man av de skäl som finns vad gäller konkurrensneutralitet på en annan nivå, dvs. mellan svensk sjöfart och annan sjöfart, valde en metod som i sig innebär att man väljer ett nettolöneresonemang. Hela konstruktionen är uppbyggd på detta, och det finns på det viset helt andra, tyckte vi den gången, skäl för detta. Men i det här fallet är syftet enbart ett, nämligen att se till att man kommer undan utgiftstaket. Man vill ge ett stöd – vi använder bägge det ordet – men man vill se till att utforma det så att det inte påverkar utgiftstaket. Om det hade blivit så hade det rimliga varit att ni hade föreslagit justeringar i utgiftstaket. Vad som nu pågår är att ert parti – flera företrädare här i kammaren och i finansutskottet – som genom åren skällt på alla andra partier där man har kunnat kritisera dem på någon minsta punkt gör precis det som man brukar kritisera och ta till brösttoner för.

När det sedan gäller Konkurrensverket i sammanhanget trodde jag att ironin gick fram i mitt huvudinlägg, nämligen att signalen att Konkurrensverket konstaterat att de 50 procenten åtminstone inte är tilltagna i överkant kunde ha gått fram. Jag får beklaga att Konkurrensverket inte talade ännu tydligare till finansutskottets majoritet. Jag är dock inte säker på att det hade hjälpt.

Anf. 16 HANS HOFF (s) replik:

Fru talman! Finansutskottets offentliga utfrågningar, som oftast görs i samband med att vi bereder ett betänkande, är oerhört viktiga. Det som

*Ett tillfälligt
sysseleättningsstöd
till kommuner och
landsting*

sågs där och framförs av olika representanter vid olika tillfällen tar vi i utskottet del av och behandlar på ett seriöst sätt. Det som sågs skickas också till dem som har medverkat som får möjlighet att gå igenom det som har sagts och ändra om det är någonting man inte står för. Det är oerhört viktigt att man hyser en viss respekt för det som tas upp där.

Beträffande debatten i övrigt kan jag konstatera att det från de borgerliga partierna har framförts att det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting bryter mot budgetlagen. Det har klarlagts att så inte är fallet. Det har framförts att det inte är konkurrensneutralt. Det har klarlagts att det är konkurrensneutralt. Nu i sista minuten anför de borgerliga partierna i allra yttersta desperation, för att hitta något argument för att vården, skolan och omsorgen inte ska stärkas, att det strider mot EG:s statsstödsregler. Även där har det klarlagts att det ej strider mot EG-rätt.

Anf. 17 SIV HOLMA (v):

Fru talman! Vi debatterade detta ärende för sex dagar sedan. Då yrkade jag bifall till förslaget i betänkandet, och det har inte tillkommit något nytt efter återremissen, varför jag vidhåller mitt bifallsyrkande. Moderaterna, Kristdemokraterna och Folkpartiet hävdar att det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting skulle innebära en konkurrensnedvridning och inte vara förenligt med artikel 87 i EG-fördraget. Vi i Vänsterpartiet har hela tiden hävdat att utformningen av det tillfälliga stödet, som Vänsterpartiet, Miljöpartiet och regeringen kommit överens om, inte är konkurrensnedvridande eftersom man i beräkningsgrunden tar med både lönekostnaderna i egen regi och lönekostnaderna i skattefinansierad verksamhet som bedrivs i privat regi.

Det är dessutom upp till respektive kommun och landsting att själv bestämma på vilket sätt de ska använda tillskottet. Om det finns en majoritet i en kommun för att satsa på att stärka sysselsättningen som sker i egen regi – ja, då blir det så. Och om kommunen vill satsa på skattefinansierade verksamheter som bedrivs i privat regi – ja, då blir det så. Det är det kommunala självstyret som anger i vilken form man vill använda det tillfälliga resurstillskottet. De tre borgerliga partiernas trovärdighet när de säger att de vill slå vakt om det kommunala självstyret har med denna reservation visat på stora brister i logik. Varför får inte kommunerna och landstingen själva, i detta fall, avgöra på vilket sätt de ska använda det tillfälliga sysselsättningsstödet på 3 miljarder?

Jag tycker också att det handlar om synen på kommuner och landsting. Drar man konsekvenserna av de borgerliga partiernas reservation måste man också ändra på kommunallagen så att kommuner och landsting fortsättningsvis inte ska ha huvudansvaret för skola, vård och omsorg. Argumenteringen andas också en uppfattning att vi inte ska ha en demokratiskt styrd och solidariskt fördelad välfärd. Vänsterpartiet anser att det behövs mer demokrati i kommuner och landsting – inte mer privatisering. Det är en stor utmaning för de förtroendevalda att skapa en organisation som ger bättre arbetsvillkor för de anställda, fler händer i vården och omsorgen, fler vuxna i skolan och rättvisare löner. Det borde vara en uppgift som de borgerliga partierna skulle ställa upp på. I stället vill man försämra de ekonomiska förutsättningarna för den gemensamt, demokratiskt styrda och skattefinansierade välfärden i kommunerna och

landstingen. Senaste bidraget är att säga nej till det tillfälliga sysselsättningsstödet. Vänsterpartiet säger ett självklart ja, men vi vill dessutom att tillskottet ska fortsätta även åren efter det, dvs. år 2003 och framöver, och det ska vi arbeta för.

Fru talman! Jag noterar att Centerpartiet inte har skrivit under den gemensamma reservationen från Moderaterna, Kristdemokraterna och Folkpartiet. Det hindrar naturligtvis inte Centerpartiet från att i kammaren ställa upp på den reservationen. Jag kan bara ha en from förhoppning om att Centerpartiet tar avstånd från denna reservation på samma sätt som det tagit avstånd från att samma partikonstellation i Stockholms läns landsting har förklarat ett underskott i ekonomin på 4 miljarder med att det är det kommunala utjämningsystemets fel. Jag kan bara beklaga att Centerpartiet väljer att vara med i ett så dåligt sällskap. Centerpartiet som så vackert talar om att de vill få bort den regionala och sociala klyvningen i landet är samtidigt berett att samarbeta med dessa partier som är beredda att öka klyftorna i landet. Var finns logiken? Var finns solidariteten? Var finns rättvisan? Jag kan bara hoppas att Centerpartiet delar Vänsterpartiets uppfattning att det är cyniskt politiskt spel som moderater, folkpartister och kristdemokrater bedriver när de skyller underskottet i Stockholms landsting på utjämningsystemet när det i stället framför allt handlar om att man har sänkt skatten. Privatiseringarna är inte kostnadseffektiva. Tvärtom ökar de administrationskostnaderna, och man får en försämrad budgetuppföljning m.m. Skattesänkningen på 40 öre handlar om 1 miljard kronor. Det är pengar som i stället hade behövts för att ge Stockholms landsting en bättre ekonomi men också för att ge alla stockholmare en bättre sjukvård och kollektivtrafik.

Att mer pengar verkligen behövs finns också beskrivet i en LO-rapport, *Från skärgård till Skärholmen*, där man visar att klassklyftorna mellan fattiga och rika ökat snabbare i Stockholms stad och län än någon annanstans i landet.

I detta sammanhang kan jag bara uppmana Moderaterna att sluta djävlavlas med stockholmarna. Jag som kommer från norra Sverige unnar av hela mitt vänsterpartihjärta *alla* stockholmare både en uthållig tillväxt och en bra välfärd. Jag tror att de flesta stockholmare också unnar oss i övriga Sverige samma sak.

Vi vill och kan gemensamt, solidariskt, skapa ekonomiska förutsättningar för att alla i vårt avlångs land ska få ökad sysselsättning men också en bra skola, vård och omsorg. Det tillfälliga sysselsättningsstödet är en liten bit på vägen. Det behövs mer, men det behövs också omfördelning. Det gör vi genom att bidra till den gemensamma välfärden utifrån den solidariska och rättvisa principen om skatt efter bärkraft och genom det kommunala inkomstutjämningsystem som vi har mellan rika och fattiga kommuner och mellan rika och fattiga landsting.

Anf. 18 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Det var många konstigheter som Siv Holma hann med i sitt anförande, och de flesta hör över huvud taget inte till detta ämne. Hon berörde i och för sig det konstiga i att fattiga i Stockholms län ska tvingas betala, via sin landstingsskatt, till rika i andra delar av landet, om man nu vill hårdra den typ av argumentering som Siv Holma ägnade sig åt.

Rekordet var när Siv Holma drog in Centerpartiet i sammanhanget. Centerpartisten kunde tyvärr inte vara med på vårt sammanträde, men Siv Holma vet mycket väl att hon stod bakom de reservationer som fanns tidigare.

Låt mig i stället gå direkt till frågan om Arjeplog. Jag hoppas att Siv Holma har tagit reda på mer om hur det tillfälliga sysselsättningsstödet slår för Arjeplogs del. De kommer inte att kunna få del av sysselsättningsökningen. De befinner sig i en situation där de måste krympa sin kostym, där de har befolkningsminskning och annat, trots att de ökar sin relativa skattekraft. De kommer också på grund av den krympningen att få en mindre del av den övriga delen av sysselsättningsstödet.

Då vill jag fråga: Hur motiverar Siv Holma den här typen av sysselsättningsstöd framför ett generellt stöd till kommuner och landsting? Vilka fördelar kan man över huvud taget se med att konstra till det på det sätt som regeringen och stödpartierna har gjort?

Anf. 19 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! Frågan om Arjeplog kom också upp vid förra behandlingen, den 4 april. Jag har väldigt svårt att förstå varför Lennart Hedquist upprepar felaktiga argument. Lennart Hedquist borde veta vid det här laget att det finns två delar i det tillfälliga sysselsättningsstödet.

Det finns en generell del på 2,2 miljarder. Det innebär att alla kommuners lönekostnader ligger till grund för beräkningen av det generella stödet. Alla kommuner som har lönekostnader kommer alltså att få ta del av detta. Det finurliga och fina med det här är att även de kommuner som har skattefinansierad verksamhet som bedrivs i privat regi kommer att innefattas i den här beräkningsgrunden.

Den finns också 800 miljoner som går till de regioner som behöver pengarna, t.ex. Stockholm och landstinget här. De kommer att kunna ta del av dem. Vi tycker att det är väldigt bra, för då stärker man också sysselsättningen i de växande regionerna. Men det generella stödet på 2,2 miljarder tillfaller även Arjeplogs kommun.

Varför ska det vara så svårt för Lennart Hedquist att förstå detta?

Anf. 20 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Nu lyckades jag i alla fall få Siv Holma att hålla sig till ämnet. Jag ville göra det genom att ta upp just Arjeplog, som är en kommun i hennes hemlän. Den kommunen kommer över huvud taget inte att få del av de 800 miljonerna. Om det tycks vi vara överens. Den kommunen har ju dålig ekonomi trots att den har en förhöjd skattekraft, men den förhöjda skattekraften konfiskeras av utjämningsystemet. Vad Arjeplogs kommunledning rimligen måste göra är att skära ned antalet anställda för att få det att stämma med sin kommunala ekonomi. Det gör att de får en mindre del även av det övriga stödet.

Det innebär att den här konstruktionen väldigt tydligt missgynnar en kommun som Arjeplog, en glesbygdskommun med minskande befolkning. De skulle ha haft betydligt större glädje av att det generella stödet hade ökat.

Då kommer min fråga till Siv Holma: När Siv Holma åker till Arjeplog, hur kan hon motivera att hon har varit med och röstat igenom ett så konstigt förslag i Sveriges riksdag?

Anf. 21 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! Jag tror inte att jag kommer att ha problem när jag åker till Arjeplog. Jag har varit där flera gånger – säkert fler gånger än Lennart Hedquist.

När det gäller det kommunala utjämningsystemet finns det från moderat sida en förkärlek för att angripa inkomstutjämnningen. Det finns någonting som heter kostnadsutjämnning också, och där tar man alltså hänsyn till strukturella skillnader, t.ex. att Arjeplog är en liten glesbygdskommun. Man får alltså fördelar av det i det kostnadsutjämningsystem som vi har.

Sedan finns det två delar när det gäller det tillfälliga sysselsättningsstödet, som jag har berättat tidigare. De 800 miljonerna har varit avsedda för de områden som har en tillväxt. De 2,2 miljarderna gäller alltså för de övriga kommunerna. Jag är förvissad om att det är ett mycket välkommet resurstillskott även i Arjeplog, även i en situation där man måste minska sin kostym.

Vårt svar till de här kommunerna är, till skillnad från Moderaternas svar, att vi vill stärka kommunsektorn i dess helhet. Det vill inte Moderaterna. De år som jag har varit med under denna mandatperiod har Moderaterna år efter år velat minska resurserna till kommunsektorn, vilket skulle drabba en kommun som Arjeplog. Vi vill öka resurserna så att det blir bättre ekonomiska förutsättningar för alla kommuner och landsting i vårt land. Det vill inte Moderaterna. De prioriterar hellre skattesänkningar, både den statliga och den kommunala skatten.

Anf. 22 LENA EK (c):

Fru talman! Ärade ledamöter och åhörare! Centerpartiet har en sak gemensamt med Socialdemokraterna, nämligen att vi vill öka stödet till den kommunala sektorn därför att den kommunala sektorn har huvudansvar för vård, skola och omsorg. Det här kan man göra på tre sätt.

1. Man kan öka den kommunala skattebasen, vilket vi tycker är det absolut sundaste sättet att göra det på. Vi har ett antal förslag om detta i våra motioner.
2. Man kan öka det kommunala anslaget, den s.k. påsen, sedan det här blev hopslaget till ett generellt kommunalt anslag. Vi har ökning där också, därför att vi ser att det behövs i nuvarande situation.
3. Man kan använda tillfälliga pengar eller tillfälliga stöd.

Den tredje vägen har Kommunförbundet utvärderat. I rapporten om kommunernas ekonomiska läge, som man lade fram i fullständig kommunal politisk enighet för bara några veckor sedan, sade man: Gör inte så här! Använd inte de här tillfälliga stöden! De fungerar inte bra, utan de slår orättvist. Det är svårt att beräkna kostnader därför att det följer krav med de tillfälliga stöden – ganska tuffa krav.

När Kommunförbundet har utvärderat de tillfälliga stöd som vi har sett de senaste åren visar det sig att kraven som är kombinerade med de tillfälliga stöden har gjort att kommunerna har gått back. De har förlorat ekonomiskt därför att kostnaderna som har varit kopplade till kraven har varit högre än de pengar som har legat i de tillfälliga anslagen.

I stället ber man i fullständig kommunal politisk enighet om att få pengarna i påsen som generella anslag. Det gör att man slipper att tricksa och diskutera om det strider mot budgetlagen eller inte, vem som har gjort vad osv.

Det är bättre att göra det enkelt och tydligt. Då följer man också utan diskussion de regler som vi gemensamt var överens om när vi en gång sanerade ekonomin och införde denna lagstiftning för att få ordning på ekonomin i stat, kommun och landsting.

Det är det första jag vill ta upp när det gäller valet av metod.

Valet av metod ger också andra nackdelar. En av de nackdelarna är att det är ett tillfälligt anslag. Ett stort problem som anställda men också kommunmedborgare upplever är att projektanställningar, visstidsanställningar, deltider osv. florerar i kommunerna. Det idealiska är att i stället försöka uppnå fast tillsatta heltidstjänster.

Tillfälliga bidrag över 6, 12, 18 eller 24 månader gynnar inte uppkomsten av fasta jobb i kommunsektorn. Det drabbar kvinnor, därför att det är de som får dessa vikariat och som inte kan etablera sig fast på arbetsmarknaden. Ur jämställdhetssynpunkt är förslaget fullständigt förkastligt.

Hade man i stället valt tekniken att lägga pengarna i påsen hade det blivit fasta jobb, och det är någonting som alla egentligen vill ha.

Här kommer vi in på det tredje argumentet – demokratin. Man ska värdera den kommunala demokratiska nivån på ett rättvist sätt. Man undrar i Kommunförbundet i fullständig politisk enighet om inte rikspolitikerna litar på att kommunerna kan göra detta på ett bra sätt om de bara får pengarna. Man gör olika avvägningar i Arjeplog, Valdemarsvik, Linköping, Malmö och Stockholm, men frågorna måste få avgöras lokalt därför att den lokala kommunala demokratiska nivån är närmast människor och lättast att genomskåda. Det är lätt för väljarna att se vad som är bra och dåligt.

Det är tre väldigt tunga argument.

Mot slutet av debatten har frågan om det tillfälliga stödet är förenligt med konkurrenslagstiftningen och framför allt med EG-fördraget kommit upp. Det kom som en överraskning för mig, åtminstone, att detta reformförslag inte anmälts till kommissionen.

Regeringen har i två års tid med alla medel försökt visa att vi klarar den europeiska dimensionen. Vi är bra på den europeiska nivån. Se så bra vi ledde unionen under ordförandeskapet, och se vilket modelland vi är och hur duktiga vi är på detta.

Jag kan förstå att man inte hänger med i alla olika direktiv och förordningar som kommer, för det är en stor mängd, men Romfördraget – fördraget om upprättande av Europeiska gemenskapen – är grundlag. Det är konstitution. Det är det enklaste.

Det finns tre artiklar i fördraget som handlar om statligt stöd – artiklarna 87, 88 och 89. Den första handlar om vad man ska göra. Den andra handlar om kommissionens hantering av det hela och den tredje om att man kan ändra reglerna. Det är inte så viktigt. I artikel 87 mom. 1 står det så här: ”Om inte annat föreskrivs i detta fördrag, är stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller” – lyssna nu noga – ”hotar att snedvrider konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med

den gemensamma marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna.”

Det behöver alltså inte vara ett etablerat faktum, Hans Hoff, att stödet har en snedvridande effekt. Formuleringen är att stödet ska hota att snedvrida konkurrensen. Det är en mycket mjukare formulering, och det innebär att området för anmälningsplikt vidgas väldigt mycket.

Man räknar upp ett antal stöd som är förenliga med den gemensamma marknaden och sådana stöd som *kan* vara förenliga med den gemensamma marknaden. Förenligt med den gemensamma marknaden är stöd av social karaktär, stöd för att avhjälpa skador efter naturkatastrofer eller stöd till östra Tyskland. Det som *kan* vara förenligt med den gemensamma marknaden är stöd till regioner där levnadsstandarden är onormalt låg eller där bristen på sysselsättning är allvarlig. Det kan också handla om gemensamma europeiska projekt eller om att underlätta för utveckling av viss näringsverksamhet i vissa eftersatta regioner. Det kan också handla om stöd för att främja kultur eller bevara kulturarvet eller om stöd av annat slag som det har beslutats om med kvalificerad majoritet i rådet.

Ingenting av detta stämmer på det tillfälliga sysselsättningsstödet. Om stödet hotar att snedvrida konkurrensen ska det anmälas.

Man har också diskuterat skillnaden mellan det ordinarie kommunala anslaget och det nya förslaget. Skillnaden är att det ordinarie anslaget är just ordinarie. Man har förhandlat om det, så det finns med. Kommissionen har värderat det. Vissa vassa hörn slipades av i samband med de svenska förhandlingarna.

Det står i artikel 88 mom. 3 att kommissionen ska underrättas i så god tid att den kan yttra sig om alla planer på att vidta eller ändra stödåtgärder. Det är precis det vi har här.

Det finns också en tidsgräns. Om det inte kommer fram ett beslut från rådet inom tre månader kan man skynda på förfarandet och få ett beslut från kommissionen. Man behöver alltså inte vänta i åratal på ett förhandsbesked eller ett beslut. Det hade kunnat göras i ordentlig ordning, och det går fortfarande att göra i ordentlig ordning om man vill.

Anf. 23 HANS HOFF (s) replik:

Fru talman! Många av de frågor och diskussioner som Lena tar upp hade vi en debatt om den 4 april, så det tänker jag inte gå in på närmare. Det gjorde vi rätt rejält vid det tillfället.

När vi kommer in på EG-rätten kan jag däremot säga att stödet *är* konkurrensneutralt och att det inte påverkar handeln mellan medlemsstaterna. Därmed strider det heller inte mot artikel 87 i EG-fördraget. Därför har man inte ansett att man behöver göra en anmälan för att kontrollera detta.

Det som är intressant i detta är den vidare tolkningen. Det gäller de generella statsbidragen. Detta berör Lena Ek något. Det är också bidrag som går från staten till kommunerna. De tillfaller heller inte olika verksamheter och entreprenörer – varken privata, kooperativa eller andra. De tillfaller enkom kommunen.

En oerhört väsentlig fråga är om Centerpartiet, som anser att det tillfälliga sysselsättningsstödet strider mot artikel 87, också anser att de generella statsbidragen strider mot artikel 87. Jag hänvisar till det jag

sade om att pengarna inte heller i det sammanhanget tillfaller enskilda entreprenörer.

Anf. 24 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Jag ska gärna återigen, så att Hans Hoff och alla andra hör det, säga att det generella stödet till kommunerna inte strider mot Romfördraget. Det fanns vid förhandlingarna några detaljer som inte var helt okej. De ändrades i de svenska reglerna. Detta är godkänt och klart, och vi behöver över huvud taget inte diskutera det. Det finns ingen diskussion om detta om man inte konstruerar en.

Däremot är det enligt artikel 88 mom. 3 väldigt tydligt att kommissionen ska underrättas i så god tid att den kan yttra sig om alla planer på att vidta eller ändra stödåtgärder. Så står det, och det ska man tillämpa om man följer EG-rätten.

Det innebär att det är kommissionen som värderar om ett stöd hotar att snedvrída konkurrensen eller inte. Det kan ett enskilt parti i en enskild medlemsstat inte göra.

Uppstår det tvivel – hotar ett särskilt stöd att snedvrída konkurrensen – föreligger en anmälningsskyldighet. Detta tvivel finns, eftersom vi diskuterar frågan. Vi har diskuterat den i utskottet. Vi har diskuterat den i kammaren flera gånger. Vi har haft hearingar runt ämnet, och diskussionen är levande.

Det finns alltså rätt så många som tycker att det hotar konkurrensen. Det innebär att den problembilden finns, och då föreligger en anmälningsskyldighet. Det är väldigt tydligt om man läser artikel 87 mom. 1, och artikel 88 mom. 3.

Anf. 25 HANS HOFF (s) replik:

Fru talman! Om det nu inte vore konkurrensneutralt utan konkurrens-snedvrídande, vilket det inte är i och med att stödet beräknas på 50 % av de kostnader för verksamhet som köps in från andra producenter som kommuner och landsting har, hade Konkurrensverket säkerligen berört den frågan i samband med den offentliga utfrågningen den 12 mars. Det gjorde man ej.

Anf. 26 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Enligt Romtraktaten är det, återigen, inte ett enskilt parti i en enskild medlemsstat som avgör en sådan här fråga, utan formuleringen är sådan att det, om det finns diskussion eller tvivel runt ett statsstöd, ska anmälas till kommissionen. Det är kommissionen eller rådet som avgör en fråga om konkurrens-snedvrídning när det gäller statsstöd.

Jag tycker att det är väldigt tydligt i formuleringarna att man hotar att snedvrída konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, vilket då blir oförenligt med den gemensamma marknaden, och det kan påverka handeln mellan stater. Det är klart att det gör. Det handlar ju i sista skedet om hur upphandlingarna sker, vilka som kan vara med och hur öppet det är för deltagande av företag, svenska eller europeiska. Därmed föreligger också en anmälningsskyldighet.

Det är möjligt att kommissionen och rådet vid en behandling av detta skulle säga: Det är okej. Kör! Använd detta – det kan vi acceptera! Man kan också t.o.m. begära en särskild omröstning i rådet om att man ska gå

förbi de regler som finns och av särskilda skäl godkänna detta, men då krävs det en enighet vid rådets beslut.

Det är i alla fall väldigt förvånande att en regering som har bestämt sig för att omfamna den europeiska nivån och försöker visa att man klarar av det inte kan läsa Romtraktaten, att en regering som vill gynna heltidsarbete i den kommunala sektorn lämnar ut stöd som ger korttidsanställningar och att en regering som säger sig vilja gynna den kommunala demokratiska nivån inte litar på de kommunala politikerna.

Anf. 27 ANNA KINBERG (m):

Fru talman! Kära åhörare! Om man nu har följt den här debatten ett par veckor kan man kanske fråga sig varför detta över huvud taget är viktigt. Jo, även om vi ser på detta på diametralt olika sätt handlar det om välfärd, om jobb och om rättvisa. Det är mot den bakgrunden som jag har kritiserat förslaget, och det är vi ganska många som har gjort.

Vill man ha välfärd, fler jobb och mer rättvisa ska man nämligen inte ta pengar från skattebetalarna och skicka dem till kommunala byråkrater som sedan får avgöra vem som ska få del av dem. Det är orättvist, och det skapar inga nya jobb.

Det är faktiskt ganska väl belagt att nya jobb i företag är det som skapar resurser till människor, till kommuner och till de instanser som vill använda skattepengarna. Det är också väl belagt att personalen i välfärdssektorn trivs bättre hos privata arbetsgivare, och sådana behövs det inte mindre utan mer av om man vill trygga välfärden och jobben i såväl Arjeplog som Alvik – det gäller säkert även Arvika och andra städer. Runtom i landet är det här viktigt. Därför är det viktigt att kritisera när det här görs på fel sätt och t.o.m. hindras.

Jag går så till konkurrensfrågan. Den har belysts rätt väl av flera talare.

För det första är det här inte neutralt. Det leder till att det blir svårare för privata företag att etablera sig och att anställa i välfärdssektorerna. Det hindrar att nya jobb skapas. Det är därför som Almega kritiserade 50-procentsnivån på utfrågningen i mars. Det är därför som Svenskt Näringslivs kommentar och referens uppenbarligen är borta. Det visade sig i den nya finansutskottsbehandlingen att man inte riktigt kunde stå för att de tyckte att det här var okej.

Det är ett stort problem ur konkurrensperspektiv att valfrihet för människor inte omfattas. Det här ger en viss valfrihet för kommuner men bara till en viss del för den verksamhet som man väljer att köpa. Det här kommer att gynna kommunal verksamhet på bekostnad av privat. Det här stöder och upprätthåller sysselsättning i kommuner och skapar inga större mängder nya jobb.

För det andra ser svensk konkurrensrätt tyvärr rätt liberalt på det här med näringsverksamhet. Svensk konkurrensrätt har ju tillåtit rader av exempel på sådant som slår undan benen på privata företag – kommunala bolag konkurrerar ut andra. Det är därför som det är mera intressant att titta på EG-rätten. Svensk konkurrensrätt tillåter att kommunala företag konkurrerar ut privata. EG-rätten gör det inte. EG-rätten ställer, som Lena Ek så riktigt och utförligt har påpekat, större krav på konkurrensneutralitet.

Prot. 2001/02:93
10 april

*Ett tillfälligt
sysselsättningsstöd
till kommuner och
landsting*

Här finns det då en viss snedvridande effekt, och vi har tvistat i veckor om hur stor den är. Är det då över huvud taget relevant att tillämpa EG-rätten på det här, eller är det bara en hemmafråga som de inte har att göra med där nere i Bryssel? Det är relevant. Det handlar om internationella företag som vill lägga anbud på svensk verksamhet. Det handlar om danska sjuksköterskor, finska friskolor och andra som vill vara med och förbättra den svenska välfärden genom att delta i upphandlingar och genom att erbjuda privata alternativ till de människor som vill och får välja. Därför finns det en s.k. gemenskapsrättslig dimension och en anledning att kritisera detta med EG-rätten som grund.

Finns det en sådan här risk är det, som Lena Ek nyss nämnde, ganska solklart att svenska staten, närmare bestämt regeringen, är skyldig att anmäla det till kommissionen för prövning i god tid före ett beslut. Sedan är det väldigt viktigt att poängtera att det inte är min sak att avgöra hur snedvridande detta är. Jag kan eller bör inte ta ställning till om det är så snedvridande att det strider mot statsstödsreglerna och därför inte får genomföras. Det är inte heller Hans Hoffs sak att ta ställning till det, med all respekt i övrigt. Det är inte Siv Holmas och inte ens Lena Eks eller Sveriges riksdags sak att ta ställning till detta utan just kommissionens. Det är just därför som kommissionen kräver, och det är stadgat i EG-fördraget, att sådant här ska anmälas för prövning.

Jag önskar innerligt att ett sådant här beslut inte fattas innan en sådan prövning är gjord, och jag ska på alla sätt och vis rösta för att det inte ska fattas. Annars riskerar man nämligen att behöva riva upp det när kommissionen väl har undersökt färdigt.

Förra veckan förstod vi att finansministern skulle ta en rövare i alla fall. Sedan försökte han anklaga mig m.fl. i massmedier för att ha försökt vilseleda kommissionen. Det har även Hans Hoff försökt göra gällande. Därför vill jag bara påpeka att det jag har skickat ned i diverse brev är förslag, protokoll och annat från riksdagstrycket som är helt officiellt. Det handlar om de propositioner som Bosse Ringholm och hans medarbetare själva har skrivit och om de betänkanden som Hans Hoff och hans kompisar i utskottet själva har tagit fram. De förslagen har jag skickat ned till kommissionen, eftersom Bosse Ringholm inte har gjort det, och jag har begärt att man ska yttra sig över dem. Det är, som sagt, naturligtvis inte min sak att ta ställning till det juridiska, men eftersom ingen annan verkar ha skickat ned detta från Regeringskansliet, vilket är anmärkningsvärt, har jag gjort det själv. En sådan här prövning är inledd men ännu inte avslutad.

Ett bra tips, om man vill slippa sådana här bekymmer och ha ett konkurrensneutralt förslag som innebär att jobb skapas, är att man genomför en generell sänkning av arbetsgivaravgiften. Men den debatten har vi haft förut, och detta kan jag väl inte övertyga Hans Hoff och gänget om i dag. I stället kommer väl det här förslaget att genomföras, kanske från den 1 juni med retroaktiv verkan. Och samtidigt pågår en undersökning i kommissionen.

Hans Hoff kan skriva upp att jag för säkerhets skull kommer att skicka ned även dagens protokoll till kommissionen, ifall Bosse Ringholm inte gör det nu heller. Och så småningom kommer det ett utslag. Mot den bakgrunden vill jag ställa ett par frågor till Hans Hoff. Låt oss säga att det skulle visa sig att kommissionen säger: Nej, Sverige, så här

får ni faktiskt inte göra. Det här är EG-rättsligt ohållbart. Och låt oss anta att den 1 juni redan har varit. Då har jag två frågor till Hans Hoff. Vad ska Hans Hoff och hans partibroder i Finansdepartementet göra då? Vill han kanske berätta det redan i dag?

Den andra frågan är: Vad ska kommunerna göra då? Är det sjysta spelregler för de stackars kommunala tjänstemännen som ska administrera det här synnerligen klantigt administrerade förslaget? Ska man rycka undan benen för dem igen? Att först lova i september, sedan inte genomföra under hösten, kanske genomföra under våren, kanske införa det från den 1 juni och sedan kanske behöva riva upp det igen – det skulle bli effekten om kommissionens prövning visar att det föreslagna statsstödet inte är tillåtet. Eftersom det finns risk för att man inte får genomföra det tycker jag att vi ska invänta kommissionens utslag först. Jag vill gärna ha svar på mina frågor från Hans Hoff.

Anf. 28 HANS HOFF (s):

Fru talman! Regeringen har gjort bedömningen att det tillfälliga stödet till kommuner och landsting är konkurrensneutralt och att det inte påverkar handeln mellan medlemsstaterna. Man har inte ansett att det strider mot artikel 87 i EG-fördraget. Därför finns det inte heller anledning att anmäla det.

Anna Kinberg kommer in på hypotetiska frågor som jag har oerhört svårt att ta ställning till. Det handlar om huruvida det ena, det andra eller det tredje händer. Om vi får ett negativt besked får vi ta ställning till det, men jag tror det är låg sannolikhet för ett sådant.

Anf. 29 ANNA KINBERG (m):

Fru talman! Jag börjar känna mig lite dum nu i replikerna mot Hans Hoff. Han har sagt hela dagen att regeringen har ansett sig stå över EG-fördraget. Jag anser att regeringen inte står över EG-fördraget, eftersom Sverige är medlem av Europeiska unionen. Då är man enligt fördragets artikel 88 § 3 skyldig att anmäla planer på den här typen av statsstöd för att få det prövat huruvida det rör sig om otillåtet statsstöd.

Jag noterar för säkert femte gången i dag att regeringen inte har haft sådana planer. Det framkom också i förra veckan. Eftersom regeringen är skyldig att göra detta skulle jag vilja be Hans Hoff att kommentera om han själv avser att anmäla det här förslaget till kommissionen. Jag anmäler i alla fall. Men om han inte gör det, hur ser han då på saken om Sverige skulle få nej? Det är inte hypotetiskt. Vill ni undvika hypotetiska frågor hade ni kunnat utreda frågan noga i förväg. Det har ni valt att inte göra.

Anf. 30 HANS HOFF (s):

Fru talman! Om regeringen hade haft minsta misstanke om att stödet hade varit konkurrensnedvidande – att det hade stått i strid med artikel 87 i EG-fördraget – hade regeringen anmält det för en prövning. Nu har man gjort bedömningen att det inte är konkurrensnedvidande och att det inte strider mot artikel 87 i EG-fördraget. Därför har man inte heller begärt en prövning. Hade det funnits en tveksamhet från regeringens sida hade man självfallet gjort detta. Jag utgår ifrån det, men jag kan inte svara för regeringen.

Jag kommer inte att anmäla detta till EG-kommissionen. Det har Anna Kinberg redan gjort indirekt. På grund av hennes brevväxling med kommissionen antar jag att man där nu kommer att börja titta på ärendet. På det viset kan man säga att Anna Kinberg redan har anmält det till EG-kommissionen.

Anf. 31 ANNA KINBERG (m):

Fru talman! Jag vill försöka förklara för Hans Hoff en allra sista gång att det inte är regeringens sak att göra den här bedömningen, och inte heller Hans Hoff's eller Sveriges riksdags. Det är EG-kommissionen som ska göra den. Helt oavsett vad Hans Hoff eller Bosse Ringholm eller socialdemokraterna i finansutskottet har för uppfattning i sak är man tydligt fördragsenligt skyldig att anmäla ärendet till kommissionen. Jag konstaterar att man högaktningsfullt struntar i detta, vilket jag tycker är formellt mycket anmärkningsvärt.

Jag kan påpeka att jag självklart har anmält det redan, att undersökning pågår och att jag skickar ned även dagens protokoll. Jag ser fram emot utslaget av kommissionens prövning och önskar både Hans Hoff och kommunerna lycka till.

Anf. 32 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Vi har väl alla lagt märke till att Hans Hoff har gått i finansministerns skola och därför hela tiden återupprepar en och samma mening. Jag trodde möjligen att erfarenheterna från finansministerns presskonferenser hade fått Hans Hoff att akta sig för det.

Jag vill ställa en fråga till Hans Hoff. Var det ursprungliga förslaget, som presenterades på den socialdemokratiska partikongressen och som sedan diskuterades en hel del under hösten, också fritt från konkurrensnedvridande effekter, eller gjorde regeringen då bedömningen att det förslaget hade en rad konkurrensnedvridande effekter? Vid vilken tidpunkt, blir då min följdfråga, kunde man göra bedömningen att förslaget inte längre var konkurrensnedvridande?

Anf. 33 HANS HOFF (s):

Fru talman! I vems skola jag har gått eller går kanske vi kan lämna därhän, i alla fall officiellt i kammaren.

Lennart Hedquist kommer in på den socialdemokratiska kongressen och tar upp förslag som diskuterades där. Det ämnar jag inte kommentera. Vi behandlar propositioner som regeringen lämnar till riksdagen. Det är propositioner som vi bereder och behandlar i utskottet som riksdagen tar ställning till – inte någonting som presenteras på olika former av kongresser eller på andra möten.

Anf. 34 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Jag ställer min fråga med utgångspunkten att det ursprungliga förslaget var så uppenbart konkurrensnedvridande. Det är något som jag inte tror behöver vara föremål för någon som helst diskussion. Sedan gör regeringen en rad justeringar. Det är uppseendeväckande om man då inte hela tiden har haft frågeställningen klar för sig, dvs. att man är tvungen att göra en anmälan av förslaget för att se huruvida

EG-kommissionen gör samma bedömning och kommer fram till att det inte är konkurrensnedvridande.

Vi i oppositionen har hela tiden haft en rad skäl att motsätta oss det här förslaget. Men vi har hela tiden utgått ifrån att regeringen har kommunicerat med kommissionen. Jag tycker, som sagt, att det som vi fick klart för oss i torsdags är uppseendeväckande – att man över huvud taget inte hade haft några som helst kontakter.

Anf. 35 HANS HOFF (s):

Fru talman! Lennart Hedquist återkommer till förslaget från den socialdemokratiska kongressen och konstaterar att detta blivit allt bättre under processens gång. Förslaget har, enligt min uppfattning och säkerligen också enligt Lennart Hedquists uppfattning, blivit bättre under utskottsbehandlingen – bl.a. efter den offentliga utfrågning som genomfördes – och under finansutskottets arbete med de motioner som är väckta. Vi kan konstatera att riksdagens arbete faktiskt fungerar på ett bra sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

4 § Allmänna motioner om mervärdesskatt

Föredrogs

skatteutskottets betänkande 2001/02:SkU18
Allmänna motioner om mervärdesskatt.

Anf. 36 CATHARINA HAGEN (m):

Fru talman! I föreliggande betänkande är det ett enigt skatteutskott som begär en översyn av momsen. Utskottet begär att regeringen kartlägger de svårigheter som finns inom mervärdesskattesystemet när det gäller avgränsningen mellan olika skattesatser. Närmare bestämt gäller det de gränsdragningsproblem som finns för varor och tjänster som har olika momsnivåer.

Utgångspunkten är att EU tillåter länderna att ha generella momssatser på mellan 15 % och 25 %. Däremellan tillåter man en eller två lägre nivåer, varav den lägsta nivån får vara lägst 5 %. I Sverige har vi valt att lägga oss på den högsta nivån när det gäller den generella momssatsen, 25 %. Inom parentes kan jag nämna att många av de stora länderna inom EU här ligger mellan 16 % och 20 %.

I Sverige har vi förutom den 25-procentiga generella nivån också momssatser på 6 % och 12 % inom olika branscher. Att det kan bli problem när man ska dra gränsen för vad som ska ha låg moms kan illustreras med några exempel.

Idrott som bedrivs som kommersiell verksamhet har i allmänhet en momssats på 6 %. Detta gäller dock inte transport i skidliftar, som har 12 % moms. Detta är naturligtvis helt orimligt. Varför ska t.ex. tennis-timmen ha 6 % moms medan utförsåkning har 12 %?

Ett annat exempel gäller kultursektorn. Det är svärförståeligt att det är 6 % moms när man lyssnar till musik medan de som dansar till musik får

Prot. 2001/02:93
10 april

*Ett tillfälligt
sysseleättningsstöd
till kommuner och
landsting*

*Allmänna motioner
om mervärdesskatt*

betala 25 % moms. Var går egentligen gränsen mellan kultur och nöjen? Är det när man dansar själv eller är det när man ser på när andra dansar?

En annan bransch som brottas med problem med olika momssatser är livsmedelsbranschen. Mat har olika moms beroende på var jag äter den. När jag äter min pizza på kvarterskrogen betalar jag 25 % moms, men om jag köper den på 7-Eleven får jag betala 12 ½ %.

Mot den här bakgrunden är det glädjande att vi har kunnat enas om en översyn av de avgränsningsproblem som finns. Ännu mer glädjande hade det dock varit om utskottet också hade varit enigt när det gäller en översyn av nivån på momssatsen. Vi har en mycket hög generell momsnivå på 25 %. Moderaterna har en egen reservation om nivån där vi vill att regeringen ser över möjligheterna att på sikt sänka den allmänna momsnivån till mer konkurrenskraftiga nivåer. Jag yrkar därför, fru talman, bifall till reservation 1.

I grunden anser Moderaterna att momsen rent teoretiskt är en relativt bra skatteform. Momsen är synlig, den är icke snedvridande och den gör att vi betalar först när vi konsumerar. Att vi ändå vill arbeta för att inom överskådlig tid sänka momsen beror på att vårt skattetryck totalt sett är så extremt högt och att konkurrensen om rörliga skattebaser ökar trycket mycket. Vi måste också tänka på att sänka momssatsen.

Vad det handlar om kan illustreras med ett räkneexempel. Momsen kostar i dag skattebetalarna omkring 200 miljarder kronor. Om man skulle sänka den generella momsnivån till 18 % och bara ha en enda momsnivå skulle det innebära att skattebetalarna sparade 17 miljarder kronor. Detta är bara ett räkneexempel och inget förslag i dag, men jag tycker ändå att det är intressant att titta på siffrorna för att lite grann se vad det är fråga om. Man ska komma ihåg att skatteintäkterna totalt inom den offentliga sektorn är 1 200 miljarder.

Att vi måste börja titta på momsnivåerna visar en hel del konkurrensproblem inom olika branscher. Jag ska beröra några här.

Först har vi handeln med kapitalvaror över gränserna. Det kan gälla kapitalvaror som bilar, kylskåp, elektroniska produkter, möbler osv. Det är numera ganska lätt att handla dessa varor t.ex. i Tyskland, som har 16 % moms i stället för våra 25 %. I Danmark har det gått så långt att handlare t.o.m. erbjuder sina kunder den lägre momssatsen för att kunna hänga med. Fenomenet har fått stor spridning, eftersom det räcker med att handlaren har tyskt momsnummer för att kunna sänka priserna till den tyska momsnivån. Många handlare går också samman med gemensamma utlämningsställen dit kunden åker för att kunna hämta varorna. Denna handel har nu i Danmark nått en sådan omfattning att politikerna har börjat oroa sig för de statsfinansiella effekterna. Även för Sveriges del torde denna konkurrens på sikt påverka skattebasen.

En annan bransch som lider av vår höga momssats är tjänstesektorn. Momsen bidrar till att öka skattekilarna, som gör det mycket dyrt att köpa tjänster för privat bruk. Detta bidrar till att uppmuntra svartarbete, där både moms och inkomstskatter undviks. Jag ska ta ett exempel: Om en läkare ska anlita en hantverkare måste läkaren tjäna in över 1 000 kr för att hantverkaren ska kunna få 100 kr efter skatt i sin hand. Det är det som är skattekilarna, och momsen bidrar till att öka dessa.

En tredje sektor som också lider av den höga momsen är det vi kallar digitala tjänster. Det är när varor och tjänster levereras elektroniskt, on-

line. Om man säljer sådana tjänster till en privatperson ska säljaren betala moms i det land där man har sitt företag. Inom EU har man nu kommit fram till en kompromiss som innebär att när tredje land vill sälja sådana här digitala tjänster inom EU räcker det att man registrerar sig i ett enda EU-land, t.ex. Luxemburg. Men reglerna är väldigt krångliga. Om t.ex. ett amerikanskt företag är registrerat i Luxemburg för att sälja digitala tjänster ska det amerikanska företaget ta ut olika moms beroende på till vilket land man säljer sin digitala tjänst. Men momsen ska betalas i Luxemburg, och sedan ska Luxemburg fördela dessa olika momspengar till de olika länder där kunderna finns. Det säger sig självt att det är otroligt byråkratiskt och mycket stora problem med att kontrollera att det verkligen går till på det här sättet.

Därför tror jag att det inom den digitala branschen är mycket svårt att få de skatteintäkter som det var tänkt. Då kan det också vara ett problem om man har hög momssats och räknar med höga skatteintäkter.

Utskottsmajoriteten finner inte anledning att uppmana regeringen att se över även nivån utan hänvisar till att de här problemen redan är uppmärksammade av olika utredningar, bl.a. Skattebasutredningen. Skattebasutredningen påpekar liksom utskottet att vårt höga skattetryck torde hänga samman med de s.k. generellt utformade välfärdssystemen och den höga ambitionsnivån. Men i direktiven till denna utredning sägs det också att den totala skattebördan inte ska minska. Finner utredningen att momsen måste sänkas är alltså villkoret att andra skatter höjs. Antagligen kommer det att bli så att andra skatter på mindre rörliga skattebaser kommer att höjas, och då torde de klassiska f:en, nämligen fattigt folk och fastigheter, ligga i riskzonen. Det anser inte Moderaterna vara acceptabelt. Vi är därför beredda, herr talman, att arbeta för en sänkning av momsen parallellt med att vi fortsätter att sänka skatterna på andra skattebaser.

Anf. 37 KENNETH LANTZ (kd):

Herr talman! Endast den danska mervärdesskatten kan mäta sig med den svenska. Vi har tillsammans den högsta momsen i världen. Visserligen är momsen på vissa varor lägre än 25 %, men även i andra länder är momsen lägre på motsvarande varor. I t.ex. Storbritannien och Irland är momsen helt slopad.

Det kan vara missvisande att jämföra svensk moms med andra länders. Det kan tyckas att den svenska momsen på 25 % inte är så hög med tanke på att den i de flesta europeiska länder också är åtminstone över 15 %. Men en sådan jämförelse blir missvisande. Hela det skattetryck som läggs på ett hushåll måste beaktas. Förvärvsinkomster beskattas i Sverige med 30 %, såvida man inte har uppnått en inkomst som medför statlig inkomstskatt. Arbetsgivarna betalar dessutom 31 % i sociala avgifter på alla lönekostnader.

Totalt sett är mer än halva lönekostnaden olika skatter. Det som blir kvar efter detta ska sedan användas till konsumtion, och konsumtionen i sin tur är alltså beskattad. Det är den skatten vi beslutar om här och nu.

Betecknande för låginkomsttagare är att man lever på det man tjänade in förra månaden. Det finns för många inga marginaler. Alla pengar som blir över efter att skatterna är betalda måste användas till alldeles nödvändig konsumtion. Detta gör att den totala beskattningen av en lågin-

komsttagare faktiskt är mycket hård. Enligt uträkningar gjorda av Svenskt Näringsliv uppgår den totala skattekillen, alltså den del av en arbetsgivares ökade lönekostnader som går till skatt, till 64,3 %. Det innebär alltså att om en arbetsgivare betalar 100 kr mer till en anställd får den anställde ut 35:70 kr.

Det är i detta sammanhang som mervärdesskatten, momsens, ska ses. Av inarbetade pengar som en barnfamilj har att spendera ska 25 % betalas i skatt ännu en gång. Det är orimligt.

Herr talman! Kristdemokraterna ser fram emot en full översyn av hela momssystemet. Det finns i dag en rad inbyggda fel och dubbeltydigheter i regelsystemet. Enligt människor som jag har talat med vet man inte ens på skattemyndigheten riktigt vad som gäller i alla lägen. Samma person som undrar om en momssats kan få flera olika svar beroende på vilken tjänsteman man har fått tala med. Det behövs med andra ord en tydlig och klar översyn av momsreglerna som syftar till enkelhet, men också till att förbättra förhållandena för hushållen med de lägsta inkomsterna. Det är alltså med tillfredsställelse som Kristdemokraterna medverkar till beslutet om en översyn av momssatserna.

Vi har vid flera tillfällen motionerat om bl.a. dansbandsmomsen och restaurangmomsen. Vi förutsätter att även dessa beaktas i kommande översyn.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservation 2 i detta betänkande. Det är en reservation som behandlar sänkt mervärdesskatt på fastighetskötsel i egen regi. Förvaltningsmomsen för fastigheter bör på sikt sänkas. Köp av tjänster för kötsel i form av städning, renhållning och fastighetsförvaltande arbetsuppgifter tycker vi också bör få en översyn.

Anf. 38 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Sverige har en i internationella sammanhang hög mervärdesskattesats. Den appliceras dessutom på en stor skattebas eftersom den i princip berör alla varor och tjänster. Det gör sammantaget att mervärdesskatten tillför statskassan uppemot 200 miljarder kronor på årsbasis. Mervärdesskatten står därmed för ungefär 30 % av de sammanlagda statliga inkomsterna i form av skatter och avgifter.

Omvänt innebär detta att en väldigt stor del av hushållens skatteböroda utgörs av mervärdesskatt. Det är därför naturligt att just förändringar i mervärdesskatteuttaget aktualiseras i en lång rad motioner som behandlas tillsammans i det här betänkandet.

Framför allt rör det sig om förslag till ändrad gränsdragning när det gäller tillämpning av och gränsdragning mellan de olika skattesatserna, dvs. 25 %, 12 % eller 6 %.

Det radikala greppet för att undvika gränsdragningsproblem är självfallet att slopa alla gränser. Tillämpat på detta område skulle det innebära att alla varor och tjänster som omfattas av mervärdesskatt skulle belastas med normalskattesatsen som i dag är 25 %. Så hade vi det också ett tag, som resultat av skattereformen för drygt tio år sedan.

Centerpartiets principiella uppfattning på den här punkten är att skattesatsen för mervärdesskatt i huvudsak bör vara enhetlig och generell. Vi anser emellertid att undantag bör göras för människors basbehov, såsom boende och livsmedel, vilka bör ha en lägre skattesats.

Det kan naturligtvis diskuteras vad som bör inrymmas i begreppet basbehov. Men allmänt sett måste ändå sägas att ju fler områden som omfattas av nedsatt skattesats, desto fler gränsdragningsproblem uppstår. Det här har varit ett genom åren tilltagande problem. Det har resulterat i att alltfler särintressen har drivit kampanjer för att just deras tjänst eller vara bör omfattas av en lägre mervärdesskattesats. Det har ofta rört sig om rimliga motiveringar i jämförelse med någon tidigare lågbeskattad företeelse, men samtidigt innebär det nya gränsdragningsproblem gentemot andra företeelser.

Särskilt riklig har den här floran varit inom kulturområdet. Vi har därför från Centerpartiets sida under flera år pekat på behovet av ett samlat grepp, en ordentlig genomgång av framför allt momsattserna inom kulturområdet, men också inom hela mervärdesskatteområdet. Det är därför med mycket stor tillfredsställelse jag nu konstaterar att ett enigt utskott ställt sig bakom kravet på en genomgripande översyn, en utredning av hela det lågbeskattade området i mervärdesskattesystemet. Syftet är att bringa ordning och reda och framför allt klarhet i det gungfly som delar av mervärdesskattesystemet befinner sig i. Efter denna genomlysning möjliggörs en samlad och enhetlig bedömning av vilka områden som ska omfattas av de lägre skattesatserna på mervärdesskatteområdet.

Det medför i sin tur att de organisationer som ägnat tid och pengar åt att driva kampanjer för att just deras varor och tjänster ska omfattas av en lägre skattesats nu kan ägna sina krafter åt värdefullare ting, nämligen det de själva är bäst på, att producera varor och tjänster av hög kvalitet till rimliga kostnader. Att det samtidigt minskar marknaden för politiska lobbyister och konsulter är en bieffekt som förefaller minst sagt tolerabel.

Herr talman! Jag är faktiskt så pass nöjd med att vi har kunnat enas om den här översynen på mervärdesskatteområdet att jag i övrigt avstår från att framställa något yrkande med anledning av detta betänkande.

För övrigt anser jag, herr talman, att skatteutjämningsystemets grundvalar måste försvaras. Men det är en fråga som inte har något som helst samband med den fråga som vi nu diskuterar.

Anf. 39 LENA SANDLIN-HEDMAN (s):

Herr talman! Nivån på mervärdesskatten och det totala skatteuttaget är högre i Sverige än i de flesta andra industriländer. Det hänger naturligtvis ihop med de höga välfärdspolitiska ambitioner som vi har i vårt land. Skatternas främsta syfte är ju att finansiera välfärden.

Under förra året drog mervärdesskatten in ca 190 miljarder kronor till statsbudgeten. I år beräknas den dra in ca 200 miljarder kronor. När vi nu ska debattera allmänna motioner om mervärdesskatt är det viktigt att vi har det i åtanke. Skatter och välfärd är två sidor av samma mynt.

Vi socialdemokrater är alltid redo att förändra och förbättra, så också inom mervärdesbeskattningsområdet. Som bekant har regeringen tillsatt ett par utredningar som berör momsområdet. Under 1999 tillsattes en särskild utredare för att göra en översyn av reglerna om skattskyldighet i mervärdesskattelagen, och under 2000 tillsattes den s.k. Skattebasutredningen med uppgift att lämna en samlad bedömning av internationaliseringen med betydelse för svenska skattebaser och framtida skattestruktur.

För oss socialdemokrater är det viktigt att vi får en samlad bedömning av hur den svenska skattestrukturen bör vara utformad i en värld

med internationaliserade marknader för varor, tjänster och produktionsfaktorer, samtidigt som de välfärdspolitiska ambitionerna bevaras på dagens nivå.

Herr talman! Det är riktigt, precis som Catharina Hagen påtalar i sin reservation, att Sverige, jämte Danmark, har den högsta mervärdesskatten i Europa. Det hänger ihop med det jag sade tidigare, nämligen att Sverige har höga välfärdspolitiska ambitioner. Moderaterna hävdar att den högre svenska momsens ställer till allvarliga konkurrensproblem för svenska företag och menar att problemen ökar efterhand då den inre marknaden utvecklas. Därför vill Moderaterna ha en allmän sänkning av momsens till europeisk nivå, dvs. till en mer konkurrenskraftig nivå, som de skriver i sin reservation.

Låt mig då fråga Catharina Hagen vilken europeisk nivå Moderaterna menar. I de stora länderna i Europa uppgår den normala momsens till 19,6 % i Frankrike, 20 % i Italien, 17 ½ % i Storbritannien och 16 % i Tyskland. Hur mycket vill ni moderater sänka den generella mervärdesskatten? Är det till den italienska nivån, eller är det kanske till den tyska nivån? Det skulle vara intressant om Catharina Hagen i sin replik lite senare kunde svara på det. Ännu mer intressant vore det om Catharina Hagen också kunde redovisa hur stort bortfallet skulle bli för statskassan med Moderaternas sänkingsförslag. Jag skulle också vilja veta hur ni moderater tänker finansiera bortfallet från statskassan.

Herr talman! Momsfrågorna är en del av den totala skattepolitiken och också en del av synen på välfärden och dess finansiering. Momsens ger i dag, som jag sade tidigare, ca 200 miljarder kronor till statskassan. Momsens är ju en oerhört viktig inkomstkälla för att betala verksamheter i vår gemensamma sektor. Om nu Moderaterna föreslår en omfattande sänkning av mervärdesskatten, menar jag att det är oansvarigt om man samtidigt inte visar på i en analys vad sänkningen innebär och inte redovisar konsekvenserna. Det ska bli väldigt intressant att få höra Catharina Hagen i sin replik tala om vilken europeisk momssats som gäller. Det är först då vi kan titta på konsekvenserna av inkomstbortfallet.

Moderaterna påtalar att det är konkurrensnackdelar för svenska företag som föranleder förslaget till sänkt generell moms. Men har Catharina Hagen och hennes kamrater någonsin funderat över de konkurrensfördelar som den svenska välfärden faktiskt ger? Det är ingen hemlighet att Moderaternas lösning på alla problem är sänkta skatter. Catharina Hagen och hennes kamraters inställning i frågan är föga överraskande.

Herr talman! Som jag tidigare sade är vi socialdemokrater villiga att förändra och förbättra mervärdesskattesystemet, men det kan vi göra först efter det att ordentliga analyser och utredningar har genomförts så att vi vet vad vi gör och vad detta innebär.

Vi socialdemokrater är öppna för alla tänkbara förändringar som förbättrar systemet och gör det mer överskådligt och mer rättvist. Men jag vill dock slå fast att vi inte är beredda att genomföra ofinansierade skattesänkningar som riskerar de välfärdspolitiska ambitionerna.

Utifrån vår vilja att förändra och förbättra mervärdesskattesystemet menar vi, precis som de andra partierna i utskottet, att regeringen bör se över tillämpningsområdena och analysera avgränsningsproblemen vad gäller vissa varor och tjänster inom det lågbeskattade området. Det är uppenbart att den ambition som förelåg vid 1990 års skattereform om en

enhetlig och neutral mervärdesskatt som omfattade i princip all omsättning av varor och tjänster inte har lyckats uppfyllas. Syftet var, som bekant, att skapa ett så enkelt system som möjligt genom att göra beskattningen praktiskt taget generell. Men under det senaste årtiondet har flera förändringar gjorts inom mervärdesskattens område, främst genom vårt inträde i EU.

År 1994 skedde en långtgående anpassning till EG:s mervärdesskatte-regler, och år 1997 trädde ytterligare anpassningar inom utbildning, kultur och idrott i kraft. Under senare år har vi i riksdagen fattat vällovliga beslut om att t.ex. sänka mervärdesskatten på inträde till djurparker och att sänka moms på böcker och tidskrifter.

Olika differentieringar av mervärdesskatten kan vara motiverade av fördelningspolitiska, kulturpolitiska och branschekonomiska skäl, men systemet har kommit att bli alltmer svåröverskådligt och krångligt. Gränsdragningsproblemen blir mer och mer uppenbara, och systemet framstår i många fall som svårbegripligt, godtyckligt och orättvist. Utskottets ledamöter uppvaktas ständigt av nya grupper och branscher som vill ha sänkt moms. Det anordnas kampanjer, demonstrationer och upp-rop för att just den egna verksamheten ska innefattas i det lågbeskattade området. Det kan handla om allt från försäljning och inköp av konst, dansbandsarrangemang över till entréavgifter vid nöjesparker och *science center*. Det är därför mycket glädjande att ett enigt utskott uppdrar åt regeringen att se över tillämpningsområdena och analysera avgränsningsproblemen vad gäller vissa varor och tjänster inom det lågbeskat-tade området.

Herr talman! Kristdemokraterna oroar sig för situationen på hyresmarknaden. Boverket har konstaterat att enligt de boende är hyrorna för höga, och samtidigt finns det inget incitament för nyproduktion eftersom hyrorna då blir för låga. Enligt Boverket ser de privata företagen inte tillräcklig lönsamhet i byggandet medan de kommunala bolagen är mer intresserade av god balans än av investeringar. Kristdemokraterna menar att eftersom hyresboendet är tjänsteintensivt och därmed högt beskattat är det de som har det ekonomiskt sämst ställt som missgynnas. Utifrån den bakgrunden argumenterar Kenneth Lantz för att moms på fastighets-förvaltning bör sänkas så att hyresgästernas möjligheter till självförvaltning kan öka.

Jag tycker att det är ett vällovligt initiativ från Kristdemokraterna att oroa sig för situationen på hyresbostadsmarknaden, men jag tror faktiskt inte att det är självförvaltning och en sänkning av moms på fastighets-förvaltningen som löser hyresboendets dilemma. Utskottsmajoriteten är inte beredd att slopa beskattningsregeln för fastighetsförvaltningen eftersom den ordning vi har syftar till att förhindra konkurrenssnedvridande effekter.

För att bemöta Kristdemokraternas oro något vad gäller hyresboende vill jag helt kort nämna att regeringen i år har infört ett tillfälligt investeringsbidrag just i syfte att främja nyproduktionen av hyreslägenheter, särskilt i tillväxtregionerna.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 40 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Herr talman! Lena Sandlin-Hedman frågade mig vilken nivå vi vill sänka momsen till. Svaret är att vi inte har något förslag i dag, men vi menar att det ur konkurrenssynvinkel på sikt kommer att bli problem för Sverige. Genomsnittligt är momsniån i Europa lägre. Momsnivåerna i andra länder går nedåt.

En annan fråga Lena Sandlin-Hedman tog upp gäller om den svenska välfärden är konkurrenskraftig. Ur min synvinkel är svaret på den frågan nej. Den borde vara nej ur framför allt Lena Sandlin-Hedmans synvinkel, annars hade man väl inte infört expertskatten för utländska experter. Man måste locka hit dem med hjälp av lägre skatt eftersom vi inte har en konkurrenskraftig välfärd.

En tredje fråga gäller om Socialdemokraterna anser att den höga ambitionsnivån för välfärden uppnås med dagens skattesystem.

Anf. 41 LENA SANDLIN-HEDMAN (s) replik:

Herr talman! Catharina Hagen säger att Moderaterna inte har något förslag i dag. Det enda Moderaterna vill är att den generella mervärdesskattenivån ska sänkas till en mer europeisk, konkurrenskraftig nivå.

Om Catharina Hagen seriöst vill diskutera en sänkning av den generella mervärdesskatten så måste vi titta på vilka konsekvenser som det ger. Jag kan informera kammarens ledamöter om att om vi skulle sänka den generella skattenivån till den franska nivån på 19,6 % så skulle det innebära att det blir ett inkomstbortfall för staten på 32 miljarder kronor. Det är mer än hela utgiftsområde 9 – hälsovård, sjukvård och social omsorg – kostar i statsbudgeten i dag. Skulle vi sänka den generella nivån till den tyska nivån på 16 %, som är den lägsta i dag, så skulle det undandra 53,3 miljarder kronor från statsbudgeten. Det är mer än vad hela totalförsvarets och kulturens område har att disponera i statsbudgeten. Ska vi ha en seriös diskussion om vilken nivå vi ska ha den generella momsen på, Catharina Hagen, så måste vi också titta på vad det innebär rent ekonomiskt. Jag hoppas att vi kan fortsätta den diskussionen.

När det handlar om välfärden så är jag väldigt stolt över den välfärd som vi har lyckats uppnå i Sverige. Men jag är naturligtvis inte nöjd. Man kan inte vara nöjd när man ser att jämlikheten och jämställdheten inte innefattar alla. Men jag ser också att Sverige är ett av de mest jämlika och ett av de mest jämställda länderna i världen. Jag är stolt över den socialdemokratiska välfärdspolitiken.

Jag ska säga något helt kort när det gäller expertskatten. Anledningen till att vi har en lägre nivå för utländska experter är att de är i vårt land under en kort period. De tar inte del av hela välfärdssystemet, utan de betalar för den tid de är här i Sverige.

Anf. 42 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Herr talman! Det sista stämmer inte, Lena Sandlin-Hedman! De utländska experterna har fri tillgång till den svenska välfärden, så svaret är nog att Sverige inte har tillräckligt konkurrenskraftig välfärd för att med svenska skatter locka hit utländska experter.

När det gäller finansieringen av en eventuell momssänkning kommer vi att när den dagen är inne presentera ett finansierat förslag till skatte-

sänkning. Vårt förslag i dag är att en utredning ser över hur en sänkning kan gå till på sikt.

Prot. 2001/02:93
10 april

Anf. 43 LENA SANDLIN-HEDMAN (s) replik:

Herr talman! Två utredningar som tittar just på momsfrågorna är redan tillsatta. De kommer att komma med förslag. Om Catharina Hagen och Moderaterna inte har mer konkreta förslag än så här, utan en ren allmän viljeinriktning så kanske vi kan föra debatten och diskussionen efter det att utredningarna har lett till något resultat.

Jag måste säga att jag tycker att det är ganska tråkigt att ständigt höra hur Moderaterna misskrediterar Sverige och vårt välfärdssystem. Man kan ju bara titta på Välfärdsbokslutet, som leddes av Joakim Palme. Där kunde man konstatera att vårt välfärdssystem motverkade de negativa effekterna av 90-talets ekonomiska kris. Den svenska välfärdsmodellen höll för de hårda påfrestningarna. De som menade att det var välfärden som var orsaken till krisen hade faktiskt fel. Det var tvärtom välfärden som begränsade krisens negativa effekter. Jag skulle vara glad om jag någon gång fick höra en moderat tala om de positiva delar som den svenska välfärdspolitiken genererar.

Anf. 44 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Då ska vi i dag besluta om att vi ska se över gränsdragningsproblemen när det gäller mervärdesskatten. Det gäller framför allt de komplikationer som de nedsatta momssatserna kan innebära och de gränsdragningsproblem som detta innebär.

Det har inneburit att en mängd särintressen har gjort sig turer till riksdagen i olika sammanhang för att försöka påverka oss att sänka momsen. Antingen gäller det skidliftsmomsen eller dansbandsmomsen eller så är det begravningsentreprenörerna som anser att den persontransport som de gör ska ha sänkt moms.

Detta visar att det nuvarande systemet är lite problematiskt. Den enda riktigt bra lösningen på detta är naturligtvis att inte ha några nedsatta skattesatser över huvud taget utan att ha en generell momssats på en nivå. Detta skulle naturligtvis skapa problem med tanke på att vi har matmomsen i dag som ligger på 12 %. Vi har också en mängd områden som har 6 % moms av olika skäl.

Det behövs också en utredning för att klargöra vad EU:s regelverk säger. Detta är egentligen den enda skatten som inte vi bestämmer över själva. Vi bestämmer inte vilka områden som vi kan sänka momsen på. Det bestämmer EU genom sitt sjätte mervärdesskattedirektiv. Där finns en artikel, H, där man räknar upp samtliga områden där det är tillåtet att sänka. Jag kan berätta för Kenneth Lantz att i denna artikel – jag har lusläst den – finns inte fastighetsskötelsen med över huvud taget. Den är alltså inte tillåten att sänka.

Det har sagts här att momsen kostar skattebetalarna. Ja, det är riktigt. All skatt kostar skattebetalarna. Men den används faktiskt också till den gemensamma välfärden, som har sagts här. När man står och betalar en vara kan man se att 20 % av priset är moms. Men samtidigt ska man veta att när man handlar läkemedel och annat så är det subventionerat, kanske med motsvarande pengar. Man ska alltså inte bara se skatterna som en

*Allmänna motioner
om mervärdesskatt*

kostnad, utan man måste också koppla dem till utgiftssidan i statens budget och fråga sig: Vad får vi för de här pengarna?

Man har diskuterat de olika internationella momssatserna här. Kenneth Lantz hävdade att Storbritannien helt har slopat momsen. Men så är det ju inte, vilket också Lena Sandlin-Hedman redogjorde för här. Storbritannien har 17,5 % moms. Däremot har man nollmoms på t.ex. mat, så Storbritannien har gått ett steg längre än vad Sverige har gjort.

Kenneth Lantz ondgör sig över de svåra gränsdragningsproblemen och krånget med mervärdesskatteregler osv. Jag vill bara erinra om att Kristdemokraterna för två år sedan var med och röstade ja till reglerna vid frivillig mervärdesskatteregistrering i samband med uthyrning. Är det några regler som är krångliga så är det dessa! Det var därför Vänsterpartiet röstade emot den lösningen till förmån för en betydligt enklare modell. Men tyvärr var vi ensamma. I dag kan vi se konsekvenserna av den lagstiftningen. Det är konsultverksamheten inom detta som de stora revisionsbyråerna tjänar mest pengar på. Det är inte någonting som de tycker är särskilt roligt, men som de säger: Det är det som ger mest pengar i vår kassa.

Som sagt är det bra att vi nu får en översyn av reglerna. Man ska vara medveten om att de som kommer att hamna i utredningen naturligtvis måste vara beredda att sätta ned foten, dvs. definiera om de anläggningar som finns i Sälen, Åre osv. är idrottsanläggningar eller turistanläggningar. Vi har här i Sverige en turistmoms på 12 % i dag. Det gäller hotell, övernattnings osv. Om man hävdar att dessa anläggningar inte är turistanläggningar utan idrottsanläggningar så kan man kanske argumentera för att man ska ha sexprocentig moms eftersom idrottsområdet har 6 %. Men jag tror nog att en majoritet av svenska folket trots allt anser att dessa anläggningar per definition är turistanläggningar. Anser man det så ska man naturligtvis ha turistmomsen där, och den är 12 %. Jag tror att det är viktigt att de som hamnar i utredningen har en integritet och inte springer vartenda särintresses ärenden, för annars kommer inte utredningen att bli särskilt verkningsfull.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet. Jag ser fram emot den här utredningen. Jag tror att den kommer att komma fram till ett ganska bra resultat så att vi slipper att diskutera sådana här saker.

Nu sade Catharina Hagen igen att det är märkligt att om man äter mat på en restaurang ska man betala en viss moms, men om man tar den med sig får man betala en lägre moms. Javisst, så är det, men det kan vi inte göra någonting åt. Det vet Catharina Hagen. Här är det faktiskt EU:s sjätte mervärdesskattedirektiv som säger att det är dessa regler som gäller.

Anf. 45 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Herr talman! Per Rosengren säger att man inte kan göra någonting åt detta med matmomsen och restaurangmomsen. Man skulle ju kunna undersöka om det inte går att få EU att ändra reglerna. Man kan också på sikt sänka den generella momssatsen och kanske, som Per Rosengren själv säger, ha en enda momssats. Då skulle det ju vara möjligt att ha samma moms på restaurangmat som på maten i affärerna.

Jag har en annan kommentar också. Per Rosengren kommenterar det jag sade om att momsen kostar skattebetalarna. Ja, det gör den. Proble-

met är att skatterna kostar mer än de smakar. Det är detta som vi har börjat se i Sverige i dag.

Prot. 2001/02:93
10 april

Anf. 46 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Jag vet att Moderaterna anser att skatterna kostar mer än de smakar. Men jag tror att Moderaterna är ganska ensamma om att torgföra det budskapet.

Catharina Hagen säger att vi skulle kunna få EU att ändra reglerna. Det är en process som är väldigt långsiktig. Om Sverige skulle agera för att vi ska föra in restaurangtjänster på listan under artikeln H, tror jag att det skulle ta väldigt lång tid. Jag tror att det skulle vara ganska dödfött.

Sedan återstår naturligtvis den möjlighet som Catharina Hagen tog upp här, nämligen att ha en generell momsats. På det sättet skulle man höja priserna på livsmedel ganska ordentligt. Jag tycker att Moderaterna ska gå ut i valrörelsen och torgföra det: Upp med momsen på mat till 20–25 %, eller vad det nu är man vill! Det är väl ett bra budskap från Moderaterna i den kommande valrörelsen. Snacka om skattesänkningar!

Anf. 47 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Herr talman! Det är inget bra budskap i valrörelsen, och inte någon annan gång heller. Vi har aldrig anfört att vi skulle vilja ha upp matmomsen till 25 %. Det är Per Rosengren som hittar på det här.

En annan sak som jag också vill beröra är att vi absolut inte är ensamma om att vara skattetrötta. Det är inte bara moderater som tycker att skatterna kostar mer än de smakar. Det finns en utbredd trötthet och besvikelse i Sverige på många områden över att skatterna inte riktigt motsvarar det man har sagt att de ska göra. Per Rosengren vet också om att vi inte alls är ensamma om att anse detta.

Men däremot är vi nästan ensamma om att föreslå hur vi ska kunna effektivisera användningen av skatterna. Ett sätt är att konkurrensutsätta de producenter inom t.ex. vården som kan leverera vård. Vi vill inte ha en sådan situation som vi har i dag med nästan monopolliknande institutioner som levererar vård. Vi vill konkurrensutsätta vård och omsorg i mycket större utsträckning. Då kan man kanske få mer för pengarna.

Anf. 48 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Jag ska inte ge mig in i sjukvårdsdebatten och konkurrensutsättningen. Jag ska hålla mig till ärendet.

Om man skulle ha en generell momsats i Sverige och den skulle dra in lika mycket pengar till staten som momsen gör i dag skulle den behöva hamna på ungefär 21 %. Det innebär de facto att matmomsen skulle upp från 12 % till 21 %. Det blir den direkta effekten av detta. Men det är klart att Moderaterna vill väl minska intäkterna från momsen också som alla andra skatter. Jag vet inte om en sänkning av momsen också finns med i de över 100 miljarder som Moderaterna vill sänka skatterna med. Ni kan väl lägga på det. Det blir antingen 33 miljarder, som Lena Sandlin-Hedman sade, eller kanske 53 miljarder beroende på var ni vill hamna.

Man ska var medveten om att om man förespråkar en enhetlig momsats och samtidigt vill ha kvar nuvarande intäkter krävs det att den ligger på ungefär 21 %. Det innebär de facto att momsen på mat och skidliftar

*Allmänna motioner
om mervärdesskatt*

skulle gå upp från 12 % till 21 %. Det blir den direkta effekten. Restaurangmomsen sänks från 25 % till 21 %. Om det är den moderata politiken, så får det vara det. Jag ser fram mot en valrörelse med detta moderata budskap.

Anf. 49 LENNART KOLLMATS (fp):

Herr talman! När vi hade presskonferens i Sundsvall i samband med skatteutskottets besök där förklarade ordföranden i skatteutskottet tankarna kring en översyn av mervärdesskatten med att nuvarande situation är som ett skatbo. Jag tycker att det är en väldigt riktig och målande beskrivning. Det spretar åt olika håll samtidigt som grenarna är invävda i varandra. Det är svårt att skilja den ena grenen från den andra.

Jag ska väl erkänna att även vi i Folkpartiet har motioner som behandlas i betänkandet som spretar i sig. Men vi har en övergripande motion om en strategi för att möta de framtida utmaningarna när det gäller momsen. Det finns så mycket att ta tag i inför framtiden att vi anser att det behövs en ny utredning. Dagsläget är ju att vi är ett högskattesamhälle med den högsta momssatsen som finns inom EU. Då måste vi ibland få fram undantag för att möta andra mål och en internationell konkurrens.

Dessutom finns det många egendomliga gränsdragningsproblem. Det har nämnts här ett antal gånger. De har uppkommit till följd av ändrade skattesatser inom begränsade områden. Det är givet att har man en hög skattesats finns det behjärtansvärda områden som kommer fram i olika lägen och som medför att även vi i Folkpartiet har drivit frågor om sänkt mervärdesskatt.

Ett exempel är bokmomsen. Vi har ett uttryckligt mål om ökad bildning i Sverige. Vi anser att tillgång till böcker är ett led i att nå det målet. I flera år har vi i vårt budgetalternativ avsatt medel för det. Fr.o.m. det gångna årsskiftet genomfördes ju vårt förslag. Det är intressant att följa hur många som vill ta åt sig äran av det. Inte minst manifesterades det vid en nationell bibliotekskonferens i Halmstad för någon vecka sedan där jag hade glädjen att vara med. I stort sett alla partier tog åt sig äran. Nog om det.

I sammanhanget infördes ju också en momssänkning på tidskrifter. Det medför nya gränsdragningsproblem i förhållande till t.ex. medföljande cd-skivor som bilagor, och så kan det fortsätta. Men vi tycker inte det.

I vinter har vi alla – och det har också manifesterats här uppifrån – blivit utsatta för en intensiv lobbyverksamhet om skidliftsmomsen, och det är naturligtvis frestande att säga ja till det med hänsyn till bl.a. de sakskalet som finns. Det kostar inte heller särskilt mycket pengar. Jag tror att det var 35 miljoner kronor om jag minns rätt till skillnad från bokmomsen som kostar ca 700–800 miljoner, och med tidskrifterna blir det ännu mer.

Restaurangerna har nämnts här. Jag ska inte dra det.

Sedan har vi detta med musiken. Rör man sig till den är momsen 25 %. Sitter man och lyssnar är den 6 %.

Sedan funderar jag på det Per Rosengren tog upp om turistmomsen och skidliftarna. Jag tror inte att det hade varit någon större svårighet att skilja den delen som är hotell och boende från den idrottsliga delen. Ett

hotell kan ju ha en tennisbana som man hyr ut. Momsen på den uthyrningen är 6 %, medan den för hotellet i övrigt är 12 %. Detta går mycket väl att göra inom samma område i sig, men det är naturligtvis bekymmersamt för företaget att skilja på de här momssatserna.

Herr talman! Om vi inte hade fått igenom vårt förslag om en total översyn hade vi tagit upp vårt förslag om en enhetlig kultur moms på 6 % men naturligtvis funnit nya gränsdragningsproblem. Definitionen av kultur är ju inte helt kristallklar. Men vi anser att den sektorn är så viktig att vi hade varit beredda att driva frågan. Nu ser vi fram emot kartläggningen av gränsdragningsproblemen och analysen av momsens struktur utifrån diverse aspekter liksom konkurrenssituationen.

Herr talman! För ett mindre parti inträffar det tyvärr vid något tillfälle att man inte har möjlighet att delta i utskottets sammanträde med någon representant. Det inträffade när det här betänkandet antogs. I annat fall hade vi också deltagit i reservation 3 under punkt 9 om stöld och rån.

Det kan inte vara rimligt att den som drabbats av rån eller stöld dessutom ska redovisa moms på all omsättning. Det kan inte vara så svårt för regeringen att gå till EU med det här för att få en sådan förändring genomförd att det kan bli en reduktion av momsens för de varor eller liknande som förekommit i samband med rån eller stöld.

Det finns en folktoppmotion i ärendet. Jag anser att skrivningen i centerreservationen väl stämmer överens med motionen Sk434, men jag avstår från att yrka bifall till denna och yrkar bara bifall till förslagen i betänkandet.

Anf. 50 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Också från Miljöpartiets sida är vi nöjda med en översyn av mervärdesskatten. Den spretar åt olika håll, och det finns gränsdragningsproblem som i mångt och mycket är olyckliga. Jag vill ändå först ta upp bokmomsen. Om bokmomsen hade sänkts medan det fanns en borgerlig regering, hade det kanske varit Folkpartiets förslag som vunnit gehör. Men, Lennart Kollmats, tydligen var Folkpartiet inte tillräckligt starkt för att i en sådan majoritetskonstellation genomdriva sitt förslag.

Nu är det såvitt jag vet inte så att Folkpartiet diskuterar sina eventuella idéer med regeringen. Därmed kan man absolut inte hävda att det är Folkpartiets förslag som har vunnit gehör. Det är Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna som har sänkt bokmomsen, och initiativet till detta har kommit från Miljöpartiet. Det var med bland de förslag som vi hade under höstbudgeten för att komma fram till en överenskommelse med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Rätt ska vara rätt, och i det här fallet är det Miljöpartiet som har sett till att vi har fått en sänkning av bokmomsen i Sverige, genom att samarbeta i rätt konstellation när det fanns möjlighet att göra denna sänkning.

Jag ska vidare ge ett exempel där de olika momssatserna slår väldigt märkligt. Det gäller s.k. *science centers*, som ska få barn och ungdomar mer intresserade av teknik. Jag är ordförande i ett sådant center, nämligen Tom Tits Experiment i Södertälje, det största och naturligtvis enligt min uppfattning det bästa centret i Sverige. Tom Tits i Södertälje är ett ambitiöst *science center*, som betalar 25 % moms på inträdet.

Detta innebär att det är ganska dyrt att komma in på Tom Tits, framför allt för en barnfamilj. Vi har ingen möjlighet att sänka inträdet på det

sätt som Tekniska museets Teknorama har gjort. Det är – hör och häpna – verksamt inom samma område och med precis samma typ av verksamhet men betalar 6 % moms på inträdet.

Detta verkar väldigt befängt, men det beror på lobbyorganisationer och förändringar som lett till att ett *science center* som ligger i ett museum eller i en djurpark betalar 6 % moms på entrén, medan däremot fristående och självfinansierande center betalar 25 %. Är man inte speciellt duktig på att vara självfinansierande utan till största delen baserar finansieringen på bidrag, betalar man 0 % i moms. Det är märkligt att samma typ av verksamhet ska betala antingen 0 %, 6 % eller 25 % på entréintäkten. I verkligheten betyder det naturligtvis att ett *science center* som Tom Tits, som försöker vara självfinansierat, missgynnas och tvingas till högre entréavgifter än sådana som kanske inte har samma ambition.

Jag hoppas att vi ska få en bättre tingens ordning i detta exempel på gränsdragning efter den översyn som nu sker.

Ett annat exempel där momsen kan slå väldigt märkligt är miljömärkta produkter. Det finns initiativ inom EU till en översyn av möjligheterna att ha sänkt moms på miljömärkta produkter för att få i gång en utveckling och för att visa vad man vill i ett långsiktigt perspektiv. Ekologiska livsmedel är lite dyrare att producera. Vi vet också att handlare i dag gör procentpåslag som är lika höga på konventionella livsmedel som på ekologiska. Det innebär att handeln fördyrar de ekologiska livsmedlen. Detsamma gör momsen, som också läggs på grundpriset.

Vi menar från Miljöpartiets sida att man måste kunna sänka momsen på miljömärkta produkter. Vi anser att den översyn som nu sker av frågan om sänkt moms på ekologiska livsmedel är helt riktig.

För tids vinnande slutar jag mitt anförande här och yrkar bifall till förslagen i betänkandet.

Anf. 51 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Herr talman! Mycket kort: Jag ska inte alltför mycket ta åt mig äran av Folkpartiets kulturpolitik. Jag var inte riksdagsledamot under åren 1991–1994, men sedan 1999 har vi haft motioner om sänkt bokmoms. Hösten 2000 behandlade kammaren en motion från oss. Jag vill bara fråga Gudrun Lindvall hur Miljöpartiet då röstade i frågan om sänkt bokmoms.

Anf. 52 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Miljöpartiet har samarbetat med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet under hela mandatperioden. Jag vet inte om det har gått Lennart Kollmats förbi. Vi har varit överens med dem om de budgetpropositioner som har presenterats. Det innebär att vi icke har profilerat oss i de frågor som vi har förhandlat om men icke har fått igenom. Vi tycker att detta har varit hederligt mot våra samarbetspartner. Jag tror också att anledningen till att samarbetet har hållit så pass bra under hela mandatperioden är att vi har haft klara och entydiga regler för hur vi ska hantera frågor som vi har tagit upp till diskussion men som vi inte är ense om.

Vi har hela tiden diskuterat bokmomsen. Genom att tillsammans med regeringen och Vänsterpartiet skapa en god ekonomi har vi fått utrymme

för skattesänkningar och så småningom fått råd att sänka bokmomsen. Jag är glad att också den vårproposition som så småningom kommer visar att den svenska ekonomin är stabiliserad. Vi ser från Miljöpartiets sida fram emot att det ska finnas utrymme för att sänka även andra skatter.

Jag hoppas att bokmomsen bara är en början, som dock är mycket viktig. Det intressanta och mycket glädjande med bokmomssänkningen är att den har slagit igenom till konsumenterna. Vi kan också se att det aldrig har sålts så mycket böcker som nu. I bokrean under februari har man sålt betydligt bättre än vad man har brukat göra. Sänkningen har alltså kommit konsumenten till del och ökat läsandet enormt.

Anf. 53 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Först vill jag gratulera utskottet till ett klokt ställningstagande när det gäller översyn av momsens, framför allt vad avser avgränsningsområdena. Jag gör det i egenskap av motionär. Tillsammans med Kjell Nordström och Reynoldh Furustrand står jag bakom motion Sk396. Vi pekar där på de orimliga konsekvenser som en del av gränsdragningen får. Jag ska ge ett par exempel.

Om Sundspärlan i Helsingborg bestämt sig för att anlita Barbados, ett känt dansband, för att ge en konsert, betalar man 6 % moms för denna. I fall där det ges möjlighet att dansa till detta dansband måste man betala 25 % moms.

Strax före jul var jag på Liseberg och gick på Rondo, där Sven Ingvars, enligt min mening ett av Sveriges absolut bästa dansband, gav en konsert. För detta betalades 6 % moms. Om publiken hade fått dansa till Sven Ingvars framträdande, hade momsens blivit 25 %.

Man kan säga att det ur folkhälsosynpunkt är ganska bra att röra på sig. Dessutom kan man möjligen som kulturpolitiker tillägga att det har ett större kulturellt värde att publiken också dansar till den musik som den får höra.

Jag tycker att dessa två exempel ganska väl illustrerar de felaktiga gränsdragningar som nu finns. Här har tidigare förhållandet mellan djurparker och folkparker nämnts som exempel. Jag ska inte ytterligare gå in på detta. Sammantaget påverkas ibland faktiskt verksamhetens inriktning, t.ex. avvägningen mellan konsert och dans, negativt av att avgränsningsområdena i skattebestämmelserna ser ut som de gör. Jag menar att detta är olyckligt för verksamheten. Det kan inte vara någon skattepolitisk finess i att man har lagt gränsen på det sätt som skett.

Därför är jag mycket glad för att riksdagen nu kommer att göra det här tillkännagivandet till regeringen utifrån skatteutskottets förslag. Jag hoppas nu att det kan genomföras på ett sådant sätt att man klarar ett av de stora problemen. Jag är övertygad om att man kan hantera de andra problemen också. Därmed slipper vi det skatbo som skatteutskottets värderade ordförande tidigare har talat om.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet på samtliga punkter. Det är ganska roligt för mig att kunna göra det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2001/02:SkU19
Allmänna motioner om taxering och skattebetalning m.m..

Anf. 54 CARL FREDRIK GRAF (m):

Herr talman! I det här betänkandet behandlas ett antal frågor som i mångt och mycket berör medborgares och företagares vardag när det gäller möjligheterna att fullgöra sina skyldigheter gentemot bl.a. skattemyndigheten, plus en del andra saker.

Vi har sett här under årets riksmöte att det har kommit ett antal propositioner från regeringen på skatteområdet, i synnerhet nu på slutet, långt efter den tidpunkt som riksdagen har slagit fast för avlämnande av propositioner under våren för övrigt. Men det är väldigt få, för att inte säga ingen, av dessa propositioner som tar upp tanken och har idéer om hur man ska få enklare regler om uppbörd och taxering. Jag frågar mig varför det inte kommer några förslag, varför de dröjer och varför det inte förefaller finnas några ambitioner från regeringens håll när det gäller att komma med förslag om förenklingar. Det var ganska många år sedan nu som Simplexutredningen kom fram med sina förslag, men det händer oerhört lite på det här området.

Det är också skälet till att vi i det här betänkandet uppmärksammar den här frågan, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservation 1 under punkt 1.

En annan fråga som vi har behandlat i det här betänkandet gäller gränsen för kontrolluppgiftsskyldighet. För en näringsidkare går den gränsen vid 100 kr och för en privatperson vid 1 000 kr. Vi tycker att det hade varit rimligt att gränsen för näringsidkare också skulle vara 1 000 kr. Beloppet 100 kr har varit oförändrat sedan 1956, vilket ju är en väldigt lång tid. Bara penningvärdesförändringen motiverar en höjning till 1 000 kr. Men denna lilla förändring var inte möjlig att genomföra i samband med det här betänkandet eftersom det visar sig att det får ganska stora spridningseffekter på andra håll i skattesystemet. Ska man höja den här gränsen bör man göra det så att belopp under 1 000 kr blir skattefria hos mottagaren, och de ska inte heller vara belagda med sociala avgifter. Vi avser emellertid att i andra sammanhang återkomma med idéer om hur det här ska kunna genomföras. Vi hoppas naturligtvis också att Regeringskansliet funderar på denna sak.

En viktig fråga som jag tycker debatteras alldeles för lite när det gäller skattepolitiken har med rättssäkerhet i beskattningen att göra. Det är egentligen bara Moderata samlingspartiet som med kraft driver de här frågorna. I det här betänkandet finns ett antal förslag som vi har i våra motioner om de här viktiga frågorna. Det gäller anstånd med betalning, revision m.m.

Men låt mig ta upp en av dessa frågor, nämligen skattetillägget, eftersom den har varit så omdiskuterad under lång tid på grund av det orimliga i att skattemyndigheten ska kunna besluta om skattetillägg. Trots att den skattskyldige i många fall varken har haft uppsåt eller har varit oaktsam kan det bli väldigt dryga sanktioner i kronor för ett fel som är begånget. Ett så här digitalt system ska vi inte ha.

Till slut hamnade vi i den situationen att regeringen äntligen tillsatte en utredning, och denna utredning har lämnat sitt betänkande. Där föreslås bl.a. att oaktsamhetsrekvisit och uppsåtsrekvisit ska införas. De som begår fel och verkligen har tänkt sig att begå fel ska naturligtvis straffas, men de som kanske skriver fel i en ruta och aldrig har haft för avsikt att undandra det allmänna några skatter ska inte straffas. Utredningens förslag har inte heller den lett till något initiativ från regeringens sida, utan det pågår en utdragen remissbehandling. Jag hade naturligtvis hoppats att genom ett tillkännagivande här i riksdagen kunna snabba på den här processen, men det har inte varit möjligt att få majoritet för det yrkandet. Jag tycker likväl att det är väldigt viktigt att reglerna om skattetillägg ändras.

På en annan punkt har vi emellertid varit mera framgångsrika, och det gäller inte direkt beskattningsfrågan utan det gäller folkbokföringsfrågor, som också ligger under skatteutskottets beredningsområde. Det gäller frågan om skyddade identiteter. Det fanns bl.a. en moderat motion av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. moderater som krävde att om det är så att en person har fått beslut om skyddad identitet så måste man säkerställa att de skyddade uppgifterna inte läcker ut från myndigheterna. Nu har vi fått med oss utskottet på en gemensam skrivning på den här punkten och ett tillkännagivande till regeringen som bl.a. innebär att den här motionen delvis bifalles.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att utskottet ger den här signalen. Exempelvis de kvinnor som varit hotade eller misshandlade av sina män ska kunna känna sig förvissade om och trygga i det faktum att den skyddade identitet som har beslutats också ska gälla. De ska inte behöva känna oro för att denna identitet kan läcka ut och adressuppgifter och annat bli offentliga genom att myndigheternas interna rutiner fungerar bristfälligt. Jag hoppas nu att regeringen skyndsamt går vidare i detta och tillsammans med myndigheterna ser till att det blir sådana rutiner att skyddade identiteter inte ska behöva läcka ut till det offentliga.

Anf. 55 MARIE ENGSTRÖM (v):

Herr talman! För ovanlighetens skull kan man säga att jag och Carl Fredrik Graf faktiskt har samsyn i den här frågan om skyddade identiteter. Det är inte bara en moderat motion som har tillstyrkts av utskottet utan även en Vänsterpartimotion som ligger bakom det tillkännagivande som utskottet nu har gjort. Detta tycker vi naturligtvis också är en framgång.

Såsom sekretesslagen och regelsystemet tillämpas i dag är det många kvinnor som de facto invaggas i en falsk säkerhet. Det tror vi också många gånger kan vara en black om foten för dessa kvinnor, som annars får leva ett icke normalt liv, ett liv där man måste hålla sig gömd och vara rädd hela tiden.

Jag tror att det var Riksskatteverkets svar på vår förfrågan angående de här motionerna som banade väg för det här tillkännagivandet. Det är ganska intressant att läsa vad man skriver där. Det finns faktiskt inte någon övergripande policy för hur myndigheterna ska behandla sekretessmarkerade uppgifter. I vissa fall kan det vara andra verksamhetsregler som tar över och säger att en viss uppgift ska lämnas ut. Många

gångar råder det en allmän osäkerhet om hur man ska hantera de här frågorna.

Det är alltså mycket bra att utskottet har gjort detta tillkännagivande.

Vänsterpartiet har en reservation i det här betänkandet, och den gäller inbetalningen av kvarsfatt. Vi vill att man ska göra en ordentlig utvärdering av det nya skattekontosystemet och vad det har fått för betydelse för inbetalning av kvarsfatt. Utskottsmajoriteten svarar oss i betänkandet att man redan på den förtryckta deklarationsblanketten får besked om skatteförhållandena. Man har även utvärderat att folk förstår vad som står på den förtryckta deklarationsblanketten beträffande den skatt man ska få tillbaka respektive betala in.

Det är naturligtvis bra att folk förstår vad som står där, men problemet är delvis tiden för inbetalningen av kvarsfatt, som ligger några veckor före den största helgen vi har, julhelgen. Det visar sig också att alltför få skulder hos kronofogden. Den grupp som har de största skulderna hos kronofogden och den grupp där skulderna växer utgörs av de unga människorna, och detta är ett problem. Vi i Vänsterpartiet tycker att man måste titta närmare på detta. Om det ska utmynna i ytterligare information eller någonting annat får tiden utvisa, men vi har behandlat den här frågan lite väl styvmoderligt hittills.

Jag vill kort kommentera ett par andra reservationer. I reservation 1 från Moderaterna m.fl. tas i och för sig viktiga frågor upp, bl.a. förenklingsarbete. I reservation 2 menar Moderaterna att en redovisning av arbetsgivaravgifter ska finnas med på slutskattebesked och lönebesked. Man menar också att statliga arbetsgivare ska gå före med det nya regelsystemet.

Det är naturligtvis frivilligt för alla arbetsgivare att lämna uppgifter till sina anställda om arbetsgivaravgifter osv. Det möter inga hinder.

Faran skulle kunna vara ett ökat krångel för arbetsgivare och en ökad risk för att anställda läser av sitt lönebesked på ett felaktigt sätt. Här får man väga information mot risken att det kan bli uppenbara fel.

Det finns också en reservation om F-skattsedel, som är ett kärt ämne. Där skriver reservanterna att det ska råda etableringsfrihet i landet och att alla som vill ha en F-skattsedel ska få en sådan. Som det står i betänkandet nyregistrerades förra året, 2001, över 58 000 bolag med F-skattsedel. 864 ansökningar avsågs. Det är alltså mindre än 1 ½ %. Jag tycker inte att det är ett så stort problem.

Det har funnits problem kring F-skattsedel. Kommande talare kanske kan utveckla om vi ändå inte har etableringsfrihet i landet, som ni skriver om i er reservation. Jag tycker att vi har etableringsfrihet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation nr 4.

Anf. 56 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Herr talman! Marie Engström tar upp ett par punkter som berör det moderata förslaget.

Vi menar att skatterna ska vara synliga. Jag vet inte om det är omsorgen om förenklingsarbetet eller någon annan punkt på agendan hos Marie Engström som gör att hon inte vill att skatterna ska synas på lönebeskeden.

Herr talman! Jag vill göra Marie Engström uppmärksam på att det vi har föreslagit är att staten ska redovisa skatterna på sina lönebesked. Man

ska också rekommendera kommuner och landsting att göra det. När det gäller det privata näringslivet är det alldeles uppenbart att det är en sak för varje företag att besluta om. Men vi borde vara överens om att det rent allmänt är önskvärt med synliga skatter, eller?

Herr talman! Problemen kring frågorna om F-skattsedeln har minskat. Det är alldeles klart. Det är inte nu på samma sätt som för några år sedan. Därför står det i vår reservation att ”vi anser att alla som ansöker om en F-skattsedel också bör få en sådan, om inte företagssyftet är uppenbart oseriöst eller sökanden är underkastad näringsförbud”. Jag tror att Marie Engström glömde att referera meningen i dess helhet. Det sista är ett viktigt tillägg. Marie Engströms inlägg gav intrycket att alla som vill skulle få F-skattsedel oavsett vad som gäller i övrigt. Det är alltså inte det krav vi ställer.

På ett par områden inom bl.a. tjänstesektorn kvarstår vissa svårigheter att få F-skattsedel. Därför vill vi uppmärksamma frågan genom den reservation som är fogad till betänkandet.

Anf. 57 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Vi pratade först om lönebeskeden. Carl Fredrik Graf säger att skatterna ska vara synliga på lönebeskeden. Men skatterna är synliga på lönebeskeden i dag. Det är inget problem. I stället var det fråga om arbetsgivaravgifterna. Man kan redan i dag avläsa på lönebeskeden hur stor preliminärskatt som är avdragen för den enskilda arbetstagaren. Det är en av de uppgifter som lönebeskeden är till för. Jag förstår inte riktigt vad Carl Fredrik Graf menar.

Det finns många andra sätt att informera de anställda om dessa frågor om man vill. Man kan skicka ut ett informationsblad tillsammans med lönebeskedet. De anställda själva har möjlighet att gå in på Riksskatteverkets hemsida och ta del av information. Skattemyndigheterna i alla kommuner har ett berg av informationsmaterial som man kan ta del av. Jag ser inte det som ett problem på samma sätt som Carl Fredrik Graf.

Det är inte något större problem med F-skattsedlarna i dag om mindre än 1 ½ % får nej. Jag vet inte hur långt man ska trycka ned siffran innan ni andra blir nöjda.

Centerpartiet står också bakom reservation 2. Det partiet ville förra sommaren dela ut F-skattsedlar till alla som föds. Vi kanske kan få höra längre fram i Rolf Kenneryds anförande om det fortfarande är ett centerpartikrav.

Anf. 58 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Herr talman! Ett klarläggande: För mig består skattekostnaden för en löneinkomst av både preliminärskatter och sociala avgifter. Jag räknar också de sociala avgifterna till skattekostnaden.

Min poäng är att skatterna bör vara synliga. Det blir extra intressant om de blir synliga på den personliga nivån snarare än i form av siffror i makrotabeller och nationalekonomisk statistik.

Vi har fortfarande problem på ett område när det gäller F-skatten. Det belyses också i reservationen. Vi talar om att sjukvårdspersonal som vill starta eget men formellt säljer sina tjänster endast till landstinget blir diskvalificerade från F-skattsedelinnehav. Det är inte så konstigt, för de har bara en enda kund att sälja sina tjänster till. Som reglerna är utfor-

made i dag vill skattemyndigheten gärna att man ska ha flera kunder för att få F-skattsedel. Det kan vara svårt för dem som vill starta eget att få flera kunder i en sektor som i princip är monopoliserad.

Anf. 59 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Carl Fredrik Graf säger att skatter ska vara synliga på den personliga nivån. Jag förstår att det var precis vad han avsåg förut. Mitt svar var att man kan gå in på hemsidan och titta eller ta till sig annat material som finns. Det kan man ganska lätt omsätta till den personliga nivån. Om inte annat kan man fråga sin arbetsgivare eller det löneadministrativa kontoret. Jag ser det inte som något stort problem.

Åter till frågan om F-skattsedel. Ni skriver att många kvinnor drabbas hårt av systemet och exemplifierar med sjuksköterskor. Men vid sidan av landstinget som en av de stora kunderna har många andra kunder som komplement. Annars skulle siffrorna för nyföretagande som får nej på ansökan om F-skattsedel vara mycket högre än statistiken visar i dag.

Anf. 60 KENNETH LANTZ (kd):

Herr talman! Vi befinner oss just nu mellan två stora deklarationsdagar. Många företagare har redan lämnat in sina deklARATIONER och andra är på gång. Vi övriga som är anställda förbereder oss för vår stora deklarationsdag den 2 maj. Skattemyndigheterna i vårt land har ett intensivt arbete året runt. Men under våren ökar naturligtvis arbetsbördan påtagligt.

För oss anställda blir det också en arbetsinsats med deklARATIONEN, och det är rimligt. Det är dock betydligt enklare sedan vi har fått den förenklade deklARATIONEN för några år sedan.

Våra företagare, som just under dessa veckor har att författa sina deklARATIONER, lever ett hektiskt liv. Det är krångliga regler och en djungel av undantag.

I detta betänkande har vi borgerliga partier skrivit oss samman i en gemensam reservation. Jag vill yrka bifall till reservation nr 1 men står självklart bakom också våra övriga reservationer.

För några veckor sedan sammanföll Kristdemokraternas avlämnande av ett inlägg i den politiska debatten om svartarbete inom kontaktbranscherna med RSV:s rapport 2002:3 om just schablonbeskattning av vissa kontantbranscher.

Vi ser med tillfredsställelse att regeringen också alltmer inser behovet av betydligt enklare skatteregler för småföretagare. Det är dock på sin plats att fråga s-företrädaren Ulla Wester om vi kan räkna med att få se förslag på dessa innovationer från Finansdepartementet inom kort. Vid en frågestund i kammaren för ett tag sedan visade finansministern ett visst intresse för denna arbetsmodell och svarade mig att man kan tänka sig att överväga förslaget. Min fråga är då osökt: Kommer regeringen inom kort eller under hösten att återkomma med förslag om schablonbeskattning?

En annan intressant fråga i detta sammanhang är hur arbetet fortskrider i Näringsdepartementet med regelförenklingar för företagen i enlighet med Simplexarbetet. Vi har vid flera tillfällen haft anledning att ställa frågan om detta arbete ska fortskrida eller om det eventuellt är ett avslutat kapitel. Företagarna förväntar sig ett resultat av målsättningen att de

83 förslagen ska genomföras. Min fråga är: Fortgår arbetet, och hur många punkter är genomförda, samt när kommer resten att åtgärdas?

Herr talman! Vårt svenska skattesystem har nästintill havererat. Kristdemokraterna gjorde för någon vecka sedan ett inlägg i den politiska debatten genom att påpeka hur stort skattebortfallet tros vara i Sverige. Jag behöver inte gå in på detta i detalj. Men medvetenheten om detta, förväntar jag mig, är stor i kammaren, och vi borde göra allt vi kan för att förenkla reglerna för såväl företagare som anställda.

Solidarisk finansiering av vår välfärd hör vi ofta talas om, och det kan vara riktigt i många sammanhang. Men jag vänder mig emot att vi ska ha regler som möjliggör avdrag där skattemyndighetens personal i stort sett endast kan göra rättelser. Sanktioner är i sig helt meningslösa, det är dessutom i sig ett tungt system. Vi tycker därför att det vore bra att t.ex. ha ett högre grundavdrag och färre avdragsmöjligheter i den privata deklARATIONEN.

Jag har i en motion tagit upp det orimliga i att man ej har möjlighet att erhålla ersättning för sina kostnader som man nödgas till vid överklaganden av taxeringsbeslut. Även om det blev en förändring av regelverket i juli 1994 anser jag att det är på sin plats med finansiellt stöd för ombudskostnad i skattetvister. Utskottet pekar på att brister i hemförsäringen ej kan täckas av skattemedel. Låt mig bara uttrycka min önskan om att motionen hade fått ett annat mottagande. Det finns människor av kött och blod som drabbas av dessa ombudskostnader, och för dem är det en stor fråga. Som kristdemokrat kan jag inte annat än tala för den enskilde människan och företräda dess, vad jag anser, rättigheter i detta fall.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis sammanfatta Kristdemokraternas uppfattning om taxering och skattebetalning på följande sätt. Skattemyndighetens tjänstemän gör en stor insats men har tyvärr i stora delar fel skatteregler att följa. De lägger ganska stora resurser på att granska låg- och medelinkomsttagare men hinner därefter inte med de stora bovarna, som kan vara privatpersoner men som oftast är företagare med internationella kontakter.

Man skulle kunna sammanfatta systemet på följande sätt. Vi har i dag ett deklARATIONSSYSTEM utan kontroll. Det är som en kollekt, och en kollekt utan sanktioner är en deklARATIONSHJÄLP.

En av mina grannar här i Riksdagshuset har en liten skylt på sin dörr. Jag hoppas att det inte är medvetet att skylten hänger där den hänger, men det är det kanske. Bakom dörren bor en person som är väl förtrogen med vårt svenska skattesystem och kunnig om hur skattemyndigheten har det i dag. På skylten står det: Här sover Skattemasen.

Vi har inte råd vare sig med sovande skattemasar eller med sovande skatteregler. Låt oss få ett regelverk som är väl anpassat till dagens företagsvärld och ge våra fysiskt arbetande skattemasar arbetsregler som möjliggör en god insats. Det är de värda.

Anf. 61 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Det här betänkandet rör allmänna motioner om taxering och skattebetalning m.m. Jag tänker i detta korta och kärnfulla anförande uppehålla mig vid enklare regler för företagen och lite med mera-frågor med anknytning till tullverksamhet.

Prot. 2001/02:93
10 april

*Allmänna motioner
om taxering och
skattebetalning m.m.*

Under senare år har deklara-tions- och taxeringsförfarandet förenklats och effektiviserats såväl för individer som för företagare. Det är bra. Men framför allt för företag återstår dock åtskilligt att göra i form av regel-förenklingar.

Det bekräftas också av majoriteten i betänkandet. Det gäller t.ex. det s.k. Simplexarbetet inom Näringsdepartementet. Problemet är att detta arbete hittills avsatt så erbarmligt få resultat i förenklande riktning i verk-ligheten.

Jag tycker att det sätt som Simplexarbetet hitintills har bedrivits är ett mycket belysande exempel på det myckna prat och det ytterst begränsade resultat som är så betecknande för Näringsdepartementets politiska led-ning och dess arbete. Det är alldeles uppenbart att det är dags för avlös-ning därstädes efter höstens val.

Jag vill därefter kort beröra det principiellt självklara i att det finns en motsättning mellan å ena sidan lika villkor mellan t.ex. stora och små företag och å andra sidan enkelhet i systemet. Per Rosengren brukar envetet påpeka detta.

Jag tycker därför att det är angeläget att klargöra vad som avses i re-servation 1. Det är inte förändringar av den art som innebär likvärdiga villkor, som t.ex. följer av reglerna för räntefördelning eller periodise-ringsfonder. De har delvis skett till priset av en ökad komplexitet, men det är inte det som avses i reservationen 1, vilken jag nu yrkar bifall till.

Herr talman! Därefter skulle jag vilja övergå till att peka på behovet av ett utökat samarbete mellan tullen och andra myndigheter för att åstadkomma en bättre brottsbekämpning med anknytning till tullområdet. Det gäller framför allt utökat samarbete mellan tull och polis, som vi berör i reservation 13. Men det gäller också ökade tullbefogenheter för att motverka miljöbrott till havs.

Det gäller t.ex. större oljeutsläpp till havs vid rengöring av oljetankrar med stora och långsiktiga återverkningar på växter och djur i den marina miljön. Tyvärr är det väldigt låg risk att ertappas för sådan brottslighet. Det gör att brottsligheten är oerhört lönsam för mindre seriösa rederier och fartygsbefälhavare. Därför krävs det ökade resurser, ökade befogenheter och ökat samarbete med t.ex. Kustbevakningen för att minska ska-deverkningarna till följd av miljöbrott till havs.

Herr talman! Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen 12. För övrigt anser jag att skatteutjämnings-systemets grundvalar måste försva-ras.

Anf. 62 LENNART KOLLMATS (fp):

Herr talman! Här har vi ett betänkande som återigen handlar om före-tagande och företagandets villkor i vissa delar. Vi har ganska ofta de frågorna uppe till debatt och till diskussion. Det är inte så konstigt.

Jag tror att vi alla är överens om att företagarna i allmänhet och små-företagarna i synnerhet har en nyckelroll för vår framtida välfärd i Sve-rige. Om vi ska kunna återta åtminstone några placeringar i välståndslig-gan måste vi kunna utveckla företagandet. Annars får vi inte de resurser som vi behöver till att utveckla vård och skola.

Det finns en logik i tågordningen. Först fler jobb, sedan förbättrad vård och förbättrad skola.

Det är nödvändigt att förenkla och förbättra för dem som vill starta ett företag. För att belysa läget är det några fakta som jag vill peka på.

Under 2001 registrerades ca 49 000 nya företag i Sverige, vilket är 16 % färre än under 2000. Det kan vara en tillfällig fluktuation, men problemet är att det är den lägsta siffran sedan 1990.

En internationell studie av nyföretagandet visar att Sverige kommer på en mindre hedrande 24:e plats av 29 undersökta länder. Övriga nordiska länder har långt bättre placeringar.

Bara en av 25 svenskar är involverade i aktiviteter av entreprenörart. Som hot mot en förbättrad svensk entreprenöranda nämns lagstiftningen och den förda politiken.

Det här betänkandet handlar till dels om att göra det enklare för företag, företagare och blivande företagare. Då finns det en mängd förslag som vi från oppositionen vill peka på. Vi från Folkpartiet har en gemensam reservation med de övriga tre borgerliga partierna. Det är klart att eftersom jag kommer som fjärde man i den här debatten blir det en del upprepningar. Det finns ju ett uttryck om att repetition är lärdomens moder eller något i den vägen.

Jag vet inte hur många gånger som det från den här talarstolen har talats om Småföretagsdelegationens förslag, och det är väldigt vad det är svårt att genomföra de flesta av de förslag som kom fram där. Jag ska inte ta upp alla förslag, men i förenklingssammanhang finns det ett antal punkter.

Ni som följer med i den aktuella debatten vet ju att de fyra borgerliga partierna häromdagen presenterade ett gemensamt förslag till förbättrat företagsklimat. Rapporten tar bl.a. upp att man ska genomföra Småföretagsdelegationens förslag, att man ska minska företagets kostnader för administration, att det ska införas färre och enklare regler, att serviceandan ska förbättras hos alla myndigheter, att sektorn för privat näringsverksamhet ska vidgas och att det ska sättas upp mätbara mål för regelavveckling.

Av Småföretagsdelegationens egna ca 80 förslag återstår fortfarande två tredjedelar att genomföra. Nu har en del av förslagen analyserats, men regeringen gör för lite för att verkställa dem. Detta visas tydligt av att mer än hälften av de tillfrågade företagen i en enkät som presenterades förra året upplevde att antalet regler har ökat. Det var t.o.m. så att 43 % av företagen ansåg att reglerna var lika många som tidigare eller fler. Och företagen måste stå ut med alla regler som också blir krångligare.

Inte ens när det gäller i stort sett kostnadsfria regelförenklingar – att förenkla blanketter, att införa ett enkelt bokförings- och deklarationspaket för egenföretagare och att införa vettigare F-skatteregler – har regeringen lyckats åstadkomma något särskilt konkret. I Kanada kan en blivande företagare registrera sitt företag, anmäla sig för olika skatter och ordna eventuellt tillstånd via Internet. Den proceduren tar ca 20 minuter.

En jämförelse som har gjorts mellan tio OECD-länder, varav Sverige är ett, visade att svenska små och stora företag låg relativt bra till vad avser kostnader för att administrera lagar och andra regler. Däremot var det sämre för svenska företag med 20–49 anställda. De har de högsta administrativa kostnaderna bland de jämförda länderna, något som oroar eftersom vi vill att företag ska växa.

Om det är krångligt att starta företag blir det färre företag. Är byråkratin för omfattande och regelverket för krångligt växer inte småföretagen i den utsträckning som är önskvärd. Bygger vi in onödiga hinder mot produktutveckling och investeringar riskerar vi att storföretagen investerar på annat håll där lagstiftningen är enklare.

I Sverige behöver en blivande företagare kontakta ett stort antal myndigheter. Mängder av blanketter ska beställas och fyllas i. Därefter kan beskeden ibland låta vänta på sig alltför länge. Samtidigt har vi fått rapport om att det har blivit bättre. Det säger sig självt att många då drar sig för att starta företag. Därför bör det sättas upp en bestämd tid inom vilken myndigheterna måste ha svarat eller handlagt ett ärende. Myndigheterna i Sverige måste inta en attityd av servicementalitet och uppträda som en lots i sina kontakter med företagen.

En av de åtgärder som bidrar till en positiv utveckling är att omvandla offentligt ägda företag till privata företag och medvetet sträva efter att hitta privata alternativ till tjänster och varor som i dag produceras i offentlig regi. Samtidigt gäller det också att det finns en konkurrensneutralitet mellan offentligt och privat drivna företag inom samma sektor.

Herr talman! Så har vi problemet med F-skattsedeln. Det var inte så länge sedan som vi debatterade den. Per Rosengren var då bekymrad över att han trodde att Folkpartiet – i dag var det tydligen Centern – menade att man i stort sett skulle födas med F-skattsedel, eftersom vi anser att den som vill ha en F-skattsedel också ska få en sådan om han eller hon inte har näringsförbud. Den tanken är kanske inte så dum egentligen, men vi avstår för närvarande från att lägga fram det förslaget. Vi nöjer oss med att kräva att alla som ansöker om en F-skattsedel också ska få det, om inte – som jag tidigare nämnde – sökanden har näringsförbud.

Marie Engström sade att 864 ansökningar om F-skattsedel har avslågits. Men vad vi inte vet någonting om är mörkertalet. Det är många som har fått höra om hur besvärligt och svårt det är att starta företag. Det är många blanketter som ska fyllas i, skattemyndigheterna kan vara tveksamma osv. Vi vet alltså inte hur många det är som inte har ansökt, men som skulle göra det om de visste att de har rätt att få en F-skattsedel.

Herr talman! Slutligen vill jag säga att jag uppskattar utskottets tillkännagivande om skyddade identitetsuppgifter i folkbokföringen, trots att vi inte har motionerat i frågan. Skyddade uppgifter som innebär ett direkt hot mot enskilda människor får inte läcka ut. Jag hoppas att det går snabbt att få fram underlag för ett beslut som stärker situationen för dem som måste ha skyddad identitet.

Herr talman! Jag står givetvis bakom de reservationer som vi har till betänkandet, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 2 under punkt 2.

Anf. 63 ULLA WESTER (s):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande nr 19 är vad vi brukar kalla för ett med-mera-betänkande, vilket innebär att flera olika sakområden rymms inom samma pärmar och ska behandlas i en debatt. Huvudrubrikerna Taxering och skattebetalning, Deklaration, Skattekontroll och Tullfrågor är var och en egentligen värd en egen mäsas.

Debatten hade vunnit på om oppositionens yrkanden inte i så hög grad hade bestått av gammal skåpmat som de faktiskt gör. Ropen som

skalla från det borgerliga lägret om enklare regler för småföretag och F-skattsedel åt alla har vi hört förr. Vad borgerligheten i sin tur tydligen inte har hört och märkt är att just dessa regler och villkor sannerligen har förändrats.

Småföretagsdelegationens arbete har faktiskt mynnat ut i en rad förslag. En del av dessa är genomförda och andra är under beredning. Det finns en hel katalog som redovisar delegationens arbete. Vi har också Simplexgruppen som består av småföretagare och småföretagsexperter. Gruppen arbetar nära Regeringskansliet och har till uppgift att bevaka de specifika problem som kan uppstå för småföretagare både i gammal och i ny lagstiftning.

Jag vill också påminna om de Internetportaler som är fantastiskt bra. De har utarbetats genom myndighetssamverkan. Kontakt-N heter en av dessa portaler där nya företag registreras elektroniskt. Den enskilde behöver bara lämna sina uppgifter en gång, och sedan sköter tekniken om resten. Det är således inte bara i Kanada, Lennart Kollmats, som det är enkelt att registrera ett nytt företag.

Det finns sannerligen inget motstånd från socialdemokratins sida mot att förbättra och förenkla för småföretagen, även om det låter så i den borgerliga retoriken. Det förhåller sig precis tvärtom. Men småföretagens problem förändras inte av slagord, som en del tycks tro. Lagstiftningsarbete tar tid, och ingen är betjänt av otillräckligt utredda förslag som riskerar att leda till konkurrenssnedvridningar och andra problem. Det är klart att om klagomålen när det gäller regler och lagar egentligen handlar om att man inte gillar skatter över huvud taget, då hjälper det knappast med Internetportaler, Simplexgrupper eller andra initiativ.

Fr.o.m. i år har vi en ny lag om självdeklarationer och kontrolluppgifter. När vi nu diskuterar förenklingar måste jag få påminna om att alla fysiska personer, alltså också näringsidkare, ska använda samma slags deklarationsblankett med förtryckta kontrolluppgifter. Deklarationstidpunkten har också blivit gemensam för alla. Rätt användning av ny teknik ger mycket när det gäller förbättringar och förenklingar.

Jag ser att min talartid rinner i väg, men inte heller jag kan låta bli att lyfta ett stort frågetecken för den moderata reservationen nr 3. I denna vill inte mindre än sju motionärer öka på företagarnas uppgiftsskyldighet genom att, som vi hörde, föreslå att arbetsgivarna ska specificera skatter och avgifter på de anställdas lönespecifikationer.

I ena stunden klagas alltså samma reservanter på alla krångligheter som företagare utsätts för. I nästa ögonblick vill denna grupp bygga på med nya administrativa uppgifter. Visserligen, skriver reservanterna, skulle denna nya ordning kosta både pengar och möda för företagen, men fördelarna med denna redovisning skulle uppväga nackdelarna. Jag undrar, herr talman, vad Simplexgruppen skulle säga om detta moderata förslag.

F-skattsedeln är ett annat borgerligt paradnummer där reservanternas åsikter till största del tycks bygga på myter. 59 724 ansökningar om F-skattsedel behandlades av skattemyndigheterna förra året, och som vi hörde avslogs 864 av dessa ansökningar eller 1 ½ %. De här siffrorna visar att de problem som åberopas av reservanterna faktiskt inte är så där särskilt uttalade.

En viktig aspekt när det gäller F-skatten är de s.k. självständighetskriterierna. De är inte konstruerade för att ställa till bekymmer, utan de har en viktig funktion som reservanterna inte nämner. En urholkning av dessa kriterier kan nämligen leda till att löntagare kan komma att bli tvingade att bli egenföretagare och i den egenskapen sälja sina tjänster till sin förutvarande arbetsgivare.

I reservation 2, som är skriven av de fyra borgerliga partierna, står att läsa: "Vi anser att alla som ansöker om en F-skattsedel också bör få en sådan, om inte företagssyftet är uppenbart oseriöst eller sökanden är underkastad näringsförbud."

De här orden, herr talman, visar att även borgerligheten inser att ett F-skatteinnehav ändå måste prövas, att det faktiskt finns aspekter som måste beaktas.

Moderaterna har inte precis gjort sig kända för att använda silkesvanter i de polisiära frågorna. Det förhållningssättet omfattar konstigt nog inte all kriminalitet. När det gäller ekonomisk brottslighet och i synnerhet skattebrottslighet finns en ömsinnet som gränsar till flatthet. Det är inte skattebrottslingen som är boven i den moderata världen. Det är i stället skattemyndigheterna, vars befogenheter Moderaterna vill plocka bort och då i rättssäkerhetens namn.

Det måste rimligen finnas en balans mellan å ena sidan rättssäkerhet för den enskilde och å andra sidan det allmännas intresse. Revisioner och även oanmälda sådana är nödvändiga inslag i kontrollarbetet i vissa fall. Skatteflyktslagen med sin generalklausul kränker inte den enskildes integritet, i alla fall inte om man inte skattefiffplar. För lite och för mycket skämmer i alla sammanhang. Noggranna avvägningar måste hela tiden ske, men ur konkurrenssynpunkt, ur rättvise- och rättssäkerhetssynpunkt måste kontroller vara möjliga att göra och sanktionsavgifter kunna användas.

Kristdemokraterna vill inte ha kvar de förseningsavgifter som faller ut om skatter och avgifter betalas in för sent. Moderaterna vill införa generellt anstånd med inbetalning av skatt om den skattskyldige begär omprövning eller överklagar. Skatte- och tulltilläggen ifrågasätts precis som vanligt. Men nog måste väl samhället ha några sanktioner att tillgå gentemot dem som glider på paragraferna.

Det finns regler för anstånd, straffavgifter, ersättning för ombudskostnader osv., och det finns inte minst en långtgående förvaltningslag. Myndigheterna har naturligtvis inget intresse av att sätta dit medborgarna, men därifrån till att släppa fältet fritt och tycka att det är upp till var och en att lämna in sin deklaration när det liksom passar och betala in skatter och avgifter när andan faller på är att gå för långt.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till förslaget till riksdagsbeslut i skatteutskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 64 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Herr talman! Ulla Westers inlägg är så oseriöst att det inte borde förtjäna någon replik. Hon säger att vi påstår att man kan betala skatt lite när man vill, när det passar sig. Jag tycker, herr talman, att vi i denna kammar borde försöka diskutera sakförslagen lite mer i stället för att ägna oss åt den typen av torgmötesretorik. Ulla Wester vet ju att hon har full-

ständig fel. Hon försöker att ge en bild av Moderaternas förslag som är helt annorlunda än det vi föreslår. Jag tycker att det är olyckligt, herr talman, att Ulla Wester har en så låg debattnivå. Det gör mig faktiskt upprörd.

När det gäller några av de mer principiella frågorna råder det en omvänd bevisbörda i skattemål, om man jämför med straffrätten och den rätt som gäller inom beskattningens område, dvs. att det är upp till den enskilde att bevisa att han eller hon har gjort rätt, medan det i andra sammanhang är upp till åklagaren att bevisa att medborgaren har gjort fel. I och med att det råder ett skilt synsätt på de här båda områdena, finns det anledning att vara lite extra noga med balansen mellan myndigheternas makt och auktoritet och den enskildes möjligheter att göra sig gällande. Det är detta vi har uppmärksammat i flera av våra förslag. Men det förhållandet nonchalerar Ulla Wester och avfärdar det med att påstå att vi tycker att man kan betala skatt lite när det passar.

Sedan vill jag säga något om detta med Småföretagsdelegationen och Simplex. Om jag minns rätt har väl de här grupperna arbetat ett tag, men brådskan i Regeringskansliet att genomföra förslag är inte särskilt stor. Ulla Wester säger ju själv att det här måste beredas noga. Men när det gäller förslag som handlar om att täppa till en lagstiftning, om det kanske finns ett hål i lagstiftningen, är man ganska snabb. Man är dessutom så snabb att man gärna genomför förändringarna retroaktivt. Det tycker jag speglar skillnaden i synsätt. Sådant som kanske kan ägnas att förbättra utreder man i det oändliga, och resultatet av det får vi eventuellt se efter nästa val, men när det gäller att täppa till har man hög beredskap. Det är det här synsättet som jag tror skiljer oss åt, herr talman.

Anf. 65 ULLA WESTER (s) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag håller mig för god för att kommentera mina kollegers debattstil. Vad jag har tagit upp, som de moderata reservanterna har undvikit, är konsekvenserna av de förslag som oppositionen har lagt fram. Vad skulle det innebära om vi tog bort sanktionsavgifter och kontrollmöjligheter? Har Moderaterna ställt sig själva den frågan?

Det finns en reservation som jag skulle vilja fråga lite omkring. Det är den som handlar om anstånd. Där vill ju Moderaterna att det ska medges generella anstånd i fråga om att betala in skatt om man överklagar ett taxeringsbeslut eller om man begär omprövning. Nu finns det möjligheter. Det finns regler för att få sådana här anstånd. Jag skulle vilja fråga: Anser Moderaterna inte att de regler som finns i dag är tillräckliga?

Ni skriver i er reservation att det ska utgå generellt anstånd om inte begäran om omprövning eller överklagandet är uppenbart ogrundat. Jag vill fråga: Vem ska avgöra vilket överklagande som är ogrundat? Vilka skattskyldiga skulle medges ett sådant här anstånd med det moderata förslaget som inte medges detta i dag? Tycker inte Moderaterna ändå att det ligger en fara i att vissa kan skaffa sig skattecredit genom att processa?

Anf. 66 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Herr talman! Ulla Wester upprepar det här med Moderaterna: inga sanktioner, inga kontrollmöjligheter. Det är ett djupt oseriöst sätt att föra debatten.

Låt oss ta skattetilägget. Vad vi har sagt är att den sanktion som skattetilägget innebär som det fungerar i dag, dvs. att skattemyndigheten ensidigt kan besluta om en sanktion oavsett om den skattskyldige, eller medborgaren, har haft för uppsåt att göra fel eller inte, tycker vi är orimlig. Det måste finnas ett inslag av att medborgaren faktiskt har haft avsikten att undandra skatt eller varit uppenbart oaktsam. Då ska naturligtvis en sanktion inträda. Tycker inte Ulla Wester att det är klokt?

Annars är det ett väldigt bra besked – eller det är ett dåligt besked, herr talman, men det är bra att det ges. Johan Muncks utredning har ju just föreslagit detta. Om beskedet från Socialdemokraternas företrädare i denna debatt är att den utredningen kommer att stoppas i byrålådan, för vi är inte intresserade av den typen av ökad rättssäkerhet i beskattningen, då är det naturligtvis att beklaga. Men det är i och för sig ett besked, och det kanske förklarar varför regeringen inte har lämnat några förslag på det här området.

Sedan gäller det detta med anstånd. Det är ju på det viset att med den tidsutdräkt som skatteprocesserna i dag har i domstolarna är risken stor att många som får sin sak prövad i domstolen under resans gång hinner gå under. Så jag tycker att det är väldigt angeläget att öka möjligheterna att få anstånd tills saken faktiskt har blivit prövad i domstol.

Sedan finns det naturligtvis regler som kringgårdar detta. Rent okynnesanstånd har man naturligtvis möjlighet att undanröja. Men det är återigen, herr talman, ett uttryck för hur vi ser på balansen mellan myndigheten och den enskilde. Den enskilde måste få en större möjlighet att försvara sin rätt gentemot myndigheterna. Det är det som de förslag som vi har lagt fram i bl.a. det här betänkandet syftar till, herr talman.

Anf. 67 ULLA WESTER (s) replik:

Herr talman! Ett generellt anstånd som gör att man slipper betala in sin skatt ska utgå om överklagandet inte är uppenbart ogrundat. Så menar Moderaterna. I rättssäkerhetens namn, om vi fortsätter att tala i de termerna, måste det rimligen vara mycket få överklaganden som kan anses som ogrundade. Vem ska avgöra det, vad som är ogrundat eller inte? Hela vårt system, som innebär att den enskilde har rätt att få ett beslut omprövat, faller ju med det här moderata förslaget. Det kan inte rimligen innebära några förbättringar när det gäller rättssäkerheten.

Anf. 68 ROLF KENNERYD (c) replik:

Herr talman! Ulla Wester inledde sitt anförande med att beskylla oppositionen för att i sina reservationer ägna sig åt skåpmat. Jag skulle med anledning härav vilja efterhöra vilka nyheter som Ulla Wester skulle vilja peka ut bland alla de nya, fräscha förändringar som Ulla Wester därmed indirekt antyder skulle finnas i majoritetstexten i det här betänkandet.

Anf. 69 ULLA WESTER (s) replik:

Herr talman! På mig verkar det när jag läser de borgerliga reservationerna som att man inte alls har beaktat vad som har hänt t.ex. när det

gäller F-skattsedeln och hur få det faktiskt är som nekas en F-skattsedel. Sedan tyckte jag nog att det verkade som att det här med Internetportaler och inregistrering av nya företag var ganska nya uppgifter i kammaren. Det förvånar mig om man inte har tagit reda på dessa väldiga förenklingar och förbättringar som har utarbetats.

Anf. 70 ROLF KENNERYD (c) replik:

Herr talman! Jag måste med förlov sagt notera att det var ganska tunnslätt med exempel på nya fräscha förändringar. Sanningen är väl den, Ulla Wester, att i det majoritetens gör t.ex. när det gäller regelförändringar för företagen lutar man sig mot Förenklingskommittén, som har segat sig fram från 1996 fram tills nu, dvs. i snart sex år, och på det Simplexarbete som också det har pågått under flera år utan resultat. Snacka om skåpmat!

Anf. 71 ULLA WESTER (s) replik:

Herr talman! Man kan naturligtvis klaga på att saker och ting tar tid. Men är man seriös vet man ju att det faktiskt *tar* tid att utreda och att ändra. Ingen tjänar ju på om vi skaffar en ny lagstiftning som å ena sidan förenklar och samtidigt å andra sidan drar med sig både orättvisor och konkurrenssnedvridningar. Det är ju faktiskt så att det inte finns några som helst belägg för att det skulle vara krångligare att vara företagare i Sverige än i något annat land.

Jag säger dock inte att förhållandena är perfekta. Så låt oss jobba tillsammans och försöka förändra de brister som finns. Vad jag försöker säga är att jag vill att verkligheten, och hur den ser ut, ska styra de här insatserna. Insatserna ska inte byggas på några myter där vi ser en småföretagare som sitter och dignar under pappershögar.

Anf. 72 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Ulla Wester varför hon tror att vi från den borgerliga sidan fortfarande ropar efter enklare regler. Jag ska lite grann svara på det själv. Det är ju faktiskt så att vi har lyssnat på dem som berörs av reglerna. Jag nämnde i mitt anförande en del punkter och enkäter. Ulla Wester tar vidare upp att Småföretagsdelegationens synpunkter har mynnat ut i en rad förslag. Jag tror t.o.m. att hon nämnde ordet "katalog". Som svar på Kenneryds fråga nämnde hon två förslag.

Dessutom sade Ulla Wester att en hel del är under beredning. Ja, om förslagen är under beredning innebär det enligt min vokabulär att de faktiskt inte är genomförda. Vi har ingen aning om hur tidsplanen ser ut. Det jag har lärt mig under de här åren är att "beredning" är ett av regeringspartiets vanligaste ord när det gäller företagande och företagares möjligheter framöver.

Anf. 73 ULLA WESTER (s) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja be Lennart Kollmats att ge konkreta exempel på lagar och regler som är så krångliga som han uttrycker. Konkreta exempel skulle jag vilja ha. Jag skulle också vilja veta vad Folkpartiet har för åtgärdsprogram för just dessa konkreta regler och lagar som det talas om.

Anf. 74 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Herr talman! Först och främst vill jag nämna 3:12-reglerna. Jag tror att det räcker som ett exempel. Dessutom vill jag gärna visa rapporten *Fler företag – nya jobb*. Det är en rapport som är framtagen av de fyra borgerliga partierna.

Jag skulle också vilja ta upp en fråga som rör F-skattsedeln. Ulla Wester sade att 1 ½ % av ansökningarna avslogs. Hon nämnde dessutom att detta är ett av borgerlighetens paradnummer. Med de erfarenheter vi har fått den senaste tiden dröjer det nog inte länge förrän Socialdemokraterna kommer och säger att alla ska ha rätt till F-skattsedel. Men än så länge verkar det inte så på Ulla Wester i alla händelser.

Om det nu är ett så litet problem, varför vill ni då inte acceptera vårt förslag om att det ska vara en principiell rätt att få F-skattsedel? Det sänder ju en positiv signal till dem som nu tvekar att starta företag. Man säger att det går att starta företag och att de får göra det. De ska veta att det är deras rätt, såvida de inte ha fått näringsförbud – och det är jag övertygad om att de i så fall känner till. Vi vill sända signalen att det är en möjlighet och något positivt att man startar företag i Sverige.

Anf. 75 ULLA WESTER (s) replik:

Herr talman! Visst är det oerhört positivt att det startas företag i Sverige. Det är vi fullständigt överens om. Folkpartiet skriver ju tillsammans med sina borgerliga kamrater i sin reservation att alla inte ska ha F-skattsedel utan att det måste ske en prövning.

Av de avslag som gjordes under förra året, som gällde ungefär 1 ½ % av ansökningarna, berodde till största delen på bristande redovisning eller bristande betalning. Det är väl rimligt att avslå sådana ansökningar.

Anf. 76 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Herr talman! Vi håller oss tydligen hemma i köket. Hemma hos oss har vi också gammal skåpmat ibland, och det är den rätt som inte accepteras eller äts upp av familjen eller gästerna. Ulla Wester nämnde att det bara finns skåpmat. Ja, det blir ju så när man inte accepterar det förslag som finns.

Jag skulle vilja ställa några konkreta frågor: Vilka förslag i det här skåpmatserbudandet tänker Socialdemokraterna helt enkelt förkasta? Jag tänker på Simplexgruppen naturligtvis. Vilka regler kommer man att bearbeta och effektuera till en konkret lagtext?

Anf. 77 ULLA WESTER (s) replik:

Herr talman! Nu har jag inte katalogen med mig, men det finns faktiskt en hel katalog.

Jag säger att de här frågorna måste beredas med största varsamhet. Vi är inte betjänta av att rusa på och skaffa oss lagstiftning som skapar konkurrensnedvridningar och orättvisor. Det är ingen bra väg att gå. Låt det ta tid. Det som kommer, det kommer att bli bra.

Anf. 78 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Herr talman! Då blir det ju så gammalt att man kanske får kasta det. Då ruttar det bort. Så blir det i alla fall med det som finns i vårt kylskåp om vi inte sköter det.

Låt oss slippa se och höra ord som ”utredning”, ”översyn” och prat om betänkande över vissa förslag som har lagts fram. Låt oss i stället få uppleva handlingskraft från regeringen när man verkställer beslut. Ulla Wester, nämn något av dessa förslag som vi får uppleva ett resultat av. Det skulle uppskattas.

Jag vill nämna en annan liten sak som jag har uppmärksammat. Det rör de vanliga deklarationsblanketterna. Det har gjorts ändringar, och Skattemyndigheten gjorde för ett tag sedan en undersökning där det framkom att det var 38 000 ändringar som var felaktiga. Av dessa ledde 78 till konkret rättelse med en sanktion! Är det ett bra avdragsutrymme under inkomst av tjänst, eller kan man tänka sig att ändra det till förmån för ett höjt grundavdrag?

Anf. 79 ULLA WESTER (s) replik:

Herr talman! Man kan tänka sig allt möjligt så länge det är rättvist och inte skadar statsfinanserna. Bra förslag tål att tänka på. Huruvida detta är bra eller inte vill jag inte uttala mig om.

Nämn ett konkret exempel på en förenkling, säger Kenneth Lantz. Det gjorde jag i mitt anförande. Jag talade t.ex. om att vi har en ny lag om självdeklarationer och kontrolluppgifter. Det kallar jag förenklingar!

Skåpmat eller inte i förenklingsarbetet – jag vill säga att bästföredatumet inte är passerat.

Anf. 80 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Jag kommer från en kommun med Sveriges två största företag. Ett av dem tror uppenbarligen mycket på Sverige. Man investerar faktiskt just nu sex miljarder i byggnation och avser att skapa 1 100 nya jobb. Det är Astra, ett internationellt stort företag, som verkligen bygger sig fast i min kommun Södertälje.

Södertälje kommun är också en intressant kommun därför att där finns oerhört många små företag. Det finns däremot väldigt få mellanstora företag. Små företag skapas hela tiden. Många av dem har skapats av första, andra och tredje generationens invandrare. Hos dem finns det ett enormt stort intresse för att stå på egna ben och klara sin egen vardag med ett eget företag.

Det är bra att regeringen nu börjar försöka se över de krångligheter som finns för de här människorna, som inte alltid har insikt i hur allting fungerar. Det gäller naturligtvis inte bara första, andra och tredje generationens invandrare utan även svenska människor. De tycker att det är krångligt med alla papper som ska fyllas i.

Vi kan se att en av de ministrar som nu finns på Näringsdepartementet klagade lite grann när hon själv skulle skapa sitt eget småföretag. Så visst är det mycket som behöver förenklas. Det är givet. Fortfarande anlitar många småföretagare konsulter som kostar mycket pengar för att klara av pappershanteringen.

Vi i Miljöpartiet menar att man inte bara måste utreda detta utan också komma med konkreta förslag, Ulla Wester. Det finns olika synsätt.

Antingen försöker man titta bara på problemen eller så ser man vilka möjligheter förenklingarna kan ge. Jag skulle önska att socialdemokratin hade en lite annan syn. Det handlar om att ha ett lite mer positivt synsätt och att inte bara rada upp problemen efter varandra.

Miljöpartiet har ingen reservation i det här betänkandet. Jag vill yrka bifall till förslaget i betänkandetexten. Men jag vill flagga för att vi kommer att stödja Centerns reservation nr 12 som handlar om tullbefogenheter för att motverka miljöbrott till havs.

Detta är stora och viktiga frågor. Bara i förra veckan noterades ett oljeutsläpp utanför Ölands kust. Det skedde precis i dessa tider då många flyttfåglar återvänder. Vi har sett många tidningsreportage med bilder på oljenedkletade fåglar som man har tvingats avliva. Vi i Miljöpartiet tror i och för sig inte att det bästa är att få ökade tullbefogenheter utan att öka kontrollen i hamnar. Man måste se till att fartygen lämnar barlastvatten i hamnar och att det finns bra, billig – helst gratis – möjlighet för dem att spola sina tankar. Men det finns naturligtvis skäl att öka tullens befogenheter. Vi avser alltså att stödja reservation 12. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

6 § Allmänna motioner om reklamskatt

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2001/02:SkU20
Allmänna motioner om reklamskatt.

Anf. 81 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Om On Off eller Siba delar ut reklam direkt i min brevlåda betalar de ingen reklamskatt. Skatten på reklamtrycksaker avskaffades våren 1998 av riksdagen. Om samma företag har ett reklamslag i kommersiell TV eller radio eller på Internet tas inte heller någon reklamskatt ut. Om samma reklam däremot förs in i t.ex. DN eller Svenska Dagbladet som klassas som allmänna nyhetstidningar tas en skattesats på 4 % av beskattningsvärdet ut. Man kan tycka att det är inkonsekvent och konkurrensnedvidande. Och det är det. Det är inte nog med det, fru talman. Om samma annons förs in i t.ex. Computer Sweden, dvs. en tidskrift inom fackpressen, är skattesatsen 11 %.

Det är svårt att tala om konkurrens på lika villkor inom annonsområdet. Det är också svårt att tala om rättssäkerhet, eftersom tolkningen av reglerna inte är helt enkel. Detta kan man faktiskt visa på eftersom det finns ett stort antal gränsdragningsproblem. Det innebär också att det finns ett stort antal processer som pågår om vilken nivå på reklamskatten som ska gälla.

Därför har vi moderater år efter år i vårt budgetförslag föreslagit att all reklamskatt ska avskaffas. Varje gång har utskottsmajoriteten i princip hållit med oss. Utskottsmajoriteten har t.o.m. skrivit att reklamskatten är behäftad med sådana tekniska och konkurrensmässiga brister att den borde avskaffas. Men – detta är ett viktigt men från utskottsmajoriteten –

åtgärden måste av statsfinansiella skäl anstå. Och så har motionerna avstyrkts. Så har det låtit under de senaste tre åren.

I år anser sig förmodligen utskottsmajoriteten, om den själv får säga det, ha kommit närmare ett avskaffande genom ett tillkännagivande som innebär att reklamskatten bör avvecklas och att frågan med beaktande av de budgetpolitiska målen bör prioriteras vid kommande budgetberedning.

Fru talman! Varför är vi moderater då inte nöjda och inte överens med utskottsmajoriteten? Jo, därför att vi inte anser att det med bibehållen trovärdighet går att återropa statsfinansiella skäl år efter år, vilket utskottsmajoriteten de facto fortfarande gör, även om man uttrycker sig i lite andra termer och använder lite andra ord. Moderaterna tycker att det är dags att gå från ord till handling och avskaffa reklamskatten. Vi vill alltså att regeringen återkommer med ett sådant förslag.

Jag yrkar bifall till reservationen och därmed till ett avskaffande av reklamskatten.

Anf. 82 ULLA WESTER (s):

Fru talman! Skatt på annonser infördes i början av 1970-talet. Syftet var att finansiera ett ökat stöd till dagspressen. Jag måste säga att själva grundtanken med denna punktskatt var och är sympatisk. Hade det inte varit så att skatten med tiden blivit både svår att tillämpa och orsakat konkurrensnedvridningar hade vi socialdemokrater gärna tagit strid för denna skatts bevarande.

Skattens vara eller icke vara har utretts från både avigsidan och rätsidan. Under den förra mandatperioden tillsattes ytterligare en utredning för att man skulle se om det verkligen inte fanns möjligheter att ändå hitta en konkurrensneutral konstruktion. Utredningens svar blev tyvärr ett rungande nej. Och med det beskedet slogs den sista spiken i den skattkistan.

Om nu skatten är orättvis och konkurrensnedvridande, varför är den då inte avskaffad? Svaret är att den inbringar 1,2 miljarder kronor årligen, pengar som vi använder till att finansiera våra gemensamma åtaganden.

De lobbygrupper som har verkat för denna skatts avvecklande har förvisso varit många genom åren. Men debatten har ändå varit ganska lågmäld och nyanserad. Dessa grupper har nämligen insett att även om reklamskatten har negativa konsekvenser är dessa konsekvenser ingenting emot vad en samhällsekonomi i obalans för med sig. Det är naturligtvis människornas köpkraft som är grundbulten också för reklambranschen.

Utskottsmajoriteten anser i dag tiden vara mogen för att föreslå riksdagen att lämna ett tillkännagivande till regeringen med innebörden att reklamskatten bör avvecklas och att frågan bör prioriteras vid kommande budgetberedning. Vi betonar dock att de budgetpolitiska målen måste beaktas. Alla, även de ca 4 000 som är registrerade som skattskyldiga för skatt på annonser och reklam, tjänar på en ansvarsfull ekonomisk politik. En sådan politik vill vi socialdemokrater garantera. För att kunna göra det måste vi ha kontroll över inkomster och utgifter. En konsekvens av detta ansvarstagande ser vi i dag med detta tillkännagivande. Om ingenting alldeles oförutsett händer har Sverige nu råd att avskaffa skatten på reklam.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i skatteutskottets betänkande och avslag på reservationen.

Anf. 83 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Det var ett intressant inlägg från Ulla Wester. Jag kan konstatera att Socialdemokraterna aldrig sänker en skatt av fri vilja utan att de alltid baxas dit och gör det under galgen. Det var det som Ulla Wester sade inledningsvis. Det var det som det handlade om.

Även om man, precis som jag sade, under många år har konstaterat att skatten är konkurrenssnedvridande, tekniskt svår och innebär massor med problem har man hävdat att den ska tas bort men att det finns andra saker som är viktigare.

Jag har en fråga. Ulla Wester talar om ca 1 miljard kronor som är ungefär det som man får in genom dessa skatter. Har dessa pengar varit så avgörande för landets välbefinnande och för medborgarnas välbefinnande att man inte har kunnat avskaffa skatten tidigare? Och varför föreslår man det nu precis under ett valår precis som allt annat som Socialdemokraterna föreslår? Varför har förslaget inte kommit tidigare? Just nu verkar ju inte ekonomin vara på den ljusa sidan, utan man befarar stora budgetunderskott och får skriva ned tillväxtprognoserna osv. Det har faktiskt funnits ljusare år än detta.

Anf. 84 ULLA WESTER (s) replik:

Fru talman! Till skillnad från Moderaterna tycker vi socialdemokrater att 1,2 miljarder kronor inte är så lite pengar. Vi tycker att det är mycket pengar som vi måste använda på bästa sätt. Och till skillnad från Moderaterna finansierar vi socialdemokrater våra skattesänkningar. Det tycker vi är oerhört viktigt. Inte minst när vi talar om reklamskatter och reklambranschen. Det är som jag säger människors köpkraft som bär upp hela denna bransch.

Om reklamskatten är så förskräcklig som Moderaternas företrädare säger måste jag fråga varför Moderaterna inte avskaffade den när de satt i regering och hade möjlighet att göra det. Såvitt jag minns gjorde borgerligheten absolut ingenting åt reklamskatten under de åren.

Varför har det vad gäller reklamskatten blivit så mycket värre i dag jämfört med hur det var åren 1991–1994? Detta förstår inte jag.

Anf. 85 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Ulla Wester vet lika väl som jag och förhoppningsvis alla andra i denna kammare att Moderaternas skattesänkingsförslag är finansierade till sista kronan.

Ni påstår så ofta annat att jag börjar tro att det är en medveten strategi för er att säga att Moderaternas skattesänkingsförslag inte är finansierade. De är, som sagt, finansierade till sista kronan, till sista kommatecknet. Det vet Ulla Wester. Hon försöker bara sprida lögner. Det sägs att vi inte tycker att 1 miljard är stora pengar. Det tycker Ulla Wester att det är. Ulla Wester vet att vi skattebetalare i Sverige varje år betalar 1 200–1 300 miljarder kronor i skatt. Det är kanske i det perspektivet som den här miljarden får ses.

Vad som tillkommit sedan början av 1990-talet är väl konkurrensen från många nya medier. Jag tänker då speciellt på Internet som inte var så

utbrett i början av 1990-talet men som nu är väldigt utbrett. Situationen när det gäller konkurrensen mellan annonser i olika medier har naturligtvis radikalt förändrats under de senaste åren. Det gör att det är ännu mer angeläget att få bort reklamskatten. Så har det varit de senaste fyra–fem åren.

Prot. 2001/02:93
10 april

*Allmänna motioner
om reklamskatt*

Anf. 86 ULLA WESTER (s) replik:

Fru talman! Jag tappar nästan målföret. Moderaternas representant har alldeles nyss här kallat mig för lögnare. Jag tycker inte att det är riktigt acceptabelt.

Dessutom vill jag framhålla att vi socialdemokrater kan läsa. Vi har läst de moderata motionerna och förslagen, men vi kan konstatera att det mesta av finansieringen när det gäller skattesänkningar bygger på diverse dynamiska effekter. Precis så är det!

Anf. 87 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! Det är bra att vi nu är på väg att avskaffa reklamskatten. Som andra talare sagt är det en inkonsekvent skatt som medför gränsdragningsproblem och tillämpningsproblem. Vidare gynnas vissa medier på andra mediers bekostnad. Detta är inte ett bra förhållande, tycker vi i Vänsterpartiet. Möjligheterna att komma åt och att beskatta TV, radio och Internet, utlandsbaserat, är små – ja, nästan obefintliga. Av konkurrensskäl och av många andra skäl tycker vi därför att förhållningssättet här är bra.

Vi tycker, som också sägs i betänkandet, att detta är väldigt klokt och att det naturligtvis ska göras med beaktande av de budgetpolitiska målen. Givetvis ligger det i sakens natur att man inför kommande budgetbehandling prövar olika förslag mot bakgrund av de budgetpolitiska målen.

De budgetpolitiska målen innebär att vi sätter tak. Dessutom handlar det om att den finansiella sektorns finansiella sparande ska vara 2 % av BNP över en konjunkturcykel. Det här är, tycker vi, två viktiga budgetpolitiska mål. Dessutom har vi en budgetlag som antagits här i riksdagen och som ska följas.

Det är intressant att höra Moderaternas företrädare och framför allt att läsa den moderata reservation i betänkandet som egentligen bara andas att man inte bryr sig, utan nu ska denna skatt till varje pris tas bort. Det är lite grann i stil med andra förslag om skatter som kommer från det partiet – de ska ju bort till varje pris.

Hör och häpna! Marietta de Pourbaix-Lundin sade här förut att varenda krona i Moderaternas förslag är finansierad. Det var intressant att höra. Jag tycker att det är ett tecken på en oansvarig politik att när det gäller viljan att sänka skatter inte ta till sig det som sägs om att det ska ske med beaktande av de budgetpolitiska målen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 88 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Detta betänkande om reklamskatten är efterlängtad. Det är inte endast utskottet som har väntat på det. Också många inom tidnings- och tryckerivärlden har sett fram emot denna dag. Riksdagens kammare är, efter många år, äntligen framme vid ett beslut. Under flera

år har ju olika skatteregler rått för olika former av reklam, vilket varit mycket olyckligt. Skattesatserna har växlat, och även skatteobjekten.

Därför är det med stor tillfredsställelse som skatteutskottet lägger fram detta betänkande med förslag till beslut i frågan. Det är alltså bra att reklamskatten i dag får en så pass tillfredsställande behandling – betydligt bättre än tidigare år.

Utskottet har tidigare intagit en avvaktande ställning eftersom regeringen inte sett någon ekonomisk möjlighet att ta bort reklamskatten. Som framgår av betänkandet har man länge insett att reklamskatten haft både tekniska och konkurrensmässiga brister och sett detta som en tillräcklig grund för dess avveckling. Droppen har alltså äntligen fått bägaren att rinna över. Resultatet är att vi i dag beslutar om reklamskattens borttagande.

Detta med att nå ut till Sveriges befolkning med reklam är inte endast en skattebas som främjar en demokratisk skattemodell, utan frågan om skatt på olika typer av reklam har också gjort ärendet ännu mer svåröverskådligt. Dessutom har vi drivit fram många olika initiativ till att kringgå reglerna, allt i syfte att betala så lite skatt som möjligt.

Kristdemokraterna anser att behandlingen av frågan om reklamskatt är bra. Vi yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och ser fram emot en snabb och riktig behandling av ärendet framöver.

Anf. 89 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag vill deklarerat att även vi i Miljöpartiet tycker att betänkandet är bra. Vi tycker också att det är oerhört tillfredsställande att det nu finns en möjlighet inom ramen för budgeten att avveckla reklamskatten. Men jag ska också säga att reklamskatten inte är den skatt som vi under mandatperioden har stridit mest för. För oss har det varit betydligt viktigare att t.ex. sänka bokmomsen för att få i gång ett läsande bland barn och ungdomar. När man hanterat pengar och har mycket ambitioner går ju alltid sådant före annat.

Den majoritet bestående av s, v och mp som nu hanterat pengarna under fyra år har gjort en hel del mycket bra skattesänkningar och vidtagit åtgärder som gör att det nu finns ett utrymme för att se över reklamskatten. Från Miljöpartiets sida välkomnas detta.

Anf. 90 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! Det är inte var dag som man som ledamot har glädjen att notera att ens egen motion helt eller delvis tillstyrks av det beredande utskottet. Det har hänt mig vid tre tillfällen tidigare. I dag är det fjärde gången som det händer mig, och i dag delar ett trettiotal andra motionärer den glädjen eftersom de i fråga om 18 motioner har fått sina önskemål tillgodosedda. Detta måste vara något av *all time high*. Någon kanske har reda på statistiken i just det avseendet.

I fjolårets debatt om reklamskatten frågade jag vid två tillfällen om någon enda ledamot av skatteutskottet eller annat utskott från talarstolen inför kammarens ledamöter kunde försvara den märkliga egenhet som reklamskatten har. Det är ju bara dagspress och tidskrifter, inte andra reklambärare, som drabbas.

Ingen tog sig an denna svåra pedagogiska uppgift, inte ens efter en andra frågeställning, och det tolkade jag då som att utskottet och kamma-

ren nu är redo för att rikta ett initiativ, ett principiellt hållet initiativ. Jag förstår också att det är oerhört svårt för vilket skatteberedande utskott som helst, vilken finansminister som helst att lova att man ska kunna minska utgifter på statens utgiftssida med en miljard så där över en natt.

Den här en gång så rimliga beskattningen av annonser kunde försvaras den gång den infördes med att den hade en omfördelande effekt. Man tog från de rika som hade och gav till de fattiga som behövde så att man kunde säkerställa tidningsutgivning i hela landet, distribution som nådde även glesbygden och som skapade mångfald. Detta presstöd, som det kallas, är en omistlig och viktig del av distributionen av tidningar i Sverige. Men det har ändå inte kunnat hindra tidningsdöden, och det är, ska jag säga, mycket allvarligt. Mångfalden ökar inte för tillfället på tidningssidan. Snarare finns det en risk för enfald inom många tidnings-spridningsområden. Men i dag, ett antal år efteråt, 30 år efteråt, ökar antalet mediala annonsbärare vid sidan av tidningarna. De omsätter mer i pengar än vad tidningarna gör för sina annonser. De finns i radio, TV, de olika reklamtrycksakerna och andra medier, och ingen av dem, konkurren-ter om annonser, betalar reklamskatt. Det är detta som är den svåra pedagogiken.

Därför är jag mycket tillfreds med att utskottet klart och entydigt har sagt att det är dags att avveckla den här orättvisa och konkurrenssnedvridande skatten, inte över en natt, det förstår var och en – det är inte bara att hitta 1 miljard kronor – men som princip betraktat, för att underlätta för det tryckta ordet, för de tidningar och tidskrifter som ändå betyder mer för demokratin i Sverige än någonsin de andra reklambärarna. Då menar jag att det är en rättvis ordning att avveckla den här skatten, om än just nu bara i principiella termer. Ett tack till er i utskottet för att ni har lyckats samla er kring denna uppfattning. Jag förstår att ni har haft en svår uppgift. Det är inte lätt att vara ärendeberedare i skatteutskottet. Ni har väl aldrig någon gång haft en uppvaktning om att t.ex. höja en skatt.

Anf. 91 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Jag finner mig faktiskt föranledd att gå upp och ta tid i anspråk eftersom jag inte har rätt till fler repliker.

Ulla Wester framhårdar att Moderaternas skattesänkningar inte är finansierade och att de bygger på dynamiska effekter. Jag vill att Ulla Wester ger exempel på en sådan dynamisk effekt i Moderaternas budgetförslag.

Anf. 92 ULLA WESTER (s):

Fru talman! Många miljarder vill ni moderater ta in, såvitt jag kunnat läsa, på effektiviseringar och omstruktureringar, som ni kallar dem. De är ospecificerade, så jag kan alltså inte räkna upp dem. Jag undrar om den moderata företrädaren kan göra det själv.

Så finns det naturligtvis också konkreta finansieringsförslag. De faller inte oss socialdemokrater på läppen. Vi vill inte ha fler karensdagar i sjukförsäkringen, vi vill inte försämra a-kassan, vi vill inte ha lägre ersättningsnivåer och vi vill absolut inte ha 40 000 färre anställda i kommuner och landsting.

Anf. 93 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Den slutsats jag kan dra är att när någonting inte faller Socialdemokraterna på läppen kan man lätt avfärda det och säga att det inte är någon finansierad skattesänkning och att det är dynamiska effekter. Det tycks vara så att Ulla Wester tillsammans med väldigt många socialdemokrater tror att om ni upprepar en lögn blir det en sanning, men så är det inte. Moderaternas skattesänkningar är finansierade och bygger inte på några dynamiska effekter. De uträkningar som är gjorda är icke gjorda av Moderaterna utan av Riksdagens utredningstjänst.

Anf. 94 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag tänkte bara kort säga apropå icke finansierade skattesänkningar från Moderaterna i Stockholms läns landsting. Det var likadant gången innan s, v och mp tog över, då var underskottet 6 miljarder. Om det blir 4, 5 eller 6 miljarder den här gången är inte klart. I går hade man en debatt i Stockholms läns landsting om den nuvarande ledningen m, fp, kd skulle få ansvarsfrihet just på grund av att de infört skattesänkningar som inte har varit finansierade.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

7 § Allmänna motioner om avdrag för s.k. sponsring

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2001/02:SkU21
Allmänna motioner om avdrag för s.k. sponsring.

Anf. 95 CARL ERIK HEDLUND (m):

Fru talman! Det här betänkandet handlar alltså om, som det står, s.k. sponsring. Det finns olika uppfattningar om vad sponsring egentligen är. Därför tog jag mig före att slå upp i Nationalencyklopedin. Där beskrivs sponsring så här: ”att t.ex. ett företag eller en person åtar sig att bekosta eller på annat sätt ansvara för viss verksamhet och som i utbyte får möjlighet att göra reklam eller PR i någon form. Sponsring är en affärsmässig överenskommelse till ömsesidig nytta för parterna. Genom att sammankopplas med ett evenemang av stort allmän- eller samhällsintresse hoppas sponsorn stärka sin image och trovärdighet.”

Det finns i dag, fru talman, en stor osäkerhet hos företaget om hur avdragsrätten för sponsring ska tolkas. Detta har i sin tur inneburit att affärsmässiga uppgörelser som skulle ha kunnat vara till nytta och gagn för båda parter inte kommit till stånd. Det är naturligtvis inte bra. Det är därför angeläget att regeringen prövar om inkomstskattelagens regler har en ändamålsenlig utformning när det gäller avdrag för utgifter i samband med sponsring.

En ömsesidig affärsmässig överenskommelse som sponsring ska inte förväxlas med en gåva. En gåva innebär att den givande parten inte erhåller någon motprestation. Gåvor är inte avdragsgilla, och utskottet har slagit fast att detta alltså ska gälla.

Fru talman! Det hör inte till vanligheten att skatteutskottet har ett helt enigt betänkande när man behandlar motioner från den allmänna motionsperioden, men det har vi här. Jag vill därför tacka alla kolleger i skatteutskottet för en öppen och konstruktiv debatt som lett fram till det här betänkandet. Då det är möjligt att det här är den sista ärendedebatt som jag har i riksdagen ska jag passa på tillfället att tacka utskottets ledamöter för två riksdagsperioder av intensivt arbete och många meningsutbyten, som dock för det mesta inte har lett till enighet som i det här fallet. Trots detta kommer jag att komma ihåg riksdagsåren med glädje.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 96 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! Det här är ett ämne som jag har debatterat vid ett antal tillfällen tidigare, men då i samband med ärenden som behandlats av kulturutskottet. Mot den bakgrunden känns det nu som en klar framgång att skatteutskottet kommit fram till ett tillkännagivande, dessutom i enighet, om att regeringen bör se över den här frågan och återkomma till riksdagen. Jag utgår från, fru talman, att ordet ”bör” i detta sammanhang betyder ska.

Det har inte varit så enkelt att baxa socialdemokrater och vänsterpartister hit, och jag har en stark känsla av att det är under galgen som de har gått med på tillkännagivandet. Det hade nog blivit så här utan socialdemokrater och vänsterpartister också. Det var kanske ett utslag av det när ingen representant för de partierna hade anmält sig till talarlistan, åtminstone inte när jag såg den senast, i detta ärende.

Så går jag över till sakfrågan. Kultursponsring har under många år varit tämligen oproblematisk och har också ökat. Inte minst inträffade det när idrotten drabbades av ett antal fuskaffärer i form av dopning. Det fanns då företag som föredrog att flytta sitt kombinerade behov av reklam och samhällsengagemang från idrott till kultur. Men så fick vi domen mot Pharmacia 1999, och sedan dess har det varit betydligt svårare att få fram sponsorer till kulturen.

Reklamen inom kulturen blir inte lika tydlig som inom idrotten, där idrottsdräkterna kan översållas med reklam så att man knappt ser vilka ursprungsfärger de har. Den gamla identifikation som Halmstad Bollklubb har med blå tröjor och vita byxor är bara till en del sann numera. Men det stöder onekligen idrotten, framför allt på elitnivå. Det är inte lika käckt med diverse reklam på frackarna i en symfoniorkester eller på skådespelare som ska gestalta medeltiden i ett Shakespearedrama.

Dessutom är det inget tvivel om att det har skett olika bedömningar i olika taxeringsdistrikt i Sverige. Det kan bero på olika traditioner eller annat, men oberoende av vilket är det olyckligt.

Jag utgår från att denna översyn handlar dels om att förtydliga möjligheterna till kultursponsring, dels om att underlätta den. Här handlar det, precis som i två andra betänkanden i dag, om gränsdragningar och vad som i detta sammanhang är direkt eller indirekt samarbete, direkta eller indirekta motprestationer eller gåvor. Vi är klart och tydligt överens om att det senare inte ska vara avdragsgillt.

Om ett företags sponsring däremot innebär att företag får använda sponsormottagarens namn i sin reklam eller PR och att det ger ett tillskott till verksamheten bör det kunna bedömas positivt från avdragssyn-

punkt. Hur detta ska formuleras i en lagparagraf har jag ingen lösning på här och nu, men det är det som ska komma fram i översynen.

Slutligen vill jag vara tydlig, så att det inte uppstår några missförstånd, och säga att jag ser sponsring av kultur som ett komplement till annan finansiering av kultur. Den största finansieringen står vi som invånare för, i form av biljetter etc., och sedan kommer det offentliga. Sponsringen står för en mycket liten del. Men den gör onekligen nytta, som det där lilla extra som så ofta behövs som en stimulans i kulturarbetet.

Anf. 97 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag vill för Miljöpartiets del också uttrycka en glädje över detta betänkande. Miljöpartiet har en partimotion i den här frågan, så vi har varit tungan på vågen.

Från Miljöpartiets sida anser vi att det naturligtvis ska finnas möjlighet för kulturen att ta del av sponsringspengar. Det blir lite fänigt när det måste finnas en skylt eller en gubbe som bär en reklamtext för att man ska se att ett företag har nytta av att sponsra en verksamhet. Många företag känner naturligtvis att de har större nytta rent affärsmässigt av att sponsra en symfoniorkester eller av att framstå som någon som har tillfört en liten men dock betydelsefull del till en teaterföreställning, t.ex. på hemmaplan.

Vi är därför mycket glada att inkomstskattelagen nu ska ses över så att vi får regler som är lika för idrott och kultur. Jag är också mycket glad för att det finns ledande socialdemokrater, inte i denna kammare men på viktiga befattningar inom kulturområdet, som har uttryckt sin glädje över att denna översyn kommer till. Jag hoppas att det kan borga för att det som står i betänkandet, att ”regeringen bör så snart det kan ske återkomma till riksdagen”, inte innebär att regeringen förhåller frågan. Det står inte ”när regeringen vill återkomma”, utan att regeringen så snart det kan ske ska återkomma till riksdagen. Från Miljöpartiets sida tolkar vi det så att man bara ska se över hur lagtexten ska förändras för att det ska bli riktigt innan man återkommer.

Vi hade från Miljöpartiets sida lagt ett konkret lagförslag, men så långt vågade inte utskottet gå. Vi hoppas dock att det förslaget, som vi anser är ett bra förslag, kan utgöra en grund för den översyn som ska ske och kanske också kan göra att regeringens översyn går lite snabbare. Det skulle naturligtvis vara oerhört angeläget och bra om regeringen redan i budgetpropositionen kommande höst kunde ha med det här som ett förslag.

För Miljöpartiets del vill jag yrka bifall till förslaget. Vi kommer att göra allt vi kan för att den här översynen och förändringen ska komma till stånd.

Anf. 98 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Låt mig börja med att konstatera att ”regeringen bör göra en prövning av reglerna kring den skattemässiga behandlingen av utgifter i samband med sponsring och därefter återkomma till riksdagen i frågan”.

Det är nu, fru talman, många år sedan vi moderater började verka för ett sådant beslut som kammaren kommer att fatta i dag. Jag ska vara

kortfattad och inte beskriva hela den problematik som ligger bakom dessa problem, som bl.a. Lennart Kollmats här har beskrivit.

Det var Regeringsrättens domar på våren 2000 som innebar en minskning av sponsorernas villighet, och det var negativt för kulturen. Det räcker med att understryka vikten av att riksdagen i dag kommer att tillkännage detta för regeringen och att en sådan prövning kommer att ske.

Motståndet mot sponsring för kulturändamål har varit starkt och kompakt, tyvärr, från majoritetens sida. Man har hävdad risker för oönskad påverkan på verksamheten från företagets sida. Sådan påverkan bör inte ske, och har mycket sällan skett – man kanske inte kan påstå att det inte har skett någon gång.

Det har också hävdats att de marginella resurser som sponsring ger, i allmänhet 2–3 %, skulle vara utan betydelse för verksamheten. Det är fel.

Av den ordinarie budgeten, som således består av vad vi betalar för att få vara med och de allmänna medlen till verksamheten, går större delen till fasta utgifter, till hyror, löner osv. Men de bidrag som sponsringen kan ge, dvs. 2–3 %, kan vara mycket viktiga för den kulturella verksamheten, dvs. den som ska komma fram efter att löner, hyror och annat är betalade. De fungerar nämligen som en sorts grädde på moset. De kan på det sättet utgöra nödvändiga förutsättningar för institutionerna.

Jag vill hävda att på mindre orter kan företagets sponsring av lokala eller regionala kulturverksamheter skapa vad jag skulle vilja kalla en kulturell Gnosjöanda. Med det menar jag att det skapas en gemenskap, ett samarbetsklimat. Inte minst viktigt i sammanhanget är att detta kan dra till sig nya grupper, eller nya kulturkonsumenter. Det ordet har vi blivit tvungna att använda även om det kanske inte låter så förfärligt attraktivt.

Får vi inte nya grupper – nya generationer och nya yrkesgrupper – dör kulturen ut.

Fru talman! Jag yrkar således som vi alla bifall till förslaget i skatteutskottets betänkande SkU21 beträffande sponsringen.

Låt mig också säga, som någon av talarna redan har gjort – jag tror att det var Gudrun Lindvall som påpekade det – att det är bråttom. Det går inte att dra ut på denna översyn, utan vi hoppas att den ska komma till stånd snart för kulturens skull och för alla svenska kulturkonsumenters skull.

Anf. 99 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Kulturen har segrat, och äntligen har vi fått ett erkännande av den för människan så viktiga och värdefulla påverkansmöjlighet som kulturen har. Kulturutskottet har också arbetat med dessa frågor under lång tid, och det är glädjande att de två utskotten nu har enats i detta ärende.

Kristdemokraterna ser med stor tillfredsställelse på att vi har enats om detta betänkande och på att vi lyfter fram kulturfrågorna på ett så bra sätt som vi gör. Regeringen har dock ett stort ansvar för att återkomma till riksdagen efter det att man har gjort en prövning av reglerna kring den skattemässiga behandlingen av utgifter i samband med sponsring.

Samhällsekonomin är beroende av många olika delar. Produktion och konsumtion är enklare att värdera och i vissa fall även beskatta. Det kul-

turella inslaget i vårt samhälle har inte alltid kunnat värderas på ett riktigt sätt.

Jag tänker på våra andliga behov och på vårt behov av kulturinslag i arbetslivet och på fritiden. Vi har alla behov av att vara stilla och matas av det som bygger upp den inre delen av människan. En ingrediens i detta, utöver den traditionellt kyrkliga verksamheten, kan naturligtvis vara kulturinslag.

För att kulturen ska klara av sina kostnader behöver den naturligtvis ett rimligt ekonomiskt stöd. Kristdemokraterna anser att det blir en klar förbättring inom detta område när vi nu enats om att finna regler som möjliggör för företag att bidra till kultur i samhället.

Denna fråga har aldrig varit viktigare än vad den är i dag, när socialförsäkringskostnaderna skjutit i höjden så enormt. Sjukskrivningarna och förtidspensionerna har ökat lavinartat. Då kan vi glädja oss åt att kulturen träder in som en av flera beståndsdelar som erbjuder en effektiv och hårt arbetande människa lite lugn och harmoni och en kommunikativ väg som anspelar på den inre människan och bidrar till hela kroppens välbefinnande.

Anf. 100 PER-OLOF SVENSSON (s):

Fru talman! Efter det att vi har haft en konstruktiv diskussion vid behandlingen av de motioner från allmänna motionstiden som berör sponsring har skatteutskottet kunnat enas om att det finns flera anledningar för regeringen att pröva om regelverket bör förändras och förtydligas. Utskottet är enigt om ett tillkännagivande från riksdagen till regeringen. Därmed, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 10 §.)

8 § Migration och asylpolitik

Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkande 2001/02:SfU8

Migration och asylpolitik (skr. 2001/02:5).

Anf. 101 GUSTAF VON ESSEN (m):

Fru talman! Statsrådet! Ledamöter av denna församling! Det är inte så många här, men de som är här får chansen att lyssna på mig i drygt tio minuter.

Migrationsfrågorna, fru talman, står som alla vet mycket högt på den politiska agendan här hemma liksom i de övriga EU-länderna och för övrigt också i många andra länder.

I många länder finns partier som medvetet utnyttjar människors osäkerhet omkring en ökad invandring. I Sverige har vi haft Ny demokrati. De som var med på den tiden vet att Sverige inte för all framtid är vaccinerat mot liknande politiska strömningar.

30 000 asylsökande kommer till Sverige i år om åtgärder inte vidtas – det högsta antalet sedan Bosnienkrigen. Schengeninförandet har medfört

att många söker sig hit – också flyktingar från övriga Europa – eftersom Sverige upplevs göra generösa bedömningar och ha de kanske bästa mottagningsförhållandena i Europa.

Vi har utmaningar liggande framför oss. Det gäller att se trender och förändringar, och det gäller att analysera gloabliserings effekter. Det gäller, fru talman, att hitta en avvägd balanspunkt vad beträffar invandringen hit. Om integrationen, såsom skett hittills, även fortsättningsvis misslyckas, om utanförskap är det som erbjuds och om inflödet av asylsökande upplevs som stående utanför vår kontroll blir det åter på allvar en gynnsam jordmån för populistiska partier.

Legitimiteten för invandringspolitikerna är mycket tydligt kopplad till hur vi lyckas integrera dem som får Sverige som sitt nya land. De senaste 20 åren har kostnaderna för invandringen vida överstigit intäkterna, eftersom arbetslösheten är så hög bland de invandrade. Detta vet människor. Det är också ett faktum att många vanliga svenskar kopplar detta till dålig service från det allmänna vad gäller exempelvis vård och omsorg.

Ofrihet och frustration bland medborgare i ofria länder i kombination med den nya teknikens möjligheter att belysa västvärldens oerhörda materiella dragningskraft är mycket kraftfulla *pull*-faktorer. Skillnaderna blir övertydliga. Livschanserna upplevs finnas i väst. Alla medel utnyttjas för att ta sig in i det som smugglarna kanske har utmålat som paradiset.

Det materiella skyddet, så tillvida att man garanteras en någorlunda bra levnadsstandard, finns förvisso i väst. För många är friheten från fattigdom och allmänt elände kanske lika viktig som friheten från förtryck och brist på mänskliga rättigheter.

Men livet här i väst blir inte alltid som man har tänkt och hoppats. Utanförskap föder frustration. Gettoiseringen kan vi se i hela Europa. Hemlängtan är rätt stor bland många. Ofta är det så att de som kan inte vill återvända hem, medan de som vill inte kan.

Andra upplever framgång och ser sin livschans för sig själv och sina barn. De arbetar aktivt för att ta ansvar och lyckas och berikar därmed inte bara sig själva utan också det nya landet.

Ibland har det dragits paralleller med de svenskar som utvandrade till Amerika på 1800-talet. Skillnaden var givetvis att USA inte hade några sociala trygghetssystem, och många gick under. Denna typ av liberaldarwinism tillhör ett annat sekel. I dag består väst av socialstater med olika traditioner och möjligen allt ovilligare skattebetalare.

Visionen som framförs i en och annan motion om fria gränsöverskridanden präglas av ett slags radikalliberal syn på människan som alltigenom god och tron att resultatet blir så gott som möjligt om hon får mesta möjliga frihet. Detta förhållningssätt är möjligen hedervärt, men mycket naivt. Inget land praktiserar en sådan politik.

En reglerad invandring är därför nödvändig inom överskådlig tid. Vad vi nu har att åstadkomma är en politik som präglas av både humanitet och realism.

Fru talman! Flyktingpolitiken är mycket större och viktigare än asylpolitiken. Sveriges insatser måste ses i ett helhetsperspektiv. Av de 20–25 miljoner flyktingar som UNHCR har registrerat kommer bara en rännil hit. De flesta som kommer hit för att söka uppehållstillstånd som asylsökande har dessutom inte asylskäl.

Vår politik bör vara inriktad på att ge skydd åt så många som möjligt med de begränsade resurser som vi har. Flyktingpolitik kan bara till en liten del bedrivas inom vårt lands gränser även om debatten stundom tycks tyda på motsatsen. Det är för övrigt förvånande vilken brist på helhetsperspektiv som präglar mycket av mediernas hållning i denna fråga.

Sveriges insatser bör främst koncentreras på förebyggande insatser och insatser i närområdena. Diplomati, fredsskapande åtgärder, både civilt och militärt, utvecklingsbistånd, MR-bistånd, handelspolitiska reformer och stöd till internationella organisationer är instrument som kan bidra till att minska antalet flyktingar och migranter. En chans att bidra till en utveckling och ett liv i det egna landet är egentligen vad de flesta vill ha, och det gäller att försöka möjliggöra detta. Vidare ska politiken vara inriktad på att åstadkomma återvändande enligt principen att varje människa har rätt att leva i sitt eget land i frihet och trygghet.

Sveriges roll i det stora migrationsspelet är ringa men ska inte underskattas. Tillsammans med andra EU-länder kan vi spela en aktiv och kreativ roll i världssamfundet. Sverige är nog ett land som har försökt komma ovanligt långt när det gäller att lägga migrationspolitiska aspekter på det internationella arbetet för att skapa fred och säkerhet. Här har vi fortsättningsvis en viktig roll att spela.

Även om flyktingpolitiken är den stora utmaningen måste vi självklart ha en asylpolitik som grundas på principen att asylrätten är fundamental och ständigt måste försvaras. Detta kan ske genom att man förmår länder att underteckna relevanta konventioner och framställa krav på att alla ska garanteras en korrekt asylprocess i enlighet med det internationellt erkända regelverket, genom att vi själva har en asylprocess som lever upp till de kvalitetskrav som är värdiga en utvecklad rättsstat och genom att vi i möjligaste mån bekämpar missbruk av asylrätten, så att den inte degraderas och urholkas.

Vi moderater står bakom det utvecklingsarbete som nu bedrivs rörande asylprocessen, men det är mycket viktigt att inte pressa igenom förändringar för snabbt eftersom kvaliteten då kan urholkas. En ny asylprocessordning bör därför etableras med stor noggrannhet och utan känsla av tidsnöd.

Fru talman! EU-arbetet måste prioriteras. Vi är tillsammans med de övriga unionsländerna förpliktade att samordna politiken på hela det migrationspolitiska fältet. Rader av direktiv har förhandlats fram till politiska överenskommelser eller är på väg fram. Vår nationella lagstiftning anpassas gradvis på grund av detta.

Stundom kommer vi att få acceptera regelverk som vi inte helt och hållet gillar. Stundom kommer vi att uppleva att vi har fått genomslag för det vi önskar. Vägen är dock utstakad. Det är EU-samordning som gäller. Detta kommer att gälla oavsett regering och oavsett den politiska färgen på det ansvariga statsrådet. Det kommer också att gälla en sådan person som Johan Pehrson eller kanske någon annan som aspirerar på posten

som kommande migrationsminister. Det är en sak att tala högt i opposition, en annan sak att klara ut detta när verkligheten är framför näsan på en. Det har nog tidigare migrationsministrar från Folkpartiet också fått uppleva.

Fru talman! Låt mig kort få kommentera några särskilda områden. Vi moderater har länge föreslagit att försörjningsansvar ska införas för människor som vill gifta sig eller sammanbo med någon härvarande. Vidare vill vi införa försörjningsansvar för dem som vill ta hit sin gamla mamma. Det ska vara en noggrannare seriositetsprövning för att säkerställa att den som gifter sig med någon utlänning gör det av fri vilja. Vid arrangerade äktenskap är det ofta kvinnan som blir den svagare parten, och svensk kulturell uppfattning är att bägge parter ska ha sin fulla frihet att välja partner.

Uppehållstillstånd av humanitära skäl diskuteras ofta i medierna och bland allmänheten när det gäller enskilda fall. Mycket sällan ansöker människor från början av humanitära skäl utan sådana uppstår under vistelsetiden i Sverige. Läkarintyg återopas. Dessa uppfyller inte alltid Socialstyrelsens krav, men det är sådana läkarintyg som man har att ta ställning till.

Massmedier och andra kör kampanjer omkring enskilda fall utan att ha hela bilden. Migrationsverket och Utlänningsnämnden används som spottkopp i medierna och också av företrädare i denna riksdag. Personalen på dessa myndigheter är värda all respekt för de svåra arbetsuppgifter som har ålagts dem, inte minst i ett läge när regeringen har underfinansierat verksamheten.

Det är av avgörande vikt att handläggningstiderna kan förkortas och att avvisningar sker när beslut har tagits. Ju kortare, rättssäkrare och effektivare handläggningen är desto mindre risk är det att människor far illa och utsätts för psykiskt lidande. Det är viktigt att vi får till en hög legitimitet för fattade beslut.

Systemet med nya ansökningar som kan lämnas hur många gånger som helst samt polisens oförmåga eller stundom ointresse av att verkställa avvisningar bidrar till ett ökat lidande och till stress. De som har fått avslag på sina ansökningar ska helst lämna landet frivilligt. I andra hand ska de avvisas.

Arbetskraftsinvandringen, fru talman, bör kunna öka, och regler bör utarbetas gemensamt inom EU. Vi har en demografisk profil, och jag har förstått att statsrådet tror att arbetskraftsinvandringen kommer att öka och att övrig invandring kommer att minska. Vi får väl se hur det blir med det. Det är möjligt att det vore riktigt med en parlamentarisk utredning för att se över regelverket, men redan nu bör en ökad arbetskraftsinvandring tillåtas. Vi moderater var först med att föreslå en sådan ökad generositet och ser med tillfredsställelse att de flesta andra partier också är inne på denna linje.

Våra reservationer, fru talman, är inte många, eftersom vi huvudsakligen delar utskottets ståndpunkter. Jag har dock några kommentarer.

I reservation 1 tar vi bl.a. upp frågan om möjligheten för vissa ambassader att göra asylutredningar. Det finns risk för att en del personer med genuina skyddsbehov inte kan ta sig till Europa för att söka skydd. En utredning för att belysa denna fråga bör göras. I det sammanhanget kan

också kvotuttagningen diskuteras. Där har vi ju ett samarbete med UN-HCR.

Fru talman! Vi yrkar bifall till vår reservation nr 1.

I reservation nr 5 anför vi att EU bör samordna sina regler för invandring och flyktingpolitik. Genom Schengensamarbetet är rörligheten ett faktum, vilket kräver en effektiv gemensam yttre gränskontroll. Efter slopandet av vår egen gränskontroll har vi mindre kontroll på vilka utländska personer som befinner sig i landet. Det är därför viktigt med en ökad möjlighet att genomföra inre utlänningskontroll. Man bör överväga detta noggrant. Det är inte i någons intresse att vi i Sverige har ett antal personer som vi inte vet vilka de är. Svensk polis har inte samma möjligheter som man har i andra grannländer, vilket gör att Sveriges attraktion som slutland ökar eller att vi har större svårigheter att komma åt viss brottslighet.

I reservation nr 42 anför vi att det är önskvärt att man skärper bestämmelserna om utvisning efter brott.

Fru talman! Jag kan inte på några få minuter annat än allmänt tydliggöra de ståndpunkter som mitt partis talesman har utvecklat i över ett decennium. Eftersom det antagligen är sista gången som jag äntrar talarstolen i detta ärende kan jag konstatera att mycket har förändrats under dessa tio år. Nya intryck har tillförts, och det påverkar. Allt är en process. Vi fick ny lagstiftning 1996–1997. Vi har förändrat den. Vi har utvecklat den. Vi har moderniserat den successivt. Jag och mitt parti står för en balans mellan humanitet, realism och långsiktighet. Vi måste upprätthålla rättssäkerheten så att legitimiteten bland Sveriges invånare kan vinnas och försvaras.

Anf. 102 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill understryka vikten av respekt för anmälda talartider.

Anf. 103 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Majoriteten av världens flyktingar har flytt från våld, krig och politiskt förtryck. Den direkta orsaken till att nio av tio människor lämnar sina hem och sina länder är politiskt förtryck och väpnade konflikter. De flyr från konflikter som till största delen utkämpas med vapen som har tillverkats i de rika industriländerna. Sverige är inte undantaget från denna export.

Svenska Freds anger i en av sina rapporter att Sverige under de senaste tre åren har exporterat krigsmateriel för mer än 2 miljarder kronor till stater som har gjort sig skyldiga till omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter.

Vänsterpartiet delar uppfattningen att det förebyggande arbetet är av central betydelse i flyktingpolitiken, likaväl som ett helhetsperspektiv. Därför är det för oss obegripligt att Sverige fortsätter med en omfattande vapenexport till länder som gör sig skyldiga till grova och systematiska kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Kalle Larsson kommer i sitt inlägg att utveckla vår syn på svensk flyktingpolitik, och jag instämmer i det han kommer att säga. Jag kommer att koncentrera mig på kvinnorna i asylprocessen.

Fru talman! Det råder väl i dag inte någon tvekan om att kvinnors rättigheter också är mänskliga rättigheter. Däremot kan det råda olika upp-

fattningar om vad kvinnors rättigheter är och vad politisk förföljelse är. Vänsterpartiet menar att t.ex. kvinnors rätt till sin egen kropp är en fundamental rättighet, likaväl som kvinnors rätt att klä sig som de vill. När en kvinna i Iran vägrar att bära slöja därför att den för henne innebär ett förtryck är det en politisk handling, eftersom hon bryter mot det iranska samhällets uppfattning om hur en kvinna ska bete sig. Om denna kvinna som straff översköljs med bensin och sätts i brand, och om polisen vägrar att vare sig ta upp anmälan eller ge henne skydd, ja, då är det enligt Vänsterpartiet politisk förföljelse. Om en kvinna i Pakistan vägrar att gifta sig med den föräldrarna utsett åt henne därför att hon anser att hon själv har rätt att bestämma över sitt liv och sin kropp och hon riskerar att stenas till döds eller mördas av sin familj, ja, då är det enligt oss politisk förföljelse.

Vänsterpartiet har därför länge drivit frågan om att tolkningen av Genèvekonventionen borde utvidgas till att omfatta även förföljelse på grund av kön eller homosexualitet. Den 30 maj 1997 hade jag en debatt i frågan med dåvarande statsrådet Schori. Han menade att det som skiljer nuvarande skyddsbestämmelse, dvs. den som finns i 3 kap. 3 §, från Genèvekonventionens flyktingbestämmelser är att förföljelsen inte har sin orsak i en politisk uppfattning eller i någon annan av de övriga fyra grunder som räknas upp i dessa bestämmelser, utan just i könstillhörigheten. Jag tror att det är just detta uttalande som har gjort att bestämmelsen om förföljelse på grund av kön hittills endast har handlat om kvinnor som riskerar könsstympning. Man har helt enkelt utgått från att politisk förföljelse ser likadan ut för kvinnor som för män.

Vänsterpartiet har i flera år motionerat om nödvändigheten av att vidga tolkningen av Genèvekonventionen, så även i år. Statsrådet Karlsson aviserar nu att han avser att se över frågan och att detta arbete ska vara klart i oktober i år. Det är förstås bra. Samtidigt har UNHCR inlett en översyn av flyktingbegreppet där även det genusrelaterade skyddet ska ses över. Det är därför, menar jag, mycket viktigt att UNHCR involveras i den pågående översynen på departementet från början. Jag vill därför fråga statsrådet om statsrådet har för avsikt att se till att UNHCR finns med i arbetet.

Fru talman! Sverige har en lagstiftning som säger att det är kriminellt att köpa sexuella tjänster. Trots detta finns det en inhemsk efterfrågan från män på att kvinnor säljer just sexuella tjänster. Eftersom allt färre svenska kvinnor står till förfogande – och det ser likadant ut i de flesta EU-länderna – har människohandel för sexuella ändamål blivit en internationell marknad som omsätter ungefär lika mycket pengar som narkotikahandeln. Detta är en avskyvärd handel på många sätt. Därför är det förstås angeläget att alla klutar sätts till för att se till att den försvinner. Det bästa vore förstås att fokusera på att få bort efterfrågan på den inhemska marknaden.

Jag var Vänsterpartiets representant i Sexualbrottskommittén, som lade fram ett heltäckande förslag som kriminaliserade denna handel i alla led. En fråga lämnades dock eftersom den inte låg inom kommitténs uppdrag, och det var frågan hur Sverige ska behandla de kvinnor som har blivit utsatta för människohandel. Som det ser ut i dag skickas de tillbaka till sina hemländer och ges därmed inte möjlighet att vittna. Anhörig-

kommittén har därför fått i uppdrag att se över om det är möjligt att ge dessa kvinnor tillfälliga uppehållstillstånd medan de vittnar.

Vänsterpartiet menar att de kvinnor som blivit utsatta för människohandel många gånger har skyddsbehov. Om de avvisas efter att ha vittnat i en rättegång mot hallickar riskerar de i hemlandet att utsättas för våld, förföljelse eller annan förnedrande behandling. De riskerar även att dödas. I Kanada har vi sett några fall där prostituerade har erhållit flyktingstatus därför att de stod i skuld till hallicken, och skuldbördan till hallicken är faktiskt själva affärsidén.

Om nu varje led i människohandel för sexuella ändamål är kriminaliserat har jag svårt att se att de kvinnor som utsätts för handeln inte skulle vara brottsoffer. Som sådana har de enligt EU:s rambeslut om brottsoffers ställning rätt till skydd. Vi har motionerat om att vi anser att de kvinnor som utsätts för människohandel och tvingas till skuldslaveri ska omfattas av samma skydd som andra som riskerar förföljelse eller döden vid ett återsändande. Motionen har avslagits, med all rätt, med hänvisning till att frågan utreds av Anhörigkommittén. Jag vill redan nu avisera att det som jag sagt i frågan i dag också är Vänsterpartiets ståndpunkt i Anhörigkommittén.

Fru talman! Den s.k. tvåårsregeln är ständigt föremål för diskussion. I en proposition från 1999 föreslogs ändringar som enligt riksdagen skulle skärpa lagstiftningen. Ändringarna innebar att om ett förhållande upphörde inom den stipulerade tvåårsperioden på grund av att kvinnan eller hennes barn utsatts för våld eller för allvarliga kränkningar av hennes eller hennes barns frid så skulle hon beviljas uppehållstillstånd om förhållandet inte varit alltför kortvarigt. Vänsterpartiet reserverade sig mot det förslaget eftersom vi menade att en utländsk kvinna ska ha rätt att gå efter det första slaget. Hon ska över huvud taget inte behöva stå ut med att bli misshandlad eller kränkt. Som praxis nu har utvecklats räcker det inte med att en kvinna står ut med misshandel och våldtäkter under fem månader för att Sverige ska ta sitt ansvar för att män i Sverige misshandlar och våldtar kvinnor.

Vi reserverade oss då, och vi har reserverat oss igen. Vi menar att praxis är alltför restriktiv. Det är alltför svårt för misshandlade kvinnor att bevisa att våld orsakat brytningen, och i de fall de kan bevisa det är förhållandena oftast för kortvariga, enligt våra invandrings- och migrationsmyndigheter. Vi menar att alla övergrepp utgör en kränkning, inklusive ringa misshandel vid ett tillfälle. Utländska kvinnor måste ha samma rätt till sin kropp som andra kvinnor i Sverige. Vi menar därför att regeringen bör lägga fram förslag till en ändring i utlänningslagen så att utvisning av kvinnor som misshandlats, våldtagits eller kränkts på annat sätt förhindras.

Fru talman! Jag står självklart bakom Vänsterpartiets alla reservationer i detta betänkande. För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 22 under punkt 13 om tvåårsregeln och reservation 37 under punkt 27 om offer för människohandel.

Anf. 104 MAGDA AYOUB (kd):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservationerna 35 och 61, även om vi har 26 reservationer från Kristdemokraterna. Självklart står jag bakom samtliga kristdemokratiska reservationer.

Häromdagen kunde man läsa om det som händer på flyktingförläggningar. Barnen försöker ta livet av sig. Sex fall är kända bara på Gimo flyktingförläggning. Senast i fredags besökte jag Gimo och kan bekräfta det man kan höra och läsa om i medierna. Flyktingarna mår väldigt dåligt av den långa väntan på besked från Migrationsverket och Utlänningsnämnden. Många mammor orkar inte längre med den press de lever under. De har lämnat sina barn och män och orkar inte ta hand ens om sig själva. Barnen i familjer vars mammor mår väldigt dåligt befinner sig i en fruktansvärd situation. I desperation försöker barnen ta livet av sig. De finner ingen annan utväg.

Fru talman! Handläggningen av asylärenden har under en lång följd av år kritiserats ur rättssäkerhetssynpunkt – inte bara för att handläggningstiderna har varit långa utan även för att insynen i processen från såväl parter som allmänhet varit dålig.

Riksdagen har gett regeringen till känna att den snarast, helst under våren, ska återkomma till riksdagen med förslag om en ny instans- och processordning i utlänningsärenden. Vi har utgått från att det omfattande beredningsarbete som har genomförts hade möjliggjort att en proposition skulle kunna föreläggas riksdagen under våren, för riksdagsbeslut före sommaren 2002. Det besked vi nu fått genom medierna är att regeringen inte är beredd att göra det nu men kanske i höst någon gång.

Långa handläggningstider är det största problemet för de flesta som väntar på sina tillstånd. Ibland får man vänta upp till fem år. Under den långa väntetiden bryts man ned som person. Människovärdet verkar inte längre ha något värde hos utlänningsmyndigheter.

En annan sida av problemet är också Utlänningsnämndens personal. De får inte heller något besked om hur deras framtid kan se ut. Tror inte ministern att de också mår väldigt dåligt av fördröjningen av beslutet?

I detta sammanhang vill jag erbjuda statsrådet Jan O Karlsson att göra ett besök i någon av förläggningarna i Sverige, träffa dessa flyktingar och se dem i ögonen.

Fru talman! I de fall verkställigheten av utvisningen inte kan ske med anledning av att ursprungslandet inte tar emot sina medborgare måste det finnas en tidsgräns då uppehållstillstånd ändå ska medges. Det är inhumant som det ser ut i dag, att låta människor som inte kan utvisas leva i osäkerhet år efter år.

Vi kristdemokrater anser att regeringen bör återkomma med förslag till tidsgräns avseende verkställighetshinder för avvisnings- eller utvisningsbeslut.

Fru talman! Ingen har undgått det som har varit uppmärksammat i medierna under hösten och våren, nämligen de ensamma flyktingbarnen. Jag har själv under en tidsperiod på sju år varit god man för många ensamma flyktingbarn. Jag har varit med om en hel del som berör alla dessa barn. De barn som kommer ensamma befinner sig i en utsatt situation.

Tyvärr har mottagandet i Sverige inte varit anpassat till barnens behov. Många av dem riskerar att fara mycket illa i asylprocessen. För att kunna bemöta alla dessa barn på ett bra sätt krävs många åtgärder, t.ex. samarbete mellan Migrationsverket och kommunerna och regelverk för godmannaskapsuppdraget.

Barnens rätt att höras är en viktig del i asylprocessen. Det händer ofta att de barn som kommer med sina anhöriga nonchaleras totalt, och de räknas inte som individer. Även om de själva har velat komma till tals har de nekats detta. Även Barnombudsmannen har påpekat att barnen måste ses som individer. De kan ha egna asylskäl även om de är med sina föräldrar.

De gömda barnen är en utsatt grupp som man ofta glömmer i olika sammanhang. Många mår väldigt dåligt. Även om de har rätt till sjukvård brukar de inte kunna besöka någon läkare för att inte riskera att bli upptäckta. Informationen brister avsevärt hos de ansvariga inom sjukvården. Även om de har rätt till skola kan de ibland nekas av vissa kommuner, och själva vågar de inte komma i kontakt med skolan av samma anledning som jag nyss nämnde, för att inte bli upptäckta.

Fru talman! I dag är handläggningstiden även för anknytningsärenden upp till 8–10 månader hos både Migrationsverket och Utlänningsnämnden. Detta är ett stort problem bland alla medborgare som bor här och som inte kan ha sina kära på nära håll under så lång tid.

Vi kristdemokrater tycker att i de fall en utlänning har barn i Sverige, om kvinnan i förhållandet väntar barn eller om sökanden med all sannolikhet ska få sin ansökan beviljad bör undantag från huvudprincipen kunna göras. Huvudprincipen är att uppehållstillstånd ska beviljas före inresa.

Återigen tar vi upp anhöriginvandringen som är oacceptabel. Vi anser fortfarande att ”sista länken”-bestämmelsen bör återinföras. Vidare bör inte heller anhöriginvandringen begränsas till att gälla endast kärnfamiljen.

Jag vill också lyfta fram situationen för två grupper som har funnits länge i Sverige och som har svårt att återvända till sina hemländer på grund av att förhållandena där är besvärliga. Det är både bosnier och Kosovogrupper. Där är fortfarande svåra problem.

Jag vill också betona vikten av användningen av tolkar och advokater. Det krävs auktoriserade tolkar med hög kompetens. Samma sak bör gälla för advokater. Det är önskvärt att ge möjlighet att få en advokat eller tolk av samma kön.

Avslutningsvis ytterligare en rad mycket viktiga frågor.

Ta professionellas uttalande på större allvar! I de fall det är en psykolog eller en kurator inblandad måste man ta större hänsyn till dennes intyg, utlåtande m.m. I dag finns det en tendens hos Migrationsverket och Utlänningsnämnden att underskatta sådana utlåtanden.

Se även över språktestet som sker när asylsökande saknar handlingar! I många fall har språktestet gjorts hos en vanlig tolk och inte hos någon språkexpert. Konsekvenserna kan leda till att man skickar tillbaka en asylsökande till fel land. Detta har hänt tidigare.

Anf. 105 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! Först vill jag säga att jag verkligen uppskattar att migrationsminister Jan O Karlsson finns med i kammaren när vi i dag ska debattera migration och asylpolitik. Vi kan blicka tillbaka på ett år där många händelser inom detta område fått stora rubriker i massmedierna. Jag tänker framför allt på rubrikerna om våra flyktingförläggningar där många, alldeles för många, ensamkommande barn vistas eller har vistats.

I förra veckan var det dags igen. Den här gången var det flyktingförläggningen i Gimo som fick mycket uppmärksamhet och stora rubriker. Detta på grund av att ett stort antal barn och ungdomar försökt begå självmord. Det yngsta barnet var bara sju år gammalt. Tillsammans med min kollega från Uppsala gjorde jag för några månader sedan ett besök just i Gimo och fick på plats höra om problemen där.

Vi har lagt ned mycket tid i utskottet på den här skrivelsen. Först offentlig utfrågning om flyktingpolitiken i höstas, olika besök i utskottet, och sedan begärde Centerpartiet en särskild debatt som hölls här i kammaren den 20 februari just om flyktingarnas situation i Sverige.

Enligt regeringens skrivelse var det 16 200 personer som sökte asyl i Sverige under 2000. Av dessa var ca 350 ensamkommande barn. Under 2001 var det 461 barn och ungdomar som kom hit som ensamkommande barn. Asylprocessen och mottagandet av de ensamkommande barnen måste ses över för att göras mer barnvänliga. Utlänningslagstiftningen behöver förtydligas och innehålla särskilda rättigheter för barn.

Centerpartiet vill att ensamkommande asylsökande barn ska anmälas till utredning enligt socialtjänstlagen så att deras speciella behov kan tillgodoses. Socialtjänsten och inte Migrationsverket ska vara ansvarig för ensamkommande asylsökande flyktingbarns boende. Barnen borde också ha rätt till en kontakt- eller fosterfamilj. Det är mycket viktigt att ärenden som rör ensamkommande barn prioriteras och har en snabb handläggning.

Det krävs också en harmonisering inom EU för att flyktingbarn som kommit ensam till Europa garanteras skydd enligt internationella konventioner.

Barn kan inte själva söka asyl. För att göra detta måste de ha hjälp av en god man. I dag finns inget regelverk för det uppdrag en god man har när det gäller de ensamkommande barnen. Man kan få viss vägledning från det arbete som utförs av god man för vuxna. Det är viktigt att regelverk och riktlinjer för god mans uppdrag som gäller ensamkommande utländska barn skapas för att underlätta detta viktiga uppdrag.

Fru talman! För att enskilda människor ska ta ansvar för sitt eget liv måste de känna att de har möjlighet att påverka och förändra sin egen situation, att de behövs och att de fyller en funktion i samhället. Människor som känner att de inte kan påverka sin situation känner hopplöshet och utanförskap. I dag råder brister i mottagandet av asylsökande, varför mottagandet enligt Centerpartiets mening måste moderniseras och effektiviseras.

Ökade kontakter mellan nyanlända och människor i det omgivande samhället är ett sätt att effektivisera mottagandet. Byråkrati och trubbiga direktiv har gjort att samarbetet mellan kommuner och de berörda myndigheterna har varit bristfälligt. Genom att öka samarbetet vid mottagandet av asylsökande skapas en helhetsbild i ärendet, och individen ges ökat inflytande över sin situation. Beslut ska fattas så nära den enskilda individen som möjligt. Först då känner människor sig delaktiga och att de har möjlighet att påverka de beslut som fattas. Mot bakgrund av detta vill Centerpartiet decentralisera mottagandet så att alla kommuner som kan erbjuda god kvalitet på mottagandet av invandrare och flyktingar också ges möjlighet att göra detta. En jämnare fördelning av mottagandet

över landet bidrar positivt till synen på svensk flyktingpolitik samtidigt som det underlättar för de mottagande kommunerna.

Fru talman! En av de största utmaningarna inför framtiden i vårt land är den åldrande befolkningen och det låga barnafödandet. För att vårt välfärdssamhälle ska klara av att ta hand om vår åldrande befolkning behövs fler människor i produktionen. Fler människor måste ges möjlighet att ta sig in på arbetsmarknaden. Vi har en stor arbetskraftsreserv bland alla invandrare och flyktingar som vistas här och som söker asyl. Deras högsta önskan är att få stanna här, och hos de allra flesta finns också en stark önskan att de ska erhålla ett arbete som de – väldigt ofta – är utbildade för, dvs. att de ska komma in på den svenska arbetsmarknaden.

För att förbättra möjligheterna att komma in på arbetsmarknaden måste man förändra svenskundervisningen för invandrare. Man måste ta mycket större hänsyn till olika elevers utbildningsbakgrund. Att blanda personer med högskoleutbildning med personer som är analfabeter i samma utbildningsgrupper måste vara dömt att misslyckas.

Erfarenheten visar dessutom att de personer som snabbt får tillgång till arbetsmarknaden tillgodogör sig svenskundervisningen på ett mycket bättre sätt. Det är därför viktigt att sfi-undervisningen kombineras med arbetsplatspraktik.

Många personer som finns här är, som jag tidigare har talat om, högskoleutbildade, och vi är alldeles för dåliga på att validera deras kunskaper och examina från andra länder.

Fru talman! Sedan Sverige anslutits till Schengenkonventionen har listan över länder med visumtvång ökat. Den restriktiva visumpolitiken har gjort det svårt för människor att ta sig in i EU. Schengenkonventionen löser inte flyktingproblemen utan förflyttar dem. Människor upphör inte att söka skydd bara för att det finns viseringsregler och transportörsansvar, utan i stället söker de skydd på ett mer riskfyllt sätt. Vi ser en utveckling där människor använder flyktvägar som är mycket riskfyllda.

Det transportörsansvar som finns i dag i Sverige bör inte utökas till att omfatta även bötesstraff. Genom höga böter kommer de som söker fristad här att indirekt hindras resa hit. Kontrollen kan också leda till godtycklig diskriminering av EU-medborgare som har annan hudfärg eller ett annorlunda namn. Personal på flygbolag är inte till för att gallra ut personer som kan betraktas som s.k. illegala flyktingar. Centerpartiet vill inte se skärpta regler med hjälp av höga bötesbelopp för transportörer.

Fru talman! Det är inte heller acceptabelt att utländska personer som lever permanent i Sverige inte kan få besök av sina anhöriga. Detta beror på att listan över länder där det krävs visum för att få åka till Sverige har blivit längre. Sverige måste i EU arbeta för en mer generös och human politik vad gäller besöksvisering. Det är också viktigt att listan över antalet länder för vilka det krävs visum kortas.

Fru talman! Jag står givetvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 11.

Anf. 106 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Kolleger! Vi har en viktig debatt i dag. Den handlar om gränser, möten mellan människor och solidaritet och respekt för humani-

tet. Det här är också en gammal debatt med inslag av vi och dem, men det är också en debatt som följer förändringarna i omvärlden. Det fanns en tid för inte alltför länge sedan då våra företrädare stod i motsvarande kammare och undrade hur de kunde stoppa flykten från Sverige. Människor lämnade vårt land.

Jag tänkte därmed börja med det svenska egenintresset. Den demografiska utmaningen är enorm. Tyvärr finns det få förebilder som statsrådet Jan O Karlsson, dvs. som drar ut lite på arbetslivet, gillar utmaningar och stimulans och jobbar en bit upp i åren. Han är ett utmärkt exempel. Vi behöver fler av den kalibern.

Sverige behöver öppnas för arbetskraftsinvandring. Vi får dagliga rapporter om brister i särskilda yrkeskategorier. Det görs vissa undantag. Nyligen i mitt eget län var det ett företag i Karlskoga som fick ett undantag. Det gjorde att människor med unik kompetens i ett företag fick stanna och göra företaget konkurrenskraftigt. Detta skedde i en ort som Karlskoga där det är tufft att få tag på andra jobb. Nu får det företaget leva vidare tack vare undantaget från de i dag bistra reglerna om arbetskraftsinvandring. Jag fick senast i dag ett annat samtal från en annan person i en annan del av Sverige där det inte ges något undantag och där företaget mister unik kompetens.

Detta redovisas också i ett antal dokument. Senast var det Invest in Sweden Agency som redovisade återkommande information om hur osmidigt och dåligt det fungerar att göra Sverige till ett attraktivt och konkurrenskraftigt land för investeringar. Det kan gälla studenter som får en bra utbildning i Sverige som sedan skickas tillbaka till sina hemländer i stället för att de skulle kunna börja jobba direkt här. Det kan gälla kompetenta läkare – och vi vet att vi har brist på dem. De ska inte behöva få rådet av statsrådet Jan O Karlssons värderade medarbetare att de ska åka hem till sitt land för att där söka undantag. De ska kunna söka arbetstillstånd på plats i Sverige.

Behoven kommer att vara stora framöver. Sverige är en liten del av världen. Sverige ligger långt bort, och vi har inte världens bästa klimat – även om vi kan tro det när vi tittar ut genom fönstret i dag. Vi ska på lång sikt vara glada över om någon människa vill komma hit i framtiden och jobba när vår del av omvärlden lider samma brist på arbetskraft och läget kommer att bli än allvarligare om bara några år.

Fru talman! Nej, människor lämnar sina egna länder, släkt och vänner också av andra orsaker än att de vill arbeta och utvecklas i sina yrkesliv – trots att vi kan se en bättre värld som öppnas för fler och är friare för fler. T.ex. har detta skett genom olika förändringar. FN har utvecklats något. I vår del av världen har vi Europeiska unionen som har öppnat gränserna inom unionen och därmed har ökat rörligheten och friheten. Vi kan se samma sak i andra regioner runtom i världen.

Internationellt kommer nya institut. Jag är ytterst glad över att det snart kommer att finnas en internationell brottmålsdomstol på plats. Det är en domstol som förhoppningsvis kommer att lägga band på några massmördare och diktatorer i världen, dvs. att de inte kommer att förtrycka sitt eget folk därför att de vet att de kommer att ställas till svars och få ta sitt ansvar inför domstolen.

Verkligheten är ändå besvärlig för miljarder människor. Krig och förföljelse innebär att människor måste fly. Vi kan se hur Mellanöstern har

gått från fredspris till världskris. Vi kan se hur människor förföljs i diktaturer, vilket nyligen debatterades i kammaren i samband med att utrikesutskottets betänkande behandlades. Tillståndet i världen är fortsatt allvarligt.

Vi liberaler är inte nöjda förrän fler människor kan lämna orättvisor och förtryck och det går att se till att undvika humanitära katastrofer oavsett orsak. Här har Sverige och Europeiska unionen ett stort ansvar.

Vi kan se en nästan hopplös utveckling. Murarna har i praktiken blivit högre, empatin har minskat, och vi får se en alltmer smaklös argumentation för den politik som förs av våra företrädare. Detta är sorgligt. Jag menar då inte framför allt svenska företrädare, utan jag menar ledare från de andra europeiska länderna.

Det sägs att EU söker sin själ. Det har inrättats ett konvent där man ska finna en ursprungstanke för vilken värdegrund Europeiska unionen ska vila på. I denna praktik handlar det numera bara om vi och dem i migrationsfrågorna. Vi ser viseringsregler, transportörsansvar och regler mot flyktingsmuggling som bara fokuserar på att stoppa människors möjlighet att söka en fristad.

Här tycker jag att regeringen måste fortsätta att lägga ned än mer ökad kraft för att driva detta i rätt riktning – och dit är det inte på väg nu.

När man ser på de nationella och svenska förhållandena måste man beröra detta med vår egen process. Vad kan vi göra här och nu i Sveriges riksdag? Då är det glädjande att vi snart kan se en ny asylprocess. Vi liberaler har under långa och många år levererat kritik mot detta fundamentala systemfel som har funnits i svensk asylprocess beroende på att man har saknat fundamentala utgångspunkter för rättssäkerhet. Det är detta som är problemet, Gustav von Essen, och inte att det trots detta sitter skickliga jurister och försöker upprätthålla ett dåligt system. Ett dåligt system ger oavsett jurister dåligt resultat.

Nu är vi på gång. Vi har enighet, och det gläder mig. Det kommer nog att ta tid, och det är tråkigt, men vid en så stor förändring som vi nu gör måste vi visa respekt för att den blir bra. Jag hoppas att statsrådet Jan O Karlsson snart kommer tillbaka med en stark produkt som vi tillsammans kan jobba igenom i utskottet och i kammaren.

Jag kan också notera att när det gäller handläggningstider handlar det också om resurser beroende på hur många människor som söker sig till vårt land eller vår del av världen. Jag har sett i tidningarna att vi snart kan förvänta oss ytterligare pengar till Migrationsverket. Det är nödvändigt och välkommet för att kunna ha mer personer som betar av de högar som förutom ökade kostnader i sig producerar långa väntetider som är nedbrytande för människor.

När det gäller det materiella innehållet – inte processen – har t.ex. Ulla Hoffmann fördelaktigt redovisat problemen i dag där man delar upp människor i flyktingar och skyddsbehövande i övrigt. Det är inte tillständigt eller acceptabelt att människor diskrimineras på grund av sexuell läggning eller kön, vilket sker i praktiken.

Begreppet humanitära skäl i svensk lagstiftning måste omsättas till verkliga ord i en verklig praktik. Man får näst intill dagliga brev eller samtal från människor som känner sig djupt kränkta och som försakas ett enormt humanitärt lidande.

Vi måste även se till att barnens bästa blir en reell verklighet. Vi har sett förläggningsseländet. Jag tycker att statsrådet och regeringen har vidtagit rejäla åtgärder, och jag hoppas att de nu fullföljs så att vi får se verkliga förändringar. Men här måste vi också se den verklighet som finns i själva lagstiftningen, dvs. att man väger barnets bästa mot behovet av en reglerad invandring. Det kan väl vara rimligt i någon mån, men det kan inte sluta med att alla eller väldigt många barn inte får stanna beroende på att man hänvisar just till behovet av reglerad invandring och att barnen blir lidande.

Vi är stolta över och vi vill försvara barnkonventionen. Vi kommer att ha en stark svensk delegation vid FN:s barntoppmöte. Då ska vi inte behöva svara på varför vi inte fullföljer detta på hemmaplan.

Vi har haft en ganska bred enighet om att även anhöriginvandringen måste bli flexiblere. Vi måste se till att människor kan få bota längtan, för det är vad det handlar om. Det handlar inte så mycket om skyddsbehov utan det handlar om att människor ska få återförenas och få rimliga livssituationer för sig och sina familjer. Allrahelst när det är så svårt att få visum och kunna göra naturliga besök måste man kunna göra det möjligt för människor även utanför kärnfamiljen att återförenas. Vi har kopplat till ett försörjningsansvar, och det tycker vi liberaler är bra inte minst i ett längre perspektiv där vi kopplar detta till det som jag började prata om, nämligen det enorma behov av arbetskraftsinvandring som vi kommer att ha. Vi måste också ha möjlighet att bota längtan för de många människor som kommer att vara tvungna att komma till vårt land, om de vill komma.

Fru talman! För att korta lite tid här så kan jag konstatera att utmaningarna är stora. Visionerna varierar, men tror man på att det går att förändra måste vi föra debatten här.

Jag yrkar för tids vinnande bifall endast till reservationerna 2, 6 och 12.

Anf. 107 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Fru talman! Jag vill bara ha ett par klarlägganden och någon liten kommentar.

Ska arbetstillstånd automatiskt kunna ges var och en som har kommit hit för att söka asyl? Eller hur har Johan Pehrson tänkt sig det? Risker är ju påtagliga att man skapar en arbetsmarknad där man köper sig jobb för att kunna få stanna kvar på det sättet. Det är inte alla som är läkare eller på annat sätt högutbildade. Det behövs nog ett klarläggande av detta. Annars kan vi egentligen avskaffa hela asylpolitiken.

Utlänningsnämnden och hela uppbyggnaden av asylprocessen infördes ju av Folkpartiet – under den borgerliga regeringen och under Folkpartiets ansvar. Det är det som jag menar med verkligheten över huvudet taget; allt det fina som Johan Pehrson pläderar för som ska ändras om Johan Pehrson fick bestämma stöter på en trist verklighet där man måste avväga. Men det kan förstås vara bra att ha någon som har lite visioner, även om de är rätt naiva.

Min erfarenhet är att humanitära skäl huvudsakligen uppstår efter det att ett avvisningsbeslut har ägt rum. Det är det som är problemet. Om man skulle gå på Johan Pehrsons förslag ska man köra asylprocessen i två led och sedan, när folk inte vill efterkomma beslutet och ge sig i väg

hem eller bli avvisade, så ska de få stanna av humanitära skäl. Är det en asylprocess som vi ska etablera?

Anf. 108 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Tack, Gustav von Essen, för frågorna. Vi kan börja med den första frågan om arbetskraftsinvandringen. Svaret är: Nej, det tycker jag inte. Men jag tycker att det är en bra början att man åtminstone kan få söka på plats. Det kan man ju inte i dag. Det är en förändring som jag vet att också Gustaf von Essen står bakom, så det var en lite konstig fråga.

När det gäller Utlänningsnämnden kan jag bara konstatera att det inte blev såsom vi hade hoppats på, bl.a. beroende på en enorm ryggsäck och enorma balanser. Men den bedömning som gjordes har inte fungerat. Man trodde att detta skulle bli mycket mer av en professionell juridisk process. Det har förvisso blivit en process, men en som innehåller så stora fel vad gäller öppenhet, tillgänglighet och en jämställd balans mellan två parter, dvs. den sökande och den svenska staten. Därför ser vi nu en förändring, som jag hoppas att också Gustaf von Essen eller åtminstone hans parti i grunden välkomnar.

När det gäller humanitära skäl är självfallet den långa handläggningstiden oftast det som kan förorsaka sådana, inte minst när det är barn, och framför allt mycket små barn, inblandade. Situationen där människor efter beslut, och kanske två beslut i den mindre bra process som vi har i dag, ändå håller sig kvar och vägrar att återvända har olika förklaringar i varje individuellt fall. Det går inte att göra någon kollektivistisk bedömning, vilket jag hoppas att Gustaf von Essen inte vill göra. Här måste man göra bedömningen i enskilda fall. Men jag tror att det bidrar till att människor stannar kvar när de känner att de inte får en riktigt rättssäker process. Jag tror att fler kommer att acceptera beslut när man vet att de har kommit till genom en process som är värdig ur rättssäkerhetssynpunkt.

Anf. 109 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Fru talman! Det var bra med klargörandena när det gäller arbetstillstånd. Jag är inte för att man först kommer hit och söker asyl och därefter går över till ett annat spår här, söker arbete och får ett sådant. Har man inte asylskäl ska man kunna åka hem och söka arbetstillstånd. Jag tycker att vi bör vara mer generösa rent allmänt när det gäller att bevilja arbetstillstånd – där kanske vi är överens.

Jag tycker precis som Johan Pehrson att vi behöver en rättssäkrare asylprocess. Jag har varit med i en IFU-utredning och föreslog detta. Jag är medveten om att den nya process som nu etableras eller kommer att etableras inte kommer att bli billigare. Den kommer tvärtom att bli dyrare. Den kommer att ta minst lika lång tid och det kommer att uppstå humanitära skäl även i en sådan ny process, låt vara att legitimiteten möjligtvis kan bli något högre. Det hoppas både Johan Pehrsson och jag.

Till sist kommer den hårda kärnan att behöva tacklas. Om ett beslut är fattat om avvisning eller om att man inte får ett uppehållstillstånd här så ska man lämna landet antingen frivilligt eller genom en avvisning med polisens hjälp. Det är det som är huvudregeln. Något annat gäller inte. Vi underminerar ju hela asylprocessen och gör den till en futilitet om det ändå i efterhand går att fixa sig kvar. Det är faktiskt så det fungerar.

Jag tror alltså att det gäller att vara lite realistisk också, och inte bara naivistisk.

Prot. 2001/02:93
10 april

Anf. 110 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Då skiljer sig våra linjer lite när det gäller arbetstillstånd. Den praktiska verkligheten är att människor är här väldigt lång tid under den tid de får sin asylansökan prövad. De kan ha med sig unika kompetenser från sitt hemland. Även om man råkar vara flykting är det inte så att man per definition inte skulle klara av att ha kvalificerade jobb. Om man kan det ska man kunna söka på plats. Det är det som jag och Folkpartiet liberalerna efterlyser.

När det gäller processen är det självklart så att avslag ska rendera att man åker hem eller att man i värsta fall blir avvisad om man inte accepterar det. Det finns ingen som har förfäktat en annan åsikt. Men det är mycket svårare att förfäkta den åsikten när man vet att människor möter en process som jag inte tycker är riktigt värdig. Det är helt rätt. Det kostar mer, men kvalitet kostar. Och det vet Gustaf von Essen.

*Migration och
asylpolitik*

Anf. 111 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Kära kamrater i kammaren, åhörare och statsrådet Jan O Karlsson. Det är inte så många som har skrivit motioner med anledning av den här skrivelsen, och ändå finns det 62 reservationer hopsamlade. Jag har skrivit en motion i anslutning till den. Sedan ändringen av målen har jag motionerat om just detta.

Målet rättssäkerhet, humanitet och respekt för individens mänskliga rättigheter byttes för ett par år sedan mot att harmoniseringen av flykting- och invandrapolitiken inom EU ska öka. Det kan synas som en petitesse, men jag tycker att det är mycket viktigt. Det står visserligen lite längre ned: Men målen ska komma först. Och det här är ett viktigt mål. Det här finns med i min reservation nr 3.

Sverige, ett modernt utvecklat välfärdssamhälle, toppar statistiken när det gäller klagomål från FN:s tortyrkommitté. Tvivelaktiga bedömningar om flyktingars behov av skydd ligger till grund för avvisningar som blir föremål för kritik från såväl FN som internationella människorättsorganisationer, och det är inte acceptabelt. Regeringen anmodas att ta fram nya direktiv för Migrationsverket och Utlänningsnämnden som förordar en mer solidarisk inställning till omvärlden och till människor i nöd.

Då skärpningarna i asylpolitiken inte främst gått lagvägen utan iscensatts genom en strängare tillämpning av lagar och regler bör man snarast gå tillbaka till de tidigare tolkningarna. Den enskildes rättssäkerhet och människovärde måste stå i centrum. De långa handläggningstiderna måste förkortas. Möjligheterna för anhöriga att få uppehållstillstånd måste ökas.

Denna nya väg inleds lämpligen med att regeringen beviljar amnesti, dvs. utfärdar uppehållstillstånd till de, enligt Rikspolisstyrelsen och Flyktinggruppernas och Asylkommittéernas Riksråd, FARR, mellan 1 650 och 2 000 flyktingar, varav fler än 200 barn, som i dag gömmer sig i Sverige. De gömmer sig av rädsla för vad som ska ske vid återkomsten. Många fruktar myndigheter, fängelse eller tortyr samtidigt som de ofta fleråriga väntetiderna på besked om uppehållstillstånd har inneburit att de

i många fall hunnit rota sig i Sverige för att sedan ryckas upp från det nya livet totalt.

Uppehållstillstånd kan utfärdas till alla dessa som fått sin asylsökans avslagen och därför gått under jorden samt till alla som vistas illegalt i Sverige utan att ha fått sitt fall prövat genom att dessa anmäler sig till ansvarig myndighet. Detta vore ett lovvärt och humant sätt att göra sig av med gamla skulder och ange tonen för en ny och mänskligare asylpolitik.

De som har hört mig förut här i kammaren kanske märker att detta inte riktigt var mina ord, utan jag läste upp en grej. Det är en liten frågelek. Jag vill att statsrådet ska gissa var detta kommer ifrån. Jag kommer till det sedan.

I mitt tal ska jag uppehålla mig vid reservation 50 som handlar om s.k. humanitärt visum. Jag tror att det var representanter från Socialdepartementet som var på besök i vårt utskott en gång. Då frågade jag om humanitärt visum. Jag fick svaret: Det finns inte. Och det verkade som om det inte gick att diskutera heller. Jag kände mig som om jag hade sagt något väldigt dumt. Jag blev bemött på ett liknande sätt när jag tidigare i en interpellationsdebatt med dåvarande biståndsministern hade frågat ungefär samma sak.

Men humanitärt visum finns. En folkrättsexpert som heter Gregor Noll har i sin doktorsavhandling granskat EU:s flyktingpolitik. Hans slutsats är att den samlade effekten av visumregler, sanktioner mot flygbolag och andra invandringsbegränsande åtgärder blir att EU-länder i konkreta fall kan bryta mot den internationella folkrätten. Det gäller t.ex. när en förföljd person nekas visum till ett EU-land och därmed möjligheter att söka asyl därför att personalen på landets ambassad följer Schengensamarbetets instruktioner att personer som kan innebära en s.k. avhoppsrisk ska nekas visum. Vi har en reservation om avhoppsrisk, och det är nr 49.

Gregor Noll föreslår att man i Schengensamarbetets regelverk ska införa en möjlighet till s.k. humanitärt visum för asylsökande flyktingar. Det är en väldigt enkel idé. Man för in en paragraf som ger flyktingar möjlighet att söka visering på humanitära grunder för att de vill söka asyl i mållandet, säger Gregor Noll. Han berättar att flera EU-länder redan har möjlighet till detta i sin nationella lagstiftning. Danmark har det, liksom Frankrike och Österrike. Det är egentligen inte så hemskt konstigt att fråga om det. Nu frågar jag den nuvarande biståndsministern om detta är någonting som vi skulle kunna tänka oss att diskutera.

Man säger ofta att det räcker med UNHCR. De har visserligen mandat att skydda flyktingar runtom i världen, men det skyddet räcker inte alltid. Runt Irak finns det t.ex. inga länder som kan ge skydd. Där finns inte UNHCR. UNHCR har dessutom väldigt stora ekonomiska problem och måste hela tiden skära ned sin verksamhet. Vi har en reservation om det också, och det är nr 8.

Jag talar inte mer om ensamkommande barn. Det har Magda Ayoub och Birgitta Carlsson gjort. Jag sällar mig naturligtvis till den reservationen.

Jag yrkar alltså bifall till reservation 50 om humanitärt visum och reservation 26 om förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning.

Anf. 112 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Fru talman! Först vill jag säga en sak till Johan Pehrson. Den ryggsäck på 15 000 balanser som han pratade om och som gjorde att Utlänningsnämnden inte fungerade, orsakades faktiskt av den folkpartistiska invandrarministern som under hela hösten och fram till dess att Utlänningsnämnden startade vägrade att befatta sig med avvísingsbeslut, trots att regeringen då var en överklagningsinstans.

Sedan har vi detta med arbetstillstånd. Om Migrationsverket inte har fattat beslut i asylfrågan inom fyra månader får den asylsökande arbetstillstånd.

Så går jag över till mitt anförande. Vi lever i en djupt orättvis värld, där majoriteten av människorna lever i fattigdom. Miljontals människor kämpar för sin överlevnad mitt inne i krigszoner, och hundratusentals av dessa människor lemlästas och dödas varje år. Vi kan på betryggande avstånd följa händelserna via TV-apparaterna i våra vardagsrum. När bilderna blir alltför påträngande stänger vi av TV:n och gör någonting annat. Men dramat upphör inte utan fortsätter med oförminskad kraft.

Människorna flyr för att undkomma krig, fattigdom och förtryck. De flyr för att skaffa sig och sina barn ett bättre liv, ett anständigt liv – ett liv där drömmarna kan förverkligas.

UNHCR beräknar att ungefär 23 miljoner människor är i behov av hjälp och stöd.

Sverige har kraften och förmågan att bidra med hjälp. Vi har en lång tradition av internationellt solidaritetsarbete och en generös flyktingpolitik.

Vi socialdemokrater står för en human och solidarisk flykting- och invandringspolitik. Vår vision och vårt långsiktiga mål är en värld med helt fri rörlighet över gränser. Vi värnar asylrätten, bejakar rörlighet och öppenhet och ser också den positiva dynamik som migrationen kan föra med sig.

Situationen i världen är sådan att det kommer att dröja innan Sverige och även andra länder kan ha en fri invandring. Reglerna måste därför utformas på ett sätt som är hållbart och gynnsamt för såväl utvandrings- som invandringslandet.

Internationell migration är en naturlig och mänsklig del av globaliseringen. Människor lämnar sina hemländer av olika skäl. Vissa flyr undan krig, förföljelse eller tortyr. Andra söker sig till andra länder för att få en bättre livssituation, för att arbeta eller för att förenas med familjemedlemmar som redan tidigare flyttat. Skälen för att lämna det egna landet är alltid legitima för den enskilde, som ofta tvingats fatta ett mycket svårt beslut.

Orättvisorna i världen kan vi knappast lösa enbart med flykting- och invandringspolitiken. Här behövs i stället en stark och samlad politik för internationell solidaritet, fred och utveckling.

Den enda långsiktigt hållbara lösningen på problemen med ofrivillig migration och flyktingskap är att komma åt orsakerna till att människor tvingas lämna sina hemländer. För att motverka att de tvingas göra det på grund av fattigdom, arbetslöshet eller bostadsbrist måste vi stärka det internationella utvecklingsarbetet – inte minst fattigdomsbekämpning och återuppbyggnad efter krig och katastrofer.

Alla som söker asyl i Sverige har sina skäl och sin bakgrund. Asylpolitiken väcker starka känslor hos många av oss. Vem undgår att bli berörd av barnens sorgsna ögon och föräldrarnas förtvivlan över ett avslagsbeslut på en ansökan om uppehållstillstånd? Varje asylsökande har sitt levnadsöde, sin berättelse. Men vi som TV-tittare eller tidningsläsare, vi som känslomässigt berörs, har inte hela bilden, hela bakgrunden eller alla kunskaperna. Flyktingpolitiken rymmer svåra ställningstaganden och svåra gränsdragningar.

En politik som kan vinna förståelse bland medborgarna i Sverige och hos dem som söker asyl här måste vara tydlig, trovärdig, modern och medmänsklig. Vår asylpolitik ska bygga på respekt för den asylsökande men också på den asylsökandes respekt för vår svenska lag.

Sverige har som andra länder en reglerad invandring, och det betyder att inte alla som vill det kan få stanna i Sverige. Det är naturligtvis smärtsamt och vållar stor besvikelse hos dem som satsat på att skapa sig en framtid här i landet.

Migrationspolitiken omfattar flykting-, invandrar-, invandrings- och återvändningsfrågor. Det innebär att migrationspolitiken inte lever sitt eget liv utan också är delar av vår utrikes-, säkerhets-, handels- och biståndspolitik.

Den migrationspolitik som vi har i dag gäller sedan den 1 januari 1997, då flyktingpolitiken hade varit föremål för en genomgripande parlamentarisk utredning. Men migrationspolitiken är precis som andra politikområden inte statisk. Situationen i omvärlden och situationen i Sverige förändras, medlemskapet i EU ställer krav, nya faktorer och nya kunskaper tillförs, och därför måste politiken förändras – kanske inte i stort, för de grundläggande värderingarna i migrationspolitiken ligger fast.

Centerpartiet stod bakom den migrationspolitiska propositionen, och därför blev jag överraskad när jag läste en intervju med Centerns partiledare i Dagens Nyheter där hon säger att vi skulle kunna ha en mer generös flyktingpolitik. Vi har blivit på gränsen till inhumana, säger Maud Olofsson. Jag vill därför fråga Centerns talesman Birgitta Carlsson på vilket sätt Centerpartiet anser att migrationspolitiken har blivit mindre generös och mer inhuman.

Fru talman! Ett övergripande mål i en global migrationspolitik måste vara arbetet för att undanröja orsakerna till människors flykt. Så länge som människor behöver skydd undan förföljelse och förtryck, undan konflikter och katastrofer ska Sverige liksom andra nationer ta sitt ansvar. Det är en rättighet att söka asyl, men asylrätten är förbehållen dem som förföljs och förtrycks i sitt hemland och som tvingas söka skydd utanför sitt lands gränser. Att värna asylrätten är en grundbult i socialdemokratisk flyktingpolitik.

Mottagandet av flyktingar är *en* del av vår flyktingpolitik. Andra delar är arbetet i FN och andra internationella organisationer och ekonomiskt stöd till UNHCR, där Sverige ligger i topp när det gäller ländernas ekonomiska bidrag.

EU-länderna håller på att harmonisera sina regler för asyl och invandring. År 2004 ska man ha en gemensam flykting- och invandringspolitik med i första hand gemensamma miniminormer. De länder som vill ha en standard som ligger över de normerna kan ha det.

Sverige vill höja nivån för mottagandevillkor och asylregler i hela EU. Utskottets ledamöter är väl informerade om hur de olika svenska arbetsgrupperna inom EU arbetar, och vi har också möjligheter att framföra våra synpunkter på arbetet.

Det betänkande som vi nu diskuterar behandlar egentligen regeringens skrivelse om migration och asylpolitik för i huvudsak år 2000 men samtidigt också en mycket stor mängd motioner från den allmänna motionstiden i höstas. I betänkandet finns 62 reservationer och 7 särskilda yttranden. Jag tror faktiskt att det är rekord när det gäller migrationskrivelsen.

Sverige har en internationellt välkänd generös och human flyktingpolitik. Jag märker det inte minst i arbetet i Europarådet. Jag har därför svårt att förstå att Folkpartiet i sin partimotion skriver att flyktingpolitiken måste återupprättas. På vad sätt återupprättas?

Ni skriver också: Att värna asylrätten i Sverige och i Europa måste vara utgångspunkten i svensk flyktingpolitik. På vilket sätt, Johan Pehrson, värnar Sverige inte asylrätten?

Ni skriver också att ni som liberaler inte stillatigande kan se på hur västvärlden gång efter annan sviker sitt humanitära ansvar. Jag måste fråga Johan Pehrson: På vilket sätt sviker Sverige sitt humanitära ansvar? Jag kräver ett konkret svar.

Fru talman! Fem av reservationerna behandlar arbetskraftsinvandring, men de har lite olika inriktningar. Det är viktigt att vi skiljer mellan asylrätt och arbetskraftsinvandring. Asylrätten är till för dem som är i behov av skydd. Den får aldrig bli en genväg in i vårt samhälle för ekonomiskt motiverade personer.

Vi har en fri rörlighet för arbetskraft inom Norden och EU. Nu ska även medborgarna i de s.k. kandidatländerna i Öst- och Centraleuropa vid anslutningen omfattas av denna fria rörlighet. Vi har fortfarande grupper i vårt samhälle som måste få en plats på den svenska arbetsmarknaden. Det gäller bl.a. invandrare, funktionshindrade och ofrivilligt deltidsarbetande kvinnor.

På längre sikt finns det dock mycket som talar för att Sverige och övriga EU-länder bör ge ökade möjligheter för arbetskraftsinvandring. En åldrande och krympande befolkning innebär att alltfler ska försörjas av allt färre i arbetsför ålder. En arbetskraftsinvandring kan förmodligen – under rätta förutsättningar – bidra till en långsiktigt hållbar tillväxt och välfärd. Men jag tror att vi behöver en noggrann och seriös analys av och diskussion om hur den ska se ut.

Vi socialdemokrater vill inte ha ett gästarbetarsystem där arbetstagare från andra länder får sämre lön, skydd och rättigheter än svenska arbetstagare. Vi motsätter oss också en nyliberal politik med fri invandring men utan några rättigheter. Den som kommer till Sverige för att arbeta ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter som vi andra har.

Fyra partier, Folkpartiet, Miljöpartiet, Vänstern och Kristdemokraterna, anser att praxis är för restriktiv när det gäller den s.k. tvåårsregeln. Den frågan har varit föremål för diskussioner, motioner, debatter i kamraren och två utredningar; först var det Anknytningsutredningen, och sedan lämnades ärendet över till NIPU-utredningen.

I den utredningen var man överens om att när ett förhållande upphör innan två år har gått på grund av att kvinnan eller hennes barn utsatts för

våld eller handlingar som innefattar allvarlig kränkning av deras frihet eller frid ska uppehållstillstånd kunna beviljas. Vi var också överens om i kommittén att varje våldshandling eller kränkning inte skulle medföra en obetingad rätt till permanent uppehållstillstånd, men att hänsyn skulle tas till samtliga omständigheter, främst naturligtvis misshandel, men också om det fanns barn i förhållandet, om den sökande riskerade att bli socialt utstött i hemlandet och hur etablerad man var på den svenska arbetsmarknaden. Ju närmare tvåårsgränsen desto lägre krav kan ställas på omständigheterna.

Lagen trädde i kraft den 1 juli 2000. Den har alltså gällt i snart två år. Jag tycker att det kan vara bra att göra en utvärdering när lagen har varit i kraft tillräckligt länge så att det finns ett bra underlagsmaterial för en utvärdering, precis som man gör med många andra lagar.

Fru talman! I betänkandet finns, som vanligt tänkte jag säga, också reservationer som gäller visum och viseringspraxis. Genom att EG-förordningen antogs i mars 2001 av ministerrådet har viseringspolitiken harmoniserats. Alla medlemsstaterna är bundna av förordningen som anger de länder till vilka det krävs visum. Men det innebär inte att praxis harmoniserats. Med andra ord bestämmer svenska myndigheter, i det här fallet Migrationsverkets styrelse, hur praxis ska se ut. Riksdagen har också bestämt att det övergripande målet är att skapa så stor frihet och rörlighet som möjligt över gränserna och att det är av största vikt att vi ser till att kontakten mellan människor i olika länder underlättas.

Utgångspunkten när det gäller viseringsansökningar är att de ska prövas i en generös och positiv anda och inte i onödan hindra människor från att besöka varandra. Som jag har sagt så många gånger tidigare diskuterar Migrationsverkets styrelse fortlöpande viseringspraxis för olika länder. Mot önskemålet om fri rörlighet måste ställas kravet på och nödvändigheten av att ha en reglerad invandring. Vi ska också vara medvetna om att många använder sin visering för att efter inresa ansöka om uppehållstillstånd.

Under 2001 lämnades 160 000 visumansökningar in hos ambassader och konsulat runtom i världen. Av dem skickades 10 650 till Migrationsverket, som tar de mera komplicerade viseringsansökningarna. 85–90 % av alla ansökningar beviljas. På varje sammanträde med Migrationsverkets styrelse diskuteras viseringar och om förändringar behöver göras i praxis, så jag anser att vi har en generös viseringspolitik.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 113 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill återigen erinra om anmälda talartider. Det är önskvärt för hela kammarens arbete att följande talare försöker hålla sig till dem.

Anf. 114 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Maud Björnemalm hade ett batteri av frågor till Folkpartiet liberalerna. Det gläder mig. De framgår också av våra reservationer.

Vi har en annan syn än Socialdemokraterna i de här frågorna. Det betyder dock inte att vi inte har en hel del verklighetsanalys där vi delar uppfattningen om de enorma utmaningar vi står inför i Sverige i förhållande till övriga världen.

Jag skulle önska lite ödmjukhet från Maud Björnemalm. Lyssnar Maud Björnemalm på radio? Läser hon tidningar, och tittar hon på TV? Kan hon se att människor far illa och att barn utsätts för vidriga miljöer på flyktningförläggningar? Vem tycker hon är ansvarig för detta? Det måste väl ändå vara svenska myndigheters ansvar? Detta berör och upp-
rör, och det kommer att göra det så länge situationen består.

Vi talade om en ryggsäck. Vi verkställde inte avvisningsbeslut då, för vi tyckte att det var dåligt, på samma sätt som Maud Björnemalm nyligen slogs för att vi inte skulle verkställa andra avvisningsbeslut till det forna Jugoslavien. Det gällde områden där människor inte hade någonstans att bo, och man skulle skicka dit människor mitt i vintern. Då frös Maud Björnemalm, och det var bra, tycker jag. Men det kan inte vara skillnad på vem som gör bedömningen. Det är ju verkligheten som gör att det är omöjligt att avvisa ibland, beroende på att det skulle vara fruktansvärt omänskligt. Det var det då, det var det nyligen, och så kommer det tyvärr att kunna bli i situationer i framtiden.

När det gäller arbetskraftsinvandring och arbetstillstånd är det tack vare en borgerlig regering som människor fick möjlighet att arbeta under asylprocessen. Vi är av den uppfattningen att människor ska bidra till sin egen försörjning efter förmåga, och man ska kunna ställa krav på det. Men då måste man ha tillstånd att arbeta också. Skillnaden är att om man får ett avslag när man befinner sig i en verksamhet i t.ex. Karlskoga – det borde beröra Maud Björnemalm eftersom hon är från det länet – och företaget är i unikt behov av dessa personer ska personerna i fråga kunna få stanna ändå. Tycker inte Maud Björnemalm det?

Anf. 115 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Jag har inte fått svar på de frågor jag ställde. Jag frågade vad det var i flyktningpolitiken som måste återupprättas, och jag frågade på vilket sätt Sverige inte värnar asylrätten. Johan Pehrson svarade på min fråga om Utlänningsnämnden.

Jag vill då tala om för Johan Pehrson att Utlänningsnämnden inrättades för att avlasta regeringen de överklagningsärenden som regeringen hade. Man hade alldeles för många. Det tog upp alldeles för mycket tid för regeringen att granska de här ärendena. Därför inrättades Utlänningsnämnden. Då kan man inte säga att de var så dåliga. Det är inte det som det handlar om. Det handlar om människors rätt att överklaga. Det togs ingen hänsyn till de ärendena, utan man bara förde dem vidare till Utlänningsnämnden. Under hela hösten 1991 fattade regeringen inte ett enda beslut i överklagningsärendena. Det var därför man hade 15 000 ärenden i balans när man så småningom kunde börja arbeta.

Beslutet om Utlänningsnämnden fattades av riksdagen i december, och den skulle inrättas den 1 januari. Den dåvarande invandrarministern ville inte lyssna på varningarna från övriga partier om att det inte skulle kunna fungera från den 1 januari. Det gjorde det inte heller. De här balanserna fick man dras med under många år. Man fick extra personal för att kunna beta av de balanser som den borgerliga regeringen inte klarade av under hösten 1991.

Anf. 116 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Det här blir beklämmande. Här hör vi Maud Björnemalm prata om politik för tio år sedan. En företrädare som sitter i varenda utskott, nämnd, verk och styrelse som har med flykting- och migrationspolitik att göra vill inte prata om nutid! Jag hävdar fortfarande att det inte gick att verkställa avvisningarna då av humanitära skäl, på samma sätt som man inte verkställde avvisningar helt nyligen för en grupp på 4 000 personer som skulle få åka och sova ute mitt i vintern. Det tyckte jag var bra då, och jag tycker det var bra nu. Jag hoppas att vi kan vara lika eniga i framtiden om en sådan bedömning som vi var här nyligen.

Asylrätten är urholkad. I Maud Björnemalms Sverige överlämnar man till flygplatspersonal vid flygplatsdiskar att i praktiken göra prövningar som ska avgöra om människor ska få stanna. SAS vägrar nu att upprätthålla den här politiken, för man har inte kompetensen. Men Maud Björnemalm tycker ändå att man ska ta på sitt ansvar att pröva och titta på handlingar och se om människor har asylskäl. Hur ska en människa vid en flygplatsdisk kunna göra detta helt utan utbildning?

Anf. 117 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Vi har haft transportörsansvar länge i Sverige. Vi hade ungefär samma knepiga diskussion om transportörsansvar när lagen skulle träda i kraft 1989. Argumentationen från Folkpartiet var precis densamma som den från Johan Pehrson i dag.

Under lång tid har det varit så att man visar sitt pass och sin biljett när man checkar in på en flygplats. Så har det varit i Sverige under många år. Ingen har sagt något efter debatten inför 1989 års lag.

Skillnaden är att det i dag kan utdömas böter. Det är det Sverige har synpunkter på. Sverige lyckades under ordförandeskapet att få in en humanitär klausul när det gällde transportörsansvaret och böter. Andra länder har haft böter under lång tid. SAS har fått böta i England därför att svenska affärsmän inte har haft sina pass och andra papper i ordning under affärsresor. Det här är inget nytt. Johan Pehrson försöker göra det till ett enormt problem, vilket det inte är. Tvärtom är det en säkerhet att man gör kontroller på flygplatserna.

Anf. 118 MAGDA AYOUB (kd) replik:

Fru talman! Jag vill bara informera Maud Björnemalm om arbetstillstånd under asyltiden. Visst kan det beviljas efter fyra månader, men det är jättesvårt att få. Man måste själv ansöka om det. Jag undrar om lagen efterföljs.

Jag vill också säga något angående visum. Maud Björnemalm avslutade sitt anförande med att säga att vi har en generös viseringspolitik. Visst, jag kan instämma till stor del. Men samma krav ska ställas på den sökande oavsett vilket land han eller hon kommer ifrån. Allt annat är diskriminering.

Maud Björnemalm vet att ungdomar från t.ex. Iran diskrimineras. Man hävdar att avhoppet från Iran är fler än från andra länder. I något fall har det hänt att en ungdom har hittat sin livskamrat. Man påstår att det kan upprepas om ett syskon får komma till Sverige.

Att besöka sina syskon och syskonbarn i Sverige är en mänsklig rättighet. Är det acceptabelt att utländska personer som lever permanent i

Anf. 119 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Vi har diskuterat viseringspolitiken så många gånger. Om 90 % av alla viseringsansökningar beviljas måste man väl ändå säga att vi har en generös viseringspolitik. Det utgör en del av vår reglerade invandring. Det innebär att svenska myndigheter kan säga nej till en sökande som inte kan leda i bevis att syftet bara är att besöka en släkting och sedan åka hem igen.

Kristdemokraterna har en representant i Migrationsverkets styrelse. Mig veterligt har vi aldrig varit oense om praxis när vi diskuterar det i verkets styrelse.

Anf. 120 MAGDA AYOUB (kd) replik:

Fru talman! Jag tyckte att Maud Björnemalm sade nyligen att 80 % och inte 90 % av viseringsansökningarna beviljades. Jag tänkte ta upp rutinerna och praxis vid svenska ambassader. Blanketterna bör verkligen förenklas när det gäller språket. Det tar lång tid att skicka dem till Sverige, minst tre månader. Från vissa länder tar det upp till sex månader. Det tar också lång tid hos Migrationsverket i Sverige. Kommer Maud att kunna påverka det?

Anf. 121 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Vissa ambassader är hårt belastade. Precis som överallt annars handlar det om resurser, resurser för att göra utredningarna. Ambassaderna och konsulaten beviljar viseringsansökningarna. Det är bara de mer komplicerade ansökningarna som går till Migrationsverket för beslut.

Jag kan inte uttala mig om ifall blanketterna är enkla eller svåra. Jag skulle råda Magda Ayoub att ta diskussionen om hur blanketterna är utformade direkt med Migrationsverket.

Anf. 122 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Maud Björnemalm påstod att min partiordförande skulle ha sagt att vi inte har en human flyktingpolitik. Eftersom jag inte vet i vilket sammanhang hon skulle ha sagt det så har jag lite svårt att veta vad hon åsyftade. Jag kan bara lyfta fram några exempel som visar på att vi inte har en human flyktingpolitik.

Vi har under året bevittnat att alldeles för många ensamkommande barn har placerats på flyktingförläggningar. Jag kan inte tycka att det är humant.

Många familjer som har kommit hit vistas på förläggningar år ut och år in innan de får klart för sig om de ska åka hem eller inte. Jag kan inte tycka att det är humant.

Det finns de som har familjemedlemmar kvar och inget hellre önskar än att få ta hit dem. Det är heller inte humant när människor inte får möjlighet att återförenas med sina familjer. Det går att räkna upp fler exempel på att vi inte har haft en human flyktingpolitik.

Det finns plus inom området. Men det finns många exempel som visar på brister i vårt sätt att ta hand om de människor som söker sig till Sverige.

Anf. 123 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Jag citerade vad centerledaren hade sagt i en intervju i Dagens Nyheter. Jag har urklippat i min bänk och kan visa Birgitta Carlsson det sedan.

Birgitta Carlsson säger att familjer vistas på flyktingförläggning år ut och år in. Det är möjligt. Men det beror inte på att de inte har fått sina ansökningar behandlade. När de har fått avslag från överklagningsinstansen, dvs. Utlänningsnämnden, skickar de in en ny ansökan och får avslag på den. Sedan skickar de in en ny ansökan gång på gång i hopp om att de till slut ska få stanna. Till slut får de kanske stanna av humanitära skäl, därför att barnen har etablerat sig och går i skola i Sverige eller därför att familjen har gömt sig och barnen mår dåligt.

Det som rör de ensamkommande barnen är svåra frågor. Under många år har ensamma barn kommit till Sverige. De kommer inte ensamma till Sverige utan de har en följeslagare som lämnar dem här. Det har mestadels varit tonåringar, och de har bott på Migrationsverkets grupphem.

Det är klart att det är svårt att upprätthålla en god standard på ett grupphem när man aldrig vet hur många barn som kommer och hur många barn som ska vistas där. Det är många barn från olika länder, och de talar olika språk. Men man har ändå försökt. I det fall där det varit mindre barn har många också bott hos släktingar.

Anf. 124 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Även om jag läser Dagens Nyheter regelbundet har jag missat när vår partiordförande har uttalat sig i dessa frågor.

Så till det som Maud Björnemalm lyfter fram, att man överklagar det ena beslutet efter det andra. Jag ser med tillfredsställelse att vi kommer att få ett förslag på vårt bord, om det nu blir i vår eller i höst, som Jan O Karlsson berättade om för oss i utskottet. Där kommer vi att få en annan tingens ordning när man ska behandla ett ärende. Man ska slippa den process som vi nu har upplevt under en längre tid.

Jag vill lyfta fram den frågan här. Det känns bra att vi kommer att få ett annat sätt med ett tvåpartssystem i stället för det sätt som vi hanterar frågan på i dag. Utlänningsnämnden ska läggas ned.

Anf. 125 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Det sista som Birgitta Carlsson säger är riktigt. Möjligheterna att överklaga ska i stor utsträckning försvinna. Det har behandlats i NIPU-utredningen, och den lägger fram ett förslag.

Jag vill säga en sak till om de ensamkommande barnen. Vad man har gjort från Migrationsverket och vad man fortfarande gör är att man försöker finna föräldrarna till barnen. Väldigt många av barnen vet var föräldrarna finns. Man försöker etablera kontakter med föräldrarna.

Man har precis samma policy när det gäller de ensamkommande barnen som man har när det gäller svenska barn. Barnen ska vara hos sin

familj och hos sina föräldrar oavsett om det är i Sverige eller om barnen ska skickas tillbaka till sina föräldrar.

Vi ska också vara medvetna om att många barn kommer hit som s.k. ankarbarn. Om barnet får uppehållstillstånd får föräldrarna sedan komma, eftersom de har anknytning till barnet. Detta har man erfarenhet av hos Migrationsverket.

Anf. 126 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Jag har två frågor till Maud Björnemalm. Det är bra att vi delar uppfattningen att det förebyggande arbetet är viktigt och också att Maud Björnemalm säger att orsaken till att människor flyr är just våld, krig och förföljelse, osv. Det är någonting som vi kan enas om.

Maud Björnemalm hade en del förslag om hur man skulle kunna åtgärda detta. Men jag tror att hon glömde bort en sak. Det är den krigsmaterielexport som vi har. Maud Björnemalm sade att det är viktigt att undanröja orsakerna till flykt.

När vi vet att kikarsiktena på turkiska plan som flyger över gränsen till norra Irak och skjuter kurder är svenska är det inte så enkelt längre. Eller rättare sagt: Vi tycker att det är ganska enkelt. Det är bara att sluta att exportera vapen.

Jag skulle vilja höra hur Maud Björnemalm ser just på krigsmateriel-exporten som en åtgärd för att undanröja orsakerna till flykt. Det var den ena frågan.

Den andra frågan gäller tvåårsregeln. Det är positivt att Maud Björnemalm menar att man ska se över tvåårsregeln, hur den har utfallit och hur praxis har blivit. Men det oroar mig lite grann när Maud Björnemalm säger att lagen nu har varit i kraft i två år, vilket den snart har varit.

Hur länge tycker Maud Björnemalm att vi ska vänta innan vi utvärderar lagen för att på så sätt möjligtvis få en ändring till stånd vad gäller praxis?

Anf. 127 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Den gamla vänsterfrågan om krigsmaterielexport är inte så alldeles enkel. Jag tycker inte att den frågan är mitt bord just nu när vi diskuterar migrationskrivelsen.

Så till frågan om utvärdering av tvåårsregeln. När lagar varit i kraft ett tag måste man se efter hur de har slagit och om det är några förändringar man måste göra. Det har man gjort med andra lagar.

Jag tycker personligen att två år alldeles för kort tid. Det tar ett tag innan informationen har slagit igenom och innan lagen kan börja verka. Sedan måste den verka ett tag för att man ska kunna göra en utvärdering. Tre år kan vara en lagom tid. Då har man tillräckligt material för att kunna göra en bra utvärdering.

Anf. 128 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Det lät som Maud Björnemalm var lite trött när hon sade: Den gamla vänsterfrågan. Den är kanske en gammal vänsterfråga. Men den talar om var vi står i vår ideologi. Det hade varit bra om Maud Björnemalm hade ansett att det också var en socialdemokratisk fråga att inte exportera krigsmateriel till länder som grovt kränker de mänskliga rättigheterna.

Maud Björnemalm talade om att utvärdera tvåårsregeln i tre år. Maud Björnemalm menar att vi ska leva med den tvåårsregel som vi har i ytterligare ett år. Det ska vi göra trots att vi ganska ofta ser rapporter i medierna och på andra ställen om hur kvinnor far illa. Det är kvinnor från Iran som misshandlas i Sverige och som riskerar stening om de skickas tillbaka, osv.

Vi ser misshandel. Vi vet att en praxis har utvecklats att fem månader av våldtäkter och misshandel inte räcker, eftersom förhållandet har varit för kort, osv. Jag hade nog önskat att Maud Björnemalm tyckt att det hade räckt med den period som varit och de rapporter vi får i dag för att vi ska se att vi måste göra någonting åt detta.

Anf. 129 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Jag har nyss redogjort för vad som gäller för att man ska få uppehållstillstånd i Sverige om kvinnan eller hennes barn utsatts för våld eller handlingar som innefattar allvarlig kränkning.

Man ska naturligtvis ta hänsyn till misshandel, om det finns barn i förhållandet, om den sökande riskerar att bli utstött i hemlandet och hur etablerad den sökande är på arbetsmarknaden. Det är möjligt att det också finns andra omständigheter som man ska ta hänsyn till.

Som jag sade tidigare var vi i kommittén överens om att varje våldshandling eller varje kränkning inte skulle medföra en obetingad rätt till permanent uppehållstillstånd. Man ser till det sammantaget.

Är det en stor våldshandling eller en allvarlig kränkning är det naturligtvis så. Men det måste komma fram i den utredning och den uppföljning som görs också när man förnyar de tillfälliga uppehållstillstånden.

Anf. 130 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Också jag känner mig lite otålig, liksom Ulla Hoffmann. Ska vi bara vänta och låta kvinnor bli misshandlade, och kanske bli hemskickade, medan vi väntar på utredning, uppföljning och diskussioner? Det känns inte bra. Nog om det. Vi måste tala också om andra saker.

Jag skulle vilja protestera lite mot att vi får information i utskottet om transportörsansvaret, hur man håller på med förhandlingar i EU, och att vi har möjlighet att påverka. Det har vi inte alls.

Vi hade inte ett skvatt möjlighet att påverka transportörsansvaret. Där körde EU och regeringen med förhandlingar över utredningen som höll på alldeles förskräckligt. Det var inte mycket värt med den påverkan.

Frågan om ensamkommande barn är svår. Jag kan inte låta bli att erinra mig hur chockerande det var att Migrationsverket och Kommunförbundet var så oense. De visste inte ens när de kom dit hur oense de var.

Jag kan tillfoga det till de punkter som flera har hjälpts åt att räkna upp. Allt är nog inte så värst humant.

Anf. 131 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Låt mig gå tillbaka till tvåårsregeln. Anknypningsutredningen fick i uppdrag av dåvarande invandrarministern att undersöka hur det såg ut, om det gick att kartlägga hur många kvinnor det var som hade blivit utsatta för våld. Utredningen gjorde ett antal förfrågningar hos kvinnojourer, hos socialtjänsten och hos sjukvården.

SCB fick i uppdrag att göra en intervjuundersökning med utländska kvinnor som fick sitt första tillfälliga uppehållstillstånd under 1992 och som före den 1 juli 1996 hade fått permanent uppehållstillstånd. Undersökningen omfattade 930 personer. Av dessa föll 341 bort, de flesta för att de inte var anträffbara. 31 personer ville inte delta i undersökningen. Kvar blev 589 personer.

Bortfallet och den omständigheten att flera kvinnor inte kunde besvara frågorna på grund av språksvårigheter gör att det resultat som anknytningsutredningen fick fram inte var statistiskt säkerställt, men det gav ändå en fingervisning om hur situationen såg ut.

Det visade sig att 13 % hade varit illa och att 6 % hade varit utsatta för våld. De flesta av kvinnorna i den här undersökningen kom från Polen, Thailand, Ryssland och Iran. Majoriteten av kvinnorna hade sökt hjälp, och de tyckte att den hjälp som de hade fått var bra. De flesta förhållanden hade upphört.

Anf. 132 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker fortfarande att det är konstigt. Om man får veta att kvinnor blivit misshandlade och att barn var närvarande under misshandeln, varför måste man då ta reda på hur det ser ut? Det känns konstigt.

Anf. 133 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Det är vanligt när man lagstiftar att man utreder och gör undersökningar så att det finns ett underlag för beslutet. Man kan inte stifta lagar på grund av hörsägen.

Anknytningsutredningen överlämnades till NIPU-utredningen för diskussioner och som underlag för förslag. Det var vi överens om.

Jag minns när Ulla Hoffmann stod här i talarstolen och försökte förmå den dåvarande migrationsministern att utan remissomgång föreslå en lagstiftning om detta med tvåårsregeln och snabba anknytningar, vilket ministern inte gick med på, utan förslaget remitterades och lades fram i en proposition.

Allt detta har ju tillkommit för att skydda och hjälpa kvinnorna. Därmed inte sagt att all misshandel är rå och grov och att all påstådd misshandel ska berättiga till permanent uppehållstillstånd.

Anf. 134 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill erinra om att repliken ska gälla den person som har replikrätt. Ulla Hoffmann har ingen ytterligare replikrätt i just det här avseendet.

Anf. 135 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Fru talman! Det gäller viseringsfrågorna. Jag hör till dem som är kritiska mot hur viseringsfrågorna handläggs. Det är dålig service och det tar lång tid. Jag håller med Magda Ayoub i det fallet. Man får rätt ofta klagomål från allmänheten om dålig behandling, framför allt när det gäller tidsutdräkten. Men det är en resursfråga, och där riktar jag inte kritik mot Maud Björnemalm utan mera mot statsrådet som inte har tillsett att Migrationsverket får de resurser som man behöver. Men det kan kanske bli ändring på det.

Viseringspolicyn börjar nu att tappa sin legitimitet. Om en person i Amman eller Damaskus ska söka visum går han till den ambassad där det är lättast att få visum till ett Schengenland. Man shopper alltså ett visum där det är lättast. När man har kommit till ett Schengenland åker man raka vägen till Sverige eller till något annat land och söker uppehållstillstånd.

Det är meningslöst att vi i Sverige upprätthåller en egen viseringspolitik. Vi måste försöka att samordna den med övriga Schengenländernas viseringspolitik så att länderna får samma syn på detta. Det här börjar att gå upp för Migrationsverket mer och mer. Jag har vid ett par tillfällen – och det säger jag för att glädja Magda Ayoub – reserverat mig i Migrationsverkets styrelse till förmån för en något mera generös praxis.

Jag inser att det inte går att upprätthålla den politik som vi har fört hittills. Vi måste försöka att finna samarbetsformer och komma överens i respektive huvudstäder åtminstone om en gemensam hållning. Det här är kanske någonting för migrationsministern att ta tag i vid ett senare tillfälle.

Anf. 136 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Jag avstår från replik eftersom jag uppfattade detta mera som ett anförande av Gustaf von Essen riktat till migrationsministern.

Anf. 137 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Fru talman! Det är riktigt att jag riktade mig framför allt till regeringen. Men vi råkar bägge sitta i Migrationsverkets styrelse, så vi skulle kanske kunna samordna oss där.

Anf. 138 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Javisst, som jag har sagt tidigare diskuterar vi viseringar på varje sammanträde. Det är inget som hindrar att Gustaf von Essen tar upp den frågan på nästa styrelsesammanträde.

Anf. 139 Statsrådet JAN O KARLSSON (s):

Fru talman! Många av talarna i denna mycket intressanta debatt har ju redovisat en helhetssyn på flyktingpolitiken. I likhet med dessa talare vill jag också försöka att göra det genom att börja med att tala om läget i Afghanistan.

Efter 23 års krig är alltså freden på väg till Afghanistan. Det internationella samfundet är på plats, och människorna är ivriga att bygga upp och bygga nytt i sitt land. Flyktingar som i årtionden har levt i flyktingläger i Iran och Pakistan är på väg tillbaka till Afghanistan. 150 000 personer har redan återvänt, och närmare en miljon människor förväntas att återvända under det närmaste halvåret med stöd av FN:s flyktingkommissarie som hjälper flyktingar med bostäder och med att åter integreras i det nya afghanska samhälle som håller på att uppstå.

I går beslutade vi att Sverige ska ge ett bidrag utöver tidigare insatser med 70 miljoner kronor till detta arbete. Det är alltså ett bidrag som läggs ovanpå det ordinarie svenska bidraget till flyktingkommissarien som i år uppgår till 392 miljoner kronor.

Det här beslutet återspeglar vår syn att en stark flyktingkommissarie är den främsta garanten för att ge världens över 20 miljoner flyktingar skydd och stöd, något som flera talare här för övrigt har berört. Beslutet ger också en bild av detta helhetsperspektiv. Genom att använda olika metoder samtidigt kan vi möta flyktingarnas omedelbara behov av att komma undan väpnade konflikter, av stöd till återuppbyggnad av krigshärjade länder och av hjälp med att återvända.

Flyktingpolitiken är gränsöverskridande även om länderna inte skulle samarbeta. Men om flyktingpolitiken hanteras som varje enskilt lands angelägenhet är risken stor att vissa länder i tider av arbetslöshet och främlingsfientlighet försöker att vältra över ansvaret på andra. Det har vi sett många exempel på. Som ett svar på detta ska vi samarbeta och se flyktingfrågan i sitt internationella och sitt europeiska perspektiv.

Jag delar helt de synpunkter på EU-samarbetet som har förts fram där syftet är att harmonisera asyl- och migrationspolitiken. Det är en enastående möjlighet att bidra till en europeisk flyktingpolitik till försvar för asylrätten där vi tar ett gemensamt ansvar för människor som behöver skydd.

Ännu har dessa möjligheter inte förverkligats. Men vi har kommit en bit på väg. Viktiga beslut fattades under det svenska ordförandeskapet för ett år sedan, t.ex. direktivet om tillfällighetsskydd och rambeslutet om människosmuggling, som vi nu ska föra in i vår svenska lagstiftning.

Kommissionen har lagt fram en rad förslag till direktiv och förordningar som nu ska förhandlas fram av medlemsländerna. Från svensk sida driver vi att harmoniseringen ska ske på så hög nivå som möjligt och inte bara återspegla en minsta gemensam nämnare. Vi har höga ambitioner för detta arbete.

Vi vill ha ett gemensamt europeiskt asylsystem som grundas på en vid tolkning av flyktingbegreppet och andra skyddsgrunder och ett direktiv om mottagande som ger asylsökande full rörelsefrihet, sjukvård och skola till alla barn.

Vi vill att tredjelandsmedborgare som vistas i EU så långt det är möjligt ska jämföras med EU-medborgare.

Vi vill att EU ska satsa mer på förebyggande insatser mot det som man kallar den olagliga invandringen. Och jag delar helt den uppfattning som har kommit till uttryck i Johan Pehrsons anförande här i dag, att Sverige ska driva hårt den förebyggande delen av denna politik och inte enbart kontrollåtgärderna, som vi hittills har gjort.

Vi vill öka samarbetet med ursprungs- och transitländer för att skapa rättssäkra asyl- och migrationssystem.

Fru talman! Asylrätten, hörnstenen i svensk flyktingpolitik, måste ständigt försvaras. Frågan är då: Behöver den försvaras i dag? Ja, det finns anledning att lyfta upp den frågan, och jag kan skönja utmaningar från två håll.

Som en gengångare går rasismen och främlingsfientligheten genom Europa och påminner oss om att inga segrar är vunna för evigt. I många europeiska parlament har främlingsfientliga partier tagit plats. Även om vi här hemma, tack och lov, har förskonats från detta, även om vi har sett det i det förflutna, finns det sådana strömningar, som vi ju vet, även här. Den destruktiviteten får vi inte underskatta. Den sårar och kränker, skapar motsättningar och oro och är, om den inte motarbetas, en fara för

människors rätt till skydd. Men låt mig som en kommentar till det meningsutbyte som vi i all stillsamhet har haft i dag säga att vi kan glädjas åt att alla partier här i Sveriges riksdag står samlade som en front mot denna främlingsfientlighet.

Det finns också de som vill använda asylrätten till annat än att ge människor skydd undan förföljelse. Det har på senare tid höjts röster om att vi borde kunna använda asylsystemet för att fylla ut vakanser på arbetsmarknaden eller t.o.m. som ett regionalpolitiskt instrument. Men, fru talman, vi får aldrig urholka flyktingrätten på ett sådant sätt. Den ska tillämpas på dem som har behov av skydd. Vi har i framtiden, säger man, ett ökat behov av arbetskraft, och vi kan förutse att det i slutet av detta decennium kommer att vara stort. Det får hanteras inom ramen för den reglerade invandringen.

Jag ska inte nu gå in på en detaljerad diskussion om detta. Vi har tillsatt en utredningsperson som ska ta det första steget till att anpassa vårt land till den kraftiga vidgning av arbetsmarknaden som det innebär att vi får en utvidgning av EU. Jag är inte alls främmande för tanken att vi i ett skede därefter kan anknyta till Gustaf von Essens tanke om en parlamentarisk utredning. Men jag tror också att det är viktigt att vi involverar arbetsmarknadens parter i detta arbete. Vi måste också ha en helhetssyn på detta. Mobiliseringen av mina generationskamrater, som Johan Pehrson talade om, och också de stora sociala problem som avslöjar sig i statistiken över kraftigt höga sjuktal och annat måste vi ha som en helhetssyn. Men det får inte blandas ihop med asylrätten och Genèvekonventionen. Det är det viktiga i dagens debatt. Däremot måste vi naturligtvis i framtiden också ha dörren öppen och se till att vårt land kan konkurrera om den knappa arbetskraften – en situation som vi säkert kommer att hamna i och som flera talare har varit inne på.

Flyktingpolitiken, fru talman, är inte en gång för alla given. Händelser i världen som vi inte kan föreställa oss i dag kan ge flyktingskap i morgon och omvänt. Jag ser det som en oavbruten process, vilket ju flera talare har varit inne på, att förbättra detta mycket svåra område av politiken. Låt mig då nämna några förändringar och hoppas att tiden medger att jag också kan ge några kommentarer till de synpunkter som har förts fram i den här diskussionen.

När det först och främst gäller den nya process- och instansordningen är det alldeles uppenbart att en mycket stor del av den diskussion som vi för här i dag har att göra med att det nuvarande systemets legitimitet är ifrågasatt. Det verkligt viktiga i detta är att vi nu kan skapa ett system som verkligen har förtroende. Som kammarens ledamöter vet använder jag aldrig uttrycket generös flyktingpolitik, utan jag vill tala om en rätts-säker flyktingpolitik. Det är det avgörande.

Jag gläder mig mycket åt de tankeutbyten som vi har haft i socialförsäkringsutskottet kring detta och som vi återkommer till när jag förhoppningsvis inom en inte alltför avlägsen framtid får tillfälle att i utskottet föredra lagrådsremissen, så att vi gemensamt kan utforma framtidens politik så att den håller bättre än vad den hittillsvarande har gjort.

Vi ska utvidga flyktingbegreppet till att också omfatta kvinnor som förföljs på grund av sitt kön. Jag kan fatta mig kort om detta. Vi stöder kommissionen i detta, men jag har sagt att det kommer att ta för lång tid. Därför har vi redan nu tillsatt en utredning som kan leda till denna för-

ändring i den svenska lagstiftningen. Och jag tycker att det är fullt konsekvent, som Ulla Hoffmann har sagt, att vi också involverar UNHCR i detta arbete.

Rätten att förenas med sina närmaste är grundläggande för dem som tvingas på flykt. Anhöriginvandringen är en stor del av den totala invandringen. Av de drygt 44 000 personer som förra året fick uppehållstillstånd i Sverige var det mer än hälften, 24 000, som fick det på grund av att de hade anhöriga som bodde här. Detta återspeglar att våra bestämmelser vilar på en respekt för rätten till familjeliv som en av de mänskliga rättigheterna.

Vi har nu ett förslag om ökade möjligheter på detta område från Anhörigkommittén. Jag avvaktar remissbehandlingen. Men låt mig, fru talman, redan nu säga att jag har mycket stor sympati för de förslag som Anhörigkommittén har lagt fram om en ökad anhöriginvandring.

Så till barnen, som vi har haft en stor debatt om. Därför ska jag i det här sammanhanget fatta mig kort. Jag delar i mycket de iakttagelser som Birgitta Carlsson gjorde i sitt anförande. Jag har sagt vid mitt tillträde som ansvarigt statsråd för dessa frågor att barnen måste vara en prioriterad fråga i flyktingpolitiken. Jag vill bara till detta lägga att vi nu avvaktar utredningen om de ensamkommande barnen. Detta är inte det enda. Det som vi diskuterade i Gimo i slutet av förra veckan handlade inte om ensamkommande barn utan om förhållandena på våra flyktingförläggningar och om förhållandena i den psykiatriska hälsovården i Sverige.

Jag gläder mig åt att i nästa vecka kunna presentera kraftiga förstärkningar av resurserna för flyktingmottagandet, Migrationsverkets och Utlänningsnämndens verksamhet. Det kommer inte att lösa alla problem, men det kommer att bidra till att förbättra förhållandena.

Jag nämnde tidigare vikten av att hålla praxis ajour med utvecklingen för att värna asylrätten. Just nu har regeringen flera praxisbeslut på sitt bord som rör irakiska medborgare. Jag avser att i morgon föreslå regeringen att praxis ändras så att myndigheterna i sina beslut kan ta hänsyn till att situationen i norra Irak har stabiliserats de senaste åren och att det nu är möjligt att återvända till den skyddade zonen. Sverige ansluter sig därmed till den bedömning av situationen som FN:s flyktingkommissarie gör. I den föredragning som jag kommer att göra i morgon kan jag hänvisa till att ytterligare kontakter med flyktingkommissarien alldeles nyligen har tagits i denna fråga, så att det ska röra sig om en alldeles aktuell bedömning.

Regeringen har även att ta ställning till ett ärende som rör en bosnisk familj. Även när det gäller Bosnien avser jag att föreslå regeringen att anpassa praxis till att den politiska utvecklingen har gått vidare i Bosnien och Hercegovina.

Jag vill understryka att individuella prövningar naturligtvis kommer att fortsätta göras i varje enskilt ärende. Men vi har ett antal utomordentligt viktiga politiska beslut som nu har fattats i Bosnien och Hercegovina, och det finns all anledning att anpassa praxis till detta.

Fru talman! Fru Stalin har bett mig delta i en litterär gissningstävlan. Det gör jag gärna. Det var ett oerhört vackert citat. Det var så vackert att jag är övertygad om att det måste vara en meningsfrände till mig som har sagt det. Huruvida jag exakt delar uppfattningen i fråga om innehållet vill jag däremot låta vara osagt så här långt i debatten.

Fru talman! Sverige har ett starkt asylsystem och en i långa stycken bra flyktingpolitik. En talesman för flyktingkommissarien uttryckte sig i går om svensk flyktingpolitik och sade bl.a. att FN:s flyktingkommissarie skulle önska att andra länder kunde ha Sverige som förebild.

Detta framgår också av den migrationsskrivelse som diskuteras här i kammaren i dag. Vi för vår debatt utifrån en hög ambitionsnivå och en gemensam vilja att utforma ett så bra flyktingmottagande som möjligt. Vi ser flyktingpolitiken som en del i en helhet som handlar om vårt globala ansvar för att förebygga krig och konflikter. Och vi står enade – det tycker jag är oerhört glädjande – i att aldrig ge upp kampen för att med alla medel som står oss till buds verka för mänskliga rättigheter och demokrati i världen.

Anf. 140 MAGDA AYOUB (kd) replik:

Fru talman! Jag tackar statsrådet för informationen. Jag tänkte bara ta upp två frågor. Det handlar om stora frågor som har debatterats i tidningar och andra medier den senaste tiden. Den första gäller ensamma flyktingbarn. Jag vill fortfarande inte komma ifrån det. Jag undrar om ministern kommer att ta vara på de erfarenheter som redan finns hos de personer som arbetar nära de här barnen i dag. Det finns sådana grupper.

Min andra fråga som gäller ensamma flyktingbarn är om ministern är beredd att komma till riksdagen redan under våren med ett förslag om att kunna ändra mottagandet för de här ensamma flyktingbarnen. Vi vet att det är svårt med samarbetet redan i dag och med de diskussioner som har pågått mellan Migrationsverket och Kommunförbundet. Kommer man från regeringshåll att ge ett förslag för att kunna ändra på det?

Sedan kan jag inte låta bli att nämna något i min egenskap av god man för väldigt många ensamma flyktingbarn. Det här med ankarbarn tycker jag faktiskt är under all kritik. Vad är ankarbarn för något? Barn som får komma hit och som kanske tror att föräldrarna ska komma senare får faktiskt vänta minst två, tre eller fyra år innan de över huvud taget får någon av sina föräldrar hit. Det finns inga ankarbarn i verkligheten. Jag vill uppmana ministern att man i det här arbetet verkligen ska beakta de här barnen.

Sedan har vi regelverket för mottagandet, för det här med grupp-hemmet. Det tycker jag också att man borde ta hänsyn till.

Anf. 141 Statsrådet JAN O KARLSSON (s) replik:

Fru talman! På den sista frågan, om de ensamkommande barnen och vad som ligger bakom att de kommer hit ensamma, vill jag vara väldigt försiktig med några som helst omdömen utöver det förhållandet att de faktiskt är ensamma. Det tycker jag är det helt avgörande, liksom att många av dem har gått igenom utomordentligt traumatiska och svåra upplevelser. Det är det viktiga för oss.

Vad jag ibland vänder mig mot i debatten i Sverige är föreställningen om att deras lidande skulle vara förorsakat av Sverige. Jag delar inte den uppfattningen. De problem som det här avspeglar har skapats någon annanstans. Det är vår uppgift att sköta detta på ett humant sätt och på ett sätt som ska vara detsamma som när det gäller alla barn här i Sverige. Alla barn här i Sverige ska tas om hand.

Som Magda Ayoub vet har jag engagerat mig utomordentligt intensivt i fråga om de ensamkommande barnen. Jag avvaktar nu. Jag har ett stort förtroende för Kerstin Wigzell, Lena Häll Eriksson, Barnombudsmannen och Andreas Carlgren i Integrationsverket, som nu tillsammans med Kommunförbundet har att ta fram ett förslag om hur vi ska hantera flera olika aspekter på detta. En del av de här barnen är ju inte asylsökande.

Det som jag sade i samband med kommentarerna till det som hände i Gimo är att väldigt ofta har de här barnen ett mycket större vårdbehov än de barn som har fått privilegiet att leva och växa upp i Sverige, och det måste vi ta hänsyn till.

Anf. 142 MAGDA AYOUB (kd) replik:

Fru talman! Det gläder mig att ministern håller med på de här punkterna, och jag ser fram emot en fortsättning i den här frågan.

Sedan hade jag faktiskt en helt annan fråga. Den vill jag också uppmärksamma kammaren på även om jag kommer att debattera den med ministern på fredag i en interpellationsdebatt. Det gäller svårigheter att verkställa beslut. Det finns verkställighetshinder för väldigt många som redan bor här. Det handlar bl.a. om palestinier. Det har inget att göra med situationen i dag i Mellanöstern. De här personerna har funnits här i två, tre eller fyra år. Det här handlar alltså inte om konflikten just nu.

De här personerna kan inte återvända till sina hemländer, de länder som de har kommit från. Om man har lämnat sitt hemland i mer än sex månader är man inte välkommen tillbaka. Jag kan bara läsa något som Riksdagens revisorer har påpekat i sin revisionsberättelse. Det står bl.a. så här: "Hinder för verkställighet kan samtidigt vara en grund för uppehållstillstånd." Det står också: "Det finns möjligheter att förenkla och förbättra nuvarande handläggningsrutiner. Även lagstiftningen kan behöva ses över. Ändringar kan vara befogade för de asylsökande som inte kan återvända hem därför att hemlandet inte tar emot sina egna medborgare. Revisorerna anser att dessa frågor bör utredas av regeringen."

Då undrar jag om regeringen är beredd att ta itu med den här frågan.

Anf. 143 Statsrådet JAN O KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Vad beträffar förhållandena i Palestina är det två saker jag vill säga. Det ena är att vi kommer att ha gott om tid att avhandla detta på fredag. Det andra är att det är lite svårt för mig att besvara en fråga som gäller flyktingar från Palestina utan att tänka på förhållandena i Palestina för närvarande.

Regeringen arbetar ju mycket intensivt med återtagandefrågor. Det är ett utomordentligt viktigt arbete i våra internationella relationer att se till länder tar emot sina egna medborgare. Det kommer vi att använda inom EU. Med den kraft som EU som förhandlingspart också innebär kommer vi naturligtvis att fortsätta arbeta med det här. Vi tänker absolut inte ge tappt inför olika egendomliga försök att smita undan ansvaret gentemot landets egna medborgare.

Rent allmänt, principiellt, vänder jag mig i allra högsta grad mot föreställningen att förhållandena i ett land aldrig ska kunna förbättras så att ett återvändande blir möjligt. Jag har en lite personlig erfarenhet som

gäller detta. Jag växte upp delvis i knäet på Bruno Kreisky. Han kom hit som fånge från ett nazistiskt fängelse. Men han återvände till sitt land.

Anf. 144 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja tacka statsrådet för ett bra inlägg. Det känns som att statsrådet har den ödmjukhet som krävs men också den visshet som krävs för att slåss för inte minst asylrätten på det europeiska området. Det är en tuff kamp, och jag ska göra vad jag kan för att stödja statsrådet i de intentionerna.

Det är trevligt med detta förhandsbesked från regeringssammanträdena. Det kanske vi kunde få oftare i kammaren. Det var uppskattat, kan jag säga. Det där med praxisbeslut är enormt svårt. Vi har ju haft en debatt om hur man ska kunna undvika detta så att det inte ska bli politiska beslut. Men man kan väl konstatera att i det här läget, som utvecklingen har varit de senaste månaderna, ska de som enbart anför Saddam Hussein som skäl för att få stanna hos oss och inte återvända till norra delarna av Irak kunna återvända. Jag tror att det är en riktig bedömning.

Jag vill skicka med statsrådet och regeringen att man ska se till att det görs en reell prövning efter individuella meriter. Det kan finnas unika skäl, inte minst med tanke på att det är ganska många motsättningar mellan olika kurdiska grupperingar i den norra delen av Irak. Det kan göra att många människor verkligen har skäl att få stanna.

Det är också viktigt att man följer om läget i Irak förändras. Det kan hända saker väldigt snabbt med tanke på tillståndet i världen. Därmed omöjliggörs de förutsättningar som man i morgon tänker fatta beslut utifrån, gissar jag.

Humanitära skäl måste vägas in när det gäller små barn i synnerhet. Det hoppas jag att regeringen tar med sig.

Avslutningsvis vill jag säga att om det blir problem med att verkställa detta – det kan ju vara problem med den tvångsmässiga avvisningen rent praktiskt – ska dessa människor under den tid de trots allt ska vara här inte behöva befinna sig i någon sorts ingenmansland utan ha möjligheten att arbeta och bidra till sin egen försörjning. Det är bra för landet och bra för individen.

Anf. 145 Statsrådet JAN O KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tackar Johan Pehrson för hans vänliga ord.

Såvitt på mig ankommer ser jag det som en möjlighet att också i frågor där regeringen har ansvar att själv utforma praxisbeslut ändå ha ett meningsutbyte i kammaren om dessa ting. Jag har all anledning att förankra vårt arbete så brett som möjligt. Jag kan försäkra kammaren om att jag i mitt arbete kommer att eftersträva så brett stöd för verksamheten som över huvud taget är möjligt.

Vad beträffar Johan Pehrsons följdfrågor om Irakkurderna kan jag på varje punkt svara bekräftande. Om vi får en annan utveckling – vilket vi för allt i världen hoppas inte ska vara fallet – undanröjs självfallet detta beslut, på samma sätt som vi i dag naturligtvis när det gäller Palestina har en helt annan situation är för tre fyra år sedan. Det är också viktigt att understryka att praxisbeslutet inte innebär att det inte ska göras någon individuell prövning med all den omsorg som detta kräver. Vi är fullt på det klara med att vi kommer att få mycket svåra sådana prövningar på

grund av de relativt svårbemästrade förhållanden som faktiskt råder i norra Irak.

Till slut vill jag understryka att de möjligheter att återvända som vi nu har lyckats förhandla fram inte gäller något annat än ett självmant återvändande. Påtvingade återvändanden står inte till buds, och vi kommer inte att driva den frågan.

Anf. 146 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Jag tackar statsrådet. Det låter som om det där kan bli bra.

Jag vill be statsrådet att också kommentera detta med möjligheten att försörja sig och arbeta. Att bidra till produktionen i landet vore utmärkt både för individen och för landet.

Jag vill ta upp frågan om ett vidgat flyktingbegrepp. Man kan notera att det i många delar av det europeiska samarbetet faktiskt är EU-kommissionen som är drivande. Det har sina naturliga förklaringar. Det är människor som är satta att bevaka den europeiska unionens grundvalar. Man tittar på de internationella konventioner som medlemsstaterna har tillträtt, och man gör vad man kan för att upprätthålla detta i en tid när många medlemsstater annars på en rad områden försöker smita från sitt ansvar. Det visar sig att innehållet riskerar att vattnas ur när det väl kommer till ministerrådet eller till Jan O Karlsson och hans kolleger. Det blir inte riktigt så bra som det är tänkt, utan det blir en halvtrist produkt som inte värnar de saker som den ursprungligen var tänkt att göra. Det gäller t.ex. asylrätten, och inte minst hur asylrätten tillämpas i praktiken.

Jag vill fråga Jan O Karlsson: Vad gör han för bedömning av den här utvidgningen av flyktingkonventionen när den väl kommer på EU-nivå? Finns det någon form av resonansbotten som han kan se bland sina kolleger, och vad kan vi vänta oss? Jag undrar också över tidsperspektivet: Rör det sig om två, tre, fyra eller fem år?

Anf. 147 Statsrådet JAN O KARLSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller möjligheten att arbeta och försörja sig har jag ingen annan mening än Johan Pehrson.

Så till de andra frågorna. Det här är naturligtvis utomordentligt svåra frågor. Kommissionen har, som jag också framhöll i mitt huvudanförande, lagt fram en grundval för en samordnad asylpolitik. Om det kommer an bara på kommissionen skulle vi inom en mycket snar framtid kunna säga att vi har utformat en sådan politik. Detta är i och för sig oerhört positivt. Vi känner ungefär till de grundläggande beståndsdelarna i en europeisk asylpolitik värd namnet.

Precis som Johan Pehrson sade är det svårt att förhandla fram detta. Jag har talat med bl.a. kommissionär Vitorino, som enligt min mening har gjort ett utomordentligt arbete. Han är en av de verkligt framstående kommissionärerna. Han är naturligtvis besviken över att det inte går snabbare. Vi hade ett samtal om detta under det informella flyktingministermötet i Santiago de Compostela nu i februari, där vi gick igenom detta. Jag har också talat med ordförandeländerna och därvid bl.a. försökt att bortse från de motsättningar som finns mellan mig och min vän Bertel Haarder när det gäller den danska inrikespolitiken.

Jag tror att det finns möjligheter att komma fram. Men vi ska göra en realistisk bedömning. Det kommer att bli svårt och det kommer att bli krisartat. Vi kommer att få utstå många besvikelser, men vi är faktiskt på väg. Jag tror också att vi, som Lena Hjelm-Wallén har påpekat, ska utnyttja möjligheten att gå fram på olika fronter för att stärka möjligheterna.

Jag vill understryka att det är oerhört viktigt att vi får fram en kvalificerad majoritet som grund för detta. Annars kommer denna politik att hopplöst urvattnas.

Anf. 148 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag vill som Johan Pehrson också uttrycka min uppskattning över det sätt på vilket statsrådet tar upp de här frågorna. Vi ser fram emot de förslag som kommer på våra bord så småningom.

I tisdags hade vi besök av Integrationsverkets chef Andreas Carlgren. Han visade på en kurva där man kunde se att det tidigare var många fler av de människor som kom hit till Sverige som hade arbete. Jag är också medveten om att det var arbetskraftsinvandring som visades i den här statistiken. I dag är det på tok för många som inte kommer ut i reguljärt arbete. Han visade också på den rapport som Integrationsverket hade lämnat, där det framgår att det bara var 30 % av dem som hade genomgått sfi som blivit godkända.

De erfarenheter man har i de kommuner som har haft arbetskraftsinvandring visar att just de människor som har varvat arbete och utbildning har haft mycket lättare att komma in i det svenska samhället. Vad kommer statsrådet att göra för att se till att de människor som ändå finns här och försöker lära sig svenska språket får en möjlighet att praktisera på en arbetsplats?

Anf. 149 Statsrådet JAN O KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Till att börja med vill jag säga att jag helt håller med om denna iakttagelse. Att få till stånd en snabb och framgångsrik integration av människor som har kommit hit som ett led i arbetskraftsinvandringen går normalt betydligt lättare och smidigare än när det gäller människor som har kommit hit därför att de är förföljda. Det ligger delvis i sakens natur att det förhåller sig på det sättet.

Jag själv – jag höll på att säga: jag, som själv är invandrare – vill framhålla att man får ett visst perspektiv på Sverige när man som jag har vistats utanför landets gränser i sju år. På det plan vi befinner oss i dag, fru talman, alltså på det politiska planet, kan vi berömma oss med att vara ett solidariskt och bra land – ett land att vara stolta över. Men med vår kultur och vårt sätt att handskas med integration tror jag att det är ganska svårt att komma hit och bli hemmastadd. Det gäller inte bara arbetsmarknaden utan hela vårt sociala liv. Jag tror inte att vi som är födda och uppvuxna här är så lätta att ha att göra med. Detta har jag känt mer och mer när jag har bott utomlands och försökt att se på mitt Sverige, även om jag tillhör en släkt som sedan många generationer är svensk osv.

Jag tycker att det är väldigt bra att Integrationsverket har tagit fram det här för att vi ska öka vår självinsikt. Det gäller på väldigt många plan. Vi ska vara klara över att det måste vara väldigt svårt för dem som är

torterade och förföljda att sätta i gång och jobba efter att ha fått vänta i två tre år.

Jag tror att vi måste göra mycket större ansträngningar.

Jag vill lite grann i följe av det som Gustaf von Essen sade säga att vi också måste vara realistiska, och det måste finnas ett sammanhang mellan det som vi kallar för en generös flyktingpolitik, och som jag är lite missstrogen mot, och att det stannar upp och att vi sedan inte fullföljer det hela vägen ut. Vi har ett ansvar som är större och bättre. Jag tror inte, Birgitta Carlsson, att vi har olika uppfattningar om detta utan att vi har samma uppfattning om det.

Anf. 150 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tror inte heller det, utan jag är väl medveten om att människor som kommer hit som flyktingar har ett helt annat utgångsläge än dem som värvades hit som ren arbetskraft. Men om man på ett humanare sätt än i dag ser till att de får den vård och behandling som de ändå behöver snabbare än i dag har de större möjligheter att genom det också ta sig in i det svenska samhället.

Sedan har det dessutom visat sig att när man har låtit invandrare spridas ut över landet till mindre orter där det inte är så många familjer får de ett helt annat mottagande. Det svenska samhället, svenska organisationer, kyrkor och andra ställer upp på ett helt annat sätt när de får några familjer att jobba med i stället för en stor förläggning. Det borde vara vettigare att se till att de människor som kommer hit blir utplacerade i kommuner där det finns lediga bostäder och annat än att som nu förvara så många på flyktingförläggningar.

Anf. 151 Statsrådet JAN O KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag noterar att vi glädjande nog har fått en ökad tendens till detta. Jag delar Birgitta Carlssons uppfattning om att få en breddning av flyktingmottagandet. Äntligen någonting positivt som följer av de tomma lägenheterna, om jag får säga så.

Jag ska ansluta till en sak där jag inte svarade så tydligt på det som Magda Ayoub sade. Självfallet ska vi ta alla de erfarenheter till vara som finns att ta till vara. Det är oerhört viktigt i detta arbete.

Birgitta Carlsson säger att det måste finnas en folkrörelsebredd i detta. Det är oerhört viktigt. Det handlar inte bara om formaliteter och rättigheter, utan det handlar om en verklighet i vårt Sverige, och vi måste vara väldigt tydliga med att detta är väldigt svårt. Om vi ska kunna få ett välintegrerat Sverige återstår det allra mesta att göra.

Anf. 152 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Jag vill också tacka för förhandsinformation om kommande regeringssamtal. Det är bra att man ska följa läget i Irak. Jag hoppas att det sker från flera källor, så att det inte blir en ensidig belysning, och att man fullföljer en individuell prövning.

Jag uppskattar statsrådets användning av frivilligt återvändande. Annars använder man ordet återvändande även om man återvänder icke frivilligt. Det tycker jag känns besvärande, och det har jag också skrivit om. Jag är inte emot återvändande, även om man kanske kan tro det. Jag vet att väldigt många vill vända tillbaka. I fallet med Kosovo var det

många som återvände trots att man sade att det var för farligt. Jag vet mycket väl att de vill det. Men jag tycker att vi ska hyfsa vårt språkbruk i detta sammanhang, och jag tackar för detta med frivilligt återvändande.

Det gläder mig att statsrådet tyckte att det som jag läste var vackert. Men det är synd att statsrådet inte sympatiserar med ståndpunkterna. Det kommer från en motion till Ungdomens riksdag från klass NV3M i Katedralsskolan i Lund. Jag satt ordförande i det utskottet. Det var så duktiga ungdomar, och de hade så många bra och intressanta motioner. Jag rekommenderar det.

Jag vill också ta upp frågan om humanitära visum. Var frågan så dum att den inte ens var värd att nämna?

Anf. 153 Statsrådet JAN O KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Nej, fru Stalin, det var av tidsbrist. Med andre vice talmannens stränga blick på mig var jag lite orolig att överskrida talartiden.

Min uppfattning är att vi kan uppnå det som fru Stalin ville klara med hjälp av humanitära visum med att ta hit kvotflyktingar. Det är samma grundidé i det. Idén är inte alls tokig. Jag tror att det finns en metodik att använda och som också har använts och som kan användas i framtiden för att uppnå detta. Jag tror därför inte att terminologin ska skymma att metodiken redan finns i form av att ta hit kvotflyktingar.

Jag sade faktiskt inte frivilligt utan självmant återvändande. Det är en nyans som mina medarbetare är väldigt noga med att jag ska använda.

Anf. 154 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Helt plötsligt befinner jag mig i den unika situationen att jag är regeringsrådgivare, och jag ska förstås inte försitta det tillfället. Jag ska inte sticka under stol med att jag blev besviken över beslutet om de irakiska kurderna. Jag skulle vilja be statsrådet att ta med det till regeringen. I dag skyddas zonen av USA som ska göra ett nytt ställningstagande i slutet av maj. Det hade kanske varit bra om man hade väntat lite grann för att se vilket beslut som USA kommer att fatta när vi vet att Blair kommer att stödja Bush om det skulle bli ett anfallskrig mot Irak. Jag menar att det finns en uppenbar risk, eftersom vi kan göra en parallell med vad Milošević gjorde när Nato attackerade Serbien. Då vände han sig mot Kosovo och attackerade kosovoalbanerna. Jag ser en uppenbar risk för att Saddam Hussein skulle kunna göra likadant.

Jag skulle också vilja att statsrådet lite grann förklarar detta med självmant återvändande. Vad jag förstår är det vägen via Turkiet som är öppen, och det ska vara självmant. Men vad gör man nu med de irakiska kurder som finns i Sverige och som inte vill återvända? Kommer de att hänga i luften? Kommer de att få uppehållstillstånd? Kommer de att sitta på förläggningar i fyra år till innan de kan söka nytt uppehållstillstånd?

Anf. 155 Statsrådet JAN O KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Vad beträffar den internationella situationen vill jag bara understryka att om det skulle inträffa något sådant som Ulla Hoffmann antyder, vilket kan inträffa på sina håll i världen – för några månader sedan var vi nästan övertygade om att det skulle bli krig mellan Indien och Pakistan – kommer en helt ny situation att uppstå också på denna punkt. Det har jag redan understrukit, och det vill jag ytterligare slå fast.

Vad beträffar återvändandemöjligheten är den möjlighet som för närvarande har öppnats att vi med hjälp av den internationella migrationsorganisationen som förmedlare har fått till stånd en uppgörelse med en turkisk frivilligorganisation som möjliggör ett återvändande via Turkiet. Jag understryker som sagt att det som det då gäller är som vanligt i sådana här fall ett självmant återvändande.

Det är riktigt, som antytts i Ulla Hoffmanns fråga, att situationen är prekär för dem som inte vill återvända. Och jag kan mycket väl föreställa mig att vi kommer att få utomordentligt grannliga och svåra problem i detta sammanhang. Jag har lagt ned mycket stor möda på bedömningen av detta, eftersom det är ett mycket svårt ärende. Jag vill samtidigt understryka att det är alldeles kristallklart – alla länder i unionen gör denna bedömning även om det är lite olika nyanser, men alla utgår från samma grundläggande omständighet – att det förhållandet att man kommer från Kurdistan inte längre kan anses vara asylskäl.

Anf. 156 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Statsrådet hann inte svara på min sista fråga. Därför ställer jag den igen, så att statsrådet får möjlighet att svara på den.

Vad händer med de irakiska kurder som inte vill återvända, vare sig det är frivilligt eller på något annat sätt? Kommer de att sitta på förläggningar i fyra år till innan de kan göra nya ansökningar, eller kommer de att beviljas uppehållstillstånd? Hur kommer man att handskas med dessa människor?

Anf. 157 Statsrådet JAN O KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag kan inte gå in på det svaret i detalj av det skälet att det kommer att hända olika saker med dem som detta gäller. Som jag underströk kommer deras ärenden att prövas som individuella ärenden.

Vi kommer alltså att få en rad olika resultat av dessa prövningar. Också de praxisärenden som har överlämnats till regeringen för bedömning leder till olika resultat – några personer återförvisas och några får stanna av humanitära skäl. Något entydigt svar på frågan kan jag således av naturliga skäl inte avge.

Anf. 158 KALLE LARSSON (v):

Fru talman! Det är intressant att statsrådet nämnde situationen i Palestina. Jag hade tänkt att i mitt anförande ha som utgångspunkt just situationen där.

Vi vet att stridsvagnar under de senaste veckorna har rullat in i flyktingläger i Palestina. Soldater har skjutit – ibland faktiskt avrättat – män, kvinnor, flickor och pojkar. Missiler och granater i händerna på välutbildade soldater i en av världens starkaste militärmakter står ofta mot stenkastande ungdomar. Israels aggressiva angreppskrig mot det palestinska folket skördar offer efter offer, med hela världen som vittne – utom möjligen svenska Migrationsverket som fortfarande inte erkänner att en väpnad konflikt pågår i Palestina.

Fru talman! Förra året fick sex personer uppehållstillstånd på grund av att de hade flytt undan väpnad konflikt eller miljökatastrof. Sedan möjligheten tillkom år 1997 är mönstret ungefär detsamma. Visserligen – det ska erkännas – skickas människor i dag inte tillbaka till Palestina,

men människor undanhålls de rättigheter som de skulle ha erhållit om de hade getts uppehållstillstånd i enlighet med den nya skyddsregeln i utlänningslagen. Att svenska Volvolastbilar dessutom rullar i den israeliska militärens tjänst gör bara situationen ännu mer absurd. Sverige bidrar till att understödja den väpnade konflikt som Migrationsverket påstår inte finns. Förutom det självklara kravet på en omfattande bojkott av Israel står det för Vänsterpartiet också klart att de som flytt konflikten måste ges ett rimligt skydd.

Fru talman! Låt mig instämma i författaren Henning Mankells ord: ”Dagens flyktingpolitik driver människor under jorden.” Låt mig också instämma i det som Ulla Hoffmann för vårt partis räkning anfört tidigare i debatten.

Den svenska tolkningen av Genèvekonventionen hör utan tvekan till de striktaste vi sett. Förra året fick 2 % av dem som erhöll uppehållstillstånd detta på konventionsgrund, medan motsvarande siffra i EU är runt 20 % och i Kanada och USA runt 50 %.

I dagens betänkande har Vänsterpartiet 22 reservationer och 6 särskilda yttranden. Det handlar om politikens mål och inriktning, kritik av EU-samarbetet, asylprocessen, användandet av förvar, mottagandet av asylsökande och en mängd andra frågor. Sammantaget ska detta ses som en kraftfull markering från vårt partis sida mot den förda flyktingpolitiken i det närmaste på varje punkt.

Mot den inskränkta föreställningen om Fort Europa ställer Vänsterpartiet och flera andra partier samt organisationer och enskilda en human och rättssäker flyktingpolitik. Situationen efter den 11 september förklarar bilden ytterligare när det gäller den internationella rättssäkerheten. Det är uppenbart, exempelvis sett till de egyptier som Sverige nyligen har utvisat trots en betydande risk för tortyr.

Fru talman! Vi föreslår bl.a. att Dublinkonventionen ska ersättas av en ordning som är sådan att den asylsökande själv får välja i vilket land han eller hon vill söka asyl. Vi kräver att den som har väntat mer än 18 månader – redan det är en mycket lång tid – på ett lagakraftvunnet avslagnandebeslut ska beviljas permanent uppehållstillstånd om inte synnerliga skäl talar emot. Vi vill att Sverige begär omförhandling av EG-direktivet om transportörsansvaret.

Om det rörde mindre allvarliga frågor skulle man möjligen kunna dra lite på munnen åt att det är vi som var, och är, EU-motståndare som anklagas för att vilja isolera och utestänga omvärlden när den flyktingpolitik som nu etableras i den europeiska unionen verkar göra just detta.

Fru talman! Vårt hopp står till att protesterna mot och debatten om den svenska flyktingpolitiken och den förändring som är nödvändig ska vinna stöd och styrka. Vissa framsteg har vi kunnat se under de senaste åren, också i dagens debatt. Alltfler är de partier som har insett att utvecklingen med en allt hårdare tillämpning av utlänningslagen måste brytas. Verkligheten går att förändra. Svensk flyktingpolitik måste faktiskt i grunden förändras. Arbetet för detta går vidare.

Anf. 159 ANNE LUDVIGSSON (s):

Fru talman! I min motion Sf4 tar jag upp vikten av tydlighet i utlänningslagstiftningen samt rättssäkerheten i asylsökandeprocessen. Jag är

glad över att statsrådet Jan O Karlsson så tydligt har betonat detta i sitt anförande.

I betänkandet under rubriken ”Utskottets överväganden” kan man vad gäller den svenska migrationspolitikens mål och inriktning läsa att hela kedjan från mottagande till återvändande eller integration i Sverige ska präglas av rättssäkerhet, humanitet och respekt för mänskliga rättigheter. Det står också att varje ansökan om uppehållstillstånd prövas individuellt och att det måste vara en rättssäker process där samtliga omständigheter och skäl för beslutet utreds.

Det är bra skrivningar som en majoritet av det svenska folket ställer upp på. Men frågan inställer sig ändå: Omsätts dessa ord i praktisk handling, och är det över huvud taget möjligt att uppfylla dem?

Sverige har en bra flyktingpolitik som jag kan känna mig stolt över och som jag står upp för. Men den har brister, bl.a. vad gäller rättssäkerheten. Det är en uppgift för mig som politiker att förbättra och ta tag i det som inte fungerar.

Fru talman! Jag menar att utlänningslagen inte är så tydlig som vi tror. Forskare, jurister och tjänstemän tolkar utlänningslagen olika. Jag vill gärna bli emotsagd på den punkten om statsrådet kan bevisa att så inte är fallet.

Humanitära skäl och den portalparagraf om barnens bästa som infördes år 1997 är exempel som ger utrymme för tolkningar, beroende bl.a. på kunskap och inlevelseförmåga hos jurister och handläggare.

Det krävs stor sakkunskap, tid och resurser för att få en rättssäker asylprocess och prövning. Kunskap behövs för att rätt bemöta misshandlade kvinnor, kvinnor som utsatts för sexuellt våld från en närstående eller upprepade våldtäkter i en krigssituation.

Är det tid och kunskap som saknas hos handläggare på Migrationsverket när det gäller att göra rättssäkra utredningar? Hur ska man annars tolka att Migrationsverket inte använder sig av t.ex. den lagändring som gäller från juli 2000 och som ska underlätta för utländska kvinnor som misshandlas av sina män att få stanna i Sverige? Det tar för lång tid, anser jag, att förankra sådana här lagändringar.

Saknas kunskap och tid för att låta barn höras?

Sakenhetschef Barbro Ljungman på Utlänningsnämnden menar att klimatet har hårdnat för äldre asylsökande under senare år. Flera fall bara i mitt hemlän, Östergötlands län, anser jag bekräftar detta. Ett sjukligt gammalt par – de här personerna är 73 respektive 67 år gamla – utvisades nyligen till Kosovo. De har inga anhöriga kvar där. Barn och barnbarn finns i Sverige. De har ingenting att återvända till.

För mig är det tydligt att utlänningslagens 2 kap. 4 § punkt 4 om särskild anknytning och punkt 5 om humanitära skäl ska gälla i detta fall. Jag har svårt att förstå Utlänningsnämndens beslut, och fler än jag har det – framför allt hemma i Östergötland. Jag välkomnar Anhörigkommitténs förslag och hoppas att sådant här inte ska förekomma framöver.

Fru talman! Har vi den asylpolitik som vi förtroendevalda beslutat om när så olika tolkningar kan förekomma?

Inom Regeringskansliet utreds nu förslag om en ny instans- och processordning i utlänningsärenden för att öka rättssäkerheten och legitimiteten i den rättsliga prövningen. Jag hoppas att statsrådet Jan O Karlsson så snabbt som möjligt kommer fram till en bra och rättssäker lösning.

Oavsett vilken instans som får ansvaret för den framtida prövningen kräver rättssäkerheten stor sakkunskap hos alla myndigheter som verkar inom migrationsområdet. I detta sammanhang är också tillgången till och valet av tolk viktiga.

Fru talman! En god arbetsmiljö och en rimlig arbetssituation inom Migrationsverket är av stor betydelse för rättssäkerheten, och därför välkomnar jag de nya resurser som kommer dit.

Jag är medveten om att asyl- och flyktingpolitik är oerhört komplicerad och att det är en stor komplexitet i detta. Men för mig är det oerhört viktigt att svensk asyl- och flyktingpolitik framstår som rättssäker också utifrån FN:s barnkonvention och utifrån humanitära skäl. Bakom varje ärende finns en liten eller stor människa.

Anf. 160 Statsrådet JAN O KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Varje lag som ska reglera ett så komplicerat område – det framgick också av Anne Ludvigssons eget anförande – kommer ständigt att ställas inför svåra tolkningsproblem. Det gäller icke minst den svenska utlänningslagstiftningen, som har ändrats väldigt många gånger. Det ligger delvis i de oerhört svåra angelägenheternas natur. Det gäller inte minst det som Anne Ludvigsson sade sist, att bakom varje fall döljer sig ett människoöde. Det är för övrigt ofta mycket tragiska människoöden, som upprör oss och som innebär att det är svårt att göra en kylig, balanserad och juridiskt korrekt tolkning.

Den lösning som riksdagen själv har anvisat, och som jag helhjärtat ansluter mig till, är att vi ska få en öppen process. Jag tror att det spelar en väldigt stor roll för legitimiteten i och förståelsen av systemet. Vi har därför anledning att vara tacksamma mot socialförsäkringsutskottet, som i sin förklaring har givit vårt arbete med en ny processordning den riktning och den målmedvetenhet som jag försöker leva upp till.

Som jag sade till socialförsäkringsutskottet när vi talade om det här i förra veckan tror jag också att när vi har denna öppna process i den andra instansen kommer det att bidra till kvaliteten i ärendehantering i Migrationsverket. Jag vill inte påstå att detta skulle vara det allena saliggörande, men det är ett stort steg på vägen för att vi ska vara inte bara stolta utan också lite mera nöjda med utlänningslagstiftningen och dess tillämpning. Jag tänker i varje fall göra allt vad på mig ankommer för att leva upp till de krav som Anne Ludvigsson på ett utmärkt sätt har uttryckt i sitt anförande.

Anf. 161 ANNE LUDVIGSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tackar för de orden. Jag delar statsrådet Jan O Karlssons uppfattning. Det här ska bli en öppen process, så att fler människor känner sig delaktiga. Det är, som sagt var, svårt att tolka och förstå beslut. Och när man möter enskilda människor är det svårt att förstå sammanhangen.

Jag välkomnar förslaget om en ny prövning. Jag förstår att det är oerhört svårt, och jag lyckönskar Jan O Karlsson i detta arbete.

Anf. 162 STEN ANDERSSON (-):

Fru talman! Jag måste inledningsvis säga att Jan O Karlsson är den störste av diplomater. Han har nämligen en förmåga att hålla med alla –

kanske med ett undantag. Det kan man inte göra i den här frågan, menar jag.

Jan O Karlsson och jag ska i övermorgon ha en debatt om arbetskraftsinvandring från länder utanför EU, och därför kommer jag inte att beröra det området i mitt inlägg i dag.

Fru talman! Mitt inlägg handlar i huvudsak om kostnaderna för flyktingpolitiken. Jag har sedan många år tillbaka begärt att kostnaderna, plus eller minus, ska redovisas och föreläggas riksdagen och svenska folket. Jag har konstant fått nobben på min begäran. Det är inte svårt att förstå varför. Skulle det ha visat sig att politiken varit ekonomiskt vinstgivande hade jag garanterat fått ett svar med vändande post. Nu får inte jag, inte riksdagen och inte svenska folket något svar på den frågan. Jag förstår varför, som jag sade tidigare.

Oavsett det är det bra att denna årliga debatt hålls.

Jag läste i Dagens Nyheter för tre veckor sedan att ett opinionsinstitut hade haft en sammankomst, där samtliga partisekreterare från de etablerade partierna satt i panelen. Man hade uttryckt oro över svenska folkets uppfattning avseende flyktingpolitiken, som på intet vis överensstämmer med de uppfattningar som saluförs i Sveriges riksdag. Man sade så här, vilket jag tyckte var bra när jag läste det: Vi ska ta en ärlig debatt med dem som tycker annat. Jag tror faktiskt att många svenska medborgare tycker annat.

Det var t.o.m. någon som saftade på med att säga – om jag får använda uttrycket – att ”Sten Andersson kommer att få ett helvete”. Det är citerat direkt ur Dagens Nyheter, så det är inte mitt påstående.

Om jag skulle hamna i den situationen måste jag tala om att jag skulle må mycket bra. Tyvärr verkar det som om man vill lägga locket på i den frågan. Det är i dag närmast lögn att komma in i fria svenska medier och prata för en politik som jag tror, rätt eller fel, att en stor del av svenska folket står bakom. Det må så vara, men utanför Helgeandsholmen förekommer det åsikter om flyktingpolitiken som verkar vara helt okända för majoriteten av riksdagens ledamöter.

Fru talman! När man lyssnar på debatten i dag hör man att det är ett genomgående tema att den svenska flyktingpolitiken är för ogenerös. Den ska alltså bli än mer generös. Ni får ursäkta mig, men när jag läser statistik – det må vara från FN eller dess underorgan UNHCR – visar det sig att jämfört med alla övriga medlemmar i EU är Sverige per capita mest generöst, och ibland t.o.m. numerärt mest generöst. Ändå haglar påståendena om Sveriges ogenerösa flyktingpolitik över oss.

Jag måste tillstå att jag blev lite förvånad när jag häromdagen läste ett TT-telegram om ansvarig ministers – i detta fall Mona Sahlin – tillrättavisning av ett nordiskt broderland avseende dess förslag till ny flyktingpolitik. Jag tyckte att det var att blanda sig i det landets inre angelägenheter. Vad har vi egentligen att yvas över i Sverige i dag?

När jag för tolv år sedan från riksdagens talarstol pratade om misslyckanden avseende Rosengård, Bergsjön, Rinkeby, Navestad i Norrköping m.m. sade man så här: Det finns problem i dag, men vi kommer att lösa detta framöver.

I dag – tolv år senare – verkar problemen vara cementerade. Generellt sett har ingenting av den från riksdagens talarstol ofta omtalade asyl- och flyktingpolitiken lyckats.

Jag noterar också att det finns f.d. kommunister som vill ha än mer invandring. Jag kan förstå, med tanke på deras bakgrund av instängdhet, att de vill ha fri tillgänglighet för allt och alla. Men deras ord saknar faktiskt, fru talman, trovärdighet.

Man ska inte bara kritisera utan även lägga fram förslag till ändringar till det bättre. Vad vill jag då? Jag tycker att Sverige ska ha en flyktingpolitik som regel- och omfattningsmässigt harmonierar med politiken i övriga EU. Vi har varken kompetens eller resurser för någonting annat. Den svenska politiker som tror att han eller hon har en förmåga som icke förunnats kolleger i andra länder kan tala om varför han eller hon har fått den unika och oskattbara förmånen.

Jag tycker också att den som söker asyl i Sverige vid ansökan borde acceptera kravet att under en viss tid – låt oss säga tre år – bo på den ort som Migrationsverket och staten har ansett att han eller hon bör placeras på. Den asylbeviljade får då möjlighet att på ett mycket bättre sätt integreras i det svenska samhället. I mindre kommuner finns det i dag med få undantag bra möjligheter att dels lära sig svenska språket, dels få en utbildning som är gångbar i Sverige.

Jag tror ärligt talat inte att någon som söker asyl i Sverige skulle ta tillbaka sin ansökan om svenska staten ställer det kravet. Så skulle, fru talman, inte vara fallet.

Jag ser att klockan tickar i väg. Tio minuter går fort. Jag vill säga att jag tycker att debatten i dag har varit en form av pseudodebatt. Den saknar förankring inte hos alla men hos ett stort antal svenska medborgare. Jag tycker att det är dags att Sveriges riksdag, som faktiskt är arbetsgivar- och representerar svenska folket, tar upp det som diskuteras på gator och torg, bland vänner, släktingar och bekanta emellan och i fika- och pausrum. En sådan debatt ska även äga rum i Sveriges riksdag.

Tack för ordet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

9 § Skolan, m.m.

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2001/02:UbU10
Skolan, m.m.

Anf. 163 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Fru talman! Alla människor har rätt till trygghet och en framtid. Allt annat betyder mindre. Jag tänker inte minst på den debatt som just har förts.

Barn och vuxna har rätt att ställa krav på vad staten och politiken levererar. Det finns två saker som jag anser vara viktigast. Det ena är att din frihet garanteras och att du ska känna dig personligen trygg. Det andra är att det finns så få hinder som möjligt när det gäller din utveckling och framtid.

Fru talman! Hur mycket är tillvaron värd om du inte ens kan känna dig trygg i skolan? Hur ska ett barn kunna forma sin framtid om hon inte får den utbildning hon behöver?

I val efter val har socialdemokraterna basunerat ut hur mycket de ska satsa på skolan. Vi minns förraförre valet. Vi minns förra valet. Vad säger de nu? Satsa på skolan!

Men vilket betyg kan vi i efterhand ge satsningen under dessa år av socialdemokratiskt styre? Varje år lämnar 10 000 elever grundskolan utan full behörighet till gymnasiet. Varje år lämnar ungefär 25 000 elever grundskolan utan fullständiga betyg. Enligt PISA-rapporten blir det större vantrivsel och stökigare och bråkigare i skolan. 14 % av eleverna ansåg år 2000, enligt Skolverket, att mobbning var ett problem på deras skola. Läraryrkets status faller. Kommer vi att ha tillräckligt med lärare framöver? Vem vill vara rektor när utövandet av ledarskap förhindras av annan administrativ verksamhet?

Fru talman! Politik gör skillnad beroende på vem som för den. Låt mig sammanfatta betänkandet i tre punkter som jag anser vara viktiga för att man ska kunna göra skillnad.

1. Mer samarbete mellan föräldrar och skola.
2. En bättre arbetsplats.
3. Bättre resultat.

Barn har rätt att vara unika. Varje individ har sina behov. Därför ska barnet stå i centrum. Det säger förvisso alla, men ändå gör vi i sak så olika. Det blir allt oftare i socialdemokratiska förslag politiken som sätts i centrum.

Föräldrarna har ansvar för sina barn, och vi måste låta dem få möjlighet att ta det ansvaret. När det gäller maxtaxan är det precis tvärtom. Socialdemokraterna sätter barn och föräldrar på undantag till förmån för ett kollektivistiskt system. Men alla barn mår inte bäst av att vara på dagis. Föräldrar mår inte bättre av att få färre alternativ att välja på, även om kronorna gör skillnad. Till vilket pris?

Var det större barngrupper eller längre vistelsetider ni ville ha? Är ni nöjda med den orättvisa som uppstår när vissa småbarnsföräldrar får pengar över till följd av maxtaxan och andra inte får någonting alls för att de inte valt barnomsorg enligt Alva Myrdals modell?

Fru talman! Valfrihet och mångfald är för mig ett sätt att värna om kvaliteten i såväl förskola som grundskola. I praktiken har det också lyckats. Se på Nacka kommun, där den kommunala Älta skola fick första pris för sin kvalitet förra året. Föräldrar och barn vill själva hitta den skola som passar bäst, och det är en frihet att ha rätt att välja skola.

Men är det klart inom Socialdemokraterna hur ni vill ha det med mångfalden och valfriheten? Friskolor drivna i företagsform är inte bra. De får inte heller ha vinst. Hur många skolor finns det sedan kvar att välja bland i den mångfald som ska finnas? Eller ska ni föra politiken vidare med Vänstern, som inte vill ha vare sig friskolor eller val av skola?

Fru talman! Om jag skulle ha kommit in här i kammaren i morse och först hade behövt kliva över tuggummituggande ledamöter som satt på golvet innanför dörren med kepsar på och snackade skulle jag ha blivit

Skolan, m.m.

rätt förvånad. Hur lång tid tror talmannen att den kommande voteringen skulle ta om alla ledamöter nu skulle sitta på sina bänkar med ryggarna vända mot podiet och snacka och inte alls ta hänsyn till att voteringen börjar kl. 17? Detta är kanske absurt.

Skolan är Sveriges största arbetsplats. Får det där vara så som jag nyligen beskrev? Nej, självklart inte, men så ser det många gånger ut i verkligheten.

Det behövs en arbetsro och en ordning så att alla kan arbeta, både personal och elever. Det är inte minst viktigt för dem som har svårt att koncentrera sig. Rätten att få hjälp och rätten att bara få vara måste kunna garanteras. Därför är det viktigt att tidigt se elevers förmåga, vilka prestationer de utför och vilken kunskapsnivå som de har uppnått. Ju tidigare felet kan avhjälpas desto bättre är det. Och det behövs uppmuntran till dem som är duktiga.

Att ha nationella prov redan i årskurs 3 är ett sätt att tidigt stämma av, liksom att göra en skriftlig redovisning till föräldrarna om hur barnet ligger till. Betyg kan vara *ett* hjälpmedel. Vi vill, liksom de flesta föräldrar och elever, ha betyg – gärna tidigare och gärna i flera steg.

Men var står Socialdemokraterna? Är det kongressens beslut om inga betyg eller är det ministerns mer positiva inställning till skriftliga omdömen tidigt som gäller? Eller ska ni föra politiken vidare med Vänstern, som inte vill ha betygen alls?

Rätten att bara vara innebär att ingen ska behöva bli mobbad på sin arbetsplats i skolan.

Fru talman! En misslyckad politik har lett till att staten behöver satsa miljarder – ja, över 100 miljarder – för att människor är långtidsarbetslösa, långtidssjukskrivna eller i någon form av arbetsmarknadsåtgärd. Det är lika mycket pengar som barnomsorgen, skolan och gymnasiet kostar per år. Det är förvisso pengar som gör nytta hos dessa människor i dag, men de skulle ha gjort större nytta om fler människor var i jobb, var friskare och mådde bra. Då kan vi på allvar prata om att lägga pengar på vår framtid, skolan.

Fru talman! Jag tycker att det är tråkigt att detta sista betänkande denna mandatperiod inte säger mer om vad Socialdemokraterna vill. Alla idéer och motioner avslås med hänvisning till att de har avslagits tidigare under mandatperioden och ska avslås igen, eller så är motivet att just den idé som man har sparat hanteras i en utredning som man har valt att försena till efter valet.

Låt mig trots det, fru talman, avsluta med att yrka bifall till reservation 4 under punkt 3.

(forts. 11 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.54 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då voteringen skulle äga rum.

10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU26 Ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting

Punkt 1 (Ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting)

1. utskottet
2. res. 2 (kd, m, fp)

Votering:

173 för utskottet

121 för res. 2

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 v, 13 c, 11 mp

För res. 2: 65 m, 38 kd, 3 c, 13 fp, 2 -

Frånvarande: 19 s, 16 m, 6 v, 4 kd, 2 c, 5 mp, 3 fp

Punkt 2 (Utformningen av det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting)

1. utskottet
2. res. 4 (kd, fp)

Votering:

171 för utskottet

51 för res. 4

70 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 37 v, 12 c, 11 mp

För res. 4: 38 kd, 13 fp

Avstod: 1 s, 64 m, 3 c, 2 -

Frånvarande: 19 s, 17 m, 6 v, 4 kd, 3 c, 5 mp, 3 fp

Anna Lilliehöök (m) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

SkU18 Allmänna motioner om mervärdesskatt

Punkt 1 (Skattesats, digitala tjänster m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 (m)

Votering:

227 för utskottet

67 för res. 1

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 v, 38 kd, 16 c, 11 mp, 13 fp

För res. 1: 65 m, 2 -

Frånvarande: 19 s, 16 m, 6 v, 4 kd, 2 c, 5 mp, 3 fp

Punkt 4 (Fastighetsskötsel)

1. utskottet
2. res. 2 (kd)

Votering:

254 för utskottet

40 för res. 2

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 64 m, 37 v, 16 c, 11 mp, 13 fp, 1 -

För res. 2: 1 m, 38 kd, 1 -

Frånvarande: 19 s, 16 m, 6 v, 4 kd, 2 c, 5 mp, 3 fp

Beatrice Ask (m) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU19 Allmänna motioner om taxering och skattebetalning m.m.

Punkt 1 (Enklare regler och enklare redovisning och deklaration för företagen)

1. utskottet

2. res. 1 (m, kd, c, fp)

Votering:

160 för utskottet

133 för res. 1

1 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 v, 11 mp

För res. 1: 65 m, 37 kd, 16 c, 13 fp, 2 -

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 19 s, 16 m, 6 v, 5 kd, 2 c, 4 mp, 3 fp

Punkt 2 (F-skattsedel)

1. utskottet

2. res. 2 (m, kd, c, fp)

Votering:

161 för utskottet

133 för res. 2

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 v, 12 mp

För res. 2: 65 m, 38 kd, 15 c, 13 fp, 2 -

Frånvarande: 19 s, 16 m, 6 v, 4 kd, 3 c, 4 mp, 3 fp

Punkt 7 (Inbetalning av kvars katt)

1. utskottet
2. res. 4 (v)

Votering:

258 för utskottet

37 för res. 4

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 65 m, 38 kd, 16 c, 12 mp, 13 fp, 2 -

För res. 4: 37 v

Frånvarande: 19 s, 16 m, 6 v, 4 kd, 2 c, 4 mp, 3 fp

Punkt 18 (Ökade tullbefogenheter för att motverka miljöbrott till havs)

1. utskottet
2. res. 12 (c)

Votering:

267 för utskottet

26 för res. 12

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 64 m, 37 v, 38 kd, 2 mp, 13 fp, 1 -

För res. 12: 16 c, 10 mp

Frånvarande: 19 s, 17 m, 6 v, 4 kd, 2 c, 4 mp, 3 fp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU20 Allmänna motioner om reklamskatt

1. utskottet
2. res. (m)

Votering:

228 för utskottet

67 för res.

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 v, 38 kd, 16 c, 12 mp, 13 fp

För res.: 65 m, 2 -

Frånvarande: 19 s, 16 m, 6 v, 4 kd, 2 c, 4 mp, 3 fp

SkU21 Allmänna motioner om avdrag för s.k. sponsring

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU8 Migration och asylpolitik

Punkt 1 (Den svenska migrationspolitikens mål och inriktning)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (fp)

Förberedande votering:

63 för res. 1

15 för res. 2

217 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

183 för utskottet

66 för res. 1

46 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 17 v, 38 kd, 16 c

För res. 1: 65 m, 1 -

Avstod: 20 v, 12 mp, 13 fp, 1 -

Frånvarande: 19 s, 16 m, 6 v, 4 kd, 2 c, 4 mp, 3 fp

Tasso Stafilidis (v) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (EU-samarbetet)

1. utskottet

2. res. 6 (fp, kd)

Votering:

132 för utskottet

53 för res. 6

109 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 4 v, 16 c, 1 mp

För res. 6: 1 m, 38 kd, 13 fp, 1 -

Avstod: 64 m, 33 v, 11 mp, 1 -

Frånvarande: 20 s, 16 m, 6 v, 4 kd, 2 c, 4 mp, 3 fp

Anders Sjölund (m) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Marianne Samuelsson (mp) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 5 (Arbetskraftsinvandring)

1. utskottet

2. res. 11 (c)

3. res. 12 (fp)

Kammaren fastställde med acklamation res. 11 som kontraproposition i huvudvoteringen.

Huvudvotering:

149 för utskottet

16 för res. 11

130 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 1 v, 37 kd

För res. 11: 16 c

Avstod: 1 s, 65 m, 36 v, 1 kd, 12 mp, 13 fp, 2 -

Frånvarande: 19 s, 16 m, 6 v, 4 kd, 2 c, 4 mp, 3 fp

Punkt 13 (Uppskjuten invandringsprövning)

1. utskottet

2. res. 22 (fp, v, mp)

Votering:

192 för utskottet

64 för res. 22

39 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 65 m, 15 c, 1 -

För res. 22: 37 v, 1 c, 12 mp, 13 fp, 1 -

Avstod: 1 s, 38 kd

Frånvarande: 19 s, 16 m, 6 v, 4 kd, 2 c, 4 mp, 3 fp

Punkt 16 (Förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning)

1. utskottet

2. res. 26 (fp, kd, c, mp)

Votering:

186 för utskottet

78 för res. 26

31 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 65 m, 7 v, 1 kd, 1 -

För res. 26: 36 kd, 16 c, 12 mp, 13 fp, 1 -

Avstod: 30 v, 1 kd

Frånvarande: 19 s, 16 m, 6 v, 4 kd, 2 c, 4 mp, 3 fp

Punkt 25 (Uppehållstillstånd vid verkställighetshinder)

1. utskottet

2. res. 35 (kd)

Votering:

214 för utskottet

51 för res. 35

30 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 65 m, 7 v, 16 c, 1 mp, 12 fp, 1 -

För res. 35: 38 kd, 11 mp, 1 fp, 1 -

Avstod: 30 v

Frånvarande: 19 s, 16 m, 6 v, 4 kd, 2 c, 4 mp, 3 fp

Punkt 27 (Offrer för människohandel)

1. utskottet

2. res. 37 (v)

Votering:

243 för utskottet

50 för res. 37

2 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 65 m, 37 kd, 16 c, 12 fp, 2 -

För res. 37: 37 v, 12 mp, 1 fp

Avstod: 1 s, 1 kd

Frånvarande: 19 s, 16 m, 6 v, 4 kd, 2 c, 4 mp, 3 fp

Punkt 36 (Humanitärt visum)

1. utskottet

2. res. 50 (mp)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 44 (Mottagande av ensamkommande barn)

1. utskottet

2. res. 61 (fp, kd, c, mp)

Votering:

182 för utskottet

80 för res. 61

33 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 65 m, 4 v, 1 -

För res. 61: 38 kd, 16 c, 12 mp, 13 fp, 1 -

Avstod: 33 v

Frånvarande: 19 s, 16 m, 6 v, 4 kd, 2 c, 4 mp, 3 fp

Skolan, m.m.

11 § (forts. från 9 §) **Skolan, m.m.** (forts. UbU10)

Anf. 164 KALLE LARSSON (v):

Fru talman! Det är sedan länge uppenbart att vänstern och högern ser olika på relationen mellan privat och offentligt. Det är knappast någon överraskning. Det handlar inte oväntat om att företräda olika intressen. Där vänstern vill göra skolan till en demokratisk mötesplats för barn med olika bakgrund och erfarenheter skapar högern uppdelning och vill göra utbildning till en handelsvara. Det är därför inte heller någon överraskning att den motion som i år lämnats in för att problematisera sponsring i landets skolor är inlämnad av en socialdemokrat. Något mer förvånande är det att alla socialdemokratiska partikamrater i utbildningsutskottet ger förslaget kalla handen. Har motsättningen mellan arbete och kapital för socialdemokratiska utbildningspolitiker möjligen upphört att existera?

Vänsterpartiets principiella uppfattning är att sponsring i skolan inte ska förekomma eftersom det riskerar att påverka eller rent av styra skolans arbete och undervisningens innehåll. Samhället kännetecknas ju inte direkt av att näringslivet saknar möjligheter att nå ut med sin propaganda. I stället genomsyras hela samhällskroppen av kommersialism och budskapet att vad som helst går att sälja med mördande reklam. Men här vill vi dra gränsen. Skolan ska inte vara en marknadsplats där den som har pengar kan köpa sig makt och inflytande över undervisningen, utan en plats för allsidighet och kritiskt tänkande.

Jag står bakom Vänsterpartiets samtliga reservationer och yrkar bifall till reservation 11 under punkt 53.

Fru talman! Utomparlamentariska och på sin tid olagliga aktioner har alltid funnits och har ibland varit grunden för tillkomsten av många av de rättigheter som av oss i dag anses självklara. Allmän rösträtt, kvinnors frigörelse, kortare arbetstid och möjligheten att njuta av almarna i Kungsträdgården är bara några exempel på detta. Människor med civilkurage har lyckats ändra dåligt planerade vägar, avslöja nedgrävning av giftigt avfall osv. Civil olydnad som bygger på principen om icke-våld är ett sätt att göra sin röst hörd, direkt från människor som berörs till dem som styr och beslutar.

Vi anser från Vänsterpartiets sida att den blinda lydningen är ett hot mot demokratin. I varje demokrati borde medborgare kunna få lika stort inflytande över besluten. Men så är inte fallet eftersom de stora företagen inom exempelvis oljeindustrin, tobaksindustrin, vapenindustrin, bilindustrin och bankvärlden med sina lobbyister, sina ekonomiska påtryckningar och sin makt över massmedier kan undergräva förutsättningarna för drägliga levnadsvillkor för flertalet människor på vår jord i dag och för hela mänskligheten i morgon. Därför anser vi att undervisning om den civila olydnadens betydelse för hur demokratin vuxit fram och kan utvecklas bör vara ett större inslag i ämnen som samhällskunskap, rättskunskap och historia på högstadiet, gymnasiet, folkhögskolan och högskolan.

Fru talman! För barn inom barnomsorgen, förskolan och låg- och mellanstadiet handlar modersmålsträning och studiehandledning om att lägga grunden till språket och tänkandet. Modersmålet ger också förutsättningen för att erövra en dubbel kulturidentitet. Vänsterpartiet vill ha en samlad genomtänkt tvåspråkig utbildning från förskolan t.o.m. gymnasiet, och vi anser att det är viktigt att modersmållärarna faktiskt ingår i skolans ordinarie arbetslag.

Vi föreslår också att riksdagen ställer sig bakom Unescos skolbiblioteksmanifest och att det integreras med målsättningarna för den svenska skolan från förskola till högskola. I manifestet fastslås att skolbiblioteket spelar en viktig roll för utbildning och kultur, för att främja läs- och skrivkunnigheten och förmågan att söka information. Ännu har ingen myndighet fått i uppdrag att som tillsynsmyndighet kontrollera att bibliotekslagen efterföljs, och det är oklart vilka sanktioner som eventuellt kan tillämpas mot det bibliotek eller den kommun som bryter mot lagen. Det behövs bättre kunskaper om skolbibliotekens betydelse, och deras ställning behöver stärkas.

Vi vill också understryka, och vi gör det i ett särskilt yttrande till det här betänkandet, den betydelse som de kommunala teknikskolorna har för att öka intresset för och kunskapen om naturvetenskap och teknik. För att öka antalet tekniker och naturvetare och för att vi ska kunna fortsätta vara i framkant av den industriella och innovativa utvecklingen behövs ett förändringsarbete. Speciellt för tjejers del är teknikskolorna en möjlighet att lära teknik på ett annat sätt än bara i teorin. Oftast är det tjejer som saknar tillgång till verktyg och utrustning för att själva prova sig fram.

Vänsterpartiet stöder också den försöksverksamhet som pågår med lokala styrelser med elev- och föräldramajoriteter. Det bästa och effektivaste sättet att stärka elevernas och föräldrarnas makt är att demokratisera alla skolor och göra skolorna till samlingsplatser i lokalsamhället. Detta är också en viktig del i kvalitetsförbättringen i skolan, inte minst i skolor där många av föräldrarna är invandrare som kan bidra med perspektiv och erfarenheter för att utveckla skolan. Ett av de största hindren för ett engagerat kunskapssökande och en framgångsrik inläring är nämligen den brist på delaktighet som många elever och föräldrar upplever. Vi anser att försöksverksamheten bör permanentas.

Nyttan, fru talman, av fysisk aktivitet är otvetydig, och ansvaret för att underlätta barns och ungdomars fysiska aktivitet är förstas föräldrarnas, förskolans, skolans, idrottsrörelsens men också de politiska beslutsfattarnas. Samhällsplaneringen och regelverket för förskole- och skolverksamheten m.m. är resultatet av politiska beslut. Debatten om barns och ungdomars brist på fysisk rörelse är till stor del i dag, dessvärre, fokuserad på antalet idrottslektioner i skolan. Men det hjälper inte med fler timmar om ett ökat antal elever väljer att inte delta. Från Vänsterpartiets sida har vi föreslagit att regeringen bör ta fram ett brett åtgärdsprogram för att öka den fysiska aktiviteten bland främst barn och ungdomar och komma med förslag som stimulerar en ökad och daglig fysisk rörelse i förskola och skola. Det ligger i sakens natur att ett sådant arbete måste ske i nära samarbete med berörda parter, t.ex. idrottsrörelsen, elev- och föräldraföreningar, Folkhälsoinstitutet och olika forskningsorgan. Vi har därför valt att inte reservera oss på den punkten nu, men vi kommer att

noga bevaka det utskottet förutsätter, nämligen att ”regeringen i sin kommande proposition om en förbättrad folkhälsa föreslår åtgärder som stimulerar dagliga fysiska aktiviteter i skolan”. Är detta inte tillräckligt för oss kommer vi att återkomma i frågan.

Fru talman! Vi närmar oss en valrörelse, och det färgar förstås debatten. Högern inbillar sig att man ska få initiativet i den skolpolitiska debatten genom att ständigt tjata om fler betygssteg i tidiga år, ytterligare privatiseringar av skolan och vad man kallar ”ordning och reda”. För det mesta är det gamla, kända ståndpunkter som inte har gjort några elever gladare tidigare i historien och knappast skulle göra det nu heller. Det är tråkigt och förutsägbart – alltså egentligen gammal högerdynga.

Det mest uppseendeväckande är snarare att Socialdemokraterna på punkt efter punkt tycks träda högern till mötes. Skolministern – som dessvärre inte är här i dag, men andra partikamrater kan kanske svara i hans ställe – har på senare tid gjort uttalanden som tyder på att han tycker att betyg är bra utvärderingsinstrument och att skriftliga omdömen i tidiga år behövs för att förtydliga informationsutbytet mellan skolan och hemmet. Enligt uppgift ser skolministern fram emot att i valrörelsen tala om sin positiva syn på friskolor.

Fru talman! Visserligen avväpnas högern effektivt om Socialdemokraterna tänker överta deras värderingar och driva deras frågor. Men det innebär också att Vänsterpartiet står alltmer ensamt i sitt försvar av tanken på en gemensam skola för alla som skapar grunden för kritiskt tänkande och allsidig bildning – en mötesplats för elever med olika bakgrund och erfarenheter. I en stundande valrörelse är det inte en helt otacksam position.

Anf. 165 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! I det betänkande som i dag diskuteras behandlas 274 motionsyrkanden. Det är yrkanden som grundar sig på mycket tänkande, och det har jag respekt för. I denna som synes sista debatten om skolan före valjarna får säga sitt om hur Sveriges riksdag ska se ut vill jag lyfta fram några bakomliggande tankar kring våra yrkanden. Men innan jag gör det vill jag säga att jag självklart står bakom samtliga kristdemokratiska yrkanden, men för tids vinning yrkar jag bifall till reservation 1 under punkt 26.

Fru talman! Det här betänkandet handlar om förskolan, grundskolan, gymnasieskolan och vuxenutbildningen. När jag talar om skolan gör jag det i generell mening och menar alla dessa områden. Jag tror att vi behöver ett helhetsgrepp kring den väg där unga människor, små människor och lite äldre människor ska möta samhället i institutionaliserad form.

Skolan är en komplex företeelse. Den är en del av ett föränderligt samhälle. Tiden, kulturen, trender – allt är rörligt. Samtidigt innehåller skolan massor av aktörer som har nära och täta relationer – vilka också förändras. Det är lätt att glömma bort detta faktum och försöka bryta ned skolan i delar och behandla varje del som att de fungerar var för sig. Men det är en förenklad syn. Tvärtom är just det svåraste med skolan att varje del kan var för sig vara bra men skolan ändå vara dålig. Delarna måste passa in i varandra. Det är ungefär som ett musikstycke som kan spelas med många instrument och varje melodi är bra, men kommer instrumenten i otakt låter det minst sagt dåligt.

Om vi konstruerar en förenklad bild av skolan blir vi inte trovärdiga. Människor vet att den är långt ifrån sann. Jag skulle önska att vi i stället tog vara på all den forskning som vi skattebetalare genom åren har satsat på för att nå en fördjupad bild av skolan och på allvar angripa de problem som finns.

Fru talman! Skolan blir inte självklart en bra skola för att lärarna får goda arbetsplatser, för att eleverna får fler toaletter, för att nyare läromedel erbjuds eller för att mer idrott anordnas i skolan. Allt detta vill vi ha, men det räcker inte. Allt detta måste samordnas. Skolan blir bra om man samtidigt förbättrar arbetsmiljön, ordnar mindre undervisningsgrupper, lärare får högre status och eleverna bemöts på ett mänskligt sätt. Eleverna lär sig bättre i en skola med kompetenta lärare som får möta eleverna i mindre grupper. Grundskolans mål nås om ett helhetsgrepp tas som sätter de grundläggande aspekterna på skolans uppgifter i centrum.

Skolan ska ge kunskaper. Värdegrunden med rötter i kristen tradition ska praktiseras. Varje elev ska vara i centrum och utvecklas efter sin förmåga. Kompetenta lärare och god arbetsmiljö är givna förutsättningar.

Det finns mer att tillägga. Men jag vill samtidigt påpeka att vi är överens över partigränserna om den nu gällande läroplanen. Problemet är att den inte har fått genomslag och vi inte fullt ut är överens om konsekvenserna.

Fru talman! Det finns i flera avseenden brister. Professor Jan-Eric Gustafsson vid Göteborgs universitet har granskat skolan på uppdrag av Skolverket. Jag har fått ta del av hans resultat, och jag kan därför berätta att det finns behov som behöver åtgärdas för att vi ska kunna nå skolans mål. Jag hoppas att Socialdemokraterna tillsammans med sina stödpartier angriper de problemen. Rapporten förväntas komma i maj.

Alla vill vi ha en god skola, och den ska utveckla ett gott huvud. Med gott huvud menar jag tänkandets och intellektets utveckling. Att kunskapsmålen inte nås vet vi av ett antal rapporter. En fråga som dock inte uppmärksammats särskilt väl är om tolkningen av målen har förskjutits eller helt enkelt varierar mellan skolorna. Inte heller tycks Socialdemokraterna ha kopplat detta faktum till att det faktiskt råder en brist på läroböcker som är goda som kunskapsförmedlare.

En skola ska också karakteriseras av ett gott hjärta. Med ett gott hjärta menar jag respekten för varandra och omtanken och känslan, dvs. vår värdegrund praktiserad i vardagen. Varje skola, förskola och vuxenutbildning ska självfallet finnas inom ramen för samma värdegrund. Alla enheterna bör ha en plan för hur värdegrunden ska praktiseras och hur värdeförmedling kan ske i alla ämnen. Vi behöver skapa ett klimat där alla möter varandra med respekt överallt. Då har vi dessutom nått nollvisionen om mobbning.

En god skola ska också utveckla goda händer. Med goda händer menar jag det praktiska handlandet, färdigheter och handens kunskap. Den praktiska kunskapen måste få en mer framskjuten plats. Att varva teori och praktik ger omväxling och stimulerar alla sinnen.

Alla har inte lika förutsättningar, men alla kan utvecklas på några sätt och alla dessa delar behövs i en levande organisation som skolan är, men de behövs också i samhället som sådant. Vi behöver lärare som kan utveckla detta hos eleverna. Det krävs auktoritet hos lärare och skolledare. Det krävs goda läromedel, tid och annat som skolan lider brist på – helt

enkelt förutsättningar för att läraren ska kunna ha och visa det goda hjärtat.

Det är den goda mixen mellan hjärta, hand och huvud som är så viktig.

Skolan blir lustfylld när detta fungerar, och det är trots allt det allra viktigaste för att skolans kunskapsmål ska nås. Varje elev, oavsett om det är förskola, grundskola, gymnasieskola eller vuxenutbildning, har rätten att känna: Jag duger. Du duger också.

Det är märkligt att inte all forskning om läromedlens och lärobokens betydelse har tagits på allvar under den här mandatperioden. Läroboken måste få en självklar plats för lärare i deras undervisning. Det är ett stöd för lärare att kunna ha någonting att sätta i händerna på elever medan man får hjälpa vissa osv. Den konkreta verkligheten är jobbig för många lärare. Eleverna behöver stöd i sitt lärande, och föräldrarna måste ha stöd och hjälp för att de ska kunna hjälpa eleverna när de har varit frånvarande eller något annat.

I detta sammanhang vill jag också slutligen påminna om styrningen av skolan. Det har visat sig världen över att inflytande över den egna verksamheten, dess styrning och organisation är en källa till alla tänkbara konstruktiva krafter. Föräldrar som får engagera sig tänder eleverna till att lära och vara rädda om sin skola. Föräldrar som får göra val för sina barn tar ett ökat ansvar. Lärare som får ha ansvar för sin verksamhet trivs bättre, och elever som får ha inflytande över sin vardag presterar bättre trivsel och resultat. Låt oss ta vara på all den forskning som finns om detta!

Hög värdering av olika typer av kunskap, det goda huvudet, den goda handen och det goda hjärtat som visar sig i respekten för varandra är levande organismer som ska bygga en levande lustfylld skola för alla Sveriges elever och lärare.

Socialdemokraterna har valt en kollektivistisk väg och likformighet i mångt och mycket. Vi vill möta framtidens utmaningar med en skola som rymmer alla och som respekterar allas olikheter och – jag vill återigen säga detta som stod i en gammal läroplan – där varje elev har chansen att utvecklas i topp av sin kapacitet.

Anf. 166 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag har två frågor till Yvonne Andersson. Den första rör läroplanerna. Det är riktigt att när det gäller kunskapssyn så framstår det ofta i de här debatterna som att vi skulle kunna vara överens om läroplanerna. Men när vi sedan kommer till konkreta förslag, som är nödvändiga för att denna kunskapssyn också ska få genomföras i skolan så är vi ofta oense.

Men det är inte riktigt det som min fråga gäller. Den handlar om det ganska breda begreppet kristen etik som jag och Yvonne Andersson vid flera tillfällen tidigare har diskuterat. Jag ska försöka ställa frågan på ett nytt sätt så att vi möjligen kan få ett nytt svar också. Eftersom detta är ett så brett begrepp – finns det någonting i det som skulle kunna inbegripas i den kristna traditionen som Yvonne Andersson anser inte bör genomsyra skolan och undervisningen? Det var den första frågan.

Den andra handlar om sponsring, som jag själv tog upp i mitt anförande. Exempelvis tar uppemot hälften av landets gymnasieskolor emot

någon form av sponsring i dag. Många av dessa ställs också inför krav på någon form av motprestation. En del skolor tar emot så mycket som en halv miljon per år i sponsring. Min fråga är: Finns det i Yvonne Anderssons och Kristdemokraternas skola över huvud taget några gränser – ekonomiska gränser eller i form av inflytande på undervisning eller läromedel – för sponsring?

Anf. 167 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Först skulle jag vilja svara på den första frågan. Jag uttryckte mig möjligtvis otydligt om jag sade kristen tradition. Jag borde ha sagt kristen etik – den etik som förvaltats av den kristna traditionen i förenlighet med västerländsk humanism. Då är jag mer tydlig. När vi talar om den värdegrunden så är det den som står i läroplanen och det är också den som är mixen mellan de här två delarna. Längre än så tror jag inte att jag ska behöva gå. Även Kalle Larssons parti var med i den uppgörelse som ligger bakom den läroplan som finns i dag. Vi anser att den värdegrunden ska finnas i hela utbildningssystemet från förskolan till vuxenutbildningen och att den bör följa med hela vägen.

När det gäller kunskapssynen är det möjligtvis så att Kalle Larssons parti har gjort en vändning, men vi har de olika formerna tydligt beskrivna i läroplanen med fakta, förståelse, förtrogenhet och färdigheter. Vi har kontextuell, funktionell och konceptuell kunskapsform. Allt det här är ju genomgången och överenskommet mellan partierna och därför finns det ingen anledning att ifrågasätta det i de här sammanhangen. Vill man göra en tolkning där man väljer en annan typ av kunskapssyn så må jag få det förklarat ifrån Vänsterpartiet. Vi står fortfarande bakom läroplanen och det som var överenskommet i den.

Anf. 168 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag noterar att Yvonne Andersson fortfarande har en fråga kvar att svara på. Finns det över huvud taget några gränser i Yvonne Anderssons och Kristdemokraternas skola för sponsring? Kan företag kräva vad som helst i motprestation? Kan skolor ta emot en stor del av sin finansiering genom företagssponsring? Finns det några gränser? Om det gör det så vore det lämpligt att reda ut var de ska gå. Det är nämligen just det som Vänsterpartiets reservation, baserad på en socialdemokratisk motion, vill göra. Det är skälet till min fråga.

När det gäller synen på läroplanen så förstår jag nu att det egentligen ska heta att den värdegrund som finns i läroplanerna ska vara den tradition som förvaltas av kristen etik och västerländsk humanism. Det är en benämning på detta, så att säga. Men om det ändå finns i text beskrivet vad värdegrunden är för någonting så undrar jag varför det är så viktigt att ha kvar begreppen och namnen i sig. Borde man inte kunna fortsätta att ha samma innehåll, men kanske komma bort ifrån det problematiska som ändå finns? Någon skulle ju möjligen kunna tolka ”västerländsk humanism” som ett stöd till kolonialkrigen. Någon skulle kunna tolka ”kristen etik” som ett indirekt historiskt stöd till korståg eller någonting annat. Risken finns ju, och debatten pågår. Varför inte göra det enkelt för oss och skriva vad det är vi menar med värdegrunden, men undvika generaliserande beskrivningar? Är det en möjlighet, Yvonne Andersson?

Anf. 169 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Vi vill gärna ha med begreppet kristen etik. Återigen får jag anledning att säga att det är skärningspunkten mellan västerländsk humanism och kristen tradition.

Det finns också en koppling till den kultur som vi har. Det var Ansgar som kom hit med kristendomen. Den finns i vår kulturtradition och vi har kvar den där.

När det gäller beloppsgränser för sponsring så tror inte jag att det är nödvändigt att sätta gränser för allt. Jag tror inte att vi behöver styra allt. Däremot tror jag att det ska finnas en öppenhet för föräldrar att vara delaktiga och att vara med och engagera sig. Man ska ge möjligheter på olika sätt för det. Men den grundläggande delen är att vi ska ha en riktigt god skola som ska vara kostnadsfri för alla att få delta i.

Anf. 170 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! När Socialdemokraterna tillsammans med sina samarbetspartner införde maxtaxan sade man att det var en reform som skulle göra det bättre för familjerna. De skulle få bättre inkomster, och det skulle nå alla. Tyvärr vet vi att det inte har blivit så. Vi vet att över 100 000 barn inte får del av de resurser som maxtaxan ger. Kooperativen har fått det allt svårare, och valfriheten har minskat för familjerna. Köerna till förskolan växer, och kvaliteten har sjunkit.

I den här stunden väljer Socialdemokraterna och regeringen att blunda, trots att vi vet att det behövs fler förskollärare, att vi behöver satsa mer på att stärka kvaliteten och att det måste vidtas åtgärder så att alla barn kan få del av reformen. Valfriheten måste också ökas. Men regeringen och samarbetspartierna väljer att blunda. Nu har vi hört att ett av samarbetspartierna säger att det behövs mer resurser. Vi måste se till att förskolan blir bättre. Men vart har ansvaret då tagit vägen? När tänker majoriteten ta nästa steg? Eller tänker ni bara lämna det vind för våg nu och säga att det är kommunerna själva som ska ta ansvaret efter era beslut? Vad kommer ni att göra för att stärka kvaliteten i förskolan?

Fru talman! Centerpartiet satsar stort på skolan. Vi är helt övertygade om att kunskap är den absolut bästa vägen för att uppnå verklig social utjämning och lika villkor för alla barn i Sverige. En skola som släpper ut barn utan godkända eller tillräckliga kunskaper innebär ju ett svek mot eleven, mot barnet, som inte ges möjligheter till vidareutbildning eller en bra grund för att komma in på den arbetsmarknad som finns. Det bidrar ju också till den ökade sociala klyvningen. Vi kan se att den ökar markant för varje år. Här måste resurser och reformer sättas in för att göra skolan bättre och för att ge alla elever lika villkor.

I riksdagen är vi överens. Vi säger att alla elever ska ha möjlighet att gå ut grundskolan med godkända kunskaper. Vi ställer höga krav och har höga mål. Det är jättebra. Men tyvärr vet vi att alla elever inte får den möjligheten. Några plockas ut på vägen. Det handlar om en tidig utsortering. Vad händer med de elever som inte har möjlighet att få de här kunskaperna eller att få ett bra självförtroende och känna att de har möjligheter att gå vidare till gymnasiet och till ett fortsatt arbetsliv?

Jag tycker inte heller att det är acceptabelt att vi har en regering och en skolminister som nickar, konstaterar faktum och säger att så här ser det ut i Sverige. Någoting måste göras. I ena sekunden nickar man och

säger att man ser resultaten. I andra sekunden går man ut som en oppositionspolitiker och säger att krafttag ska sättas in. Det är en ganska märklig motsättning. Å ena sidan konstaterar man faktum, och å andra sidan jobbar man som en oppositionspolitiker. Som ansvarig minister borde man i stället gå ut och säga att vi ska ge resurser direkt ut till skolorna och till kommunerna. Man måste ta ansvar för att någonting ska hända i skolpolitiken.

Det handlar inte längre om att bara luta sig tillbaka och visa på de fakta eller de fina texter som har tagits fram i budgetpropositioner och betänkanden. Någonting måste göras. Jag är besviken över att Socialdemokraterna inte har hunnit längre under de åtta år som man har haft makten.

I den senaste budgetpropositionen skriver man att utbildningsområdet är ett av regeringens viktigaste reformområden. Det låter ju väldigt bra, men när ska de reformområdena bli verklighet och vardag för skolorna och eleverna runtom i landet?

Jag tycker också att Socialdemokraterna ibland börjar i fel ända när man diskuterar skolpolitik. Man för en efterhandspolitik. Man försöker att laga och lappa i efterhand. Ett tydligt exempel är ju att man har misslyckats med grundskolan. Det individuella programmet ökar och är snart det andra största programmet. Tänk om vi i stället kunde komma överens om att det är i de tidiga åren, under de första åren från förskoleklassen och de första åren i skolan, som vi ska satsa resurserna. Vi ska se till att alla elever får möjligheten och framför allt rättigheten att lära sig språket och att lära sig läsa, skriva och räkna. Det borde vi göra i stället för att ha den här efterkonstruktionen och reparera i efterhand. Fram för en förändrad politik där vi förebygger i stället för reparerar i efterhand!

Fru talman! Vi i Centerpartiet har försökt att ta ett helhetsgrepp om skolpolitiken. Vi gör det genom ökade resurser direkt till kommunerna, men vi gör det också genom att vi har tagit fram tre reformer. Det är reformer som vi har kallat för rätt till kunskap, en ökad lokal makt och insatser för att få fler lärare. Vi tycker att dagens skola är alldeles för fyrkantig. Barnets ålder är mer styrande än den kunskap och mognadsnivå som barnet har. Vi vill ändra på detta. Det är kunskaperna som ska styra och inte ålder eller antalet år i skolan.

Därför vill vi införa det vi kallar individuell kunskapsrätt. Det innebär att grundskolans åtagande inte är avklarat förrän eleven uppnått kunskapsmålen.

Fru talman! Därmed vill jag yrka bifall till reservation 6 under punkt 16.

Men för att alla ska kunna nå kunskapsmålen och ha rätten till det krävs det en del insatser. Varje elev måste få det stöd och den hjälp som hon eller han behöver. Vi behöver en mer individualiserad skola som är anpassad efter eleven och inte tvärtom. Vi behöver fler lärare och specialister som stöd till eleverna. Det är ju de första åren och de tidiga insatserna som återigen är det absolut viktigaste. Om man inte har med sig språket från början, om man inte fått möjlighet att lära sig läsa, skriva och räkna, är det oerhört svårt att ta till sig det i efterhand.

Vi vill också införa en individuell studieplan, och vi vill slopa timplanen för att göra utbildningen och kunskapen mer specifik efter varje elev.

Vi vill också ge skolorna större frihet. Men vi ska också ställa större krav. Vi anser inte att lokal frihet innebär frihet att misslyckas. Det är en frihet att välja hur man ska lyckas lokalt ute på varje skola. Jag är helt övertygad om att om skolledarna, lärarna, föräldrar och elever lokalt fick makten på varje skola skulle man kunna nå fantastiska resultat.

Det har ju pågått en försöksverksamhet med lokala skolstyrelser. Där har Socialdemokraterna velat fortsätta försöksverksamheten. Man törs inte riktigt lita på att de som har kompetensen runt om på varje skola kan ta det ansvaret. Men vad är det som ni är så rädda för i Socialdemokraterna? Varför vill ni inte släppa makten och möjligheterna till dem som finns ute i verksamheten? Vi i Centerpartiet står för likvärdiga skolor i hela landet. Vi förespråkar inte likadana skolor.

Lärarnas roll måste också uppvärderas. Större klasser och färre vikarier drabbar ju inte bara eleverna. Arbetsituationen är helt ohållbar på många håll. Insatser måste göras så att lärarnas inflytande ökar. De måste få vara med och bestämma över resurser, hur de fördelas och hur arbetstiden utnyttjas. Vi ska inrätta karriärvägar och öppna för möjligheten att vidareutveckla eller vidareutbilda sig till t.ex. specialist.

Fru talman! Slutligen ser jag att det finns en tydlig ideologisk skillnad när vi diskuterar skolpolitiken. För mig är det helt naturligt och självklart att tro att varje elev kan lära och kan lyckas. Därefter har vi format vår politik. Vi låter varje elev växa utifrån sina villkor och sina specifika förutsättningar. Det står i stark kontrast till dem som menar att vi måste sänka ribban eller tillåta ett viss svinn på vägen. Den individuella kunskapsrätten är oerhört viktig. Visst tar det olika lång tid att lära sig. Visst har man olika sätt att lära sig på. Men utmaningen är ju att hitta det specifika sätt som varje elev kan utformas och hjälpas efter.

Vi arbetar för att stärka elever och skolor i deras individuella arbete. Vi vill inte styra med pekpinnar och säga precis vad som är rätt och fel för alla. Det är också min förhoppning att regeringen framöver kommer att ta till sig den insikten och låter de fina orden i budgetpropositioner och betänkanden bli verklighet för alla ute i skolorna.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.59 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

Anf. 171 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Grundskolan ska ge alla elever en grund så att de kan gå vidare till olika gymnasieutbildningar. Grundskolan ska lägga grunden, men det stora sveket mot många elever är i dag att grundskolan inte lägger den grunden. Jag är övertygad om att de många avhoppet i gymnasieskolan beror på att alltför många elever inte fått med sig den kunskap som grundskolan skulle ha gett. Skoldebatten borde handla om hur alla elever ska få sin chans i skolan, och den borde handla om verkligheten men inte om skrivbordsidéer som inte går att förverkliga. Skoldebatten borde handla om att alla elever i Sverige ska få sin rätt till kunskap tillgodosedd.

Jag tror nämligen att vi i Sverige har förutsättningar att vända utvecklingen i skolan och att vi kan få en skola som verkligen är till för alla elever. Men det behövs ett antal skolreformer för att skolan ska få en chans att utvecklas på ett bra sätt.

Folkpartiet har en lång rad reformförslag för att alla elever ska få en bättre skola. En röd tråd i vår liberala skolpolitik är att eleverna, precis som vi vuxna, behöver olika lång tid på sig för att nå kunskapsmålen. Vi tycker också självklart att det är bäst att hjälpa eleverna så tidigt som möjligt i skolan. Därför vill vi t.ex. flytta över i varje fall merparten av de resurser som i dag används för att repetera grundskolan på gymnasiets individuella program i stället till mera stöd, på speciallärare och på extratimmar långt nere i grundskolan.

Det behövs också riktiga krav på förkunskaper för dem som ska börja gymnasieskolan. Det behövs för att tvinga fram att grundskolan verkligen lägger grunden. Låt elever lämna grundskolan först när de verkligen nått målen, även om det för en del kan ta olika tid. Det kan finnas de som nått grundskolans mål redan efter åtta år, och då ska de få lämna grundskolan om de vill det. Men det finns också de som behöver gå där i kanske tio år. Ibland kan det bästa vara att en elev får ett extra år redan i tvåan eller trean för att inte halka efter redan från början. I en flexibel grundskola är det inte något konstigt att man får ta olika tid på sig.

Betygen ska inte behöva komma som en överraskning när man ska börja i gymnasiet. Därför ska betyg sättas några år tidigare, i sexan. För att betygen ska kännas rättvisare behövs fler betygsnivåer än dagens tre nivåer på grundskolan. Särskilt hoppet mellan Godkänt och Väl godkänt upplever många elever som alldeles för stort.

Att eleverna däremot vill ha kvar betygen är det ingen tvekan om. I en Sifundersökning genomförd på uppdrag av Elevorganisationen svarade 94 % av eleverna att de ville ha kvar betygen i skolan. Det borde också vara självklart att föräldrarna ska ha rätt till skriftlig information om hur det går för barnen i skolan. Speciallärarna måste komma tillbaka till skolan i stället för att försvinna, som de är på väg att göra i dag. Gör obligatoriska utvärderingar med nationella prov redan i trean, så att ingen enda elev som behöver extra stöd glöms bort!

Fru talman! Skolan har många uppgifter, men för min del tvekar jag inte om vad som är skolans huvuduppgift. Skolans viktigaste uppgift är att ge kunskap och skapa förutsättningar för människor att gå vidare i ett kunskapssamhälle. Skolan kan inte lösa samhällets alla problem, men

Skolan, m.m.

den kan ge människor en bättre möjlighet att få makt över sina liv. Det var det som var den gamla folkskolans fantastiska uppgift, att öppna dörrar till nya kunskapsvärldar som inte fanns i de fattiga hemmen på 1800-talet, och det är det som även i dag är skolans verkliga utmaning. Skolan är till för alla elever, men kanske är skolan allra viktigast för de elever som inte automatiskt har kunskapsörsten och läsandet med sig hemifrån.

Segregationen i Sverige, uppdelningen mellan invandrare och svenskar, mellan långtidsarbetslösa och yrkesmännskor, ser jag och Folkpartiet som ett av de största och allvarligaste problemen i Sverige. En av de allra största svagheter i dagens skolpolitik är att den inte bidrar till att bryta segregationen. En internationell rapport, PISA-rapporten, visar att Sverige ligger på en dålig 27:e plats bland 33 undersökta länder när det gäller att ge invandrabarn utbildning. I Sverige löper en elev med annat modersmål än svenska dubbelt så stor risk att misslyckas i skolan som elever med svenska som modersmål. Därför är det nu en oerhört viktig skolpolitisk uppgift att ge invandrabarnen en rättvis möjlighet till bra utbildning.

Återigen kommer vi tillbaka till att en kunskapsskola med höga krav och med individuell undervisning är en skola som är bra för alla. Den som har ett annat modersmål behöver en bra skola redan från början. En kravlös skola däremot lämnar dem som behöver hjälp i sticket.

Skolans viktigaste resurs är lärarna, och den resursen är det nu tyvärr allt större brist på. I dag kan man inte räkna med att ens barn undervisas av en utbildad lärare i skolan. I längden är det avgörande för skolan att det finns utbildade lärare. Därför är det dags att våga säga i klartext att läraryrket ska uppgraderas. Lämna över de pedagogiska besluten från politiker till lärare, utveckla en kvalificerad lärarutbildning som ger karriärmöjligheter, mobilisera politiskt stöd för att skapa arbetsro och trygghet i skolan och se till att lönen speglar yrkets ansvar och utbildningskrav! En särskild lärarlegitimation skulle ge ett tydligt budskap att det här yrket kräver något speciellt.

Fru talman! I dag behandlar vi också ett antal motioner om förskolan. Situationen där skiljer sig tyvärr inte så mycket från grundskolans, dvs. det är stor brist på lärare. Vi har ju äntligen fått en rätt till allmän förskola för alla barn från fyra års ålder, och vi har fått en förskoleklass. Detta har Folkpartiet länge arbetat för, och därför är vi nu allvarligt bekymrade över utvecklingen i förskolan. Om reformen med allmän förskola ska bli meningsfull, måste det finnas förskollärare och tydliga mål i läroplanen för förskolan.

Jag vet inte varför majoriteten här i kammaren säger nej till att pedagogiskt utbildad personal ska ha ansvar för verksamheten i förskolan. På det sättet nedvärderar man ju förskolläraryrket, och om man nedvärderar denna bidrar man inte till att fler vill utbilda sig till förskollärare.

Från Folkpartiets sida har vi krävt att det ska vara samma krav på utbildade förskollärare som det är krav på lärare i grundskolan. Det ska också skrivas in i läroplanen att pedagogiskt utbildad personal ska ha ansvar för verksamheten och att det ska finnas tydliga mål för förskolans arbete.

På många håll i landet är det t.ex. uppenbart alldeles för stora grupper i förskolan. Det blir på många håll nästan omöjligt att bedriva mer än en passiv barnomsorg. Om vi får tydliga mål för förskolans arbete tvingas vi också se över hur grupperna ska se ut för att det pedagogiska arbetet ska bli meningsfullt.

Fru talman! Tyvärr har regeringspartiet valt att fortsätta i samma spår när det gäller den dåliga skolpolitik som utvecklades fullt ut åren kring 1968. De senaste åren har sorgligt nog Socialdemokraterna inte alls tagit upp de viktiga frågorna i skolan. Den skoldebatt som startats från regeringen eller från dess stödpartier handlar inte om det som är skolans verkliga utmaning och heller inte om det som är skolans verkliga problem. I stället har vi fått se ett antal mycket märkliga utspel. De har antingen kommit från det socialdemokratiska partiet, från regeringen, från myndigheter eller från utredningar med socialdemokratiska ordförande.

Förslag som har kommit från den sidan handlar om att man har velat slopa kravet på godkänt i svenska, engelska och matte för inträde till gymnasiet. Man har velat slopa betygsgränserna på de nationella proven, så att lärarna inte får något stöd i sin betygssättning. Man talar om att slopa de tydliga målen i läroplanen, så att vi inte längre kan utvärdera om skolorna når målen, och man ifrågasätter betygen på olika sätt.

Skolverket, regeringens högsta skolmyndighet, har vid flera tillfällen uttalat att grundskolan är på väg att bli för skolämnes- och kunskapsinriktad.

En del av de här förslagen har efter hård kritik dragits tillbaka. Men nog är det märkligt att debatten från regeringssidan bara handlar om att minska kraven, försvaga utvärderingen och sudda ut skolans tydliga kunskapsuppdrag.

Därför, fru talman, står vi i dag långt från varandra i skolpolitiken, och därför är jag fullständigt övertygad om att en liberal politik för skolan verkligen behövs för framtiden.

Jag nöjer mig med att yrka bifall under punkt 6 till Folkpartiets reservation 2.

Anf. 172 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Miljöpartiet har den här gången lagt fram två motioner som är rätt omfattande och av generell natur: en som sammanfattar vår skolpolitik rörande barnomsorg, förskola och förskoleklass och en som beskriver Miljöpartiets skolpolitik för grundskolan. Därutöver har vi en lång rad motioner som mera utförligt tar upp mera specifika frågor.

Motionernas innehåll behandlas relativt utförligt i betänkandet, och jag tänkte inte försöka beskriva innehållet i dessa motioner nu i anförandet, utan i stället ta upp två övergripande problem, ett för förskolan och ett för grundskolan, som jag tror är väsentliga för den framtida skolpolitiken.

Låt mig börja med förskolan. Förskolan är fortfarande under utbyggnad. Verksamheten expanderar. Förskoleverksamheten vilar på tre grundstenar.

Vi har läroplanen och skollagen som ska beskriva de organisatoriska förutsättningarna och innehållet i verksamheten.

Vi har tillsynsuppdraget som ligger på en myndighet – i det här fallet har kommunerna huvudansvaret och Skolverket det övergripande ansva-

ret – som ska se till att förskolan följer det som står i läroplan och skollag.

Vi har också en myndighet som ger resurser till förskolan. De resurserna ska naturligtvis anpassas efter de krav som ställs i läroplan och skollag.

De här tre bitarna är naturligtvis i högsta grad beroende av varandra. Tillsynen går inte att utöva om man inte har en läroplan som man ska ställa mot verksamheten i skolan. Om förskolan inte lyckas med det som står i läroplanen blir det en anmärkning från tillsynssidan. Det kan bero på bristande resurser, och det är klart att om det inte finns tillräckliga resurser för att uppfylla läroplanen får resurserna lov att föras dit.

De här tre delarna måste alltså vara kraftfulla och väl utformade för att det ska fungera. Det som nu har hänt är att vi har en förskola där läroplanen är den kritiska delen. Vi har helt enkelt inte en läroplan med ordentliga krav på vad som ska ingå i verksamheten inskrivna.

Det kan gälla så viktiga delar i verksamheten som t.ex. inskolningen av de nya barnen eller att observationer ska göras, det som förskollärarna får lära sig i sin utbildning, dvs. hur man systematiskt observerar utvecklingen hos barn. Det finns inte inskrivet. De regelbundet återkommande utvecklingssamtalen med föräldrar och barn, som är så noga inskrivna i grundskolans läroplan, finns inte för förskolan. Tid för pedagogisk planering och fortbildning av personalen finns inte inskriven. Uppgift om vem som har det pedagogiska ansvaret saknas. Barnens rätt borde vara betydligt mer utvecklad. De yngsta barnens rätt till kroppskontakt med vuxna, att bli talad med osv. är saker som måste stå i en läroplan för förskolan.

De här bristerna är mycket allvarliga. Läroplanen har så många viktiga funktioner och är det centrala dokument som hela kvalitetsarbetet ska vila på. Läroplanen ska naturligtvis också vara en information till föräldrarna, så att man som förälder vet vilken typ av verksamhet som erbjuds i en förskola. För personalen är den naturligtvis helt nödvändig som en riktlinje för vad som ska göras, vad som åligger personalen, barnens rätt, relationen till föräldrar osv. Naturligtvis är den viktig för tillsynsmyndigheten, som måste ha ett dokument där det står i vilka avseenden man ska ha tillsyn, och för den anslagsgivande myndigheten.

Så länge vi inte har en bra och väl inarbetad läroplan vacklar hela den här verksamheten. Mycket av det som vi har pratat om när det gäller bristerna går att återföra till brister i läroplanen, bl.a. den bristande tillsynen och resurstilldelningen, som också kan brista till följd av det här.

Den kanske viktigaste skolpolitiska frågan är alltså att få en bra läroplan och snabbt kunna gå vidare med resurstilldelning och tillsyn så att verksamheten håller kvalitetsmålen. En bra läroplan kan på det sättet vara stommen i det som många talar om i dag: en kvalitetsgaranti för förskolan.

När det gäller grundskolan är bilden en helt annan. Där präglas fortfarande bilden av omställningen från staten som huvudman till kommunaliseringen av skolan. Visserligen genomfördes den för över tio år sedan, men den har ännu inte fullföljts fullt ut.

Grundskolan har, till skillnad från förskolan, en bra läroplan och skollag. Trots att det är så fallerar emellertid tillsynen, och den ligger alltså delvis inom kommunens ansvarsområde.

Inom Miljöpartiet vill vi att skolorna ska få ökad självständighet. Det var det som låg bakom tanken med kommunaliseringen och med en ordentlig decentralisering: en ökad självständighet, så att skolledare, lärare, föräldrar och elever i samverkan kan utforma sin skola.

Den decentralisering som skedde vid kommunaliseringen stannade i många kommuner vid kommunkontoret. Här krävs det krafttag för att fullfölja decentraliseringen och utveckla tillsynen, så att vi också får ett bra tryck på kommunerna att ställa resurser till förfogande så att verksamheten i grundskolan följer det som står i läroplanen, t.ex. att alla elever i behov av särskilt stöd också får det stöd som de enligt läroplanen är berättigade till.

Det här är en typisk tillsynsuppgift. Här ska alltså den myndighet som har tillsynen gå in och se att detta verkligen sköts. Det är minst sagt konstigt att vi är ut och är in har haft en skola där det har varit stora brister när det gäller just elever i behov av särskilt stöd och deras möjligheter att få hjälp utan att tillsynsmyndigheten har reagerat, sagt ifrån på skarpa att det inte kan få vara så här och pressat fram de resurser som vi nu alla talar om och som Miljöpartiet i samverkan med regeringen har fått bidra med, åtminstone på det sättet att det nu går ut ordentlig förstärkning av resurserna till skolorna. Men de ska ju hamna på rätt ställe och av rätt skäl också.

Sammanfattningsvis kan man säga att decentraliseringen av skolverksamheten måste fortsätta och tillsynen förstärkas så att kraven på resurser kan formuleras tydligare och med hänvisning till läroplan och skollag, och att därvid en nödvändig förutsättning är att vi får en bra läroplan också för förskolan.

Fru talman! Låt mig avsluta med att kort nämna någonting om alla de motioner som vi har lämnat in om mer specifika frågor. Någon har tagit upp förskoleklassen. Jag vill bara påminna om att Miljöpartiet var det enda partiet som för tre år sedan, när det infördes, gick emot förslaget, därför att vi då befarade att förskoleklassen skulle vara ett första steg in i en tioårig skola och att våra sexåringar skulle hamna i en skolmiljö i stället för en kontinuerlig övergång från förskolan. Tyvärr fick vi rätt, och skolifieringen av förskoleklassen är det många som har noterat. Skolverket har i en utredning riktat allvarliga anmärkningar mot förskoleklassens utveckling just i det här hänseendet. Vi föreslår alltså att man lämnar förskoleklassen och återgår till sexårsverksamhet, så att sexåringarna får en naturlig avslutning på förskolan, med alla de fördelar som förskolepedagogiken har i det avseendet.

En annan stor fråga är elevinflytandet. Miljöpartiet vill se ett ökat elevinflytande. Vi tror att det är en bra väg att föra in idéerna om värdegrunden i skolorna, att förankra dem på demokratisk väg.

Många har berört själva innehållet i skolarbetet. Vi är alla överens om att man ägnar för lite intresse åt en rad områden. Det står utförligt i betänkandet. Jag kan nämna ANT-undervisningen, sex- och samlevnadsundervisning och fysisk aktivitet. Utskottet har påtalat betydelsen av att vi får in ämnet idrott och fysisk aktivitet på ett helt annat sätt.

Miljöpartiet har väckt en motion om de konstnärliga ämnena i skolan. Det är ett exempel på effekten av att man har fokuserat så hårt på kunskaperna och de kommande betygen i årskurserna 8 och 9 i grundskolan. Matematik, svenska och engelska ses som de viktigaste ämnena. Man har

Skolan, m.m.

tappat en del av helhetssynen på eleven. Alla de andra ämnena är också viktiga inslag i skolverksamheten.

Miljön i skolorna måste tas på större allvar. Skolan är Sveriges största arbetsplats. Den är viktig eftersom våra barn går där. Många skolor har i dag en arbetsmiljö som inte skulle accepteras på arbetsplatser för vuxna. Det gäller ventilation, bra vistelserum och arbetsmiljöer.

Det har också tillkommit nya problem när det gäller miljön. Miljöpartiet har påpekat några sådana. Ett exempel är den ökade UV-strålningen på grund av förändringarna i ozonlagret. När man planerar en skola bör man tänka på att det finns trädplanteringar på skolgårdar och lekplatser.

Flera olika partier har tagit upp skolmaten. Det är naturligtvis viktigt att vi får den frågan löst, så att skolmaten ute i skolorna är bra. Det gäller både grundskolan, förskolan och gymnasiet. Det ska också finnas variation – vegetarisk mat eller veganmat för dem som vill ha. Naturligtvis ska man också använda ekologiskt producerade basvaror.

Jag tänker inte gå in på fler motioner. Naturligtvis står jag bakom alla förslag som har lämnats in av Miljöpartiet. För tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 3 under punkterna 11 och 50.

Anf. 173 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Fru talman! Jag begärde ordet för att upplysa om att Miljöpartiet inte var det enda parti som sade nej till förskoleklassen. Vi sade också nej till förskoleklassen eftersom vi tycker att det är en onödigt mellanform. Vi menar att förskolan är för sig och att det ska finnas en naturlig övergång till den fortsatta skolan. Vi har i stället förespråkade skolstart vid sex års ålder med möjlighet till individuell anpassning ända upp till åtta års ålder. Den form som förut kallades sexårsverksamhet menade vi skulle övergå till en frivillig form av s.k. barnskola.

Anf. 174 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Det är alldeles riktigt som Catharina Elmsäter-Svärd säger, att Moderaterna reserverade sig och att man vid omröstningen stödde reservationen. Jag tyckte att det var sjyst att inte nämna det i samband med att jag sade att vi var det enda parti som tog avstånd från förskoleklassen.

Ni ville gå ännu längre än majoriteten, där alla övriga partier var med. Det var redan då klart att ni ville ha ett första steg in i skolan, knyta sexåringarna närmare skolan och få en tydligare skolifiering. Det var en extremt åt andra hållet. Det var skälet till att jag inte tyckte att det var så lämpligt att bunta ihop Moderaterna med Miljöpartiet i frågan. Vi hade diametralt motsatta åsikter. Från vår synpunkt var det moderata förslaget värre än majoritetens.

Det är helt korrekt att det fanns två reservationer och två partier som inte stödde majoritetens förslag.

Anf. 175 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Fru talman! Jag tackar Gunnar Goude för den ärligheten. Vi var också emot den s.k. förskoleklassen.

Jag var själv med i debatten, eftersom jag då satt i utskottet. Sedan har jag gjort turer till andra utskott och nu kommit tillbaka. Många upplevde en skillnad, att barnen kom till skolan från dagis eller förskolan. Vi

ansåg att det var onödigt att ha mellanformen förskoleklass. Gunnar Goude gör en riktig beskrivning.

Vi menar att det viktigaste måste vara att man ser till barnets behov och barnet som individ. Det behövs en individuell anpassning av när man börjar skolan. På den punkten tror jag att Gunnar Goude och jag är överens. Därför vill vi utveckla det som nu kallas förskoleklass till en frivillig barnskola. Då kan de föräldrar och de barn som önskar en mer skolifierad tid få det. De som ännu inte klarar av det hinner vänta till dess de klarar det.

Anf. 176 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Det är en riktig beskrivning. Vi kan vara överens om att vi vill ha en flexibel skolstart och att det är olika för olika barn när man är skolmogen. Däremot vill vi från Miljöpartiets sida betona betydelsen av att man under den period man går i förskola kan följa den verksamheten – fr.o.m. ett, två eller tre år upp t.o.m. sex år.

De barn som är fem år och blir sex i förskolan får en naturlig avslutning på sin förskoleperiod, vilket också är viktigt. De är plötsligt äldst på förskolan och tar nya former av ansvar. De har erfarenhet av förskolan och får via sexårsverksamheten kontakt med den skola de ska till. Vi tror att det är bra att man får vara kvar ett år till, med förskolepedagogiken och de förskollärare man är van vid. Barnen behöver ha gott om tid på sig. Det gäller de flesta.

Det är fullt möjligt och tillåtet att vissa barn går in tidigare. Vi är också för flexibel skolstart. Däremot är jag själv skeptisk till att vara för ivrig att sätta även skolmogna barn i skolan för tidigt. Det kan vi diskutera när vi har tillfälle till det, Catharina Elmsäter-Svärd och jag.

Anf. 177 TORGNY DANIELSSON (s):

Fru talman! Dagens debatt handlar om ett stort antal motioner från den allmänna motionstiden. Det är hela 274 motionsyrkanden som vi ska ta hand om, som främst berör skolan. Rent matematiskt skulle varje yrkande få ta 2,2 sekunder, om vi utgår från tio minuter som stipulerad talartid. Den ordningen är olycklig, med respekt för allt det arbete som läggs ned. Det känns inte riktigt värdigt. Det är naturligtvis en orimlighet att klara av att kommentera ens en bråkdel av alla de förslag som har väckts. Det är något som vi bör uppmärksamma när vi utvärderar riksdagens arbete. Det var också Yvonne Andersson inne på.

Nåväl, det finns ju också en positiv sida av att det väckts så många motioner om skolan. Det tyder på att skolan engagerar många och att skolan med all sannolikhet kommer att bli en av de hetaste frågorna i den kommande valrörelsen. Det har vi också märkt här i dag.

Vi socialdemokrater har alltid värnat om en likvärdig skola för alla som en viktig del i ett gemensamt samhällsbygge. Vi ser det som självklart att varje elev utifrån sina unika förutsättningar och sin lust att lära ska ges möjligheter att erövra nya kunskaper genom hela livet – från förskolan till vuxenstudier.

Den svenska skolan svartmålas ofta av främst företrädare för de borgerliga partierna. Här hemma i Sverige framställs den ofta genom medierna som en skola i kris. Samtidigt som vi säger detta ser vi att det kommer delegation på delegation från andra länder. Nu har det främst varit

Tyskland och Danmark. De kommer hit för att studera den svenska skolan och försöka komma underfund med vad det är som gör att vi i Sverige lyckas så väl i olika internationella jämförande studier.

OECD:s senaste undersökning går under benämningen PISA. Den har nämnts här flera gånger. Den mäter kunskaper inom läsförståelse, matematik och naturvetenskap hos 15-åringar i 32 länder. Den visar att Sverige ligger i topp. Undersökningen visar också – vilket jag tycker är glädjande – att den svenska skolan är likvärdig i jämförelse med skolan i andra länder i den betydelsen att det inte i första hand är vilken skola eleven går i som avgör vilka resultat en enskild elev uppnår. Analyser visar också att den sociala bakgrunden i lägre grad påverkar svenska elevers resultat jämfört med genomsnittet i OECD.

Vi har alltså anledning att vara stolta över den svenska skolan på samma sätt som vi kan vara stolta när det går bra för oss i andra sammanhang, som t.ex. musik, design och idrott. Det hoppas jag att även vi här i kammaren kan vara överens om. Vi kan vara stolta, men inte nöjda. Mycket finns att förbättra, och våra ambitioner ska vara höga. Så länge som det finns ungdomar som lämnar grundskolan utan tillräckliga kunskaper kan vi inte vara nöjda. Skolorna fullgör då heller inte sina uppdrag.

Fru talman! För att skolan ska kunna lyckas med sina uppdrag behövs självklart tillräckliga ekonomiska resurser och professionella människor. Men vi behöver också kunna erbjuda en god miljö för såväl vuxna som unga och för såväl arbete som vila. Vi bör kunna erbjuda våra barn en minst sagt lika bra arbetsmiljö som vi vuxna kräver för vår egen del.

Skolan ska vara en trygg och rolig plats att vara på. Där ska ges möjlighet till personlig utveckling. Där ska barn och unga kunna etablera relationer med såväl jämnåriga som vuxna. Skolan ska vara en plats där alla barn från olika sociala, ekonomiska och kulturella miljöer kan mötas. En skola för alla ska genom att bidra till en ökad integration också hjälpa oss att nå visionen om ett samhälle för alla.

Skolans uppgift är i grunden densamma som förskolans och senare gymnasiet och vuxenutbildningens. De är alla delar i det vi numera kallar det livslånga lärandet. Skolan får aldrig ha som sitt enda syfte att vara en förberedelse för livet, utan skolan utgör en stor och viktig del av livet självt. Det är därför som skolan också måste kunna erbjuda en bra miljö inte bara för lärande utan för att kunna skapa hög livskvalitet och ett välbefinnande för alla barn och ungdomar under hela deras uppväxt.

Fru talman! En av de frågor som diskuterades flitigast i utskottet under beredningen av betänkandet handlar om idrott och hälsa i skolan. Det är mycket utifrån den oro för barns och ungdomars hälsa som vi upplever. Då tänker vi på de rapporter som redovisar att alltför många barn har övervikt, har stressrelaterade åkommor och har psykiska problem. Vi har också fått ta del av rapporter om benskörhet redan i tidiga barnår.

Det som är intressant är att idrott och hälsa också var en av de frågorna som ungdomarna själva diskuterade energiskt under den s.k. Ungdomens riksdag som hölls här i Riksdagshuset i mitten på mars. Det var ungdomar från Vännäs, Östersund, Tranemo, Lindesberg, Bollnäs, Tranås, Uppsala och Linköping. De skrev en massa olika motioner. Bl.a. tog de i tolv motioner upp temat idrott och hälsa.

De synpunkter som eleverna framförde är intressanta och kan mycket väl förverkligas ute i skolorna i dag med den nuvarande ansvarsfördelning vi har där skolhuvudmän och enskilda skolor har en stor frihet att själva organisera sin verksamhet. Här är några av de förslag som eleverna kom med.

- Man kan kombinera både undervisning och friskvård genom att t.ex. ha naturkunskap ute i skogen.
- Hela språklektionen behöver inte hållas inne i lektionssalen. Att ta en promenad med kamraten för att träna det främmande språket kan fungera utmärkt.
- För att få fler intresserade av idrott bör man genom skolan få chansen att komma i kontakt med fler och kanske mindre vanliga sporter som curling och ridning.

Detta var några av de förslag som ungdomarna själva väckte. Alla var överens om att motion och hälsa måste bli en naturlig del av livet och att skolan är en mycket viktig inkörsport. Skolan själv kan dock inte ensam inom ramen för skolans vardag tillgodose elevernas fulla behov i detta avseende. Men den har likväl ett ansvar för att förebygga ohälsa. Det kan bl.a. ske genom att skapa en så god arbetsmiljö som möjligt i skolan och genom att kontinuerligt bedriva folkhälsoarbete.

Det är bara att instämma i vad de ungdomar som medverkade i Ungdomens riksdag framförde. Ämnet idrott och hälsa har här en given uppgift, men friskvårdande inslag kan med fördel även innefattas inom ramen för andra aktiviteter under skoldagen.

Fru talman! Nu står jag här för troligtvis sista gången i talarstolen. Trots det måste jag ändå yrka på att riksdagen avslår samtliga 274 motionsyrkanden.

Anf. 178 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Torgny Danielsson talade i sitt anförande om arbetsmiljön och hur viktig den är för både barn och vuxna som är i skolan och förskolan. Min fråga blir då: Hur kan Torgny Danielsson och Socialdemokraterna tala om det när vi t.ex. ser maxtaxans konsekvenser? Vi ser att kvaliteten minskar. Det krävs många fler förskollärare för att man över huvud taget ska tid att ha en bra arbetsmiljö, ögon för barnen och se vad som händer.

Jag läste vad som stod i Länstidningen i dag. Det är en förskollärare som själv har skrivit ett inlägg. Hon skriver så här: "Hur skall förskollärarna utföra ett pedagogiskt arbete i en barngrupp som kan bestå av 20–25 barn i åldrarna 1–6 år?? – – – Vem tar ansvar om något allvarligt inträffar när personalen ej räcker till? När får förskollärarna säga ifrån när barnantalet bara växer, och ytorna de vistas på är alldeles för små?" Är det en bra arbetsmiljö, Torgny Danielsson, för förskollärare och de barn som finns i förskolan?

Min andra fråga handlar om Socialdemokraternas reformarbete som de talar om. I bl.a. budgeten skrev man i höstas att utbildningsområdet är ett av regeringens viktigaste reformområden. Jag skulle vilja fråga Torgny Danielsson: När kommer reformerna? Kommer det några stora

saker innan valet som regeringen och Socialdemokraterna kan vifta med vallöfte, eller kommer vi att behöva vänta ännu längre? När kommer reformerna?

Anf. 179 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller maxtaxan är vi själva kanske lite överraskade att det blev så pass stor succé som det trots allt blev. Det visade sig att tydligen har kostnaden för förskolan varit ett hinder. Alltfler har nu möjlighet att ge sina barn den pedagogiska förskoleverksamhet som de har önskat.

Om vi ser att det påverkar miljön eller kvaliteten i verksamheten ska vi naturligtvis ta ett ansvar för det och också se till att det kommer mer resurser om det så behövs. Därför är det viktigt att vi noga följer utvecklingen.

Sofia har också i sitt anförande talat om att hon saknar reformer. Hon säger att vi inte har gjort någonting på åtta år, och nu frågar hon vad som kommer. Jag tycker att det är lite fel. Jag skulle vilja anklaga Sofia Jansson för att uttrycka sig fel.

Okej, vi kanske har gjort fel. Men vi har faktiskt gjort en mängd saker. Det kanske är fel att satsa på IT:is som vi har gjort. Det kanske är fel att vi har skapat en ny lärarreform. Det kanske är fel att vi har skapat Kunskapslyftet. Det kanske är fel att vi har drivit en massa skolutvecklingsprojekt och skapat mer medel för kommunerna för att satsa på skolan som t.ex. Wärnerssonpengarna och tidigare Perssonpengarna. Det kanske är fel att skapa ett specialpedagogiskt institut. Det kanske är fel att göra storstadssatsningen för att lyckas med integrationen.

Jag vet inte vilka förslag Centerpartiet självt har. Många av de motioner som behandlas i betänkandet innehåller få förslag om konkreta åtgärder. Hur vore det om ni i stället för att analysera vad vi eventuellt gör eller inte gör kommer med konkreta förslag så att vi kan ta ställning till dem? Många av de förslag som trots allt finns upplever jag som svåra att förstå om ni samtidigt står för en avreglering.

Anf. 180 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Om Torgny Danielsson vill ha konkreta förslag kan jag direkt lämna över en av våra grundskolemotioner, där det finns ett antal yrkanden som vi har sett till att det finns pengar för i vår budget men också andra konkreta förslag.

Vad gäller maxtaxan och förskolan säger Torgny Danielsson att ni ska ta ett ansvar. Men är ni beredda att betala för kvaliteten? Ni har ju nyligen sagt att det är kommunernas ansvar. Ni har sagt att ni har beslutat om en reform, och sedan dumpar ni den på kommunerna, som själva ska lösa det. Ni har sagt att inom överskådlig framtid kommer det inte mer resurser. Men hur kan ni då stå och säga att ni ska förbättra kvaliteten och att det ska vara en bra arbetsmiljö både för barnen och för dem som arbetar i skolan? Det är en ekvation som inte går ihop för mig.

Torgny Danielsson diskuterade också hur bra vår grundskola är i internationella jämförelser. Vi vet att kunskaperna hos vissa elever är väldigt bra, men vi vet också att kunskaperna hos nästan lika många elever inte alls är så bra. Det är det som är farligt när vi ser kunskapsklyvningen, som ökar och som också blir en ond social klyvning. Någonting

måste göras åt det. Då går det inte att bara stå och säga att vi ska ha bättre kvalitet i skolan.

Det ska vara lika möjligheter, sade Torgny Danielsson. Det är jättebra. Men för att det ska bli lika villkor för alla elever i skolan måste vi satsa tidigt så att de lär sig språk, lär sig räkna, skriva och läsa. Där har vi konkreta förslag som vi har lagt resurser för de första åren. Det är mer än de Wärnerssonpengar som ligger och som räcker till en lärare på 400 elever.

När kommer de nya reformer som ser till att det blir verkligt lika villkor för eleverna i skolan?

Anf. 181 TORGN Y DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! En av de största utmaningar vi har som politiker är att hantera den skillnad i förutsättningar som finns mellan olika kommuner. Därför är det också viktigt att de resurser som går från staten ut till kommunerna fördelas på ett sådant sätt att de kommer alla barn till del.

Det som skiljer oss och Centern, såvitt jag kan förstå utifrån den diskussion vi har, är att vi har en större tilltro till att kommunerna, enskilda skolor och lärare som professionella kan se vilka metoder, vilket sätt och vilken organisation som man bäst behöver för att lösa uppgiften. Det handlar också om att vi genom att satsa på kompetensutveckling och vidareutbildning för lärare och annan skolpersonal kan höja kvaliteten. Vi står naturligtvis bakom detta och har ett ansvar tillsammans med kommunerna. Det är viktigt att understryka det.

Sofia Jonsson sade i sitt inlägg tidigare att hon ville ha en likvärdig skola, inte lika. Hur ställer ni i Centern er då till att Moderaterna driver tesen om att man ska skapa en nationell skolpeng med en central administration? Hur kommer det att kunna skapa likvärdighet, mångfald och möjligheter att driva olika typer av verksamheter? Innebär inte det i praktiken att ni då också går med på att skapa en skola som blir lika?

Anf. 182 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Fru talman! Ja, visst kan vi ha mycket att vara stolta över när det gäller skolan. Men allt är inte bra. Jag menar att den dag som vi har slutat att försöka vara bättre har vi också slutat att vara bra.

En del i det inlägg som gjordes visar på den trångsynthet som Socialdemokraterna i dag besitter. När Torgny Danielsson säger att vi ska vara lika stolta över vår skola i dag som vi är när vi lyckas i idrott och musik visar det vad som är typiskt för regeringen. Man är snabb att skicka ett fax när en tennisspelare lyckas i världen, men man skulle aldrig göra detsamma om en företagare lyckas i världen – något som skapar välfärd och välstånd i landet.

Det är lika symtomatiskt som att det är okej att tjäna pengar som idrottsproffs men att det inte är lika accepterat att studera vidare och lyckas i sitt arbete som akademiker eller med en hög utbildning. Vi har en för låg utbildningspremie i landet jämfört med i andra länder.

I mitt inledningsanförande pratade jag om rätten till en trygg och bra framtid och hur barn skulle kunna forma sin framtid om de inte fick den utbildning som de behöver. Jag återkommer till den fråga som jag ställde i mitt inledningsanförande. För att tidigt kunna se vilka kunskaper en elev besitter, och för att tidigt kunna ha samspelet mellan föräldrar och

elever, har skriftliga omdömen och betyg diskuterats. Var står Socialdemokraterna i dag? Är det partikongressens beslut om nej till betyg som gäller, eller är det den nya skolministerns mer öppna och positiva attityd till skriftliga omdömen och betyg som gäller? Eller är det med Vänstern, som absolut inte vill ha några betyg, som ni ska fortsätta att driva politiken framåt?

Anf. 183 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Allt är inte bra. Det sade jag också i mitt anförande. Vi får absolut aldrig tappa ambitionen att förbättra verksamheten och kvaliteten i skolan. Det är naturligtvis också viktigt att vi följer med i samhällsutvecklingen, så att vi anpassar skolan efter de nya rön som vi vinner, inte minst att utveckla nya metoder, nya tekniska hjälpmedel för funktionshindrade osv.

Vi kanske inte är tillräckligt nationella i Sverige så att vi kan vara stolta när vi lyckas med någonting. Men när det gäller skolan är det väldigt många som har skyggglappar, och med något slags retorisk politisk upprepning kritiserar man ständigt skolan. Det är inte nyanserat. Jag upplever att det inte är trovärdigt, när utomstående bedömare samtidigt lovordar svensk skola, inte minst förskolan.

Catharina Elmsäter-Svärd säger att vi inte uppmärksammar akademiska studier osv. och inte tycker att vi kan vara stolta över sådant. Det säger hon i Nobels högborg.

Betyg är någonting som vi socialdemokrater inte ser som det viktigaste i första hand. Det viktigaste är att vi ständigt har möjlighet till kontinuerliga utvecklingssamtal, att vi följer utvecklingen och att betygen sedan inte ska vara avgörande för om man har möjlighet att gå vidare till t.ex. gymnasieskolan. Det ska inte vara en utsortering. Att betygen mäts vid en speciell tidpunkt tycker jag harmonierar dåligt med det som ni många gånger tar upp, att man ska avreglera och ta bort timplaner.

Anf. 184 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Fru talman! Jag talar med en representant för ett parti som i över 70 år har styrt och regerat i detta land, med några få undantag, och som i ganska många år har kunnat sätta sin prägel på den svenska skolan. Jag förvånas fortfarande över att Torgny Danielsson, inför ett betänkande som behandlar 275 motionsyrkanden – han räknade själv ut att det tog ungefär 2,2 sekunder att bemöta varje yrkande – är den som inte sätter upp full tid på talarlistan för att mer kunna utveckla vad man vill göra av skolan.

Jag ser det lika symtomatiskt som att de förslag som man skulle kunna tänka sig att ha åtminstone för att redovisa för väljarna, för föräldrar och för elever före den 15 september när vi har val, läggs i utredningar som kommer att redovisas först efter valet.

Då vill jag veta: Vad gäller i fråga om betygen?

Vad är alternativet? Ni pratar om att betygen inte ska vara avgörande när man läser vidare. Ska jag tolka Torgny Danielsson som att ni kvarstår vid kongressens beslut att det inte är betyg vi ska ha som värdeomätare för att barn ska kunna veta var de står när det gäller uppnådd kompetens? Betyg är heller inte något som behövs när man ska söka vidare till gymnasieskolan. Står ni fast vid Wärnerssons förslag om att sänka kraven på

behörighet? Är ni inne på Vänsterpartiets linje att låta alla som söker till gymnasiet komma in på sitt förstahandsval?

I så fall undrar jag, fru talman, vilken kvalitet vår skola kommer att ha i framtiden.

Prot. 2001/02:93
10 april

Skolan, m.m.

Anf. 185 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Kvaliteten formas framför allt av de professionella människorna i skolan och den organisation, de metoder och de verktyg vi kan utveckla för skolans vardag.

Jag tycker att de hårklyverier vi många gånger hamnar i är ganska ointressanta. Det är egentligen en akademisk debatt, eftersom vi ser att vi är inne i ett system med ett livslångt lärande.

Då är frågan vad betygen är värda. De mäter någonting vid en viss tidpunkt. Vi pläderar för utvecklingssamtalet, som är det viktigaste verktyget för att göra avstämning och utvärdering och planera för framtiden, så att vi kan hjälpa varje barn att utvecklas utifrån sin maximala förmåga.

Att någon form av skriftlig dokumentation kan behövas för att man ska klara av att visa att man är överens är en praktisk sak. Men att införa någon typ av skriftliga omdömen som liknar betygen tror vi inte höjer kvaliteten i skolan. Det är samtalet och dialogen, där läraren, eleven och föräldern kan vara med på någotsånär likvärdiga villkor, som bäst gagnar varje barns utveckling och möjlighet att lyckas i skolan.

Anf. 186 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Torgny Danielsson hänvisar till internationella jämförelser och statistik. Ser man på hur det går för svenska elever i slutändan av systemet ser man att det bara är 59 % som når upp till gymnasieskolans mål, dvs. ungefär lika många som gick i gymnasiet för ungefär 20 år sedan. Sverige har faktiskt färre ungdomar under 30 år med högre utbildning än vad jämförbara länder har.

Man kan naturligtvis inte ta upp allting i ett anförande, men jag noterade att Torgny Danielsson inte nämnde lärarbristen. Jag ser lärarbristen som ett av de allvarligaste hoten mot hög kvalitet i förskola, grundskola och gymnasieskola. Var femte lärare i den svenska skolan är i dag inte lärarutbildad.

Vad blir följderna? En utbildad lärare blir läroboksbunden, vågar inte göra utvecklingar, har inte lätt att göra jämförelser med andra ämnen, osv.

Min enkla fråga på tal om reformer är vilka åtgärder Socialdemokraterna planerar att genomföra för att råda bot på lärarbristen.

Anf. 187 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Jag håller med. Jag nämnde också i mitt anförande att det är viktigt att ha professionella människor i skolan och att det är viktigt att uppgradera lärarkraften. Som följd av det är det naturligtvis viktigt att vi har bra yrkesutbildningar inom alla områden och att vi kan få möjlighet till fortbildning och vidareutbildning för lärarna. Vi är helt överens om att vi behöver stärka möjligheten att rekrytera kompetent personal för skolans del rakt över.

Jag har en fråga till Folkpartiet. Jag upplever Folkpartiet som ett parti som ofta står för avreglering, men samtidigt förvånas jag när jag läser era motionsyrkanden över att ni så ofta kräver motsatsen. Ni vill ha fler re-

gleringar. Ni vill ha handlingsplaner mot skolk. Ni vill ha fler timmar för olika ämnen. Ni vill ha obligatoriska nationella prov, osv.

Hur stämmer detta egentligen överens? Ni säger å ena sidan att ni vill avreglera, men återkommer å andra sidan i era konkreta förslag till att det egentligen är reglering som är lösningen på alla problem.

Anf. 188 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Det var dåliga exempel, eftersom Folkpartiet motionerar om att avskaffa timplanen. Vi har redan en förordning som kräver att skolorna har handlingsplaner mot skolk. Det trodde jag att vi var överens om att man borde ha på skolorna. Sanningen är att vi vill skärpa den nationella utvärderingen men inte reglera detaljer i arbetet.

Läraryrket består och blir värre och värre. Läraryrket är inte särskilt populär i dag. Jag skulle fortfarande vilja veta vilka åtgärder Torgny Danielsson föreslår.

Jag har ett antal. Vi ska börja lyssna på lärarna, utforma skolreformer i dialog med dem och verkligen respektera deras profession. Vi inför en läraryrkeslegitimation för att markera yrkets betydelse. Vi vill införa en rätt till ledighet för studier och forskning, ge politiskt stöd till lärarna för deras arbete mot skolk och mobbning och tydligt markera att det ska vara högeskoleutbildad personal i förskolan. Vi ska förbättra läraryrket, så att man känner att man får en kvalificerad vetenskaplig utbildning även när man blir lärare. I dag flyr man från läraryrket.

Är det någon av dessa reformer eller några andra reformer som Torgny Danielsson kan tänka sig att stödja?

Anf. 189 TORNGY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Ett exempel på avreglering är mycket riktigt avreglering av timplanen. Det står också vi bakom, eftersom det finns en försöksverksamhet. Samtidigt säger ni att man ska införa obligatoriska nationella prov vid vissa tidpunkter. Jag har svårt att se hur det ska gå ihop. Man öppnar för att skolorna och kommunerna ska kunna organisera skolan efter eget tycke, men man ska ändå ställa nationella krav på mätningar av kunskaperna vid vissa tidpunkter.

Många av de förslag som handlar om att skapa flera möjligheter att göra läraryrket attraktivt har vi börjat förverkliga. Lärarnas bågge arbets- tagarorganisationer är på ett mycket aktivt sätt med i utvecklingsarbeten och deltar i en dialog om hur man kan förbättra lärarnas arbets- situation, ge fler utvecklingsmöjligheter och framför allt, som många av oss har varit inne på under debatten, skapa en så bra arbetsmiljö som möjligt för lärare. Vi har ett ansvar för att göra det tillsammans med skolhuvudmännen.

Anf. 190 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Torgny Danielsson nämner systemet med det livslånga lärandet, som består av både förskola, grundskola, gymnasium och vuxenutbildning och även andra delar som finns runtomkring oss.

Vi har varit överens över partigränserna om en värdegrund för skolan, som i dag är reglerad i läroplanen. Tycker inte Torgny Danielsson att det vore lämpligt att ha samma värdegrund för alla skoldelar i det livslånga lärandet?

I mitt anförande berörde jag vikten av att lyfta fram den praktiska kunskapen. Det är min övertygelse att det på våra skolor finns väldigt många barn och ungdomar som har begåvningar som inte tas till vara därför att det varken finns utrymme eller läromedel och därför att vikten av praktiska färdigheter och handens kunskap inte uppmärksammas. Det går inte att rekrytera folk till över 300 yrken därför att vi inte har utbildningar som motsvarar dem.

Har ni diskuterat detta? Ni avstyrker ju Kristdemokraternas motion om att lyfta fram dessa färdigheter.

Slutligen vill jag nämna lärobokens betydelse. Torgny Danielsson nämnde ingenting om det heller. Kan en av anledningarna till att vi har svårt att fånga och utveckla kunskapen hos våra elever vara att de inte kan få stöd i någon lärobok?

Anf. 191 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller värdegrunden är det klart att den är densamma oavsett om vi står här i riksdagens talarstol eller om vi finns på en förskola eller en grundskola. Det är respekten för de grundläggande demokratiska värderingarna, respekten för människors lika värde och okränkbarhet och respekten för vår gemensamma miljö.

Som jag ser det är det den värdegrund som gäller även för förskolan. Det är inte någon skillnad. Det som Kristdemokraterna har tagit upp är ju att man inte använder den etik som förvaltas i den kristna traditionen. Det kan man diskutera, också med tanke på det samhälle som vi har i dag som är mångkulturellt och mångreligiöst med många olika religioner.

Jag har märkt att Kristdemokraterna inte längre pratar så mycket om maxtaxan, nu när vi har haft den en tid. Jag vet inte om det är medvetet. Men vi tycker att maxtaxan visar att det fanns ett uppdämt behov. Barns behov och föräldrars önskemål kunde inte bli tillgodosedda på grund av att priset på förskoleverksamheten var för högt. Detta har tidigare varit ett hinder.

Nu har vi sett att alltfler kan använda den här möjligheten. Det tycker jag är ett bevis på att vi har ökat valfriheten. De människor, kanske ensamstående föräldrar, som det handlar om har alltså inte haft någon valfrihet tidigare. Innebär det faktum att ni inte tar upp den frågan nu igen att ni i princip är överens med oss om att det här har ökat valfriheten för föräldrarna?

Anf. 192 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är en fråga som jag inte kan besvara på grund av att jag inte har ytterligare replikmöjligheter efter denna replik. Därför tänker jag inte gå vidare med den. Vi tycker fortfarande att det ska finnas en frihet för alla föräldrar att välja barnomsorg. Valfriheten ska gälla alla föräldrar oavsett om de har ansvar för sina egna barn eller ej. Så den här satsningen tycker vi är fel. Dessutom är det naturligtvis fel att barnen går i så stora grupper att varken personal eller barn trivs. Jag hoppas verkligen att Socialdemokraterna tar tag i den frågan.

Jag fick inget svar på frågan om varför ni inte kan tillstå att vi ska uppvärdera den praktiska kunskapen och handens kunskap. Vi har olika läggningar. Barnen och vi vuxna har det. Alla läggningar och olikheter behöver tas till vara i skolan, och man behöver förkovra sig. Jag är full-

ständigt övertygad om att också de teoretiska kunskaperna skulle bli oerhört mycket bättre om man utvecklade alla sinnen samtidigt – det gäller också handens kunskap. Det skulle också bli en större glädje i skolan.

Jag tog upp gott huvud, god hand och gott hjärta. Det hör faktiskt samman. Man mår gott. Man får positiva känslor när man utvecklar alla sinnen. Därför är det viktigt för oss kristdemokrater att såväl kultur som praktisk kunskap får finnas med.

Om detta är svårt att hantera för många lärare kan en lärobok och ett läromedel vara bra som stöd. Det kan vara bra för lärare, elever och föräldrar. Framför allt kan det vara bra för alla de barn som av olika anledningar är frånvarande periodvis. De kan återuppta sitt lärande i sin egen takt, och de kan återfinna den kunskap som de har förlorat. Man kan kommunicera med hemmen och föräldrarna och vara det stöd som behövs. Varför tar Torgny Danielsson inte upp någonting om detta?

Anf. 193 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Jag kanske kan tycka att det som Yvonne Andersson tar upp är ganska självklart. Jag ställer mig bakom det. Det är väldigt spännande att se utvecklingen i dagens skola och förskola, hur man arbetar med alla sinnen. Det handlar alltså om hela människan och utvecklingen av personligheten, intellektet och motoriken. Det handlar om det emotionella, det konstnärliga osv. Det är en väldigt spännande del. Jag ser inte att det är någonting som skiljer oss där. Jag ser fram emot att detta kommer att ingå mer och mer som en del i en lärarutbildning.

När vi pratar om förskoleverksamheten och valfriheten upprepas det många gånger att maxtaxan på något vis skulle begränsa valfriheten. Då tycker jag att man har en väldigt stereotyp bild av vad kommunerna kan erbjuda för innehåll i en förskola. I och med att det är kopplat till en större delaktighet och medverkan från föräldrar, förskollärare, lärare, fritidspedagoger, specialpedagoger osv. kan man tillmötesgå bättre och öppna för en mängd olika verksamheter inom ramen för maxtaxereformen och den allmänna förskolan. Man kan t.ex. erbjuda olika typer av pedagogiskt innehåll eller en organisation som är anpassad efter föräldrars arbetstider eller andra önskemål som man har. Framför allt är den anpassad efter olika barns behov.

Anf. 194 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Fru talman! Innan jag börjar mitt anförande vill jag bara ge en kommentar till Sofia Jonssons anförande tidigare. Hon pratade om åtta förlorade år när det gäller skolan. Jag vill bara påminna Sofia Jonsson om att Centerpartiet har en väldigt stor del i samarbetet när det gäller fyra av de åren, och man har en stor del i ansvaret för vad som hände under den tiden.

Jag tror nämligen att de nedskärningar som gjordes under de fyra åren, som bl.a. innebar kraftigt minskade resurser till elevvårdspersonalen, har lett till nedslitna lokaler, brist på läromedel, stora undervisningsgrupper, stora barngrupper och därmed också trötta och utbrända lärare och en försämrad arbetsmiljö. Detta har sin grund i de nedskärningarna, oavsett om de var berättigade eller inte. Det är detta som vi ser konse-

kvenserna av i dag. Det vore kanske klädsamt om Centerpartiet tog på sig något av det ansvaret.

Under de fyra år som nu har följt, då Vänsterpartiet och Miljöpartiet har del i ansvaret, har det avsatts miljarder till kommunerna, bl.a. 5 miljarder som är öronmärkta för personalförstärkningar inom skolan, vilket är väldigt viktigt.

Det har varit en ganska mörk bild av skolan som har tecknats av de borgerliga partierna. Jag ska be att få ta upp något helt annat, fru talman, nämligen ett väldigt ljust exempel. Det gäller en motion som jag har skrivit om ett projekt som heter Näktergalen.

Jag tror att vi alla kommer ihåg hur viktigt det var att som barn ha en vuxen person att se upp till, en person som vi hade förtroende för och som vi kunde prata med om det som ibland kändes svårt och jobbigt. Jag tror att de flesta vuxna också har erfarenhet av den glädje som det innebär att få vara just en sådan person för ett barn. Det är nämligen så märkligt med barn. Ibland kan något så enkelt som en gest eller ett ord påverka ett barns självuppfattning.

För barn som kommer från socialt utsatta miljöer med små resurser och för barn som har föräldrar som inte riktigt förmår eller orkar ge barnen det stöd som de behöver är det särskilt viktigt att knyta positiva kontakter med någon vuxen utanför den trängre familjekretsen. Detta har man tagit fasta på i mentorsprojektet Näktergalen som startade 1997 i samarbete mellan Malmö högskola och ett antal mångkulturella grundskolor i Malmö. Antalet deltagare i projektet har varierat under årens lopp. För närvarande är det 110 barn i åldern 8–12 år och lika många mentorer som är verksamma i projektet. Varje projekt omfattar en tidsperiod av ett läsår, och barn och mentor träffas regelbundet en gång i veckan under ca 3 timmar.

Syftet med projektet är att barnen ska få nya kunskaper. De kan få hjälp med läsläsning, språkträning etc., men de ska också få upplevelser och erfarenheter genom att få vara med om roliga saker, komma till nya platser, möta nya människor och göra saker som de aldrig har gjort förut.

En liten flicka i nioårsåldern har berättat att hon sedan hon träffat sin mentor fick göra sitt livs första bussresa till stan. Hon har under julsmylningen fått se guldängeln i stans största varuhus, och hon har varit vid havet. Hon har känt vinden vid havet, och hon har badat i havet.

I mentorn får barnet en vuxen alldeles för sig själv – någon som lyssnar, någon som barnet får en personlig och nära relation till och någon som är en positiv förebild och som ger barnet uppmärksamhet och stöd.

Målet är att barnet ska klara sig bättre både i och utanför skolan. Mentorn i sin tur får viktiga kunskaper om barn och om barns olika villkor för lärande och utveckling.

Vid den utvärdering som har gjorts av projektet framgår att mentorerna också tycker att de har mognat och att de har ökat sin kommunikativa kompetens. De har lärt sig att ta ansvar, att lyssna och att vara tydliga, flexibla och påhittiga. Vidare har de lärt sig att hålla löften, visa respekt, skapa förtroende samt hantera och förebygga konflikter.

Jag tror alltså att det här är väldigt viktigt även för mentorerna och att det är en bra föräldraskola. Men särskilt viktigt är det nog för unga lärarstudenter som genom ett barn kan få erfarenheter av de mycket olika

livsvillkor som barn i Sverige i dag faktiskt lever under. Mentorerna får möta miljöer som många av dem tidigare inte varit i kontakt med.

Jag tror också att en spin-off-effekt av ett sådant här projekt är att dessa barn kan se studier, även högre studier, som en möjlighet i framtiden. Man planterar den drömmen i barnet. Från tiden då jag själv var liten kommer jag ihåg att det var oerhört viktigt när jag första gången fick följa med min kamrats föräldrar till Lund och blev förd in i Lunds universitet. Någon sade till mig: Detta är möjligt, Britt-Marie! Det var det. Det möjliga kändes också möjligt att göra.

Deltagandet i projektet – och detta är det viktigt att säga – är helt frivilligt. Genom skolan får föräldrarna information om projektet. De kan för sina barns räkning anmäla intresse för deltagande. Alla studenter vid Malmö högskola har möjlighet att ansöka om att bli mentorer. Både barnen och studenterna intervjuas, och studenternas referenser kollas givetvis.

De studenter som blir anställda som mentorer får utbildning, och de får också personlig handledning under projektets gång. De får 6 000 kr i lön för det här läsåret. De får också ett arbetsintyg. När man för ihop barn och mentorer görs det väldigt noggranna bedömningar utifrån intressen, barnens behov och studenternas erfarenheter.

Det här projektet är egentligen ett projekt som har initierats och drivits i Israel under namnet Perach. Där har man en mycket lång erfarenhet av sådant här. Med tanke på de olika kulturer som möts i det landet kan vi lätt förstå att detta har varit viktigt. 20 % av samtliga studenter deltar i projektet – 25 000 personer varje år.

Jag tycker att det är väldigt roligt att få berätta om detta för riksdagen därför att det här är *en* av de positiva saker som sker i landet men som vi hela tiden lätt glömmer bort när vi, naturligtvis, också lyfter fram problemen. Det är roligt att kunna säga att man med så enkla medel kan åstadkomma så mycket.

Det är dock sorgligt att ibland i debatten här höra att det finns en mängd olika förslag när det egentligen är väldigt få som angriper grundproblemet, nämligen den enorma segregation som faktiskt finns i vårt land i dag. Den arbetslöshet och den sociala tristess som finns i många områden föder nämnda typ av problem. Skolan är givetvis en spegel av samhället i stort.

Det skulle vara väldigt roligt – utbildningsministern är inte här just nu, men jag har i varje fall riksdagens öra – om flera projekt med en inriktning som liknar den för Näktergalen i Malmö kunde komma till stånd på andra högskolor och universitet, speciellt i våra storstadsområden. Jag skulle vilja uppmana utbildningsministern att också sprida kunskap om de här goda exemplen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 april.)

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande 2001/02:BoU8
Planfrågor.

Planfrågor

Anf. 195 KNUT BILLING (m):

Fru talman! Vi ska nu diskutera bostadsutskottets betänkande nr 8 om planfrågor. Låt mig först lite grann beröra avsnittet om kommunala servicezoner. Vi moderater har en reservation i det sammanhanget. Skälet är att vi vill underlätta för människor att bo där de själva vill bo. Det är ju inte så att man kan göra det i dag. På många ställen får man kanske inte bygga till huset. Kommunen vill inte ge bygglov därför att man ser risken att kommer det fler människor där så efterfrågas viss service, och den är man inte beredd att ge. Då är det enklare att använda bygglovsinstrumentet, dvs. att vägra bygglov. Därmed har man löst problemet.

Jag menar att det är lite fel. Vad man bör göra är att försöka se till att människor får bo där de verkligen vill bo. I stället kan man gå den vägen att man i samband med planläggning klargör att kommunen inom ett visst område inte är beredd att tillhandahålla all service. Naturligtvis betyder det inte att man inte ska få vägar, vatten, avlopp och sådana saker – sådant går att lösa på olika sätt. Självfallet ska man också kunna gå i skola. Det är inte den servicen vi diskuterar, utan det gäller all annan service. Från kommunens sida ska man kunna säga: Dessvärre blir det ingen biblioteksservice och ingen bokbuss här, men ni får bo där ni själva vill bo. Vi ger er möjlighet att bo där därför att ni värderar det och vill det. Därmed får ni också ta ansvaret.

Det är detta som ligger bakom det moderata ställningstagandet i vår reservation om kommunala servicezoner. Vi vill alltså *öka* friheten och stimulera ett ökat glesbygdsboende.

I en annan reservation som jag lite grann vill beröra tas frågan upp om det kommunala handelsändamålet i vårt land. Där har utvecklingen förändrats väldigt. Vi kan titta på handelns lokalisering under 1900-talet och ser då att det har skett stora förändringar. Förr i tiden fanns det mjölkaffärer, små speceriaffärer osv. Det fanns butiker i varenda liten by ute i landsorten. Efter kriget lades de här butikerna i byarna ned. De försvann.

Där Agne Hansson bor finns inte längre alla dessa små butiker. Lönsamheten krävde en centralisering. Därför förlades butikerna till lite större orter som Vimmerby och liknande orter. Där kom det butiker, och man tillgodosåg människornas behov av handel genom att affärerna blev större och genom att människorna i större utsträckning kunde färdas till butikerna. Därigenom fick man lönsamhet. Den lilla butiken klarade inte det och försvann. Sedan kom snabbköpen osv. I varenda stadsdel hade man en Konsumbutik och en ICA-butik. Som bekant försvann alla de här butikerna under 1970-talet därför att Konsum och ICA konstaterade att det inte gick att få det att gå runt. Man började i stället intressera sig för ännu större anläggningar, och vi fick stormarknaderna. Den största operatören på den marknaden är för övrigt Konsum.

Man kan konstatera att de små livsmedelsbutikerna ute i olika stadsdelar försvann. Men de har inte försvunnit för gott, de har börjat återupp-

stå. Vilka är det som driver dem i dag? Det är inte ICA, det är inte Vivo, det är inte Konsum. Däremot är det små självständiga entreprenörer, många gånger invandrare, i de större städerna som driver dem. De har sett en möjlighet att driva en affär och få ett kundunderlag som gör att verksamheten går runt. Detta har varit till glädje för konsumenterna. Det är till glädje för den handelsman som kanske har kunnat satsa på en ny yrkeskarriär i en stadsdel. Det här har varit alldeles utmärkt.

På samma sätt är det med de stormarknader som har kommit till. De har kommit till därför att marken i de centralare delarna helt enkelt har blivit för dyr. Det har varit svårt att ta sig fram i dessa delar av städerna. Det har varit svårt att parkera. Då har man etablerat handelsanläggningar där marken är väsentligt billigare, där parkeringsytorna är många och stora och man kan tillhandahålla bra parkeringsytor för konsumenterna.

Det har alltså varit en rationell hantering. Man har också kunnat hålla nere livsmedelspriserna genom den här typen av rationalisering. Det här är ju en verksamhet som är förändringsbenägen. Man ska vara medveten om att handeln är förändringsbenägen. En lönsam butik är en butik där konsumenterna handlar. Vi får inga lönsamma butiker där inte någon handlar, och handlar gör man där man finner att priserna är bra, men också för att butiken ligger så till och har sådana varor som passar mig. Det är det som gör att butikerna finns kvar.

Det här vet ju handelsmännen väldigt väl. Oavsett vem det är som är handelsman vet handelsmännen bäst var livsmedelshandeln ska lokaliseras. Vad som är den rätta placeringen av en anläggning vet inte jag och det vet inte någon annan politiker heller. Det vet inte heller kommunaltjänstemannen. Men handelsmannen, eller handelskvinnan för den delen, vet naturligtvis det här mycket väl. Det är därför som man ska lita på deras omdöme. Det är de som ska styra detta via en kommunal planläggning där man har sedvanlig hantering och fastställer att här ska det vara handel.

Men det är inte en politisk fråga, inte en tjänstemannafråga att styra och säga: Här ska det säljas inte mat men diskmaskiner, här ska det säljas inte mat men bilar. Man ska acceptera att handel är handel, och den kan inte styras på det sättet. Det leder bara till ineffektivitet. Det har vi ju sett i många delar av världen. När politiker och kommunaltjänstemän styr lokaliseringen av handeln får man minskad effektivitet och högre priser.

Därför, fru talman, ber jag att få yrka bifall till reservation 10.

Anf. 196 STEN LUNDSTRÖM (v):

Fru talman! Till det här betänkandet har Vänsterpartiet fogat tre reservationer, men för att spara tid i kammaren yrkar jag bara bifall till reservation 5 under punkt 3. Men naturligtvis står jag även bakom våra andra två reservationer.

I vår första reservation tar vi upp frågan om barns och ungdomars delaktighet eller snarare brist på delaktighet i samhällsplaneringen. När Sverige ratificerade FN:s barnkonvention fastslog vi också att barnens bästa alltid ska komma i första hand och att barnen alltid har rätt att framföra sina åsikter i alla frågor som rör dem. Konventionen uttrycker klart att samhällsplanering ska ske i samråd med barnen och inte för barnen.

Konventionen har nu en hel del år på nacken, men fortfarande har vi inte vad avser samhällsplaneringen flyttat fram positionerna ett enda steg. Tvärtom finns det numera undersökningar som visar på en större otrygghet bland barnen, en otrygghet som finns både i den direkta närmiljön och när barn förflyttar sig mellan olika aktiviteter.

Fru talman! Vid nybyggnation och ombyggnation är det viktigt att lekens betydelse lyfts fram. Kunskapen om barns behov av leken och kunskapen om lek och stadsplanering är väldokumenterade och det här hög tid att vi börjar ta de här kunskaperna på allvar. Barns rätt till en stimulerande och samtidigt trygg och fri utemiljö måste sättas i centrum vid all samhällsplanering. Trafikplaneringen måste tillförsäkra barn och unga rätt att säkert kunna förflytta sig mellan olika aktiviteter.

I målen för den svenska bostadspolitiken betonas också vikten av att främja god uppväxt för barn och ungdomar. De vackra orden har tyvärr ingen större förankring i svensk lagstiftning. Studiebesök i andra länder skulle kunna ge kunskap. Det skulle inte vara helt fel om regeringen tog sig tid att framför allt titta närmare på det norska exemplet vad avser hur man tar till vara barns och ungdomars kunskaper och behov i samhällsplaneringen.

LO:s rapport om familjers och barns boende visar tydligt på den segregation som finns både socialt och ekonomiskt i Sverige. En god samhällsplanering hade inneburit att de här klyftorna och segregationen hade kunnat minska på sikt, kanske rent av försvinna. Genom att se till att planera så att olika upplåtelseformer finns representerade i varje område skulle möjligheterna öka för barn med olika social och för den delen också etnisk bakgrund att mötas och därmed vara med och forma det som vi alla strävar efter, nämligen ett integrerat Sverige.

Fru talman! De andra två reservationerna hänger samman, eftersom båda berör behovet av en regional samverkan och ett regionalt planeringsinstrument. Vi har ett antal gånger i den här kammaren diskuterat och voterat om s.k. externa köpcentra. Det är inget undantag i dag. Knut Billing inledde den debatten. Jag bara konstaterar att vi nog står på var sin sida av vägen när det gäller den delen.

Vänsterpartiet har vid ett flertal tillfällen visat på att den regionala planeringen avseende objekt som rör flera kommuner eller hela regioner kan och bör förstärkas. Vi kan konstatera att i majoritetens svar på motionen om externa köpcentra har en viss förskjutning skett det senaste året. Och i dagens betänkande finns vissa öppningar som pekar åt det håll som Vänsterpartiet under flera år föreslagit.

I klimatpropositionen avser regeringen att göra en översyn av plan- och bygglagen vad avser externa köpcentra, framför allt den s.k. dagligvaruhandeln. Tills den översynen är gjord vore det bra om vi fick rådrum och en möjlighet att stoppa framväxten av fler externa köpcentra. Vänsterpartiet ställer sig därför bakom kravet på ett tillfälligt moratorium under den tid det tar att utreda frågan och få fram ny lagstiftning.

Fru talman! Man kan naturligtvis fråga sig varför det är så viktigt att bryta utvecklingen mot alltfler externa köpcentra som nu pågått i flera år. Den negativa miljöpåverkan som dessa stormarknader skapar kan väl ingen ifrågasätta, inte ens Knut Billing. Hela idén med dem är ju att locka bilburna kunder. Utifrån en placering oftast ganska långt från bostadsområden och tätbebyggt område, med billig mark för stora anlägg-

ningar och stora parkeringar, skapar man förutsättningar för en köpstark kundkrets.

Jag delar Knut Billings uppfattning, det här är ur affärssynpunkt en ganska smart idé. Tyvärr skapar den här smarta idén en rad stora problem. Förutom de rent miljömässiga problemen med ökade utsläpp och ökad energiförbrukning är det den försämrade service som uppstår i bostadsområdena också ett av de stora problemen. Stadskärnorna utarmas oftast vad avser normalutbudet och ersätts i stället av dyra specialbutiker som har en inriktning mot mycket köpstarka kundkretsar.

Vad som är än värre är att servicen i städernas ytterområden också utarmas. Här finns de konsumenterna som saknar tillgång till egen bil och därför inte kan tillgodogöra sig fördelarna med de externa köpcentren. Fördelen för de konsumenterna som kan dra nytta av de externa centren skapar nackdelar för andra konsumenterna i form av försämrad service och högre priser. Detta borde väga mycket tungt när man inleder bygglovsprocesser för etablering av externa köpcentra. En kommun har och måste ha ansvar för alla medborgare och ska därför också väga in behovet av service i sin planering. Vi kan konstatera att det framför allt är tre grupper som drabbas hårt av etableringen av de externa köpcentren.

För det första handlar det om grupper med svag ekonomi som saknar tillgång till egen bil. För det andra är det kvinnor som generellt sett har betydligt mindre tillgång till bilen än männen. För det tredje är det många äldre som ofta saknar bil. Dessutom har det visat sig, precis som Knut Billing påpekade, att servicen i glesbygden utarmas kraftigt.

Boverket har i sin rapport *Handeln i planeringen* tydligt visat att Vänsterpartiet hela tiden har haft rätt i sin argumentering. Boverkets rapport visar på behovet av en förstärkning av länsstyrelsens roll när det gäller regional påverkan av den kommunala översikts- och detaljplaneringen. Det borde dessutom för oss vara en självklarhet för alla som ställer upp på utvecklingen av ett ekologiskt hållbart samhälle att det är hög tid att ändra inriktning på handelns framväxt långt från bostäderna.

Fru talman! Mycket av de problem som de externa köpcentren skapar skulle kunna lösas med hjälp av en regional samhällsplanering. Det finns i dag inget planinstitut för utveckling och exploatering som omfattar flera kommuner eller hela regioner. Bostäder planeras oftast lokalt i den enskilda kommunen. Vägar planeras oftast av Vägverket, och järnvägarna planeras av Banverket – även om kommuner och regioner börjar få ett större inflytande.

Fördelningen av högskoleplatserna bestäms av staten, och placeringen av sjukhusen av landstingen. De sektorsövergripande aspekterna saknar oftast belysning vid planering av infrastruktur och bostadsbyggande. Från Vänsterpartiets sida tycker vi därför att det är viktigt att nu försöka utveckla ett planeringsinstrument för infrastruktur och bebyggelseutveckling på regional nivå. Detta ska möjliggöra för flera samhällsorgan att analysera, samordna och utveckla övergripande strategier för utbyggnad av infrastruktur och bostäder där parterna faktiskt har gemensamma intressen.

Grunden för en regional samhällsplanering ligger framför allt i kunskaper och förståelse av att människor i dag ofta arbetar och bor i olika delar av en region. Mycket annat som har utvecklats under de senaste decennierna, t.ex. informationsteknologin och en del av kollektivtrafiken,

har förbättrat förutsättningarna för folk att bo, arbeta och ha sin fritid inom betydligt större områden än tidigare.

En förutsättning för att utveckla dessa möjligheter är en övergripande samordning mellan flera kommuner och olika samhällsorgan i planeringsskedet. Områden som skulle kunna bli aktuella är hälso- och sjukvård, transporter, näringsliv, bostadsbyggande, utbildning, miljö, kulturmiljö, kultur och arbetsmarknad. Det är svårt att i dag säga i vilken omfattning ett nytt regionalt planinstrument skulle påverka den svenska samhällsbyggnadstraditionen. Det är troligt att det skulle rucka en del såväl på det kommunala planmonopolet som Vägverkets och Banverkets dominans. Vi tror dock att fördelarna överväger. Det är därför en önskvärd utveckling att förstärka den regionala samordningen av utbyggnad av bebyggelse och kommunikationer. Genom att inrätta ett regionalt instrument för samhällsplaneringen kan förutsättningar skapas för en väl fungerande arbets- och bostadsmarknad och en effektiv infrastruktur och regional utveckling.

Fru talman! Avslutningsvis ska jag säga ett par ord om den fråga som har knutits till betänkandet om rätten att använda offentlig plats. Det finns en reservation i frågan från Moderaternas sida. Jag konstaterar att ett i stort sett enigt utskott säger i dag att det demokratiska samtalet och rätten att få framföra sin åsikt är större än äganderätten. Det är med glädje vi ser den uppfattningen. Vi kan konstatera att i dag på privatägda s.k. offentliga torg har ägaren rätten att välja vem som ska få framföra sina åsikter och när man ska få framföra sina åsikter. Jag tror att det är hög tid att regeringen tar utskottets betänkande på allvar och ser till att lösa de problem som finns när det gäller svårigheten att få det offentliga samtalet att fungera överallt där offentligheten befinner sig.

Anf. 197 KNUT BILLING (m) replik:

Fru talman! Jag har bara en sak jag vill ta upp med anledning av Sten Lundströms långa anförande med många, många ord. Det var inte så förfärligt mycket innehåll i det hela.

Sten Lundström påstod att han själv och jag står på varsin sida av vägen. Jag konstaterar att Sten Lundström har alldeles rätt. Vi står på varsin sida av vägen. Jag står på den sida där konsumenterna och handelsmännen står. Det är vi som blickar framåt mot en utveckling av handeln och lägre priser. Sten Lundström står på den sidan av vägen där reglerarna finns. De blickar bakåt och mot högre priser. Jag är helt övertygad om vem som kommer att vinna den fighten så småningom. Vi kommer inte att klara en debatt med människorna om priserna på våra livsmedel rakar i höjden på det sätt som det kommer att bli om vi inte ser till att ha en modern och ändamålsenlig handel i vårt land.

Anf. 198 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag beklagar om mitt anförande inte riktigt föll herr Knut Billing på läppen och att min verbala förmåga inte var tillräckligt god för att herr Knut Billing skulle njuta av mitt anförande. Det var inte tänkt att Knut Billing skulle njuta av det.

Jag kan konstatera att vi i allra högsta grad skiljer oss på höger- vänster-skalan. Vi värnar de konsumenter som inte har möjlighet att utnyttja det samhälle som herr Knut Billing vill bygga upp. Det handlar

om dem i samhället som inte har tillgång till bil. Det handlar om de kvinnor som oftast inte får låna bilen av maken. Det handlar om de äldre som saknar tillgång till bil. De har sett hur servicen har försämrats och hur priserna har ökat på grund av att de externa köpcentren utarmar servicen i framför allt ytterområdena i städerna.

Jag kan också konstatera att vi inte heller är beredda att offra miljön för handelsmännens eventuella ökade vinster. Bilkörning innebär, herr Billing, en ökad nedsmutsning av luften. En ökad bilkörning står också i klar kontrast mot ett byggande av ett ekologiskt hållbart samhälle.

Anf. 199 KNUT BILLING (m) replik:

Fru talman! Det må möjligtvis vara så att det är korrekt att bilen leder till miljöstörningar. Men, Sten Lundström, bilen är förutsättningen för att vi ska leva ett modernt liv, den är förutsättningen för att vi ska kunna transportera hem våra varor och produkter. Den dag Sten Lundström vill ställa sig i Sveriges riksdag och förbjuda bilen ska han göra det högt och tydligt. Sedan ska vi gå ut och möta väljarna.

Anf. 200 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det handlar inte om att förbjuda bilar. Det är jag inte intresserad av. Det handlar om att se till att bilen inte är en nödvändighet när den inte behöver vara en nödvändighet. Jag ska inte behöva köra fyra mil med bil för att köpa mjölk och bröd. Det finns ingen som helst anledning till det. Där har vi en möjlighet att i samhällsplaneringen se till att det inte blir så.

Det är också samhällsplaneringens uppgift att se till att alla kan handla mjölk och bröd till rimliga priser, inte bara de som har råd att hålla sig med bil. Det här är allas människors rättigheter. Det innebär inte att vi vill förbjuda bilen.

Anf. 201 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Fru talman! I betänkandet från bostadsutskottet behandlas ett antal motioner från allmänna motionstiden som rör den fysiska planeringen. Den fysiska planeringen har stor betydelse för vår levnadsmiljö och närmiljö och påverkar inte bara vårt boende utan också vårt sociala liv. Kristdemokraterna lyfter fram detta i ett antal reservationer, och ett exempel på detta är vår reservation om brottsförebyggande planering.

En grundläggande förutsättning för att människor ska känna livskvalitet är att de har en trygg boendemiljö. Sverige har traditionellt uppfattats som ett tryggt land, men tyvärr har utvecklingen de senaste åren visat att denna uppfattning inte har fog för sig i delar av vårt land. Många människor, särskilt kvinnor och unga, känner i dag en oro i sin boendemiljö. Det är nu dags att vidta åtgärder för att åstadkomma ett effektivt och långsiktigt brottsförebyggande arbete. Att se till att parkeringsplatser är ordentligt upplysta och se till att entrédörrar går att överblicka är sådana positiva brottsförebyggande åtgärder.

Vi vill göra det möjligt för kommunerna att kunna upprätta en brottsförebyggande policy som bör ingå i översiktsplanen. En sådan policy kan innehålla principiella ställningstaganden om hur stadens struktur bör utvecklas för att motverka brott och hur bostäder, arbetsplatser och handel kan planeras på ett brottsförebyggande sätt. Vidare bör Boverket ges i

uppdrag att utveckla de tankar som förts fram i rapporten *Brott, bebyggelse och planering* och utarbeta tydliga riktlinjer för bebyggelseinriktade hinder mot brott.

En annan viktig fysisk miljöfråga är att planera för ”tysta zoner”. Alla människor behöver tystnad och stillhet, inte minst när tillvaron blir alltmer stressad och fragmenterad. Tysta områden håller på att bli en bristvara i vårt samhälle! Det gäller att vi planerar för att bevara denna ”naturresurs” innan det är för sent! Det borde vara lika självklart att inventera ostörda områden och planera för att dessa ska fortsätta att vara det även i framtiden som det är att inventera och planera för natur- och kulturintressen. Tysta områden bör markeras i översiktplanerna!

Att planera för framtiden innebär att också ta vara på den kunskap som fanns bakåt i tiden. De senaste årens kraftiga översvämningar visar på brister när det gäller planeringen just utefter sådana drabbade sjöar och åar. Sedan gammalt har kunskapen funnits om att större översvämningar av vattendrag återkommer med jämna mellanrum. Boverket visar i sin rapport *Översvämningsfrågor i översiktsplaneringen* att just översvämningar är en sådan riskfaktor som skulle behöva markeras i översiktsplanerna. Bättre flödesprognoser med en samlad prognosbild är nödvändiga för att kommunerna ska kunna vidta lokala förebyggande åtgärder. Prognoserna bör samordnas med de översiktliga översvämningsskarteringar som är gjorda. Att låta räddningstjänsten regelmässigt ingå i remisskretsen för översiktsplanen samt att använda räddningstjänstplanen som ett av underlagen vid översiktsplaneringen skulle kunna öka framförhållningen för att undvika översvämningar.

Fru talman! Kommunen har genom PBL ett instrument för en effektiv och långsiktig planering av handelsutvecklingen. Ett beslut om etablering av en stormarknad ska föregås av ett detaljplanearbete. I detaljplanen ska man ta hänsyn till många olika intressen och väga dessa mot varandra. Framför allt ska man bevaka det allmännas intressen. Hit räknas miljöhänsyn, estetik, kulturarv, trygghet, trivsel, hälsa och närhet. Dessa allmänna intressen ska vägas mot enskilda intressen som etableringsintressen och fri konkurrens. När det gäller en stormarknads-etablering bör särskild vikt läggas på hur ”tidrika” respektive ”tidfattiga” människor påverkas av etableringen. Eftersom ”tidrika” människor oftare är ekonomiska svaga medan ”tidfattiga” människor oftast är ekonomiskt starka, så måste bägge dessa aspekter vägas in. De ”tidrika” människorna har kanske ingen bil för att ta sig till stormarknaden medan de ”tidfattiga” oftast har bil och vill att deras handlande ska ske både snabbt och effektivt. För att få en balans mellan dessa olika gruppers behov och intressen är det viktigt att en konsekvensanalys väger in hur etableringen påverkar det sociala livet, hur familjens behov tillgodoses och hur äldre och funktionshindrade påverkas negativt respektive positivt.

Kristdemokraterna markerar vikten av att kommunerna gör upp en handelspolicy över hur man vill att kommunens handel ska utvecklas. Denna handelspolicy kan utarbetas parallellt med översiktsplanarbetet och antas av fullmäktige en gång per mandatperiod. För Kristdemokraterna är det viktigt att inte rubba det kommunala självstyret utan i stället förstärka kommunernas mandat att utöva sitt planeringsansvar. Detta kan man göra genom att verka för mer omfattande konsekvensanalyser och införandet av en handelspolicy.

I detta sammanhang bör påpekas länsstyrelsens ansvar att bevaka att användningen av mark- och vattenområden som angår flera kommuner har samordnats på ett lämpligt sätt enligt 12 kap. PBL. Kommunerna ska inte spela ut varandra genom stormarknadsetableringar av rädsla för att missa arbetstillfällen eller genom etableringar som drabbar en annan kommuns centralort på ett negativt sätt.

I reservation nr 17 tar vi upp den minskande andelen grönområden i städerna.

Planeringen av dagens Sverige innebär stora skillnader jämfört med 1987, när plan- och bygglagen kom till. Då planerade man framför allt på jungfrulig mark och staden expanderade i ytterområdena. I dag komprimeras staden och man bygger på redan ianspråktagen mark. Detta innebär att de gröna områden som finns i staden alltmer tas i anspråk för byggnation. Det är dock viktigt att skydda parker och grönområden så att de kan vara de andningshål de är även för kommande generationer.

I stadsmiljöer kan värdefulla naturmiljöer skyddas genom inrättande av nationalstadsparker. Institutet nationalstadspark täcker dock inte hela det lagtekniska behovet utan det behövs även ett skydd för de mindre grönområdena så att inte dessa tas bort, t.ex. genom ett enkelt planförfarande.

Regeringen bör därför utreda förutsättningarna för att inrätta ett sådant skydd och även se över reglerna om kompensationsmark när man tar parkmark i anspråk.

Fru talman! Det är nu dags att vidga planeringsperspektivet så att även de röstsvaga grupperna får en chans att göra sin stämma hörd vid all planering. Kristdemokraterna vill lyfta fram enmetersperspektivet, som är barnens perspektiv och som måste beaktas mycket mer än i dag vid all planering. I FN:s konvention om barnens rättigheter står det att barnens bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn. Det står vidare att det barn som är i stånd att bilda egna åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till ålder och mognad. Konventionen säger med andra ord att den fysiska planeringen ska ske i samråd med barnen och inte för barnen.

Det är också viktigt att vid all planering lyfta fram rullatorperspektivet, som innebär att planera för de äldre och funktionshindrade. Hur planerar vi våra miljöer för dem som ser dåligt, hör dåligt och går dåligt?

Fru talman! Jag vill till sist lyfta fram det regionala perspektivet i planeringen. Sverige har sedan 1995 minskat sin befolkning i 208 av landets 289 kommuner. Våra avfolkningsområden blir allt större, och i dag lever 55 % av befolkningen i kommuner med bostadsöverskott, överdimensionerade infrastrukturer och stora ödsliga torg. Våra tillväxtområden har omvänt problem med bostadsbrist, överhettad infrastruktur och brist på tysta områden och bebyggelsebar mark. Här måste andra åtgärder till för att ge kommunerna incitament till att öka sitt bostadsbyggande.

Det är nödvändigt att på alla områden söka motverka den regionala klyvningen av landet i en överhettad del och en del som kämpar för sin överlevnad. I detta sammanhang kan även de instrument som den fysiska planeringen ställer till vårt förfogande ha en avgörande betydelse. En bättre anpassning till regionens behov kan aktivt bidra till det självklara målet att hela Sverige ska leva. De skilda förutsättningar för den fysiska

planeringen som råder i olika delar av landet måste komma till uttryck också i den lagstiftning som sätter upp ramarna för planeringen. Kristdemokraterna anser därför att regeringen bör utreda hur denna lagstiftning i större utsträckning kan ta hänsyn till regionala skillnader och behov.

Fru talman! Jag instämmer i alla våra reservationer men yrkar för tidsvinning bifall endast till vår reservation nr 3.

Anf. 202 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Först kan jag konstatera att det är en avsevärd skillnad på Moderaternas syn på att det är handelsmännen som vet hur det här ska fungera och kd:s hållning, dvs. att kommunerna borde utveckla en handelspolicy för att bestämma sig för var man etablerar handel.

Det finns också i Annelie Enochsons anförande en viss tveksamhet till de externa köpcentren och deras funktioner. Det som skiljer oss åt är att Annelie Enochson uppenbarligen anser att de instrument som finns i dag är tillräckliga för att styra de externa köpcentren till en rimlig nivå.

Jag kan konstatera att t.ex. Länsstyrelsen i Skåne inte delar den uppfattningen, utan anser att PBL är alldeles för otydlig när det gäller mellankommunala och regionala frågor. Vi har från Vänsterpartiets sida ganska länge krävt att man ska se över detta. När det nu dessutom finns i betänkandet är väl det en öppning från majoritetens och Socialdemokraternas sida för att man ska se över detta.

Anser Annelie Enochson att det finns ett behov av att se över PBL när det gäller de frågor som är av mellankommunal och regional karaktär?

Anf. 203 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! Jag tror ändå inte att Vänsterpartiet och vi ligger så nära varandra. Vi vill inte ha ett moratorium. Till skillnad från Vänsterpartiet vill vi inte ha en styrning uppifrån. Vi tror att våra kommunpolitiker klarar detta. I den motion som vi har skrivit har vi klart deklarerat att som lagen ser ut i dag med de olika stegen tycker vi att den är fullt tillräcklig. Om de vill kan kommunerna lägga sig på vilken som helst av dessa tre nivåer. Vi tror faktiskt att våra byggnadsnämndspolitiker klarar av detta.

Sten Lundström pratade tidigare om Boverkets *Handeln i planeringen*. Den har jag också läst mycket noga. Där tas många intressanta saker upp. Jag tycker att vi finner belägg för den åsikten att lagstiftningen är tillräcklig som den är i dag. Samtidigt har vi här i riksdagen fattat beslut om att vi ska titta över PBL. Det är möjligt att den frågan kommer upp då. Det får vi se då.

Anf. 204 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Vi kan konstatera att vi har olika uppfattningar i den frågan. Boverkets skrift *Handeln i planeringen* och Länsstyrelsen i Skåne, som i ganska stor utsträckning har fört en ojämn kamp mot etableringen av externa köpcenter, konstaterar båda att det behövs en förstärkning av den regionala nivån. Vårt moratorium ska egentligen bara vara fram till dess att vi har sett över så att vi har rimliga planeringsinstrument för att sköta detta.

Vid ett flertal tillfällen har man faktiskt kört över de mellankommunala frågorna nere i Skåne. De gånger man har lyckats stoppa något har det snarast berott på att den mellankommunala nivån inte alls har kommit till stånd. Både Boverket och Länsstyrelsen i Skåne påpekar faktiskt att PBL inte är tillräcklig. Låt oss då hoppas att översynen av PBL kommer att klargöra det här bättre.

Anf. 205 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! I *Handeln i planeringen* finns bl.a. ett exempel från Jönköping. Man skriver att när ett köpcenter som jag tror heter A6 etablerades mellan Jönköping och Huskvarna minskade handeln i centrum av Jönköping med ungefär 20 %. Då tog kommunpolitikerna en mycket aktiv del i detta. De tog t.ex. bort parkeringsavgifter osv. Inom loppet av ett år eller två fick man tillbaka all handel till centrum igen. Jag tror att instrumentet fungerar bra som det är i dag. Genom en aktiv kommunpolitik kan man även få stadskärnorna att leva. Med vårt recept på en handelspolicy och en konsekvensanalys tror jag inte att det blir något större problem.

Anf. 206 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag ber först att få yrka bifall till reservation 1 och 17.

Jag är mycket glad och tacksam över att Knut Billing är så intresserad av min närservice i det område där jag finns och bor för det mesta när jag inte är här. Den är naturligtvis viktig. Jag utgår ifrån att det kan bli väldigt bra i framtiden om vi fortsätter att vara överens om att vi ska ha en bred service över hela landet.

Trots de planbestämmelser som finns har vi fortfarande ICA, Konsum och Matnära i Gamleby. Men den lanthandel som jag är född 500 meter ifrån hemma i Lönneberga har förvärvats av en barnkolonist i Tyskland. Det visar naturligtvis utvecklingen lite grann i ett nötskal. Det rör inga planbestämmelser över, utan det är andra faktorer som styr det.

Låt oss fortsätta att titta på utvecklingen i det område som Knut Billing känner till. Ända ned i Västervik tolv mil från Linköping kände man av när man började etablera de stora köpcentren där. Det är många faktorer som styr det sätt på vilket man planerar. Jag tror att det är viktigt, och det har sagts här i debatten också, att man tittar på hur man etablerar köpcenter. Den uppfattning vi har i den frågan – och jag delar den uppfattning som Annelie Enochson har gjort sig till tolk för så det behöver jag inte orda mer om – finns också i reservation 12 i det här betänkandet.

Fru talman! Jag vill fortsättningsvis uppehålla mig vid samhällsplaneringen ur ett jämställdhetsperspektiv, ur barnens synvinkel och ur ett trygghetsperspektiv. Först bör vi fråga oss om det är för alla människorna vi planerar. Planerar vi så att det underlättar att vistas i samhället och inte tvärtom?

En grundläggande förutsättning för att människor ska kunna känna livskvalitet i sitt boende är att boendemiljön är trygg. Sverige har traditionellt uppfattats som ett tryggt land. Denna uppfattning visar sig allt oftare vara en ren myt. Undersökningar visar att många människor, särskilt kvinnor och unga, känner oro eller rädsla i sitt boende. Därför är det viktigt att ha dessa grupper som en utgångspunkt i arbetet med att skapa tryggare boendemiljöer. Oftast utgår planeringen från ett perspektiv som

kan te sig naturligt för en frisk medelålders man. Det vill vi i Centerpartiet ändra på.

Vi menar att kommunerna i sin planeringsprocess systematiskt bör gå igenom alla åtgärder som kan genomföras för att kvinnor och ungdomar ska känna trygghet just där de bor. Ett första steg kan vara att lyssna på vad kvinnorna och ungdomarna har att säga om var och när de känner sig trygga och otrygga. Åtgärderna kan handla om utformningen av den fysiska miljön och att kvinnor och ungdomar som känner sig utsatta lätt kan få den hjälp och det stöd de behöver.

Ett viktigt förebyggande arbete är att planera bostadsområden som motverkar kriminalitet. Det har varit uppe här i debatten. Sterila, storskaliga och anonyma bostadsmiljöer fungerar som en katalysator för vandalism och skadegörelse i alla dess former. I antologin *Barns och ungdomars välfärd* redovisas statistik om hur barn och ungdomar uppfattar sin boendemiljö. Statistiken visar att 18 % av alla barn och ungdomar känner sig otrygga i den nära miljön intill hemmet. Störst andel otrygga finns bland de barn och ungdomar som bor i lägenheter. Den otryggaste situationen är enligt statistiken vägen till och från skolan. Detta visar att barn och ungdomar i allmänhet bör ges möjlighet att påverka samhällsplaneringen i större utsträckning än vad som sker i dag. Det bör ske inte minst för att underlätta möjligheterna för funktionshindrade barn och ungdomar att röra sig ute på egen hand.

Vi i Centerpartiet är övertygade om att det går att skapa ökad trygghet i bostadsområdena om man planerar varma och välkomnande miljöer. Det går att göra oerhört mycket för att förvandla anonyma, sterila gårdar och gator till levande och trygga miljöer. Det är viktigt att de boende själva får möjlighet att föreslå förändringar och medverka i genomförandet.

Vi anser att brottsförebyggande aspekter alltid bör tas med i såväl planeringen av bostadsområden som i samhällsplaneringen i övrigt. Det här har majoriteten avvisat. Vi undrar naturligtvis vad man har emot att planera bostadsområdena för att förebygga brott i stället för att underlätta dem, som det nu tydligen är frågan om i många fall.

Men det är inte bara nya bostäder som behövs. För skapande av trygga och hälsosamma livsmiljöer behöver också många befintliga bostadsmiljöer förbättras. Det gäller särskilt i de s.k. miljonprogramsområdena. Många kommuner har inlett eller genomfört väsentliga miljöförbättringar inom dessa områden, men mycket återstår.

Ett område som särskilt måste beaktas då man förnyar och förändrar i bostadsområden och i stadsmiljön är de handikappades situation. På många håll görs goda insatser för ökad handikappanpassning. Mycket återstår att göra, bl.a. så enkla saker som att fasa av trottoarkanter.

I stadsmiljö kan nu genom Centerpartiets tidigare insatser värdefulla naturmiljöer skyddas genom inrättande av nationalstadsparker. Behovet av nationalstadsparker bör inventeras. Samtidigt kan vi konstatera att innebörden av institutet nationalstadspark behöver bli mer känd, så att allmänheten uppmärksammar institutets positiva innehåll.

Institutet nationalstadspark täcker dock inte hela det lagtekniska behovet. Regeringen bör överväga och komma med förslag till ytterligare instrument för skydd av grönområden i stadsmiljö.

Det är angeläget att hela tiden diskutera på vilket sätt vi kan utveckla planeringen av våra samhällen, så att vi får trygga, barnvänliga och jämställda bostadsområden.

Jag yrkar än en gång bifall till reservationerna 1 och 17.

Anf. 207 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag kan börja med att glädja talmannen och de närvarande ledamöterna med att jag inte kommer att behöva åtta minuter för att framföra mitt anförande.

Planfrågorna är en oerhört viktig del i arbetet med att forma vårt samhälle. För inte länge sedan behandlade vi ju här i kammaren ett betänkande som ledde till att riksdagen gjorde ett tillkännagivande till regeringen om behovet av en bred översyn av PBL. Huvuddragen i Folkpartiets politik avseende planfrågorna togs upp i det sammanhanget, och jag ska därför nu bara gå in på ett par punkter där vi har reserverat oss i detta betänkande.

Ett av mina uppdrag här i riksdagen är att vara med i riksdagens tvärpolitiska barngrupp. Frågor som rör barnen och barnens möjligheter till inflytande ligger mig mycket varmt om hjärtat, inte minst med tanke på att jag har förmånen att vara farmor till fyra små barn.

FN:s barnkonvention säger klart ifrån att barn i förhållande till sin ålder och mognad ska få vara med och samråda om exempelvis den fysiska planeringen. Flera talare har redan varit inne på detta. Vi måste utgå från hur barnen ser sin omgivning, hur de upplever t.ex. vägen till och från skolan, lek- och parkområden och annat. I reservation 2 framhåller vi reserverar att barnens rätt till en trygg och fri utemiljö måste vara en grundpelare i samhället.

I målen för den svenska bostadspolitiken betonas vikten av att främja en god uppväxtmiljö för barn och ungdom, vilket dock har dålig förankring i den svenska lagstiftningen. I Norge måste, som en tidigare talare nämnde, kommunerna lägga upp planeringsarbetet så att barns och ungdomars synpunkter faktiskt kommer fram. En ansvarig tjänsteman tar till vara barnens intressen i dessa frågor. Sverige bör följa det exemplet.

Vi begär i reservationen ett tillkännagivande att regeringen bör lämna förslag till nationella riktlinjer för barns deltagande och rättigheter i samhällsplaneringen.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

I reservation 4 har jag tillsammans med kd och Centern anfört att de mycket skilda förhållandena i vårt avlånga land innebär att bostadspolitiken inte kan utformas lika över hela landet. Detta har också Annelie Enochson mycket noggrant redogjort för.

Vi anser att regeringen bör utreda hur man kan utforma lagstiftningen så att den i större utsträckning än i dag tar hänsyn till regionala skillnader och behov. Jag står bakom reservationen men yrkar för tids vinnande inte bifall till den.

I reservation 10 yrkar jag tillsammans med ledamöterna från Moderaterna samt Sten Andersson att den 1997 återinförda möjligheten att reglera handelsändamålet i detaljplan ska tas bort. Genom att det i dag är möjligt att reglera handelsändamålet försämras enligt vår mening konkurrensen inom handeln. Detta leder med stor sannolikhet till högre konsumentpriser, vilket är mycket negativt.

För mig och Folkpartiet är det oerhört viktigt att medborgarens – den vanlige konsumentens – intressen sätts i första hand, så länge det inte skadar någon annan. Personligen handlar jag visserligen gärna i min lilla lokala livsmedelsbutik i Lycksele, men jag är medveten om att priserna där ligger högre än i många andra större livsmedelsaffärer. Med ett hushåll som mestadels består av två personer kan jag dock klara det. För flerbarnsfamiljen, däremot, är lågprisalternativen väldigt viktiga. Därför är det, enligt min och Folkpartiets mening, helt fel att möjliggöra reglering av handelsändamålet och därmed säga ja till sämre konkurrens.

I princip samma argument kan gälla för reservation 11 om externa köpcenter.

Jag står bakom båda dessa reservationer men yrkar inte bifall till dem.

Anf. 208 PER LAGER (mp):

Herr talman! Barnens bästa ska ju alltid vara en ledstjärna för oss, inte minst i den fysiska planeringen. Flera har nämnt barnens roll i planeringsarbetet och hur man på något sätt ska kunna ta till vara deras erfarenheter och ”enmetersperspektiv”, som jag för övrigt tycker är ett fint uttryck.

Vi behöver inte gå så långt utanför den här byggnaden för att inse att det här samhället faktiskt inte är byggt för de små barnen. På trottoaren går mammorna med sina barnvagnar, där barnen sitter just i höjd med bilarnas avgasrör. Det är totalt olämpligt och farligt, och jag förstår inte varför vi tillåter detta och inte har rättat till en så enkel sak.

Hänsynen till barnens perspektiv och intresse kräver att vi ser till att barnen inte utsätts för de faror som skapas av oss vuxna. Det gäller framför allt i gatumiljön, där vi självklart skulle ha friliggande gång- och cykelfiler, så att barn och ungdomar kan ta sig fram på ett säkert sätt. De ska helst vara separerade från biltrafiken för att inte direkt utsättas för utsläppen.

Jag tror att alla kan hålla med om att barnen är vår minsta gemensamma nämnare. Men också våra allra äldsta ingår i vår gemensamma nämnare. Däremellan finns också en stor grupp av olika funktionshindrade, som vi alltid måste ta hänsyn till. När vi t.ex. skapar vackra stadsmiljöer med kullerstenar måste vi tänka på att människor som är beroende av en rullator inte kan ta sig fram där, om vi inte gör en särskild fil för människor som går med rullator. Dessutom kan samma fil hjälpa dem som går med barnvagn och som har små barn som går med.

Jag är väldigt mån om vackra stadsmiljöer, men sådana får inte leda till att rullstolsbundna inte kan gå där och att de små barnen inte kan ta sig fram utan att snubbla. Detta är väldigt viktigt.

Herr talman! Miljöpartiet har ställt sig bakom fem flerpartireservationer i det här betänkandet. Vi har också en egen reservation som gäller externa köpcenter.

Om jag först ska sammanfatta de övriga flerpartireservationerna på ett kort sätt vill jag säga att det handlar om barnen. Det handlar också om den tysta miljön och behovet av bullerfria områden. Vi vet att tystnaden i sig är utrotningshotad, och vi behöver helt enkelt skärpa planeringen när det gäller möjligheten att slippa buller. För att göra det mer mänskligt borde vi också sänka bullergränsen från 55 decibel till 40. Det är ett förslag från Miljöpartiet.

När det gäller översvämningsriskerna delar vi synpunkten om att räddningstjänsten måste vara inkopplad på ett tidigt stadium och ingå i remisskretsen för översiktsplanen.

Det jag vill säga om grönområden – de gröna lungorna, som jag brukar kalla dem – handlar också om barnen. Det är just de här små områdena som är livsviktiga dels för barnens möjligheter att leka, dels för att skapa fria zoner där inte avgaser och buller direkt påverkar. Därför är dessa små områden, dessa gröna lungor, så viktiga. Det måste ske en skärpning så att vi får ett starkare skydd av dem.

Vänsterpartiet och Miljöpartiet har en liknande inställning till köpcenter. Vi står väl på samma sida av vägen, för att travestera det som tidigare har sagts. Det handlar om ett tillfälligt stopp, ett tillfälligt rådum för hur man ska kunna återskapa eller ge möjligheter för samhället att ge service till alla – då talar jag om de små barnen igen, de äldsta och de funktionshindrade – och motverka den separation av boende och handel som i dag med rasande fart sker. Vi har en planering på ett trettio-tal sådana här stora externa stormarknader i dag. Om man nu tycker att det billiga priset är det som helt avgör så må det ske på det sättet, men för mig handlar det om solidaritet och lojalitet, om att skapa levande stadskärnor och ha kvar den europeiska stadskärnmodellen och om att inte låta oss förändra vårt sätt att leva mer mot den amerikanska modellen, där man byggde just på det här med att vara bilburen – en huvudhjulning, som en del kallar det, dvs. att man är beroende av bilen för att över huvud taget kunna leva ett normalt samhällsliv. Bilen ska givetvis inte förbjudas, men den ska heller inte vara, som jag tror att Sten Lundström sade, en förutsättning för att få mjölk och bröd. Det är väldigt viktigt.

Herr talman! Jag står självklart bakom de gemensamma reservationerna och yrkar särskilt bifall till reservation 14.

Anf. 209 CARINA MOBERG (s):

Herr talman! Jag har fått förtroendet att föra fram mitt partis uppfattning, vilken är densamma som utskottets ställningstaganden i de frågor som tas upp under rubriken Planfrågor i bostadsutskottets betänkande nr 8. Jag ska fatta mig ganska kort genom att i mitt anförande koncentrera mig på ett mindre antal frågor.

Plan- och bygglagen i dess nuvarande form har nu varit i kraft i drygt ett decennium. Ett antal ändringar och justeringar har gjorts i lagstiftningen, men trots allt av mindre omfattning. Som alla lagar kräver även PBL anpassning till samhällsförändringar. Det finns därför anledning att dra slutsatser av hur lagen fungerar i dag i förhållande till sina syften och att bedöma vilka förändringar som är nödvändiga med hänsyn till gjorda erfarenheter och de samhällsförändringar som ägt rum under perioden.

Vi har haft stora förändringar i komplexet av samhällsbyggnadslagar. Vi har fått miljöbalken som bygger på helt andra principer än PBL, vi har fått miljökvalitetsnormer och miljökvalitetsmål och vi har väglagen, banlagen, lagen om exploateringssamverkan, VA-lagen m.fl. lagar som i varierande grad är harmoniserande med varandra.

Av dessa m.fl. skäl är det dags för en översyn av plan- och bygglagen, vilket vi redan tidigare har konstaterat och beslutat här i kammaren. Vi behöver en bra lagstiftning om plan- och byggfrågorna och är rädda

om de specifika verktyg som behövs för att vi ska kunna uppfylla flera viktiga mål, inte minst på boendets och bostadsbyggandets område.

Med hänvisning till detta avstyrks i nuläget alltså flertalet motionsyrkanden. Andra skäl är att det pågår andra utvecklingsarbeten och utredningar på området.

Det finns dock, som tur är, undantag som bekräftar regeln vad gäller hänvisningar till ovan nämnda. I två socialdemokratiska motioner tas frågor om begränsningar i yttrandefriheten genom privatisering av allmänna eller gemensamma platser upp. Motionärerna framhåller att demokratin förutsätter debatt, opinionsbildning och ett offentligt samtal. Yttrandefriheten i sin tur är en förutsättning för demokratin.

Torget har sedan urminnes tider stått som symbol för det demokratiska samtalet. Där har människor kunnat mötas och åsikter utväxlas och brytas mot varandra i ett fritt meningsutbyte. Torgen och våra centrum är naturliga samlingsplatser. Utvecklingen är den att möjligheterna till detta i rask takt håller på att förändras. Torgen är inte alltid längre offentligt ägda eller görs kanske om till inglasade gallerior med stora parkeringsområden runtomkring. Som om inte det vore tillräckligt har i dag ägaren av den tidigare offentliga platsen nu möjlighet att bestämma vilka åsikter som får framföras av vem och kan t.o.m. ta betalt av den mötesarrangör som har fått lov att framföra sina åsikter.

Det här är ett växande problem, precis som ett par talare före mig har redogjort för. Motionärerna och utskottsmajoriteten föreslår därför att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen. Huvudprincipen bör vara den att var och en i förhållande till fastighetsägaren ska ha rätt att använda offentliga platser för debatt, opinionsbildning, offentliga samtal, flygbladsutdelning m.m.

Regeringen bör överväga de frågor som vi har pekat på och ta ställning till hur avvägningen mellan de olika intressen som gör sig gällande bör göras, däribland äganderätten. Därefter bör regeringen återkomma till riksdagen med de lagförslag m.m. som kan krävas.

Herr talman! En period såg det ut som om ett enigt utskott stod bakom det här tillkännagivandet, men föga förvånande – för mig också – hittade moderater och kristdemokrater ett kryphål att slinka ut igenom. Det är väl bara att tacka för de användbara argument som handlar om att dessa partier sätter äganderätten före demokratin och renhållningskostnader före utrymme för det fria ordet. Detta skulle enligt dessa båda partier kräva en utredning av frågan.

Även jag avser nämna några ord om externa köpcenter. I betänkandet behandlas ett antal motioner som tar upp frågor om externa köpcenter. Vi känner alla till vilka uppslitande diskussioner vi har på olika håll i landet kring frågor som sorterar under denna rubrik. Här finner vi diametralt olika uppfattningar från olika partier, och fyra olika reservationer har bifogats betänkandet. Vi har redan fått en redovisning av flertalet av dessa reservationer, men enligt mitt sätt att se detta, vilket också avser ett försök till sammanfattning, är det så att här finns allt: Miljöpartiet har krav på att låta grannkommuner ges vetorätt vid etablering av köpcenter. Kristdemokraterna kräver bl.a. att kommunfullmäktige bör utarbeta en handelspolicy som ska antas en gång per mandatperiod – men ingen hindrar väl en kommun att redan i dag genomföra detta? Vänsterpartiet kräver införande av ett moratorium för nya externa köpcenter. Modera-

terna vill ha mer konkurrens och lägre priser framför allt, och absolut inga restriktioner av något skäl.

Jag kan inte låta bli att fråga Knut Billing om han har missat en av de skrivelser som har skickats till bostadsutskottet för inte så länge sedan. Den registrerades i slutet på februari och gäller externmarknadsetableringar. Det lät på Knut Billing som om alla företagare och affärsidkare håller med honom. Så är inte fallet. Därför vill jag ta upp kammarens tid med att berätta om just denna skrivelse.

Skrivelsen kommer från 16 företagare, fastighetsägare och representanter för Svensk Handel samt ett antal kommuner inom Värmland och Dalsland. Där är man mycket bekymrad över hotet om etablering av externa köpcenter i just den delen av landet, som man väljer att beskriva det.

Utöver de reservationer som jag tidigare nämnde förs i en reservation ett mycket konstigt och generaliserande resonemang om tidrika respektive tidfattiga människor. Reservationen mynnar ut i att det är angeläget att förstärka kommunernas mandat att utöva sitt planeringsansvar. Det tolkar jag som att man tillstyrker ett fortsatt starkt kommunalt planmonopol.

Vi är inte direkt överens om hur frågorna ska handläggas. Det stärker oss socialdemokrater i uppfattningen att det bör vara en av de frågor som den kommande PBL-utredningen ser över.

Flera talare har tagit upp inflytandefrågor, i synnerhet barnens möjlighet till inflytande i planprocessen. Vi socialdemokrater anser också att det är oerhört viktigt. Jag kan nämna att det finns kommuner som är föregångare, exempelvis Växjö. Där har kommunfullmäktige fattat beslut om att samtliga nämnder och styrelser ska ta hänsyn till barnens möjligheter att påverka inte minst samhällsplanering och utbyggnad.

Senast vi debatterade plan- och byggfrågor här i riksdagen fattade vi beslut om att en bred översyn av lagen ska göras. Det är oerhört viktigt att arbetet genomförs etappvis. Vi kommer att få tillfälle till många och spännande debatter om planfrågor framöver.

Herr talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till utskottets förslag i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 210 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Det är förvisso sant att det är ett tag sedan PBL kom till. Mycket har hänt och lagstiftningen bör anpassas. Vi har nu en översyn framför oss.

Min fråga är om de förslag som vi har framställt i motionerna ogillas av majoriteten eller om de avslås med hänsyn till översynen. Varför är det annorlunda med de två krav som socialdemokratiska motionärer framfört?

Kan man tänka sig att de förslag som vi har väckt kommer igen efter översynen? Det gäller barnens roll, jämställdhetssynen, brottsförebyggande och institutet för skydd av mindre grönområden samt handlingsprogram för att bevara mångskiftande kulturmiljöer. Kan det tänkas att de kommer igen efter översynen i form av en proposition?

Anf. 211 CARINA MOBERG (s) replik:

Herr talman! Jag tror säkert att många av de viktiga frågor som Centerpartiet tar upp i motioner och reservationer återkommer i en eller annan form. Jag tror att de allra flesta i kammaren ställer sig bakom att det är viktiga frågor – jämställdhetsfrågor, brottsförebyggande frågor, frågor om barnens inflytande m.m.

Jag vill försäkra Agne Hansson att bostadsutskottet behandlar alla motioner lika seriöst. Den översyn av plan- och bygglagen som vi redan har fattat beslut om bör, som jag sade i mitt anförande, redovisas etappvis. Det är viktigt att vi kan ta tag i många frågor relativt snabbt. Enligt vår uppfattning får utredningen inte dra ut för långt på tiden. Frågorna är för viktiga för det.

Anf. 212 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Herr talman! Jag har bara en fråga till Carina Moberg. Det rör det som också Agne Hansson tog upp. När Socialdemokraterna lägger fram två motioner går de igenom. Jag blir oroad när jag läser majoritetstexten i betänkandet. Där står följande: ”Den inskränkning av äganderätten som ordningen skulle innebära synes i allmänhet inte vara av någon egentlig betydelse.” Det är det sista vi reagerar på.

Vi tycker att man ska se över frågan om rätten att använda offentlig plats, om det är ett så stort problem. Samtidigt är vi oroad för att äganderätten inskränks. De två sakerna står inte emot varandra, utan det är frågan om hur långt man är beredd att gå. Man vänder på en ordning. Vilka konsekvenser kommer det att få? Därför kan vi inte ställa oss bakom majoritetens förslag. Därför har vi reserverat oss.

Inger det inte en socialdemokrat oro att äganderätten inte har någon egentlig betydelse?

Anf. 213 CARINA MOBERG (s) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att man ska förminska sin egen betydelse så mycket som Annelie Enochson gör genom att låta påskina att vi behandlar motioner olika beroende på vem som har skrivit dem. Alla motioner behandlas naturligtvis utifrån innehåll och krav.

Som jag sade i mitt anförande förutsätter vi att regeringen kommer tillbaka till riksdagen med förslag till lagstiftning m.m. Det kan landa i någonting annat om regeringen finner att man behöver utreda frågan. Jag nämnde också att äganderätten naturligtvis är viktig i sammanhanget. Det kommer inte att förbises på något sätt.

Anf. 214 KNUT BILLING (m) replik:

Herr talman! Carina Moberg undrade om jag hade läst ett brev som hade kommit till bostadsutskottet angående handelsetablering. Det har jag gjort, mycket noga.

Det finns fler som har samma uppfattning som de som skrev brevet, nämligen att vi inte bör ha för mycket handelsetablering. De menar också att vi inte bör ha för mycket lokaler. Det som kännetecknar dem som skriver sådana brev är som regel att de är fastighetsägare och hyr ut affärslokaler. Då ligger det i sakens natur att man inte i första hand vill att det ska komma fler lokaler än dem man själv hyr ut.

Det viktiga är att se till att vi har en handelsetablering och handelslokalisering som gör att konkurrensen och människornas valfrihet blir så stor som möjligt.

Anf. 215 CARINA MOBERG (s) replik:

Herr talman! Jag uppfattade ingen fråga från Knut Billing.

Anf. 216 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag har två frågor. Den första gäller barnens rätt till delaktighet i planeringen. Tycker Carina Moberg att det är tillräckligt att statsmakterna inväntar projekt från enskilda kommuner? Det är inte första gången man motionerar om denna fråga. Det är ganska förmätet att hänvisa till den översyn av PBL som nyligen är beslutad. Detta är ett krav som har ställts flera gånger och blivit avslaget varje gång.

Tycker inte Carina Moberg att det har gått ganska många år sedan FN:s barnkonvention kom? Fortfarande är det bara en kommun i Sverige som har tagit initiativ i frågan. Är det inte hög tid att man nu ser till att leva upp till de konventioner som vi ställer oss bakom i FN?

Den andra frågan avfärdade Carina Moberg lite enkelt med att säga att vissa partier kräver moratorium. Det var i det här fallet Vänsterpartiet, men även Miljöpartiet kräver såvitt jag förstår ett moratorium. Vi kräver inte ett moratorium för tid och evigheter utan just för att man ska få rådrummet att se över lagstiftningen så att den stämmer något så när överens med behovet av regional planering. Till det tillför vi en motion i betänkandet som handlar om att stärka den regionala nivån i samhällsplaneringen.

Kan det inte finnas anledning att nu ta en paus i utbyggnaden av de 30–40 externa köpcenter som står på kö medan vi ser över lagstiftningen och för fram en rimlig lagstiftning?

Anf. 217 CARINA MOBERG (s) replik:

Herr talman! Vi socialdemokrater anser inte att vi bör införa ett moratorium. Riksdagen har redan gjort ett tillkännagivande tidigare här under våren och gett regeringen till känna att man måste se över detta med förtur. Plan- och bygglagen säger i dag ingenting om regionala mål för samhällsplaneringen. Vi vet ändå alla att de finns och måste finnas. Länsstyrelsernas arbete sker exempelvis huvudsakligen i form av regionalisering av nationella mål. Detta är en viktig fråga. Vi anser att vi genom det tillkännagivande riksdagen har gjort tidigare har gjort det som förväntas av Sveriges riksdag.

Även Sverige ska självfallet leva upp till FN:s barnkonvention. Det måste göras mer på området som handlar om barns inflytande. Samtidigt händer det saker hela tiden. Boverket har skrivit rapporter och jobbar med frågorna. Kommundemokratikommittén har tagit upp frågorna och lämnat förslag som vi kommer att få behandla så småningom. Barnsäkerhetsdelegationen arbetar och lämnar förslag. Barnombudsmannen har fått större befogenheter.

Så sent som i går fick åtminstone jag i min hand en rapport från Barnombudsmannen, som jag tyvärr inte har hunnit läsa igenom helt och hållet. Den innehåller en hel del bra resonemang och konkreta förslag på detta område. Det gäller att vi politiker på riksplanet, politiker på det

Planfrågor

Anf. 218 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Man måste undra om inte Carina Moberg kan känna någon som helst oro över att innan översynen av plan- och bygglagen har skett har vi fått 30–40 nya externa köpcenter. Det kanske visar sig att det inte är särskilt önskvärt när vi har stiftat lagen. Av det skälet borde man kunna ställa sig bakom förslaget. Man vill förstärka lagstiftningen och den regionala planeringen, om jag förstår betänkandet och utskottsmajoritetens text rätt i det här fallet. Är Carina Moberg aldrig rädd att hon kommer för sent?

När det gäller barns rätt till planering tycker jag att det är ren slöhet att man inte har lyckats komma någonstans på vägen på den statliga nivån i dessa frågor och att man inte har tillfört detta till PBL. Det finns ingen anledning att vänta på någon utredning. Det borde man kunna göra omedelbart.

Anf. 219 CARINA MOBERG (s) replik:

Herr talman! Jag förstår inte varför man ska gå in och göra en förändring på ett område som berör ett om än väldigt viktigt område när vi vet att vi ska ta ett helhetsgrepp på plan- och bygglagen. Det är svaret på den delen av Sten Lundströms fråga.

Jag vet inte var Sten Lundström från siffran 30 nya externa köpcenter ifrån. Jag är inte speciellt orolig för att det kommer att bli fallet. Om vi t.ex. läser den rapport som finns bifogad betänkandet ser vi att frågan diskuteras fram och tillbaka, att man kan ändra sig under arbetets gång, osv.

Jag tror att vi nu ska avvakta helhetsöversynen. Jag ser fram emot att få nya förslag att diskutera och debattera i kammaren etappvis.

Anf. 220 KNUT BILLING (m):

Herr talman! Jag begärde ordet för att lugna Sten Lundström. För att han ska kunna sova lugnt och tryggt i natt vill jag säga följande för att skingra den oro han kände för att det skulle vara betydande skillnader vad gäller handelsändamål i detaljplan mellan Kristdemokraterna och Moderaterna. Efter en borgerlig valseger är jag helt övertygad om att Kristdemokraterna och Moderaterna kommer att komma fram till en gemensam klok ståndpunkt tillsammans med Centerpartiet och Folkpartiet. Det har vi gjort tidigare, och det kommer vi att göra även denna gång.

Anf. 221 STEN LUNDSTRÖM (v):

Herr talman! Jag vet inte om det blir så mycket av replik. Jag måste till Knut Billing säga att det är ganska lysande att han använder anförandetiden för att berätta vad andra partier tänker göra.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 april.)

13 § Byggfrågor

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande 2001/02:BoU9
Byggfrågor.

Anf. 222 INGA BERGGREN (m):

Herr talman! Till detta betänkande om byggfrågor har fogats två moderata reservationer. De tar upp dels byggande i vissa miljöer med lokal särprägel, dels samrådsplikt inför markarbeten, och de berör båda småföretagsamhet.

Runtom i Sverige och inte minst i Skåne finns byar som består av blandad bebyggelse med både bostäder och småföretagsamhet bl.a. i form av jordbruk. Det är samhällen där gårdarna ligger tätt och där livsstilen många gånger bygger på gamla traditioner. Utvecklingen i samhället i övrigt har inneburit att dessa byar i dag representerar värdefull miljö som bör bevaras och tas till vara. Den blandning som finns här och den särprägel som detta skapar har också gjort dem till mycket attraktiva boendemiljöer.

För att dessa byar ska bestå och kunna behålla sin särart är det viktigt att de ges möjlighet till fortsatt utveckling. Det innebär att de som bosätter sig här måste ta hänsyn till och acceptera att mångsidigheten kvarstår. Det tycker vi moderater är viktigt. Det tycks finnas viss oklarhet kring vilken förekomst av jordbruk kan komma till stånd inom ramen för pågående markanvändning, och oklarheten är olycklig. Den kan riskera att sätta käppar i hjulet för utvecklingen i byar och mindre samhällen med just denna speciella blandning av boende och annan verksamhet.

Därför menar vi att det bör tillsättas en utredning för att klargöra gällande lagstiftning på denna punkt. Syftet med den utredningen bör alltså vara att säkerställa förutsättningarna för såväl boende som näringsverksamhet i dessa särpräglade miljöer. Jag yrkar bifall till reservation 1 under punkt 1.

Jag vill också säga några ord om den andra reservationen. Gatuarbeten och andra ingrepp som medför trafikavstängningar leder ofta till att affärer och andra småföretag drabbas i form av minskade intäkter och andra avbräck i verksamheten. Därför menar vi moderater att det bör införas en skyldighet för kommuner och andra utförare att i samband med bl.a. gatuarbeten informera och samråda med näringsidkare och andra som berörs av ingreppen om tillvägagångssätt och vid vilken tidpunkt ingreppen ska göras.

Det finns ett flertal exempel på att speciellt småföretagare drabbas. Låt mig ta ett exempel. "Mackstrid kan bli fall för HD" kunde man läsa i Skånska Dagbladet i slutet av mars.

Vidare: "Nu backar petroleumbranschen upp mackägaren i Trelleborg som tappade omsättning efter gatuarbete."

Fallet kommer, som ni förstår, från min egen kommun. Tvisten mellan mackägaren och Trelleborgs kommun har pågått ett antal år. Vissa infarter till bensinmacken stängdes av under ett antal månader för gatuarbete och utfördes på ett sådant sätt att arbetet, enligt mackägaren, tog onödigt lång tid. Dessutom var samrådet otillräckligt, hävdade han. Mackägaren hävdade därvid att han var berättigad till skadestånd. För-

säljningen minskade med 10 %, och många kunder sökte sig till andra mackar på grund av att det var krångligt att ta sig fram.

Förra året gav miljödomstolen i Växjö mackägaren rätt. Kommunen blev enligt domen skadeståndsskyldig med 80 000 kr. Men kommunen överklagade, och Miljööverdomstolen ändrade den tidigare domen. Enligt domstolen medförde kommunens ombyggnad inte större olägenhet än vad en rörelseidkare får tåla. Men mackägaren går vidare och begär prövningstillstånd i Högsta domstolen.

Med dessa konstateranden ställer jag mig naturligtvis helt och fullt bakom också reservationen om samrådspåikt inför markarbeten, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1 under punkt 1.

Anf. 223 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! Detta betänkande behandlar en rad frågor kopplade till framför allt plan- och bygglagen och lagen om tekniska egenskapskrav på byggnader. Vi i Vänsterpartiet har framfört våra krav på flera förändringar av nuvarande lagstiftning under flera års tid, och nu har äntligen regeringen förstått att det måste ske en genomgripande översyn av lagstiftningen. Det har gått 15 år sedan PBL trädde i kraft, och under tiden har villkoren för byggandet radikalt förändrats. Tillkomsten av miljöbalken har också skärpt miljökraven på byggandet, vilket Vänsterpartiet tycker är bra. Trots detta behöver man inte avvakta den kommande utredningen på varenda punkt. Det gäller flera vänsterkrav som ställs i motioner som behandlas i detta betänkande. Jag ska ta upp några av kraven.

Kulturhistoriskt värdefulla bebyggelse lever farligt med nuvarande lagstiftning, i varje fall när det gäller inomhusmiljön. Utskottsmajoriteten påstår att nuvarande lagstiftning ger ett bra skydd för detta, ja, t.o.m. bättre än den tidigare lagstiftningen. Samtidigt säger utskottsmajoriteten att de erfarit att en utredning är på gång när det gäller just att förbättra skyddet för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Det är minst sagt motsägelsefulla uppgifter. Här behövs ingen utredning, utan en skärpning av plan- och bygglagen, som föreskriver en bygglovsprövning av inre förändringar i dessa miljöer. Det behövs en förebyggande åtgärd som förhindrar att kulturhistoriskt värdefulla byggnader kan omvandlas till kullisser, med oförändrade utsidor och totalförändrade insidor. Den kvalitetsansvarige har inte som uppgift att ta till vara dessa intressen, vilket gör det nödvändigt för en byggnadsnämnd att få ta ställning till en ombyggnation innan det är för sent.

Vänsterpartiet tackar för stödet från alla partier utom s och m, som i ohelig allians tar parti för fastighetsägarnas intressen.

När det gäller kvalitetssäkringen av byggandet, tillsyn och kontroll m.m. har Vänsterpartiet valt att inte reservera sig. Vi avvaktar den utredning som regeringen nu tillsätter. Flera av de brister i byggprocessen som Vänsterpartiet påpekat kommer nu att behandlas, och ytterligare kompletteringar görs i propositionen om inomhusmiljön – krav som Vänsterpartiet drivit igenom. Det handlar t.ex. om den kvalitetsansvariges roll och kraven på slutbevis från byggherren om att byggnaden uppfyller samhällets krav. Det är naturligtvis orimligt att det i Sverige av i dag sker fuskbyggen med fukt- och mögelproblem som följd.

Barnsäkerhetsfrågorna i bostäder och boendeplanering börjar bli en följetong i våra utskottsbetänkanden. Utskottsmajoritetens försvar för att inte tillstyrka Vänsterpartiets motion i frågan varierar – allt från att det är ett föräldransvar till att det ska lösas med informationsinsatser. Det är åtta år sedan jag skrev min första motion i frågan, och jag börjar bli otålig över att inget händer. Och när något händer, som nu i Boverkets byggregler, gäller det nybyggnation och inte där problemen finns i det som har byggts före 1973.

Barnombudsmannen har detta väldokumenterat och konstaterar att de olyckor som skett, ibland med dödlig utgång, har skett i hus byggda före 1973. Vad mer kan utredas när det gäller den typen av fallolyckor?

Den av regeringen i höstas tillsatta Barnsäkerhetsdelegationen har ett brett uppdrag för att se över frågor om barns säkerhet i den byggda miljön. Det är väl bra att den får göra sitt jobb, men när det gäller fallolyckorna är det enkelt. Det behövs en ändring av nu gällande lagstiftning så att barnsäkerhetskraven omfattar alla bostäder och att det är åtgärdat förslagsvis om fem år. Tydliga krav är enda lösningen på den orimliga ordning som gäller i dag. Det är även en klassfråga, eftersom vi vet hur barnfamiljerna bor, och i detta fall gäller det boendet i miljonprogramsboståndet.

Herr talman! Det ekologiska hållbara byggandet är ett begrepp som används i alla möjliga sammanhang men som inte fått någon egentlig definition i våra byggregler. Det är ingen lätt fråga, men detta måste konkretiseras om det ska få ett verkligt innehåll. I lagen om tekniska egenskapskrav på byggnader räknas upp en rad egenskaper som en byggnad ska ha och som kan synas vara bra för miljön. Där nämns att byggnader inte ska släppa ut giftig gas, farlig strålning, förorening eller förgiftning av mark eller ha ett bristfälligt omhändertagande av avloppsvatten m.m. Den energi som används ska vara anpassad till de klimathållanden som råder och ha en låg förbrukning. Men vilka krav som ställs för att byggnaden ska vara en del av ett ekologiskt kretslopp framgår inte. Vilka krav ställs på byggmaterialet, på nivån för energiförbrukningen, på utsläpp av koldioxid, på användningen av ändliga råvaror och på användningen av olika kemikalier? Vilka krav ställs på möjligheten till återanvändning eller återvinning när det är dags för rivning? Det är viktiga frågor som inte får något svar.

Den byggda miljön svarar inom EU för 40 % av energianvändningen – mer än biltrafiken – och har en stor potential att spara energi och därmed minska koldioxidutsläppen. Lagstiftningen måste förtydligas genom att det i BVL införs ett nytt egenskapskrav om ekologisk kretsloppstillsämpning i dess helhet. Det är ett berättigat krav, inte minst utifrån miljöbalken, vars allmänna hänsynsregler ska efterlevas, vilket omfattar även plan- och byggreglerna.

Direktverkande elvärme i bostadshus är ett ineffektivt sätt att använda en högt förädlad produkt. Ska energiproduktionen ställas om och kärnkraften avvecklas är det viktigt att få bort elenergin som uppvärmningskälla. Vänsterpartiet avvaktar i nuläget utredningen som ska se över möjligheterna att förbjuda direktverkande el för uppvärmning och den lagstiftning som skulle kunna gälla från 2005. Men om inget händer, eller om utredningen inte föreslår något förbud, återkommer vi i frågan.

Till sist vill jag kommentera en ganska märklig hantering av en vänsterpartimotion, där vi föreslår ett nationellt handlingsprogram för ökad träanvändning i byggandet. Ett starkt skäl till att genomföra sådana program är att minska byggsektorns miljöbelastning och minska bruket av ändliga resurser. I Sverige uppvisar byggandet av offentliga lokaler och flervåningshus en låg träandel. Betong och stål dominerar.

Detta är anmärkningsvärt mot bakgrund av att Sverige sedan mer än ett sekel är en av världens starkaste exportörer av trävaror. Ett hinder har naturligtvis varit förbudet mot att bygga hus högre än två våningar i trä, som fanns fram till 1994.

Vi borde se till möjligheterna i stället för hindren framöver. Nationella program för träbyggande har fallit väl ut i Finland, Schweiz och t.o.m. det skogfattiga Holland, där träbyggandet ökat med 15 % mellan 1990 och 2000 och där ett nytt program från 2001 vill minska byggsektorns miljöbelastning med 90 % fram till 2020. En fortsatt satsning på ökad träanvändning har en central roll.

I Sverige finns skogsråvaran, tekniken, kunnandet och kompetensen, men tydligen inte viljan till handling. Här är det betongindustrin som dominerar och får god hjälp av betongblockspartierna Socialdemokraterna och Moderaterna, som gemensamt avstyrker v-motionen. Ännu märkligare blir det med tanke på att en liknande motion tillstyrktes enhälligt på näringsutskottets möte i går.

Herr talman! Frågor som berör elsäkerhet, kraftledning, master och antenner, m.m., kommer Willy Söderdahl att ta upp lite senare om han har tid.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 10 och 14 men står naturligtvis bakom samtliga v-reservationer.

Anf. 224 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Herr talman! Inför betänkandet om byggfrågor har vi hanterat ett antal motioner. I stort handlar det om bygglov, tillsyn och kontroll, egen-skapskrav, kvalitetssäkring och byggande i trä. Vi kristdemokrater är glada över att vi kommit så långt att en översyn av plan- och bygglagen kommer att göras för att man ska kunna sammanställa och strukturera de förslag och överväganden som tidigare framförts i flera utredningar om PBL och där den fortsatta beredningen ännu inte lett till överväganden. Det handlar om byggherrerollen, miljökvalitetsmål, bevarande av kulturarv, byggsamråd när det gäller handikappfrågor, bygglovsprövning, länsstyrelsens tillsynsroll, hur hela byggnadens livslängd ska säkras osv.

Det räcker inte, Siv Wittgren-Ahl, att stapla utredning på utredning. Det handlar om handlingskraft – en kraft som regeringen hittills tyckts sakna.

Den byggkommission som regeringen tillsatt har fått sina direktiv. Kommissionen ska föreslå åtgärder som håller byggkostnaderna nere och höjer kvaliteten.

Den 30 oktober år 2000 lämnade jag in en interpellation till statsrådet Leif Pagrotsky om upphandlingens betydelse för byggkostnader. Det blev konkurrensminister Ulrica Messing som först den 16 januari år 2001 besvarade min interpellation. Hon delade mina åsikter om den obefintliga konkurrensen.

Den nya kommissionen har fått uppdraget att föreslå åtgärder som håller byggkostnaderna nere och höjer kvaliteten. Byggbranschen har sedan några år tillbaka ett etiskt råd, dit både byggbolag och beställare kan vända sig om de inte tycker att branschens företag sköter sig.

Vad är då kvalitet för människor? En forskningsrapport från Institutet för bostads- och urbanforskning – *Hushållens värdering av egenskaper i bostäder och bostadsområden* – beställd av fastighetsägarna, visar att matbutik, skola, barnomsorg, vårdcentral och åldersmässig blandning ligger högt. God kollektivtrafik har stor betydelse. För själva fastigheten gäller främst trygghet och säkerhet. Sedan kommer utemiljön med buskar och träd, soligt läge och bilfri innergård. Det ska vara en fysiskt attraktiv miljö som är fri från trafikstörningar. Det ska vara en handikappvänlig utemiljö och en utemiljö med rums känsla, och det ska finnas lättillgänglig kompostering av avfall.

För själva lägenheten gäller god möblerbarhet, köksutrustning av hög kvalitet, ett gott hantverksmässigt utformande, tvättmaskin och torkskåp, charm samt anpassning till källsortering.

Herr talman! Kristdemokraternas motioner i detta betänkande handlar om att också staten tar sitt ansvar för tillgängligheten för personer med funktionshinder genom ansvars- och finansieringsprincipen. Det handlar om en översyn av plan- och bygglagens bestämmelser om kvalitetssäkring, förtydligande av produkt- och kvalitetsansvaret, en samordning av mobilnätutbyggnaden och hänsyn till natur- och kulturvärden samt möjligheter till mellanboendeformer för äldre.

För tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 6 under punkt 8 om kvalitetssäkring i byggandet.

Byggande med kvalitet för bättre inomhusmiljö är en av oss prioriterad fråga. Ansvaret måste tydliggöras. Byggsektorn står för drygt en tredjedel av det globala resursuttaget, energiförbrukningen och det genererade avfallet. Återvinningsbara och hälsodeklarerade byggmaterial, användning av förnybar energi och resurseffektiva lösningar är viktiga medel för att minska byggandets miljöpåverkan. Experimentbyggande för att utveckla mer miljövänliga och hälsosamma lösningar borde ligga högre i prioritetsordningen hos regeringen.

Innemiljö har stor betydelse för människors hälsa. Vi återkommer till den debatten senare i vår, när betänkandet om propositionen om vissa inomhusmiljöfrågor kommer.

Vi kan inte fortsatt nöja oss med undermålig ventilation, obeprövade bygg- och inredningsmaterial och fukt och mögelskador, som uppkommer genom stress av byggnationen. En hälsofrämjande livsfilosofi bygger på att barnen växer upp i bostäder som är hälsofrämjande. Produktansvaret måste förtydligas.

Det är oerhört viktigt att staten inte drar sig undan finansieringsansvaret när det gäller handikappanpassning, som jag sade tidigare. Visst ska kollektivtrafikanter bära en del, kommunkassan en del, landstingskassan en del och privata finansiärer en del för att alla ska kunna känna delaktighet i samhället och för att tillvaron ska kunna underlättas för människor med funktionshinder. Men det är fel signal från regering och riksdag att inte vilja delta i finansieringen. Därför har Kristdemokraterna i reservationen pekat på vikten av att staten deltar när det gäller ansvar och finansiering.

Herr talman! Sverige är sedan mer än ett sekel en av världens starkaste exportörer av trävaror. Detta sade redan Owe Hellberg. Men skogen växer både till vänster och höger om gatan, och vi har på något sätt kommit med på samma reservation.

Tyvär har den svenska tränäringen inte getts möjligheter att konkurrera inom byggsektorn. Mer avancerade träkonstruktioner har under lång tid varit uteslutna från viktiga områden inom bygg- och infrastruktursektorn. Det gäller också flervåningshus, större offentliga byggnader och väg- och järnvägsbroar. Kristdemokraterna ser fram emot träkluster och framsteg när det gäller byggande av träfastigheter.

En rad europeiska länder har väl fungerande nationella program för byggande i trä, men inte Sverige. Exempel på sådana länder är Finland, Norge, Holland och Frankrike. Vi ser fram emot att skapa ett sådant program och anser genom vår reservation att detta ska ges regeringen till känna.

Den 28 februari i år beslutade regeringen att uppdra åt NUTEK – verket för näringslivsutveckling – och Vinnova, som är verket för innovationssystem, samt ISA, dvs. delegationen för utländska investeringar i Sverige, att utarbeta ett förslag till ett program för utveckling av det nationella träklostret. Den 31 maj förväntar vi oss ett förslag, och vi hoppas att regeringen ställer sig välvillig.

Det gamla uttrycket ”såg vid såg jag såg” skulle åter kunna bli verklighet i Sverige.

Anf. 225 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! 1987 tog bostadsutskottet på eget initiativ upp problemen med fukt och mögelskadade hus. Utskottet gjorde det efter att ha konstaterat att vi i Sverige vid den tiden hade glömt att bygga riktiga hus som människor trivs i och som de kan bo i utan att bli sjuka. Problemen med sjuka hus finns tydligen kvar även om det har gjorts betydande framsteg sedan dess. Fortfarande diskuteras regler för tillsyn och kontroll av bostäder och byggen. Fortfarande diskuteras egenskapskrav som ska ställas i byggandet och boendet. Det är tyvärr ett sant konstaterande som innebär att det fortfarande inte fungerar smärtfritt att bygga trivsamma och hälsofrämjande bostäder och välplanerade boendemiljöer.

Detta reser två frågor. Den ena är hädisk, men jag tycker att den måste ställas: Är det verkligen meningsfullt att fortsätta att detaljreglera? Vilken verkan har det, och vilken verkan har det haft? Hittills har vi ju inte lyckats fullt ut att reglera bort de byggfel och dåliga bostäder som finns. Förr i tiden kunde man med betydligt färre regler bygga hus som folk inte blev sjuka av. Den andra frågan som är viktig är: Vad är det för fel på de regler som vi har som gör att vi inte får samma önskade effekt – bra och ändamålsenliga bostäder?

Det är väl det som författarna av det här betänkandet har tänkt på och även majoriteten. De tycker tydligen att det inte är några fel på de regler som vi har. Ändå bygger vi inte fullt ändamålsenliga bostäder. Vi får väl fortsätta att fundera på det här.

I mögelhusens spår, för att fortsätta att vara historisk, tog vi i Centerpartiet också upp kravet på att införa en kvalitetsgaranti för bostäder för att därmed göra miljön till en konkurrensfaktor på marknaden. Jag konstaterar att det kravet fortfarande äger giltighet. Vi har fått regler för

kvalitetssäkring i bostäder med hjälp av Boverket, men systemet är fortfarande inte allmängiltigt. Vi borde naturligtvis ha en sådan kvalitetssäkring som varudeklarerade alla bostäder. Utan VDN-märkning skulle det bli svårt att upplåta bostäder till allmänheten. Vem vill bo i undermåliga bostäder?

I det här betänkandet tas det återigen upp en rad förslag på förändringar av regler för att man bättre ska nå de enskilda mål som kan och ska finnas i boendet. Detaljregleringen skulle öka ytterligare om de bifölls. Nu har majoriteten som brukligt är avstyrkt förslagen, och därmed står vi kvar vid utgångspunkten. Detta beror kanske mindre på att regleringsivern har avtagit hos majoritetspartierna och mer på att oppositionens krav ska avslås för att sedan kanske komma tillbaka som en proposition vid ett senare tillfälle.

Från Centerpartiets sida skulle vi gärna se en mer samlad syn på det regelsystem som styr vårt byggande ur miljösynpunkt. Därför har vi inte vid detta tillfälle motionerat i enskilda detaljfrågor. Regeringen får gärna komma tillbaka med en sådan helhetslösning ur miljösynpunkt. Då ska vi pröva de förslagen konstruktivt. Vi har själva föreslagit sådana helhetslösningar, och vi kommer att återkomma vad gäller heltäckande förslag som gynnar en utveckling mot sunda, säkra och miljövänliga bostäder och boendemiljöer. Det innebär inte att vi har avstått från att kryssa mellan särpräglade miljöers skydd, regler för master och antenner, samrådsplikt inför markarbeten, placering av kraftledningar, jordfelsbrytare, brandvarnare, direktverkande el och mycket annat.

Centerpartiet står givetvis bakom de reservationer i enskilda detaljfrågor där Rigmor Stenmarks namn finns med. Med tanke på att talarlistan är ovanligt lång och att det finns en rad reservationer kommer det säkert inte att saknas yrkanden för kammaren att ta ställning till. För att spara en del av kammarens tid, herr talman, nöjer jag mig med att yrka bifall till förslaget i betänkandet i de delar där reservationer som Centerpartiet är med på inte står mot utskottets förslag.

Anf. 226 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Agne Hansson börjar med att säga att man förr i tiden kunde bygga sunt utan några som helst regler. Är det den vägen vi ska gå framöver? undrade han. Samtidigt ser han fram emot en översyn av nuvarande lagstiftning. Det blir lite långt mellan de två ständpunkterna.

Jag skulle vilja höra lite mer om hur Agne Hansson ser på det nya förfarings sättet. Man har återgått till att byggherrarna får ta det ansvar som samhället en gång i tiden hade. Vi Vänsterpartister tycker inte riktigt att det görs på ett bra sätt. Därför vill vi ha tillbaka en del av samhällets kontroll när det gäller de här frågorna. Var står egentligen Agne Hansson i de här frågorna?

Anf. 227 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag ber Owe Hellberg om ursäkt om jag har stört honom i hans tänkande. Jag förstår att en vänsterpartist kan fara lite illa av att man häcklar detaljregleringar. Jag menar självklart inte att man kan bygga helt utan regler. Jag har efterlyst en helhetslösning när det gäller miljöaspekten i byggandet och boendet.

Men det ligger kanske en del i det som Owe Hellberg själv antydde i sin replik, att byggherrarna borde få ta ett större eget ansvar för vad de gör än vad de har gjort när de har lutat sig mot en massa regler som är beslutade och uppsatta. Det här är naturligtvis en balansgång, men det är uppenbart att en detaljreglering inte har löst problemen. Snarare har den skapat mer problem. Det är alltså fortfarande inte klart på vilket sätt vi anno 2002 ska kunna bygga mer ändamålsenliga bostäder än vi har gjort tidigare, men jag har inte förordat att vi ska återgå till Ludvig Nordströms bostäder.

Anf. 228 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Det är väl inte så mycket detaljregleringen som styr byggandet, utan det är våra egenskapskrav och formerna för det som styr byggandet. Men tydligen behövs det en samhällskontroll när det gäller de här frågorna för att man ska se att samhällets krav verkligen blir uppfyllda. Det är därför som vi bl.a. menar att ”kvalitetsansvarig” är en felaktig benämning, att den kvalitetsansvarige inte har de befogenheter som han eller hon borde ha och att det är viktigt att man bygger rätt från början. Då är det nog bra att det finns kontrollinstanser som kan vara med i den här processen. Vill Agne Hansson ha kvar den typen av dialog med samhället och kontrollerande instanser?

Anf. 229 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Det är självklart att jag vill ha en fruktbar dialog med samhällets instanser, men jag ville peka på att det inte finns belägg för att en ökad detaljreglering har löst problemen på bostadssektorn. Det innebär inte att man ska slänga reglerna över bord.

Anf. 230 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Precis som i föregående ärende kan jag hänvisa till att Folkpartiets grundläggande ståndpunkter i många av de här frågorna behandlades i samband med utskottets betänkande 6 om en översyn av plan- och bygglagen.

Jag står bakom reservationerna 2, 3, 4, 6, 8, 10 och 14, men jag yrkar bifall endast till reservationerna 10 och 14. Jag ska i mitt inlägg koncentrera mig på just punkt 12 om barnsäkerhetskrav i bostäder och på punkt 18 om byggande i trä.

Under flera år har bl.a. Folkpartiet väckt motioner om krav på barnsäkerhet i bostäder. Det finns, som tidigare talare har sagt, regler i lagstiftningen som syftar till att förhindra barnolycksfall, men de infördes först 1973 för nybyggda hus och 1976 för ombyggnader. Alltså finns det ett stort antal bostäder som inte omfattas av gällande lagstiftning.

Ett stort antal olyckor med barn inträffar i hemmen. Barnombudsmannens undersökningar visar att nästan alla dödsolyckor under senare år där barn fallit ut från fönster och balkonger har inträffat i hus byggda före just år 1973. Många av de olyckorna hade, enligt Barnombudsmannen, kunnat undvikas om det hade funnits strängare krav beträffande säkerheten. Både BO och Boverket har föreslagit att sådana ändringar ska göras som innebär krav på barnsäkerhet även i äldre bebyggelse.

Under ett stort antal år har ingenting hänt. Men nu har regeringen tillsatt en barnsäkerhetsdelegation som ska se över frågor om säkerheten i

barns och ungdomars miljöer och bl.a. beskriva hur olycksmönstret ser ut och överväga behov av ändrad lagstiftning. Vi reservanter anser att det redan finns tillräckligt med underlag för att göra de ändringar vi begär. Jag yrkar därför bifall till reservation 10.

I reservation 14 står fem partier bakom kravet på ett nationellt program för ökad träanvändning. Jag kommer själv från ett län där träet är en mycket viktig inkomstkälla. Bl.a. har jag sedan i somras aktivt arbetat i en lokal grupp där vi för diskussioner om hur vi konstruktivt ska kunna öka träanvändningen och träförädlingen.

När regeringen i den regionalpolitiska propositionen i höstas bl.a. föreslog satsningar på ett s.k. träkluster ställde jag och Folkpartiet oss mycket positiva till det. Arbetet med att utforma ett program dröjde dock. I slutet av februari ställde jag en fråga i ärendet till statsrådet Messing. I frågesvaret fick jag av statsrådet det besked som redovisas i betänkandet, nämligen att regeringen den 28 februari – alltså efter det att jag ställt min fråga – beslutat att uppdra åt NUTEK att i samråd med Vinnova, Verket för innovationssystem, och ISA, Invest in Sweden Agency, utarbeta ett förslag till program för ett nationellt träkluster som, såvitt jag uppfattat det, dock inte är av samma dignitet som ett nationellt handlingsprogram för hela Sverige utan mer är inriktat på de regionalpolitiskt svaga områdena i Sverige – precis som föreslogs i den regionalpolitiska propositionen.

Jag ser ändå beskedet om träkluster som positivt och som ett steg på vägen och hoppas att vi mycket snart får besked om att ett nationellt program för ökad träanvändning kommer att inrättas. Jag hade hoppats att majoriteten i bostadsutskottet redan nu skulle ha ställt upp på det kravet eftersom det bland de socialdemokratiska ledamöterna faktiskt finns ivriga förespråkare för ett nationellt träprogram.

Jag yrkar bifall också till reservation 14.

Anf. 231 PER LAGER (mp):

Herr talman! Just nu pågår för fullt utbyggnaden av nästa generations mobilnät, det som kallas för 3 G. 60 000 nya mobilmaster är planerade. Men med en samordning skulle det kanske kunna räcka med ca 20 000 master.

Gränsvärdena när det gäller elektromagnetisk strålning är i förhållande till andra länder – t.ex. Schweiz och Belgien – alldeles för höga i Sverige. Det gör att kommunerna har svårt att avslå ansökningar på grund av strålningsrisken när det gäller master. Regeringen bör därför återkomma med förslag om sänkta gränsvärden, menar vi i Miljöpartiet.

Antennerna, dvs. sändarna, blir alltför i boendemiljöerna. Ökad restriktivitet behövs därför samt någon form av bygglov för dessa, vilket i dag inte behövs. Antennerna sänder ut elektromagnetisk strålning, och luften fylls på med mikrovågor. Det hela har blivit ungefär som ett korsande elektromagnetiskt fält som vi går omkring i.

Forskningen visar att den elektromagnetiska bakgrundsstrålningen med anledning av master och antenner har ökat. Forskningen har också kunnat visa på samband med symtom hos människor. Av all strålning som vi utsätts för kommer ca 60 % från mobilnätens basstationer. Det behövs därför mer forskningsstöd, inte mindre. Under år 1998 gjordes mätningar av magnetfälten i Stockholm. De varierade väldigt starkt. Vär-

dena låg mellan 1 och 2,5 mikrotlesla, som är det värde som mäts upp. På vissa platser var värdet så högt som 6 mikrotlesla. Längs trottoarerna var medelvärdet 0,4 mikrotlesla – dubbelt så högt som det uppsatta gränsvärdet 0,2 mikrotlesla.

Svenska forskare anser att långvarig exponering ökar risken för att drabbas av blodcancer, leukemi. Därför bör självklart försiktighetsprincipen gälla vid alla installationer och vid bedömningen av säkerhetsavstånd till antennerna.

Vi i Miljöpartiet menar alltså att regeringen bör utreda möjligheterna att lagstifta eller på annat sätt bättre styra placeringen av mobiltelefonmaster och fasadantennor. Hänsyn ska givetvis tas till natur- och kulturvärden vid utbyggnaden. Strålningsfria zoner bör inrättas i kommunerna. Bättre samarbete mellan operatörerna, länsstyrelserna och kommunerna är nödvändigt. Operatörerna måste bli bättre på att samordna sina nät och master.

Jag yrkar bifall till reservation 3.

I övrigt, herr talman, har vi i Miljöpartiet en del reservationer gemensamma med andra partier. Den enda reservation som vi inte har gemensamt med andra partier är den om kvalitetssäkring i byggandet. När det gäller kvalitetssäkringen i byggandet menar vi i Miljöpartiet – till skillnad från de andra partierna, antar jag – att det är dags att överväga ett lagstiftat producentansvar inom byggsektorn. Det måste, menar vi, finnas ett klart ansvarsförhållande så att det yttersta ansvaret kan identifieras. Därför bör regeringen utreda detta och snarast återkomma med förslag om utformningen. Det gäller såväl material och metoder som hur helhetsansvaret ska bestämmas.

Flera talare har tidigare varit inne på frågan om vad som egentligen har skett när det gäller vårt sätt att bygga under de senaste decennierna. Alltsedan miljonbyggenas tid och framåt har vi ju ständigt fått se misslyckanden i byggandet. Kunskaper som funnits i århundraden har försvunnit och inte återförts så som de borde till byggbranschen. Nya material kan vara orsaken till detta. Det var inga beprövade metoder som användes när man på 60-, 70- och 80-talen började bygga nytt. Det finns här också en reservation där det talas om mer användning av trä i byggandet.

En del av oss i bostadsutskottet var förra mandatperioden på besök på Amerikas ostkust. Bl.a. studerade vi hur man i Amerika kunde bygga billigt. Vi kunde se att man där byggde flera våningar med träreglar. Det var mycket intressant. Det fungerade väldigt bra och var förhållandevis billigt.

Jag vill i detta sammanhang också säga att det, som flera talare varit inne på, är väldigt viktigt att vi tar till vara den förnybara resurs som skogen utgör när det gäller byggandet och framför allt att träet behandlas på det sätt som man en gång gjorde. Det gäller inte att ha snabbväxande träd. Det gäller att ha trä som i tid står sig länge efter det att man har byggt huset.

Trots att vi har Byggsektorns Kretsloppsråd och vi har ett Byggbranschens kvalitetsråd menar vi att det inte visat sig räcka. Vi har alldeles för tydliga exempel inte långt härifrån: Moderna museet, Arkitekturmuseumet, Hammarby Sjöstad och många andra byggnader där man har gjort mycket stora misstag. En del har skylt på att det har varit en pressad

tidssituation och att det har varit för många som har varit ansvariga. Fragmenteringen i byggprocessen är kanske en av de verkliga orsakerna. Därför måste vi komma tillbaka och finna en huvudansvarig, och det, Agne Hansson, tror jag var just det som fanns förr i tiden, en huvudansvarig i byggprocessen.

Herr talmannen tittar på mig flera gånger, och det innebär att talartiden är slut. Jag vill bara säga att jag givetvis står bakom de andra reservationerna där Miljöpartiet finns med, men yrkar särskilt bifall bara till reservation nr 3.

Anf. 232 SIW WITTGREN-AHL (s):

Herr talman! Ledamöter! Klockan är mycket och jag ska försöka att korta mitt långa anförande till ett mindre anförande.

Som så många har beskrivit ingår i detta ärende om byggfrågor motioner från allmänna motionstiden som berör mycket. Det är ett sextiotal motioner, och om man ser det så är det väl rätt bra att vi är eniga i de flesta frågor. Det är bara 14 reservationer. Så kan man också se på det, Ulla-Britt.

Det är väldigt angelägna motioner som rör det mesta som berör oss människor som bor och lever i Sverige. Trots detta avstyrker vi alla motioner. Det gör vi inte därför att de inte är angelägna och viktiga utan därför att, precis som Ulla-Britt sade, det pågår så mycket arbete. Det är utredningar och det är utvecklingsarbete som bereds i Regeringskansliet.

Carina, Annelie och Owe har beskrivit vad som görs i PBL och vad vi förutsätter att man ska komma tillbaka till etappvis. Jag går inte igenom det.

Det är också tillsyn, kontroll och kvalitetsansvarets ställning. Det kommer en proposition om inomhusmiljö som också tar upp det här, så jag går inte igenom det.

Det jag däremot tänker kommentera lite är master och antenner. I den frågan finns sex motioner och det är också den som har fått flest reservationer. Därför tänkte jag kommentera lite varför majoriteten avstyrker de motionerna. Det gör vi inte på grund av att vi inte är intresserade utan på grund av att vi tycker att det görs mycket på detta område.

Utgångspunkten för flera av förslagen är den nu inledda utbyggnaden för tredje generationens mobiltelefoni. Tillgängliga uppgifter pekar på att ett stort antal master och andra anläggningar för mobiltelefoni kommer att uppföras under de närmaste åren. Det är en situation som kräver att åtgärder vidtas för att effekterna av utbyggnaden minimeras med tanke på och av omsorg om oss människor, natur- och kulturvärdena och stadsmiljön. Det finns faktiskt redan nu regler som styr placeringen av vissa anläggningar för mobiltelefonin, men frågan är om dessa kan anses vara tillräckliga.

Dagens regler innebär i korthet följande: Vid uppförande av master för mobiltelefoni, liksom andra master, tillämpas delar av miljöbalkens bestämmelser om skydd av värdefull natur- och kulturmiljö. Anmälan till länsstyrelsen om samråd måste ske, och krav finns på miljökonsekvensbeskrivningar.

Boverket har på regeringens uppdrag i samarbete med andra verk be-
lyst vilken inverkan utbyggnaden av mobiltelefonnätet har och kan få för

främst natur- och kulturvärden. Uppdraget har redovisats i en rapport till regeringen den 1 maj 2001.

Boverkets rapport bereds nu i Regeringskansliet.

Regeringen har i regleringsbrev för budgetåret 2002 till Post- och telestyrelsen uppdragit åt styrelsen att utreda och lämna förslag till utformning av myndighetens sektorsansvar för miljöfrågor. Ansvaret avser bl.a. elektromagnetiska fält inom området för trådlös kommunikation och inverkan på natur- och kulturvärden av en utbyggnad av infrastrukturen för en sådan kommunikation. Post- och telestyrelsen ska lämna förslag till hur dess roll bör definieras, sektorsansvarets utformning och omfattning, eventuella problem och på vilket sätt ansvaret kan integreras i myndighetens verksamhet.

Arbetet ska ske i samråd med berörda myndigheter såsom Boverket, Statens strålskyddsinstitut, Socialstyrelsen, Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket. Uppdraget ska enligt regleringsbrevet slutredovisas den 1 juni 2002.

Herr talman! Vid behandling av frågan har utskottet uttalat att det av flera skäl finns anledning att iakttä försiktighet vid lokalisering av nya sändare för mobiltelefoni. Utskottet står fast vid denna uppfattning. Försiktighet och återhållsamhet bör även fortsättningsvis vara vägledande för uppförandet av olika anläggningar för mobiltelefoni. De initiativ som regeringen har tagit och tar, liksom Post- och telestyrelsens uppdrag på området, visar med önskvärd tydlighet att regering och riksdag följer upp frågorna i motionerna med största allvar.

Herr talman! När det gäller kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, som Owe tar upp i reservation 2, har regeringen aviserat sin avsikt att låta utreda om kommunernas möjlighet att vidta skyddsåtgärder för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse borde förbättras. Det är väl jättebra att man tar reda på om den borde förbättras innan man gör det. Utskottet har erfarenhet att regeringen håller på att utforma direktiv för en utredning om ett förbättrat skydd för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Detta pågår inom Regeringskansliet. Det tycker jag att man kan vara glad för.

När det gäller barns säkerhet, som vi har diskuterat många gånger i denna kammare, som Sten Lundström eller Owe Hellberg sade, förvånas jag över reservationen. Man klagar på att vi tillsätter många utredningar och att vi utvärderar arbetet, så när vi äntligen gör något är det inte tillräckligt det heller.

Regeringen har tillsatt Barnsäkerhetsdelegationen med uppgift att se över och arbeta med frågor om barns säkerhet och förebyggande av skador i barns och ungdomars miljö. Det är sådana frågor som bostadsutskottet faktiskt har lyft fram många gånger och som vi har diskuterat. Vi är ju alla berörda och oroas över barns miljö.

En fråga som enligt direktivet ska uppmärksammas särskilt är arbetet med säkerhetsreglerna i bostäderna. Delegationen ska därför beskriva och analysera hur olycksfallsmönstren i olika delar av bostadsbeståndet ser ut. Om analysen visar att det behövs åtgärder i form av ändrad lagstiftning ska delegationen lämna förslag till sådana åtgärder. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 januari 2003.

Det var de reservationer jag tänkte kommentera. Med detta yrkar jag bifall till förslagen i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 233 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Utredning är nog bra, men jag har själv suttit i några utredningar, bl.a. en bostadspolitisk utredning som blev ungefär en tummetott efter två års utredande.

Apropå inre ändringar var utskottet på Gotland i måndags och tisdags och tittade på världskulturarvet i Visby och alla vackra byggnader. Vi tittade på dem på utsidan. Vi kanske skulle ha gjort det på insidan.

Det är faktiskt så, det sade både stadsarkitekten och länsstyrelsens antikvarie, att när det gäller inre förändringar har man väldigt små möjligheter att göra någonting åt de ändringar som fastighetsägaren vill göra. Utskottsmajoriteten påstår att nuvarande lagstiftning är så mycket bättre. Därför skulle jag vilja veta vad som är så mycket bättre i den lagstiftningen.

Det är samma sak med barnsäkerheten. Frågan är utredd och klar. Vi vet vad som behövs. När ska barnen i miljonprogramsområdena få samma trygghet och säkerhet som övriga barn?

Sist är det frågan om ett nationellt program för byggande i trä. Hur kommer det sig att socialdemokrater och moderater i näringsutskottet tillstyrker en socialdemokratisk motion men att man i bostadsutskottet avstyrker en likadan motion? Pratar ni inte med varandra, eller är ni mer träaktiga i något av utskotten? Det här får man tolka på det sätt man önskar.

Anf. 234 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Herr talman! Jag förstår att ni var på Gotland, men jag förstår inte vad Owe Hellberg vill att regeringen ska göra. Regeringen ska titta efter om det skydd som finns i dag är tillräckligt och sedan lämna direktiv. Mer kan man inte göra från regeringens sida.

Det är viktigt att ta ett helhetsgrepp på hur barnsäkerheten ska utformas.

Sedan var det frågan om byggande i trä ...

Anf. 235 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Strategin är lite olika ibland. Regeringen och Socialdemokraterna säger att man ska ta ett helhetsgrepp om plan- och bygglagen, men frågorna ska lösas pö om pö. Några saker kan gå före, t.ex. hur många instanser det ska vara i själva prövningsprocessen.

Frågan om barnsäkerheten är klar, och det har utretts på många håll vad som krävs, dvs. en ändring av lagstiftningen när det gäller byggnader byggda före 1973.

Sedan var det bygglovsprövningar av ändringar av byggnaders inre. Det står i utskottsmajoritetens text att nuvarande lagstiftning är mycket bättre än den gamla prövningen som gjordes i bygg- och miljönämnderna. Jag undrar fortfarande vad det är som är så bra. Vad är det som ska utredas som man redan tycker är bra? Vi tycker inte att detta är bra, utan vi vill återinföra den gamla lagstiftningen som innebär att det går att kontrollera innan förändringar görs som är svåra att reparera i ett senare läge.

Sedan var det programmet för byggande i trä. Det här är helt obegripligt. Jag hoppas att alla socialdemokrater och moderater röstar på, dvs.

Anf. 236 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Herr talman! Jag kan inte se att det är vi som är inkonsekventa. Jag tycker nog att det är v med Owe Hellberg i spetsen. Owe Hellberg har varit med och tagit fram plan- och bygglagen, och han vill, som resten av utskottet, att det ska ske en etappvis redovisning.

Det är viktigt att se över hela barnsäkerheten.

Sedan var det frågan om regeringen ska se över om lagen har förstärkt skyddet för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Den lagen har förstärkts senast år 2000. Nu är frågan om det är tillräckligt. Det har kommit signaler om att det inte skulle vara så. Då får Owe Hellberg vara glad för att lagen ska ses över. Det är Owe Hellberg som är inkonsekvent.

Först är man nöjd. Sedan är man inte nöjd, och sedan är man inte nöjd när man får som man vill. Man får bestämma sig.

Anf. 237 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Min fråga handlar om hela det kantiga PBL-pusslet. 1997 års utredning ledde inte till någonting. Egentligen bygger PBL på en tro att alla byggare, informatörer och entreprenörer skaffar sig kvalitetscertifikat. Men när kontrollen togs bort från byggnadsnämndernas tillsynsansvar försvann motivationen. Under en tioårsperiod från 1990 minskade kommunernas tekniska kompetens med drygt 30 %.

Problemet ligger här. Därför blir jag lite orolig när Siw Wittgren-Ahl säger att det här är så färdigt och klart att hon inte behöver redovisa det här. Nu nöjer hon sig med att tala om de frågor som har föranlett flest reservationer, dvs. mobilantenner osv. De är givetvis viktiga frågor. Men vad innebär hörnbitarna för helheten i PBL-pusslet för framtiden?

Anf. 238 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Herr talman! Jag sade inte så, Ulla-Britt Hagström. Jag sade att Ulla-Britt Hagström tillsammans med Carina Moberg på ett förtjänstfullt sätt hade talat om vad som ingick i detta betänkande.

Översynen av plan- och bygglagen är en av de viktigare signalerna som Boverket har skickat till regeringen. Där har vi och Boverket samma åsikt som Ulla-Britt Hagström.

Anf. 239 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Tack, Siw Wittgren-Ahl!

Anf. 240 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Herr talman! Det är nu 15 månader sedan som regeringen gav fyra operatörer tillåtelse att bygga tredje generationens mobiltelefoninät. Tillstånden var gratis, men i gengäld krävdes att näten ska täcka in mer än 99,8 % av befolkningen inom högst tre år. Tyvärr glömde regeringen en viktig parameter vid den generösa utdelningen av tillstånden, och det var vikten av samordning av miljökonsekvenser både vad gäller landskapsbild och kulturmiljö.

De nya näten kan komma att kräva ca 60 000 nya antenner eller basstationer för att uppnå full täckning. Om operatörerna däremot samordnar sina insatser kan antalet master, enligt Svenska Kommunförbundet, minskas till 10 000 i hela landet. Det är dock tveksamt om någon sådan vilja finns hos operatörerna. Möjligheten att från statens sida kräva samordning gick synbarligen om intet på grund av de begränsade villkor som uppställdes vid upphandlingen av licenserna. Utan andra krav än på täckningsgrad och byggtid står också kommunerna svaga att i samband med bygglovsprövningen kräva samordning och hänsynstagande till natur- och kulturvärden. Operatörerna kan i en eventuell prövning av beslut i byggnadsnämnd, med hänvisning till de åtaganden som gjorts vad gäller täckningsgrad och utbyggnadstakt, hävda att reduktionen av antalet master är av underordnad betydelse.

Inte bara natur- och kulturvärden hotas av en mycket kraftig utbyggnad av mobilmaster. Vi vet ännu för lite om konsekvenserna på människors hälsa av strålningen från dessa master. Forskningen på området är ung, och det är därför av vikt att antenner och master placeras så att de boendes oro för strålning begränsas.

På regeringens uppdrag har Boverket belyst den inverkan en utbyggnad kan få för främst natur- och kulturvärden. Det centrala budskapet i Boverkets rapport är att operatörerna så långt som möjligt bör samordna sin radioplanering och samnyttja telemasterna. En sådan samverkan som Boverket efterlyser har vi dock i praktiken sett mycket litet av. Förutsättningar för kommuner och för Boverket att vara pådrivande i samordningen saknas i dagsläget.

I en interpellationsdebatt den 5 februari i år med vikarierande miljöministern Lena Sommestad ställde jag frågan om vad regeringen tänkte göra för att rätta till sitt misstag vid utdelningen av tillstånden när det just gäller samordningen av masterna. Vikarierande miljöministern svarade att kommunerna visst inte står svaga vid bygglovsprövningen och att de visst kan kräva samordning och hänsynstagande till natur- och kulturvärden.

Svaret övertygade inte, och det stämde dåligt med byggnadsnämndernas erfarenheter runt om i landet. Faktum kvarstår att våra byggnadsnämnder står maktlösa inför regeringens krav på full utbyggnad inom en begränsad tid och operatörernas hänvisning till konkurrenssituationen.

Regeringen har misslyckats när det gäller att hantera tillstånden för mobilnätutbyggnaden!

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 3.

Anf. 241 EVA ARVIDSSON (s):

Herr talman! Med anledning av utskottets avslag på motion Bo 284, *Tillägg i Plan- och Bygglagen om konstnärlig gestaltning av vår gemensamma miljö*, känner jag mig föranledd att göra ett kort inlägg i dagens bostadspolitiska debatt, även om timman är sen.

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag är besviken. Avslags-texten i betänkandet visar att utskottet kanske inte riktigt har förstått poängen i motionen.

Att underlätta en plan- och byggprocess så att det totala resultatet av bostadsbyggandet blir både bättre och billigare trodde jag låg i utskottets

intresse. Det varken kostar mer eller tar längre tid – tvärtom, det kostar mindre och tar mindre tid att göra rätt från början.

För oss motionärer är det här en mycket angelägen fråga ur flera perspektiv. Därför tänker jag passa på att här i kammaren klargöra vad vi menar med motionen och varför den är så viktig.

Konstnärlig gestaltning, eller offentlig utsmyckning som vi tidigare uttryckte det, är en viktig del av kulturutbudet i människors vardag, inte minst för barn och ungdomar. En miljö med konstnärlig gestaltning har en helande effekt. Människor mår bra av möte med konst i sin vardag, i bostadsområdet, vid pendeltågsstationen, på torget, på arbetsplatser, på skolor osv. En stimulerande miljö höjer livskvaliteten. Människor blir friskare och deltar i samhällsdebatten i större utsträckning.

Konsten är för alla. Konsten är en allemansrätt, precis som bostaden, skolan, sjukvården – ja, vår välfärd. Konsten och kulturen är en del av välfärden. Det spelar ingen roll hur vackra hus vi bygger om det inte finns konstnärlig gestaltning i miljön.

I dag finns det en riktlinje om att 1 % av byggkostnaden avsätts för konstnärlig gestaltning, den s.k. enprocentsregeln. Men flertalet kommuner följer inte riktlinjen över huvud taget. Och även om alla kommuner, landsting och privata byggherrar avsatte 1 % av byggkostnaden till utsmyckning så är det ett trubbigt instrument att enbart ha en enprocentsregel.

Problemet är att vid planering och projektering av offentliga byggnader avskiljs ofta den del som rör den konstnärliga gestaltningen från den övriga planprocessen. Det tekniska regelverkets krav genomförs medan den konstnärliga gestaltningen hanteras vid sidan om i en senare process. Det betyder att planeringen av gestaltningen inte är i fas med övrig planering och försvårar och fördyrar genomförandet. Allt som kommer in sent i en process fördyrar.

Men det handlar inte bara om pengar. När den konstnärliga gestaltningen först kommer in i slutskedet är det inte heller ovanligt att kommunens tjänstemän inte bara medverkar vid projekteringen av den konstnärliga gestaltningen utan också verkställer den utan medverkan av yrkesverksamma bild- och formkonstnärer. Och det kan jag ju inte tro att utskottet tycker är acceptabelt.

Detta är verkligheten i dag, och eftersom det 1998 infördes bestämmelser i Plan- och bygglagen som syftar till att estetiska värden ska beaktas och det enligt utskottets mening är ett värde i att kraven på estetiska värden i bebyggelsen kommer till tydligt uttryck i lagstiftningen kan jag inte förstå att utskottet avslår motionen, vars genomförande skulle göra plan- och byggprocessen enklare, smidigare och billigare. En plan- och byggprocess där hela processen startar samtidigt ger dessutom bättre förutsättningar för bra upphandling och ett ökat brukarinflytande.

En annan mycket viktig konsekvens av förslaget är att det skapas fler arbetstillfällen för våra yrkesverksamma konstnärer, och det behövs.

Bestämmelserna, som trädde i kraft den 1 januari 1999, innebär som utskottet skriver bl.a. att en estetisk utformning av bebyggelsen m.m. uttryckligen anges som ett allmänt intresse som ska beaktas vid planläggning och lokalisering av bebyggelse. Dessutom ställs krav på att byggnader ska ha yttre form och färg som är estetiskt tilltalande. Anser

inte utskottet att det även är ett allmänt intresse med den konstnärliga gestaltningen?

Utskottet skriver i betänkandet att det inte är berett att föra dessa krav så långt att det också kommer att omfatta konstnärlig utsmyckning av det slag som motionärerna åsyftar.

Jag undrar vad det finns att förlora med en tidig planering? Att vi ska ha konstnärlig gestaltning är vi ju överens om eftersom vi har en riktlinje att 1 % av byggnadskostnaden ska användas till just konstnärlig gestaltning. Strävar vi inte efter ett bättre resultat av hela boendemiljön? Är det bara husens utseende som är viktigt? Som jag tidigare nämnde visar ett antal rapporter att konsten i människors vardag har stor betydelse för välbefinnandet.

Tillägget i PBL 1998 gäller arkitektur, formgivning och design. På samma sätt tycker då vi att den konstnärliga gestaltningen mycket enkelt kan föras in i Plan- och bygglagen.

Herr talman! Jag tänker inte yrka bifall till motionen utan återkommer med frågan i en interpellation senare.

Anf. 242 SIW WITTEGREN-AHL (s) replik:

Herr talman! På utskottets vägnar vill jag säga att vi tyckte att vi hade svarat väldigt positivt på motionen, men det var ju bra att Eva Arvidsson gjorde ett klarläggande här i kammaren.

När det gäller det tillägg och den förändring som skedde den 1 januari 1999 har det ju gått så kort tid att man inte vet om lagstiftningen ännu har uppfyllt det syftet. Boverket har i uppdrag att följa utvecklingen när det gäller nya lagstiftningar, och då får man väl se om det har blivit så positivt för den här enprocentsregeln för den konstnärliga utsmyckningen som Eva Arvidsson tar upp. Man får se om det har blivit förstärkt då. Vi får följa motionen och när man ser över plan- och bygglagen också höra med Boverket hur det har gått med den nya lagstiftningen.

Anf. 243 EVA ARVIDSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att man behöver vänta på någon utvärdering av det här tillägget. Jag tycker att man skulle kunna föra till det här och sedan göra en gemensam utvärdering av alltihop. Utvärderingen måste ju ändå visa om det har varit bra eller om man behöver skärpa till det. Då tar det lite för lång tid innan det här med konstnärlig gestaltning kommer in i själva processen.

Sedan tror jag att helheten med vackra hus och konstnärlig utsmyckning eller konstnärlig gestaltning blir en fantastisk helhet i boendemiljön.

Anf. 244 SIW WITTEGREN-AHL (s) replik:

Herr talman! Det är viktiga frågor, och det är viktigt att vi har det vackert omkring oss, men det är också viktigt att man vet att det fungerar innan man lägger till någonting i lagstiftningen.

Anf. 245 WILLY SÖDERDAHL (v):

Herr talman! Försiktighetsprincipen innebär att om man inte är säker på följderna av en åtgärd ska man inte gå vidare, om man inte kan göra det på ett sådant sätt att eventuella okända effekter helt undviks.

I bostadsutskottets betänkande nr 9 har Vänsterpartiet två reservationer som har sin grund i att vi tar den här principen på allvar. Det gäller reservationerna 3 och 5.

I reservation 5 tar vi upp placeringen av kraftledningar. När Sverige skulle elektrifieras byggdes ett stort antal luftledningar. Det gjordes säkert med den bästa tekniken och utifrån de kunskaper man hade då. När sedan bostadsbyggandet tog fart på 50-, 60- och 70-talet uppfördes såväl bostäder som skolor, daghem och industrier i omedelbar anslutning till dessa kraftledningar. Det fanns redan då en del undersökningar som pekade på att det inte var helt ofarligt med den elektromagnetiska strålningen. Det togs också upp av en del kritiska röster och av skyddsombud på arbetsplatser och industrier. Men det avfärdades av teknikerna.

Nu har vi problemen, oron och konflikterna. Ett ganska stort antal ledningar som byggdes då är nu föremål för ansökningar om förlängning av koncessionen. Nätbolagen menar, med viss rätt, att de var där först och att det är den kommunala planeringen som är orsak till konflikterna och oron. Men konflikten och oron finns hos de människor som finns i närheten av kraftledningarna.

För att detta inte ska ske igen menar vi att det hade varit på sin plats att det finns mycket tydliga anvisningar om hur man ska skilja bebyggelse och kraftledningar åt. Det är det vi vill ha sagt i reservation 5.

Av samma anledning som jag nu har beskrivit anser vi att vi, genom att vara förutseende, inte ska göra om samma fel igen vad gäller mobilmaster. Nu står vi i samma situation som vi gjorde när man elektrifierade Sverige. Vi ska nu, om uttrycket tillåts, mobilisera Sverige genom en ny generation mobilnät.

Vad vet vi då om den strålning som finns vid masterna? Vi vet att det finns oro för vad den här strålningen kan ha för effekter, men vi kan inte belägga hur stora de här effekterna är. Ska vi då göra som vi gjorde med byggandet kring kraftledningarna? Vi menar att det vore mycket oklokt. I avvaktan på ytterligare kunskaper om risker och gränsvärden krävs det en stor restriktivitet när det gäller att bevilja bygglov för mobilmaster och fasadantennor. Så länge vi inte är säkra på att exponeringen från dessa inte är ofarlig bör de inte heller placeras i närheten av där människor bor och vistas.

Herr talman! Vi står bakom alla våra reservationer, men för tids vinande yrkar jag bifall bara till reservation 3.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 april.)

14 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
med anledning av prop. 2001/02:93 Ändringar i djurskyddslagen, m.m.
2001/02:MJ34 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m)
2001/02:MJ35 av Caroline Hagström m.fl. (kd)
2001/02:MJ36 av Göte Jonsson m.fl. (m)
2001/02:MJ37 av Eskil Erlandsson m.fl. (c)

med anledning av prop. 2001/02:112 Förändringar i kommunkontosystemet

2001/02:Fi23 av Per Landgren m.fl. (kd)

2001/02:Fi24 av Gunnar Hökmark m.fl. (m)

2001/02:Fi25 av Rolf Kenneryd m.fl. (c)

med anledning av prop. 2001/02:118 Sveriges antagande av rambeslut om en europeisk arresteringsorder och om överlämnande mellan medlemsstaterna

2001/02:Ju17 av Alice Åström m.fl. (v)

2001/02:Ju18 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m)

2001/02:Ju19 av Johan Pehrson och Helena Bargholtz (fp)

2001/02:Ju20 av Kia Andreasson m.fl. (mp)

2001/02:Ju21 av Gunnel Wallin m.fl. (c)

med anledning av prop. 2001/02:124 Straffansvaret för människohandel

2001/02:Ju22 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m)

2001/02:Ju23 av Anne-Katrine Dunker och Berit Adolfsson (m)

2001/02:Ju24 av Helena Bargholtz (fp)

2001/02:Ju25 av Kia Andreasson m.fl. (mp)

med anledning av prop. 2001/02:126 Medling med anledning av brott

2001/02:Ju26 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd)

2001/02:Ju27 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m)

med anledning av prop. 2001/02:128 Vissa inomhusmiljöfrågor

2001/02:Bo27 av Knut Billing m.fl. (m)

2001/02:Bo28 av Rigmor Stenmark m.fl. (c)

2001/02:Bo29 av Ulla-Britt Hagström m.fl. (kd)

med anledning av prop. 2001/02:131 Vissa ändringar i systemet för statsstödd exportfinansiering

2001/02:N50 av Karin Falkmer (m)

med anledning av prop. 2001/02:143 Samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning

2001/02:N51 av Ewa Thalén Finné (m)

2001/02:N52 av Lilian Virgin (s)

2001/02:N53 av Bo Lundgren m.fl. (m)

2001/02:N54 av Inga Berggren och Lars Lindblad (m)

2001/02:N55 av Inger Strömbom m.fl. (kd)

2001/02:N56 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)

2001/02:N57 av Harald Nordlund (fp)

2001/02:N58 av Matz Hammarström m.fl. (mp)

med anledning av prop. 2001/02:147 Snabbare lagföring

2001/02:Ju28 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m)

med anledning av prop. 2001/02:149 Sveriges tillträde till Förenta nationernas internationella konvention om bekämpande av finansiering av terrorism

2001/02:Ju29 av Kia Andreasson m.fl. (mp)

med anledning av prop. 2001/02:151 Tillsynen över arbetslöshetsförsäkringen

2001/02:A6 av Mikael Odenberg m.fl. (m)

2001/02:A7 av Stefan Attefall m.fl. (kd)

med anledning av prop. 2001/02:153 Lotterier över Internet m.m.

2001/02:Kr9 av Charlotta L Bjälkebring m.fl. (v)

2001/02:Kr10 av Elisabeth Fleetwood m.fl. (m)

2001/02:Kr11 av Dan Kihlström m.fl. (kd, fp)

med anledning av prop. 2001/02:167 Ändringar i konkurrenslagen för effektivare kartellbekämpning, m.m.

2001/02:N59 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m)

2001/02:N60 av Eva Flyborg m.fl. (fp)

2001/02:N61 av Per Westerberg m.fl. (m)

2001/02:N62 av Lennart Beijer m.fl. (v)

2001/02:N63 av Åke Sandström m.fl. (c)

2001/02:N64 av Göran Hägglund m.fl. (kd)

med anledning av prop. 2001/02:168 Tillämpning av EG-förordningen om gränsöverskridande betalningar i euro

2001/02:Fi26 av Carl-Axel Johansson (m)

med anledning av prop. 2001/02:170 Vissa frågor om koncessionsavgift på televisionens område

2001/02:K91 av Per Unckel m.fl. (m)

2001/02:K92 av Ingvar Svensson m.fl. (kd)

2001/02:K93 av Helena Bargholtz m.fl. (fp)

med anledning av skr. 2001/02:114 Redogörelse för den svenska exportkontrollpolitiken och exporten av krigsmateriel år 2001

2001/02:U7 av Lars Ångström m.fl.(mp)

2001/02:U8 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

med anledning av skr. 2001/02:141 Redogörelse för bolagiseringen av affärsverket Statens järnvägar

2001/02:T72 av Sture Arnesson m.fl. (v)

2001/02:T73 av Per Westerberg m.fl. (m)

2001/02:T74 av Lars Björkman och Tom Heyman (m)

2001/02:T75 av Kenth Skårvik m.fl. (fp)

med anledning av skr. 2001/02:148 Mål och inriktning för det svenska arbetet med konsumentfrågor i EU

2001/02:L28 av Kjell Eldensjö m.fl. (kd)

2001/02:L29 av Christel Anderberg m.fl. (m)

2001/02:L30 av Tanja Linderborg m.fl. (v)

2001/02:L31 av Christina Axelsson (s)
2001/02:L32 av Ana Maria Narti m.fl. (fp)
2001/02:L33 av Viviann Gerdin m.fl. (c)
2001/02:L34 av Kia Andreasson m.fl. (mp)

med anledning av skr. 2001/02:166 Barnpolitiken – arbetet med strategin
för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter
2001/02:So48 av Chris Heister m.fl. (m)
2001/02:So49 av Kenneth Johansson m.fl. (c)
2001/02:So50 av Rosita Runegrund m.fl. (kd)
2001/02:So51 av Lotta N Hedström m.fl. (mp)

med anledning av skr. 2001/02:172 Nationell strategi för hållbar utveckling
2001/02:MJ38 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m)
2001/02:MJ39 av Gudrun Schyman m.fl. (v)
2001/02:MJ40 av Matz Hammarström m.fl. (mp)

15 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställdes

den 10 april

2001/02:358 av *Rigmor Stenmark* (c) till kulturminister Marita Ulvskog
TV 4:s fortsatta verksamhet

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 april.

16 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 10 april

2001/02:1012 av *Rolf Gunnarsson* (m) till socialminister Lars Engqvist
Pensioner
2001/02:1013 av *Anders G Högmark* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Regionalflygets problem
2001/02:1014 av *Inger Strömbom* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Patent i ogiltighetsmål
2001/02:1015 av *Rolf Gunnarsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Polisens situation i Dalarna

2001/02:1016 av *Viviann Gerdin* (c) till justitieminister Thomas Bodström

Stöd och uppmuntran till brottsförebyggande arbete

2001/02:1017 av *Marie Granlund* (s) till justitieminister Thomas Bodström

Flyktingspionage

2001/02:1018 av *Kerstin Kristiansson Karlstedt* (s) till justitieminister Thomas Bodström

Herrelösa hus

2001/02:1019 av *Ulf Nilsson* (fp) till utbildningsminister Thomas Östros
Straffavgifter för CSN

2001/02:1020 av *Tom Heyman* (m) till statsrådet Mona Sahlin
Estonia

2001/02:1021 av *Ola Karlsson* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
Extra avgift för SVT:s kanaler

2001/02:1022 av *Åke Carnerö* (kd) till försvarsminister Björn von Sydow

Rekrytering av officerare inom Försvarsmakten

2001/02:1023 av *Viviann Gerdin* (c) till statsrådet Ingela Thalén
Gravida kvinnors hälsa

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 april.

17 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 10 april

2001/02:964 av *Runar Patriksson* (fp) till försvarsminister Björn von Sydow

Militärhelikopteraffären

2001/02:966 av andre vice talman *Eva Zetterberg* (v) till statsrådet Jan O Karlsson

Bistånd till Östtimor

2001/02:967 av *Magnus Jacobsson* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Biståndet till den palestinska myndigheten

2001/02:974 av *Inger René* (m) till utrikesminister Anna Lindh
Bromsmediciner mot hiv/aids

2001/02:975 av *Magda Ayoub* (kd) till statsrådet Jan O Karlsson
Förvarstagna barn

2001/02:976 av *Magda Ayoub* (kd) till statsrådet Jan O Karlsson
Humanitära skäl

2001/02:977 av *Magda Ayoub* (kd) till statsrådet Jan O Karlsson
Begränsning av förvarstagande

2001/02:978 av *Désirée Pethrus Engström* (kd) till statsrådet Jan O Karlsson

Förföljelse på grund av kön eller homosexualitet

Prot. 2001/02:93
10 april

2001/02:979 av *Fanny Rizell* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Visumkrav
2001/02:983 av *Lars Wegendal* (s) till statsrådet Mona Sahlin
Handläggningstider hos PTS vad gäller kommunala frekvenstillstånd
2001/02:985 av *Inger René* (m) till jordbruksminister Margareta Winberg
Livsmedelsdatabasen
2001/02:986 av *Sten Tolgfors* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Skolverket
2001/02:988 av *Yvonne Ångström* (fp) till försvarsminister Björn von Sydow
Ambulanshelikopter
2001/02:990 av *Lena Ek* (c) till statsrådet Jan O Karlsson
Könsstympning
2001/02:991 av *Lena Ek* (c) till statsrådet Jan O Karlsson
Familjeåterförening
2001/02:995 av *Carina Hägg* (s) till statsrådet Mona Sahlin
Integritet vid psykologiska test
2001/02:996 av *Elizabeth Nyström* (m) till jordbruksminister Margareta Winberg
Dispens för kodressörer

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 april.

18 § Kammaren åtskildes kl. 22.51.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 4 § anf. 36 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 5 § anf. 80 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 112 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.54,
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.59,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 12 § anf. 206 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 5 april.....	1
AU4 Arbetsliv	1
JuU8 Den ekonomiska brottsligheten.....	3
MJU18 Jakt och viltvård	5
3 § Ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting.....	7
Finansutskottets betänkande 2001/02:FiU26.....	7
Anf. 1 LENNART HEDQUIST (m).....	7
Anf. 2 PER LANDGREN (kd).....	8
Anf. 3 BO KÖNBERG (fp).....	9
Anf. 4 HANS HOFF (s).....	11
Anf. 5 LENNART HEDQUIST (m) replik	11
Anf. 6 HANS HOFF (s) replik	12
Anf. 7 LENNART HEDQUIST (m) replik	12
Anf. 8 HANS HOFF (s) replik	13
Anf. 9 PER LANDGREN (kd) replik.....	13
Anf. 10 HANS HOFF (s) replik	13
Anf. 11 PER LANDGREN (kd) replik.....	13
Anf. 12 HANS HOFF (s) replik	14
Anf. 13 BO KÖNBERG (fp) replik.....	14
Anf. 14 HANS HOFF (s) replik	15
Anf. 15 BO KÖNBERG (fp) replik.....	15
Anf. 16 HANS HOFF (s) replik	15
Anf. 17 SIV HOLMA (v)	16
Anf. 18 LENNART HEDQUIST (m) replik	17
Anf. 19 SIV HOLMA (v) replik.....	18
Anf. 20 LENNART HEDQUIST (m) replik	18
Anf. 21 SIV HOLMA (v) replik.....	19
Anf. 22 LENA EK (c)	19
Anf. 23 HANS HOFF (s) replik	21
Anf. 24 LENA EK (c) replik	22
Anf. 25 HANS HOFF (s) replik	22
Anf. 26 LENA EK (c) replik	22
Anf. 27 ANNA KINBERG (m).....	23
Anf. 28 HANS HOFF (s).....	25
Anf. 29 ANNA KINBERG (m).....	25
Anf. 30 HANS HOFF (s).....	25
Anf. 31 ANNA KINBERG (m).....	26
Anf. 32 LENNART HEDQUIST (m).....	26
Anf. 33 HANS HOFF (s).....	26
Anf. 34 LENNART HEDQUIST (m).....	26
Anf. 35 HANS HOFF (s).....	27
(Beslut fattades under 10 §.).....	27
4 § Allmänna motioner om mervärdesskatt	27

Skatteutskottets betänkande 2001/02:SkU18	27
Anf. 36 CATHARINA HAGEN (m)	27
Anf. 37 KENNETH LANTZ (kd)	29
Anf. 38 ROLF KENNERYD (c)	30
Anf. 39 LENA SANDLIN-HEDMAN (s)	31
Anf. 40 CATHARINA HAGEN (m) replik	34
Anf. 41 LENA SANDLIN-HEDMAN (s) replik	34
Anf. 42 CATHARINA HAGEN (m) replik	34
Anf. 43 LENA SANDLIN-HEDMAN (s) replik	35
Anf. 44 PER ROSENGREN (v)	35
Anf. 45 CATHARINA HAGEN (m) replik	36
Anf. 46 PER ROSENGREN (v) replik	37
Anf. 47 CATHARINA HAGEN (m) replik	37
Anf. 48 PER ROSENGREN (v) replik	37
Anf. 49 LENNART KOLLMATS (fp)	38
Anf. 50 GUDRUN LINDVALL (mp)	39
Anf. 51 LENNART KOLLMATS (fp) replik	40
Anf. 52 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	40
Anf. 53 ÅKE GUSTAVSSON (s)	41
(Beslut fattades under 10 §.)	41
5 § Allmänna motioner om taxering och skattebetalning m.m.	42
Skatteutskottets betänkande 2001/02:SkU19	42
Anf. 54 CARL FREDRIK GRAF (m)	42
Anf. 55 MARIE ENGSTRÖM (v)	43
Anf. 56 CARL FREDRIK GRAF (m) replik	44
Anf. 57 MARIE ENGSTRÖM (v) replik	45
Anf. 58 CARL FREDRIK GRAF (m) replik	45
Anf. 59 MARIE ENGSTRÖM (v) replik	46
Anf. 60 KENNETH LANTZ (kd)	46
Anf. 61 ROLF KENNERYD (c)	47
Anf. 62 LENNART KOLLMATS (fp)	48
Anf. 63 ULLA WESTER (s)	50
Anf. 64 CARL FREDRIK GRAF (m) replik	52
Anf. 65 ULLA WESTER (s) replik	53
Anf. 66 CARL FREDRIK GRAF (m) replik	54
Anf. 67 ULLA WESTER (s) replik	54
Anf. 68 ROLF KENNERYD (c) replik	54
Anf. 69 ULLA WESTER (s) replik	54
Anf. 70 ROLF KENNERYD (c) replik	55
Anf. 71 ULLA WESTER (s) replik	55
Anf. 72 LENNART KOLLMATS (fp) replik	55
Anf. 73 ULLA WESTER (s) replik	55
Anf. 74 LENNART KOLLMATS (fp) replik	56
Anf. 75 ULLA WESTER (s) replik	56
Anf. 76 KENNETH LANTZ (kd) replik	56
Anf. 77 ULLA WESTER (s) replik	56
Anf. 78 KENNETH LANTZ (kd) replik	57
Anf. 79 ULLA WESTER (s) replik	57
Anf. 80 GUDRUN LINDVALL (mp)	57

(Beslut fattades under 10 §.).....	58
6 § Allmänna motioner om reklamskatt	58
Skatteutskottets betänkande 2001/02:SkU20	58
Anf. 81 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	58
Anf. 82 ULLA WESTER (s)	59
Anf. 83 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	60
Anf. 84 ULLA WESTER (s) replik.....	60
Anf. 85 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	60
Anf. 86 ULLA WESTER (s) replik.....	61
Anf. 87 MARIE ENGSTRÖM (v)	61
Anf. 88 KENNETH LANTZ (kd)	61
Anf. 89 GUDRUN LINDVALL (mp)	62
Anf. 90 KENTH HÖGSTRÖM (s).....	62
Anf. 91 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	63
Anf. 92 ULLA WESTER (s)	63
Anf. 93 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	64
Anf. 94 GUDRUN LINDVALL (mp)	64
(Beslut fattades under 10 §.).....	64
7 § Allmänna motioner om avdrag för s.k. sponsring	64
Skatteutskottets betänkande 2001/02:SkU21	64
Anf. 95 CARL ERIK HEDLUND (m).....	64
Anf. 96 LENNART KOLLMATS (fp).....	65
Anf. 97 GUDRUN LINDVALL (mp).....	66
Anf. 98 ELISABETH FLEETWOOD (m).....	66
Anf. 99 KENNETH LANTZ (kd)	67
Anf. 100 PER-OLOF SVENSSON (s).....	68
(Beslut fattades under 10 §.).....	68
8 § Migration och asylpolitik	68
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2001/02:SfU8	68
Anf. 101 GUSTAF VON ESSEN (m).....	68
Anf. 102 TREDJE VICE TALMANNEN	72
Anf. 103 ULLA HOFFMANN (v)	72
Anf. 104 MAGDA AYOUB (kd).....	74
Anf. 105 BIRGITTA CARLSSON (c).....	76
Anf. 106 JOHAN PEHRSON (fp).....	78
Anf. 107 GUSTAF VON ESSEN (m) replik.....	81
Anf. 108 JOHAN PEHRSON (fp) replik	82
Anf. 109 GUSTAF VON ESSEN (m) replik.....	82
Anf. 110 JOHAN PEHRSON (fp) replik	83
Anf. 111 KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	83
Anf. 112 MAUD BJÖRNEMALM (s)	84
Anf. 113 ANDRE VICE TALMANNEN.....	88
Anf. 114 JOHAN PEHRSON (fp) replik	88
Anf. 115 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik	89
Anf. 116 JOHAN PEHRSON (fp) replik	89
Anf. 117 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik	90
Anf. 118 MAGDA AYOUB (kd) replik.....	90

Anf. 119 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik.....	90
Anf. 120 MAGDA AYOUB (kd) replik	91
Anf. 121 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik.....	91
Anf. 122 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	91
Anf. 123 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik.....	91
Anf. 124 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	92
Anf. 125 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik.....	92
Anf. 126 ULLA HOFFMANN (v) replik.....	93
Anf. 127 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik.....	93
Anf. 128 ULLA HOFFMANN (v) replik.....	93
Anf. 129 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik.....	94
Anf. 130 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	94
Anf. 131 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik.....	94
Anf. 132 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	95
Anf. 133 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik.....	95
Anf. 134 ANDRE VICE TALMANNEN	95
Anf. 135 GUSTAF VON ESSEN (m) replik	95
Anf. 136 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik.....	96
Anf. 137 GUSTAF VON ESSEN (m) replik	96
Anf. 138 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik.....	96
Anf. 139 Statsrådet JAN O KARLSSON (s).....	96
Anf. 140 MAGDA AYOUB (kd) replik	100
Anf. 141 Statsrådet JAN O KARLSSON (s) replik	100
Anf. 142 MAGDA AYOUB (kd) replik	101
Anf. 143 Statsrådet JAN O KARLSSON (s) replik	101
Anf. 144 JOHAN PEHRSON (fp) replik	101
Anf. 145 Statsrådet JAN O KARLSSON (s) replik	102
Anf. 146 JOHAN PEHRSON (fp) replik	103
Anf. 147 Statsrådet JAN O KARLSSON (s) replik	103
Anf. 148 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	104
Anf. 149 Statsrådet JAN O KARLSSON (s) replik	104
Anf. 150 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	105
Anf. 151 Statsrådet JAN O KARLSSON (s) replik	105
Anf. 152 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	105
Anf. 153 Statsrådet JAN O KARLSSON (s) replik	106
Anf. 154 ULLA HOFFMANN (v) replik.....	106
Anf. 155 Statsrådet JAN O KARLSSON (s) replik	106
Anf. 156 ULLA HOFFMANN (v) replik.....	107
Anf. 157 Statsrådet JAN O KARLSSON (s) replik	107
Anf. 158 KALLE LARSSON (v).....	107
Anf. 159 ANNE LUDVIGSSON (s).....	108
Anf. 160 Statsrådet JAN O KARLSSON (s) replik	110
Anf. 161 ANNE LUDVIGSSON (s) replik.....	110
Anf. 162 STEN ANDERSSON (-).....	110
(Beslut fattades under 10 §.)	112
9 § Skolan, m.m.....	112
Utbildningsutskottets betänkande 2001/02:UbU10.....	112
Anf. 163 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m).....	112
(forts. 11 §).....	114

Ajournering	114
Återupptagna förhandlingar	114
10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	115
FiU26 Ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting	115
SkU18 Allmänna motioner om mervärdesskatt	115
SkU19 Allmänna motioner om taxering och skattebetalning m.m.	116
SkU20 Allmänna motioner om reklamskatt	117
SkU21 Allmänna motioner om avdrag för s.k. sponsring	117
SfU8 Migration och asylpolitik	118
11 § (forts. från 9 §) Skolan, m.m. (forts. UbU10)	121
Anf. 164 KALLE LARSSON (v)	121
Anf. 165 YVONNE ANDERSSON (kd)	123
Anf. 166 KALLE LARSSON (v) replik	125
Anf. 167 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	126
Anf. 168 KALLE LARSSON (v) replik	126
Anf. 169 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	127
Anf. 170 SOFIA JONSSON (c)	127
(forts.)	129
Ajournering	129
Återupptagna förhandlingar	129
11 § (forts.) Skolan, m.m. (forts. UbU10)	130
Anf. 171 ULF NILSSON (fp)	130
Anf. 172 GUNNAR GOUDE (mp)	132
Anf. 173 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	135
Anf. 174 GUNNAR GOUDE (mp) replik	135
Anf. 175 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	135
Anf. 176 GUNNAR GOUDE (mp) replik	136
Anf. 177 TORGNY DANIELSSON (s)	136
Anf. 178 SOFIA JONSSON (c) replik	138
Anf. 179 TORGNY DANIELSSON (s) replik	139
Anf. 180 SOFIA JONSSON (c) replik	139
Anf. 181 TORGNY DANIELSSON (s) replik	140
Anf. 182 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	140
Anf. 183 TORGNY DANIELSSON (s) replik	141
Anf. 184 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	141
Anf. 185 TORGNY DANIELSSON (s) replik	142
Anf. 186 ULF NILSSON (fp) replik	142
Anf. 187 TORGNY DANIELSSON (s) replik	142
Anf. 188 ULF NILSSON (fp) replik	143
Anf. 189 TORGNY DANIELSSON (s) replik	143
Anf. 190 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	143
Anf. 191 TORGNY DANIELSSON (s) replik	144
Anf. 192 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	144
Anf. 193 TORGNY DANIELSSON (s) replik	145
Anf. 194 BRITT-MARIE DANESTIG (v)	145

(Beslut skulle fattas den 17 april.).....	147
12 § Planfrågor	148
Bostadsutskottets betänkande 2001/02:BoU8	148
Anf. 195 KNUT BILLING (m).....	148
Anf. 196 STEN LUNDSTRÖM (v)	149
Anf. 197 KNUT BILLING (m) replik.....	152
Anf. 198 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	152
Anf. 199 KNUT BILLING (m) replik.....	153
Anf. 200 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	153
Anf. 201 ANNELIE ENOCHSON (kd)	153
Anf. 202 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	156
Anf. 203 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik.....	156
Anf. 204 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	156
Anf. 205 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik.....	157
Anf. 206 AGNE HANSSON (c)	157
Anf. 207 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp)	159
Anf. 208 PER LAGER (mp)	160
Anf. 209 CARINA MOBERG (s)	161
Anf. 210 AGNE HANSSON (c) replik	163
Anf. 211 CARINA MOBERG (s) replik.....	163
Anf. 212 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik.....	164
Anf. 213 CARINA MOBERG (s) replik.....	164
Anf. 214 KNUT BILLING (m) replik.....	164
Anf. 215 CARINA MOBERG (s) replik.....	165
Anf. 216 STEN LUNDSTRÖM (v) replik.....	165
Anf. 217 CARINA MOBERG (s) replik.....	165
Anf. 218 STEN LUNDSTRÖM (v) replik.....	166
Anf. 219 CARINA MOBERG (s) replik.....	166
Anf. 220 KNUT BILLING (m).....	166
Anf. 221 STEN LUNDSTRÖM (v)	166
(Beslut skulle fattas den 17 april.).....	166
13 § Byggfrågor	167
Bostadsutskottets betänkande 2001/02:BoU9	167
Anf. 222 INGA BERGGREN (m)	167
Anf. 223 OWE HELLBERG (v)	168
Anf. 224 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd).....	170
Anf. 225 AGNE HANSSON (c)	172
Anf. 226 OWE HELLBERG (v) replik.....	173
Anf. 227 AGNE HANSSON (c) replik.....	173
Anf. 228 OWE HELLBERG (v) replik.....	174
Anf. 229 AGNE HANSSON (c) replik.....	174
Anf. 230 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp)	174
Anf. 231 PER LAGER (mp)	175
Anf. 232 SIW WITTGREN-AHL (s).....	177
Anf. 233 OWE HELLBERG (v) replik.....	179
Anf. 234 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	179
Anf. 235 OWE HELLBERG (v) replik.....	179
Anf. 236 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	180
Anf. 237 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	180

Anf. 238 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	180	Prot. 2001/02:93
Anf. 239 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik.....	180	10 april
Anf. 240 ANNELIE ENOCHSON (kd)	180	<hr/>
Anf. 241 EVA ARVIDSSON (s).....	181	
Anf. 242 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	183	
Anf. 243 EVA ARVIDSSON (s) replik	183	
Anf. 244 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	183	
Anf. 245 WILLY SÖDERDAHL (v)	183	
(Beslut skulle fattas den 17 april.).....	184	
14 § Bordläggning.....	184	
15 § Anmälan om interpellation	187	
16 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	187	
17 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	188	
18 § Kammaren åtskildes kl. 22.51.....	189	

Prot. 2001/02:93
10 april

Elanders Gotab, Stockholm 2002